

Artur Klark

PESAK
MARSIA

Klark Artur

PESAK MARSA

Prevod: Živković Mirjana

Clarke Arthur SANDS OF MARS (THE), 1952.

POLARIS
1992.

1.

"Znači, sada prvi put idete gore?" upita pilot, lenjo se zavalivši u stolici, tako da se ona ljuljala napred-nazad na kardanu. Ukrstio je prste iza vrata krajnje nonšalantno, nimalo na taj način ne pomažući svom putniku da se oseća lagodnije.

"Tako je", odvrati Martin Gibson, ne skidajući oči sa hronometra koji je odbrojavao sekunde.

"To sam i mislio. U vašim pričama sve je naopako... kao ona glupost da se pada u nesvest za vreme ubrzanja. Zašto ljudi moraju da pišu takve stvari? To je loše za posao."

"Žao mi je", odvrati Gibson. "Ali čini mi se da vi mislite na moje ranije priče. Tada se još nije putovalo u svemir, tako da sam morao da koristim maštu."

"Možda", primeti sitničavo pilot. (Uopšte nije obraćao pažnju na uređaje, a do poletanja su preostala još samo dva minuta.)

"Pretpostavljam da vam je zabavno što prolazite kroz sve ovo, pošto ste već prethodno tako često pisali o tome."

Gibson pomisli kako on sam teško da bi upotrebio dotični predlog, ali on je na stvar gledao iz drugačijeg ugla. Desetine njegovih junaka... i negativaca... hipnotisano je zurilo u bezobzirne kazaljke koje su odbrojavale sekunde, čekajući da ih rakete zavitlaju u beskonačnost. A sada... kao što uvek biva kada čovek dovoljno dugo čeka... stvarnost je sustigla maštu. Isti taj trenutak očekivao je i njega kroz devedeset sekundi u vlastitoj budućnosti. Da, bilo je zabavno, kakav divan slučaj poetske pravde.

Pilot ga okrznu pogledom, pročita šta oseća i veselo se iskezi.

"Ne dozvolite da vas vlastite priče zaplaše. Jednom sam uzleteo stoječki, opklade radi, mada je to bilo krajnje glupo."

"Nisam uplašen", odvrati Gibson nepotrebno naglasivši reči.

"Hmmm", odvrati pilot, blagoizvolevši najzad da pogleda na sat. Sekundari je preostalo da napravi još jedan krug. "Onda ne bi trebalo toliko da stežete stolicu. To je samo berilmangan: mogli biste je saviti."

Gibson se pometeno opusti. Bio je svestan da izveštačeno reaguje na situaciju, ali reakcije mu zbog toga nisu delovale ništa manje

stvarno.

"Svakako", nastavi pilot, i dalje se ponašajući nonšalantno, premda je Gibson primetio da više ne skida pogled sa table sa uređajima, "ne bi bilo naročito prijatno da traje duže od nekoliko minuta... ah, evo kreću pumpe za gorivo. Nemojte se zabrinuti kada vertikalna počne čudno da se ponaša, već dozvolite sedištu da se naginje kako mu drago. Zatvorite oči ako to uopšte išta pomaže. (Čuje li se to paljenje mlaznjaka?) Treba nam otprilike deset sekundi da dostignemo puni potisak... to zaista nije ništa, osim što je bučno. Jednostavno to morate pregrmeti. REKOH DA TO JEDNOSTAVNO MORATE PREGRMETI!"

Međutim, Martinu Gibsonu stvar ipak nije pošla za rukom. Još pri ubrzanju manjem od onoga kojim se odlikuje ekspresni lift on je graciozno skliznuo u nesvest.

Ponovo je oživeo posle nekoliko minuta i hiljadu kilometara, veoma se stideći samog sebe. Lice mu je obasjavao zrak sunca i on shvati da je zaštitni poklopac na spoljašnjoj strani trupa verovatno pomeren u stranu. Iako je bila veoma sjajna, svetlost nije delovala nepodnošljivo žestoko, kao što bi se moglo očekivati; ali tada je primetio da samo delić stvarne jačine prodire kroz tamno obojeno staklo.

Pogledao je u pravcu pilota, nagnutog nad tablom sa uređajima kako užurbano popunjava dnevnik. Sve je bilo veoma tiho; međutim, s vremena na vreme čulo se neobično prigušeno praskanje... gotovo nalik na minijaturne eksplozije... što je zbunilo Gibsona. Tiho se nakašljao kako bi najavio svoj povratak među žive i upitao pilota šta je posredi.

"Termalne kontrakcije u motorima", odvrati on kratko. "Motori su radili na temperaturi od oko pet hiljada stepeni i sada se veoma brzo hlade. Je li vam dobro?"

"Dobro mi je", odvrati Gibson, zaista to misleći. "Da li da ustanem?" Psihološki je udario o dno i odbio se nazad. Posredi je bio veoma nestabilan položaj, mada on to nije shvatao.

"Ako želite", sumnjičavo reče pilot. "Samo pažljivo... držite se za nešto čvrsto."

Gibson je bio ushićen. Doživeo je trenutak koji je čekao celog života. Nalazio se u svemiru! Šteta što je propustio poletanje, ali taj deo već

je bio potanko iskusio dok ga je opisivao u svojim delima.

Sa udaljenosti od hiljadu kilometara, Zemlja je i dalje izgledala veoma velika... i donekle je predstavljala razočarenje. Razlog za to postao je ubrzo očigledan. Video je na stotine fotografija i filmova koje su snimile rakete, tako da je iznenađenje izostalo; tačno je znao šta da očekuje. Bile su prisutne neizbežne pokretne trake oblaka koji su lagano marširali oko sveta. U središtu diska, jasno su se ocrtavale linije razdvajanja kopna i mora, a vidljive su bile i nebrojene sitne pojedinosti, premda se prema obzorju sve gubilo u postupno gušćoj izmaglici. Čak i u pravoj liniji ispod njega, u kupi jasne vidljivosti, većina oblika bila je neprepoznatljiva i stoga besmislena. Metereolozi bi izvan svake sumnje podivljali od oduševljenja kada bi ugledali pokretnu vremensku kartu koju je on sada gledao ispod sebe... ali većina metereologa ionako se već nalazila gore u svemirskim stanicama odakle su imali još bolji pregled. Gibson se uskoro umorio od traganja za gradovima i drugim ljudskim delima. Bilo je neprijatno uvideti da minule hiljade godina ljudske civilizacije nisu uspele znatno da izmene panoramu što se pružala ispod njega.

Potom je Gibson počeo da traga za zvezdama i suočio se sa drugim razočarenjem. Bilo ih je na stotine, ali izgledale su blede i bez sjaja, puki duhovi zaslepljujućeg mnoštva koje je očekivao da će zateći. Krivac za to bilo je tamno staklo na osmatračkom prozoru; prigušujući sunce, lišilo je i zvezde sve njihove slave.

Gibson oseti izvesnu neodređenu nelagodnost. Samo se jedno obistinilo. Osećanje koje je očekivao da će doživeti kada bude lebdeo u vazduhu, kada bude u stanju da se odbacuje od jednog do drugog zida tako što će ih samo dodirnuti prstom, izgledalo je predivno, kao što se to i nadao... mada su odaje bile suviše pretrpane za bilo kakav odvažniji pokušaj. Bestežinsko stanje delovalo je očaravajuće, vilinski, sada kada su postojali lekovi koji su blokirali čula za ravnotežu, tako da je svemirska bolest postala stvar prošlosti. To mu je bilo drago. Kako su samo njegovi junaci patili! (Po svoj prilici patile su i junakinje, ali to se džentlmenski nije pominjalo.) Setio se prvog leta Robina Blejka, u prvobitnoj verziji 'Marsovske prašine'. Dok ju je pisao, nalazio se pod jakim uticajem D. H. Lorensa. (Bilo bi zanimljivo jednog dana napraviti popis autora pod

čijim uticajem uopšte nije bio.)

Nema sumnje da je Lorens umeo veličanstveno da opiše fizička stanja i Gibson se hotimice latio zadatka da ga nadmaši na njegovom vlastitom terenu. Celo jedno poglavlje posvetio je opisu svemirske bolesti, pretresajući svaki simptom od najave gađenja, koje se ponekad moglo odagnati snagom volje, preko prave bure u stomaku koju čak ni oni najoptimističniji više nisu u stanju da prenebregnu, pa sve do vulkanskih kataklizmi poslednje faze i, najzad, završne, dobrodošle iscrpljenosti.

To poglavlje predstavljalo je remek-delo čistog realizma. Prava je šteta što su njegovi izdavači, kojima je na pameti bio samo Klub knjige meseca, zahtevali da se ono izbaci. Mnogo truda je uložio u to poglavlje; dok ga je pisao on je zaista i proživljavao ta stanja. Čak i sada...

"Sve je to veoma zbunjujuće", zamišljeno izjavi lekar dok su sada potpuno nepomičnog pisca iznosili kroz vazдушnu komoru. "Prošao je medicinske testove i svakako je primio uobičajene injekcije pre napuštanja Zemlje. Mora da je nešto psihosomatski."

"Baš me briga šta je", ogorčeno se vajkao pilot, dok je sledio nosila na točkovima ka središtu Svemirske Stanice Jedan. "Mene samo zanima... ko će mi očistiti brod?"

Izgleda da niko nije nameravao da odgovori na to prostodušno pitanje, a ponajmanje Martin Gibson, koji je samo delimično bio svestan belih zidova što su mu promicali kroz vidno polje. Zatim je polako počeo da oseća sve veću težinu i u udove je stao potajno da mu se uvlači topao, milujući sjaj. Ubrzo je postao potpuno svestan svoje okoline. Nalazio se u nekoj bolničkoj prostoriji, a baterija infracrvenih svetiljki kupala ga je veličnastvenom, prigušenom toplotom koja mu je prodirala kroz meso do samih kostiju.

"Dakle?" najzad izusti lekar.

Gibson se slabašno osmehnu.

"Žao mi je zbog ovoga. Hoće li se ponoviti?"

"Ne znam ni kako se prvi put dogodilo. To je vrlo neuobičajeno; lekovi koji sada postoje trebalo bi da su potpuno sigurni."

"Mislim da sam ja za to kriv", odvrati Gibson, izvinjavajući se. "Vidite, imam veoma bujnu maštu i počeo sam da razmišljam o simptomima

svemirske bolesti... razume se na krajnje verodostojan način... ali pre nego što sam shvatio šta se događa..."

"Dobro, ali sada prestanite!" oštro naredi lekar. "Ili ćemo morati smesta da vas vratimo na Zemlju. To ne sme da se ponovi, ako nameravate da idete na Mars. Posle tri meseca neće od vas Bog zna šta ostati."

Gibsonovo izmučeno telo protrese drhtaj. Međutim, brzo se oporavljao i noćna mora iz prethodnog sata već je bleдела u prošlosti.

"Biće sve u redu sa mnom", reče on. "Pustite me iz ove rerne pre no što se skuvam."

Stao je pomalo nesigurno na noge. Bilo je čudno osetiti, ovde u svemiru, normalnu težinu. Zatim se prisetio da se Stanica Jedan okreće oko svoje ose, kao i da su kabine za stanovanje postavljene duž spoljašnjih zidova, tako da je centrifugalna sila tu mogla da stvara utisak gravitacije.

Velika pustolovina, pomisli on žalosno, uopšte nije dobro započela. Ali odlučio je da ne dozvoli da ga osramoćenog vrata kući. Nije u pitanju bio samo njegov ponos: utisak koji bi to ostavilo na njegovu publiku i njegov ugled bio bi poguban. Trgnuo se kada su mu se pred očima pojavili naslovi: "GIBSON PRIZEMLJEN! SVEMIRSKA BOLEST UPLAŠILA AUTORA-ASTRONAUTA." Čak bi ga zavitalavali i ozbiljni književni časopisi, a da i ne pominje 'Tajms'... ne, to je bilo nezamislivo!

"Sreća je", reče lekar, "što imamo još dvanaest časova do polaska broda. Odvešću vas u deo sa nultom gravitacijom da vidim kako ćete se tamo ponašati, pre nego što vam izdam novu zdravstvenu potvrdu."

Gibson je zaključio da je to pametan predlog. Oduvek je smatrao da je u prilično dobroj formi i sve do sada nije mu ozbiljno palo na pamet da bi ovo putovanje moglo biti ne samo neprijatno nego i opasno. Možete se smeјati svemirskoj bolesti... ako je nikada niste iskusili. Ali kada je jednom iskusite, onda potpuno promenite mišljenje.

Unutrašnja Stanica - 'Svemirska Stanica Jedan', kako su je obično zvali - nalazila se na nešto malo više od dve hiljade kilometara od Zemlje i pravila je puni krug oko planete svaka dva sata.

Predstavljala je prvi čovekov odskočni kamen ka zvezdama i mada više nije bila neophodna za svemirski let, njeno prisustvo imalo je dubokog uticaja na ekonomiju međuplanetnog putovanja. Svi pohodi na Mesec ili planete polazili su odavde; glomazni brodovi na atomski pogon lebdeli su duž ovog Zemljinog isturenog položaja dok se tovar sa matičnog sveta smeštao u njihova spremišta. Trajektna služba raketa na hemijski pogon povezivala je stanicu sa planetom ispod nje, jer prema zakonu nijedna jedinica na atomski pogon nije smela da operiše unutar hiljadu kilometara od Zemljine površine. Mnogi su čak smatrali da ova sigurnosna margina nije dovoljna, jer je radioaktivni udar jedne jedinice na nuklearni pogon mogao da pređe to rastojanje za manje od minuta.

Tokom godina Svemirska Stanica Jedan postupno se širila, procesom dodavanja, tako da je sada njeni prvobitni dizajneri uopšte ne bi prepoznali. Oko središnjeg loptastog jezgra nagomilale su se opservatorije, laboratorije za komunikaciju sa fantastičnim antenskim sistemima, kao i lavirinti naučne opreme koju su samo stručnjaci umeli da prepoznaju. Ali uprkos svim tim dodacima, glavna svrha ovog veštačkog meseca bila je da snabdeva gorivom male brodove kojima je čovek izazivao ogromnu samoću Sunčevog Sistema.

"Jeste li sasvim sigurni da se sada dobro osećate?" upita lekar dok je Gibson vršio opite sa stopalima.

"Mislim da mi je sasvim dobro", odvrati on, ne želeći da se preda.

"Pođimo onda u prijemnicu gde ćemo vam nabaviti nešto za piće... lepo i toplo", dodade on, kako bi izbegao svaki nesporazum. "Možete tamo ostati pola sata i čitati novine dok ne odlučimo šta ćemo sa vama."

Gibsonu se činilo da jedan antiklimaks sustiže drugi. Nalazio se na dve hiljade kilometara od Zemlje, okružen zvezdama; i bio je primoran da sedi i pijucka slatki čaj... čaj!... u nečemu što je moglo biti i obična zubarska čekaonica. Prozora nije bilo, verovatno stoga što bi nebesa koja se brzo okreću mogla da upropaste trud medicinskog osoblja. Jedini način da se provede vreme sastojao se u prelistavanju gomile časopisa koje je već pregledao i kojima je bilo teško baratati, jer su to bila krajnje laka izdanja, očigledno štampana na hartiji za zavijanje cigareta. Pronašao je srećom jedan veoma stari primerak časopisa 'Argozi' u kome je štampana priča koju je

napisao tako davno da je potpuno zaboravio kako se završava i to ga je ispunjavalo zadovoljstvom dok se lekar nije vratio.

"Izgleda da vam je puls normalan", reče ovaj čangrizavo. "Povešćemo vas do komore sa nultom gravitacijom. Samo me sledite i neka vas ne čudi ništa što će se dogoditi."

Posle ove zagonentne opaske on povede Gibsona u široki, jarko osvetljeni hodnik koji je, kako se činilo, zavijao naviše u oba pravca od mesta na kome je on stajao. Gibson nije imao vremena da ispita ovaj fenomen, jer je doktor otvorio klizna sporedna vrata i počeo da se penje metalnim stepeništem. Gibson je automatski krenuo za njim nekoliko koraka, a zatim je shvatio šta se, u stvari, nalazilo pred njim i smesta zastao, nevoljno ispustivši krik zaprepašćenja.

Neposredno ispod njegovih stopala, nagib stepeništa iznosio je razumnih četrdeset pet stepeni, ali je ono naglo postajalo sve strmije tako da su se stepenice, svega nekih desetak metara ispred njega, uzdizale okomito. Zatim - i to je bio prizor koji je mogao da uznemiri svakog ko bi se tu prvi put obreo - porast nagiba nemilosrdno se nastavljao sve dok stepenice nisu stale da se nadnose odozgo, da bi na kraju nestale s vidika iznad i iza njega.

Čuvši njegov uzvik, lekar se osvrnuo i ohrabrujuće nasmejao.

"Ne smete uvek verovati svojim očima", primeti on. "Dođite i uverite se kako je lako."

Gibson nevoljno krenu za njim i dok je to činio, postao je svestan dve neobične stvari. Kao prvo, postajao je postepeno sve lakši; kao drugo, uprkos očiglednoj činjenici da je stepenište postajalo sve strmije, nagib pod njegovim nogama ostao je na stalnih četrdeset pet stepeni. Sam okomiti pravac, u stvari, polako se povijao kako se on kretao napred, tako da se, uprkos svojoj sve većoj zakrivljenosti, strmina stepeništa nije uopšte menjala.

Gibsonu nije mnogo trebalo da dođe do objašnjenja. Celokupna prisutna gravitacija nastajala je zahvaljujući centrifugalnoj sili koja se stvarala pri sporom okretanju stanice oko svoje ose; što se on više primicao središtu, ta sila postajala je sve slabija, približujući se nuli. Samo stepenište zavijalo je prema unutra, ka osi, duž jedne vrste spirale - nekada je znao njen matematički naziv - tako da je uprkos zrakastom gravitacionom polju nagib pod njegovim nogama ostajao isti. To je bila jedna od onih stvari na koje su ljudi što su živeli u

svemirskim stanicama morali da se naviknu veoma brzo; verovatno bi i na njih prizor normalnog stepeništa po povratku na Zemlju delovao podjednako uznemirujuće.

Na kraju stepeništa više nije bilo nikakvog pravog osećanja o tome šta je 'gore', odnosno 'dole'. Obreli su se u nekoj dugačkoj, valjkastoj prostoriji, ispresecanoj konopcima, ali inače praznoj, na čijem je suprotnom kraju snop sunčeve svetlosti zaslepljujuće prodirao kroz osmatrački prozor. Dok je Gibson promatrao, zrak koji se postojano kretao preko metalnih zidova poput ispitujućeg snopa baterijske svetiljke na trenutak je bio pomračen, a zatim je ponovo blesnuo kroz drugi prozor. Bilo je to prvo svedočanstvo koje je Gibson dobio od svojih čula da se stanica zaista okreće oko svoje ose on je grubo proračunao vreme obrtanja, usredsredivši pažnju na to koliko će suncu biti potrebno da se vrati u prvobitni položaj. 'Dan' na ovom malom, veštačkom svetu trajao je manje od deset sekundi; to je bilo dovoljno da se stekne utisak o normalnoj gravitaciji na njegovim spoljašnjim zidovima.

Gibson se osećao poput pauka u mreži dok je sledio lekara; prebacivao je šaku preko šake, držeći se za konopce-vodiče i tako bez po muke napredujući kroz vazduh sve dok nisu stigli do mesta za osmatranje. Primetio je da se nalaze na kraju svojevrsnog dimnjaka koji je štrčao duž ose stanice, tako da su bili podalje od njene opreme i uređaja i imali gotovo savršen pogled na zvezde.

"Malo ću vas ostaviti ovde", reče lekar. "Ima dosta toga što možete da posmatrate i trebalo bi da budete prilično spokojni ovde. Ako to ne bude slučaj... setite se da na kraju ovih stepenica vlada normalna sila teže!"

Da, pomisli Gibson; i povratno putovanje na Zemlju sledećom raketom. Međutim, on je čvrsto odlučio da prođe test i dobije novu zdravstvenu potvrdu.

Bilo je gotovo nemoguće prihvatiti da se sama svemirska stanica okreće, a da to ne čini okvir ispunjem suncem i zvezdama: da bi se poverovalo u suprotno, trebalo je dosta vere, valjalo je uložiti svesni napor volje. Zvezde su se kretale tako brzo da su se jasno videle samo one sjajnije, dok je sunce, kada se Gibson odvažio da ga osmotri krajičkom oka, predstavljalo zlatastu kometu koja je prolazila nebom svakih pet sekundi. Pred prizorom ovog fantastičnog

ubrzanja prirodnog toka događaja, bilo je lako shvatiti zašto je drevni čovek odbijao da poveruje da se njegova čvrsta zemlja okreće, te je sve kretanje svalio na pokretnu nebesku kuglu.

Delimično zaklonjena samom stanicom, Zemlja je predstavljala ogromni polumesec koji se pružao preko polovine neba. Lagano se povećavao kako je stanica jurila duž svoje putanje koja je opasivala kuglu; kroz nekih četrdeset minuta mesec će biti pun, a sat kasnije uopšte se neće videti - crni štitnik što zamračuje sunce dok stanica prolazi kroz kupu njegove senke. Zemlja će proći kroz sve svoje faze - od mlade do pune, pa natrag - za samo dva sata. Osećaj za vreme postajao je iskrivljen kada bi čovek razmišljao o tim stvarima; poznate podele na dan i noć, mesece i godišnja doba, ovde nisu imale nikakvog smisla.

Na oko kilometar od stanice, krećući se istom orbitom, ali u ovom trenutku bez ikakve veze sa njom, 'u doku' su se nalazila tri svemirska broda. Jedan je bio mala raketa u obliku strele koja je njega donela ovamo pre jedan sat sa Zemlje, za velike pare i krajnje neudobno. Drugi je bio teretnjak koji je išao samo do Meseca, nosivosti od otprilike hiljadu tona, nagađao je on. A treći je, razume se, bio Ares koji je zaslepljujuće blistao zahvaljujući svežoj aluminijumskoj boji.

Gibson se nikada nije pomirio sa gubitkom sjajnih svemirskih brodova aerodinamičnog oblika koji su predstavljali snove ranog dvadesetog veka. Sjajno zvonasto obličje što je počivalo spram zvezda nije predstavljalo ono što je on podrazumevao pod putničkim svemirskim brodom; iako ga je svet prihvatio, on nije. Razume se, bili su mu poznati razlozi: nema potrebe za aerodinamičnošću kod brodova koji nikada ne zalaze u atmosferu, tako da je dizajn potpuno zavisio od konstrukcionih i energetske zahteva. Pošto je snažna radioaktivna pogonska jedinica morala da se nalazi što dalje od prostorija za posadu, dvostruka kugla povezana jednom cevi predstavljala je najjednostavnije rešenje.

Gibson pomisli da je ono ujedno bilo i najružnije; ali to teško da je uopšte bilo važno, jer će 'Ares' provesti praktično ceo vek u dubokom svemiru, gde su ga jedino zvezde gledale. Verovatno je već snabdeven gorivom i čeka na tačno proračunat trenutak kada će mu motori najzad planuti u život i kada će se otisnuti sa orbite kojom

je kružio od svog nastanka, kako bi krenuo dugačkom hiperbolom što je vodila do Marsa.

Kada se to bude dogodilo, on će se nalaziti na njemu i konačno će krenuti u pustolovinu za koju nikada, zapravo, nije verovao da će je doživeti.

2.

Kapetanova kancelarija na 'Aresu' nije bila predviđena da primi više od tri osobe kada je u njoj delovala sila teže, ali bilo je dovoljno mesta za šestoro dok se brod nalazio u slobodnoj putanji i kada je čovek mogao da stoji na zidovima ili tavanici, u zavisnosti od ukusa. Svi sem jednoga iz skupine koja se okupila oko kapetana Nordena pod nadrealističkim uglovima bili su već ranije u svemiru i znali su šta se od njih očekuje; ovo, međutim, nije bio običan brifing. Prvi let novog svemirskog broda uvek predstavlja nešto izuzetno, a 'Ares' je bio prvi brod u svojoj klasi... prvi, zapravo, od svih svemirskih brodova koji će ikada biti sagrađeni prvenstveno za putnike, a ne za teret. Kada bude zvanično uveden u upotrebu, imaće posadu od trideset članova i prevoziće stotinu pedeset putnika kojima će stajati na raspolaganju pomalo spartanska udobnost. Međutim, na svom prvom putovanju, ovaj odnos bio je gotovo obrnut i u ovom trenutku šestočlana posada čekala je jednog jedinog putnika da se ukrca.

"Još mi nije sasvim jasno", primeti Oven Bredli, oficir za elektroniku, "šta treba da radimo sa tim momkom kada ga preuzmemo. Čija li je to pametna zamisao samo bila?"

"Upravo dolazim do toga", reče kapetan Norden, prelazeći šakama preko mesta gde se samo pre nekoliko dana nalazila njegova prelepa plava kosa. (Na svemirskim brodovima retko se nađe profesionalni berberin i mada uvek ima dosta voljnih amatera, svako voli da što je duže moguće odloži taj nesrećni dan.) "Svi ste, razume se, čuli za gospodina Gibsona."

Ova primedba izazvala je mnoštvo odgovora od kojih svi nisu bili pristojni.

"Mislim da njegove priče zaudaraju", reče dr Skot. "Bar one novije. 'Prašina Marsa' nije bila loša, ali razume se, danas je potpuno zastarila."

"Gluposti!" frknu astrogator Mekkej. "Najnovije priče su mu i najbolje, zato što je Gibson počeo da se zanima za ono što je bitno i izostavio krv i grmljavinu."

Ovaj ispad blagog, malog Škota bio je krajnje neuobičajen. Pre nego što je bilo ko drugi uspeo da se pridruži ovoj raspravi, prekide ih

kapetan Norden.

"Nismo ovde da bismo se bavili književnom kritikom, ako nemate ništa protiv. Kasnije će za tako nešto biti dosta vremena. Ali postoji nekoliko stvari koje Korporacija traži od mene da vam razjasnim pre nego što krenemo. Gospodin Gibson je veoma važan čovek... cenjeni gost... i pozvan je na ovo putovanje kako bi kasnije mogao o njemu da napiše knjigu. Nije reč samo o reklamnom triku." ("Taman posla!" upade Bredli, krajnje sarkastično.) "Ali razume se, korporacija se nada da buduće mušterije neće biti... obeshrabrene onim što će pročitati; nezavisno od toga, mi stvaramo istoriju; naše prvo putovanje treba da bude propisno zabeleženo. I zato pokušajte da se ponašate kao prava gospoda, bar izvesno vreme; Gibsonova knjiga verovatno će se prodati u pola miliona primeraka i vaš budući ugled može zavisiti od ponašanja u naredna tri meseca!"

"To mi nekako miriše na ucenu", primeti Bredli.

"Shvati to i tako ako hoćeš", nastavi Norden veselo. "Razume se, objasniću Gibsonu da ne može očekivati uslugu kakva će postojati kasnije kada budemo imali stjuarde, kuvare i sam Bog zna šta još sve ne. On će to shvatiti i neće očekivati da svako jutro dobije doručak u krevet."

"Hoće li pomagati oko pranja?" upita neko praktičnog uma.

Pre nego što je Norden stigao da se pozabavi ovim problemom društvene etikecije, sa komunikacijske table začu se iznenadno zujanje i iz zvučnika dopre nečiji glas:

"Stanica Jedan zove 'Ares'... vaš putnik stiže."

"Norden pritisnu prekidač i odvrati: "U redu... spremni smo." Zatim se okrenu ka posadi.

"Kada nas vidi sve ovako oguljene, jadnić će pomisliti da prisustvuje proslavi mature u Alkatrazu... Idi da ga dočekaš, Džimi, i pomoz mu da prođe kroz vazдушnu komoru kada brodić pristane."

Martin Gibson se i dalje osećao nekako razdragano jer je uspeo da savlada prvu veliku prepreku... lekara u Svemirskoj Stanici Jedan. Gubitak gravitacije pri napuštanju stanice i vožnja do 'Aresa' u brodiću sa pogonom na komprimovani vazduh gotovo ga uopšte nisu brinuli, ali prizor koji je ugledao kada je stupio u kabinu kapetana Nordena uslovio je istog časa povratak bolesti. Čak i kada nema gravitacije, čovek voli da se pretvara da je nešto 'dole', pa je tako

izgledalo prirodno pretpostaviti da je površina za koju su stajali pričvršćeni stolice i sto bila pod. Na nesreću, većina je, izgleda, odlučila drugačije, tako da su dva člana posade visila poput stalaktita sa 'tavanice', dok su se druga dvojica odmarala pod sasvim proizvoljnim uglovima u vazduhu. Samo je kapetan, prema Gibsonovim merilima, stajao uspravno. A da stvar bude još gora, njihove obrijane glave davale su ovim ljudima, u normalnim okolnostima sasvim pristojnog izgleda, prisinak otkačenosti, tako da je ceo prizor ličio na porodični skup u Drakulinom dvorcu.

Nastupila je kratka pauza koju su članovi posade iskoristili da osmotre Gibsona. Svi su istog časa prepoznali pisca; njegov lik bio je poznat javnosti još od prvog bestselera, Grmljavina u zoru, koji se pojavio pre gotovo dvadeset godina. Bio je to debeljuškasti čovečuljak oštih crta lica, koji još nije prešao četrdeset petu, i imao je iznenađujuće dubok i zvonak glas.

"Ovo je", reče kapetan Norden, krenuvši oko kabine sleva nadesno, "moj inženjer, poručnik Hilton. Ovo je dr Mekkej, naš navigator... sa titulom doktora, doduše, premda ne medicine, kao naš lekar dr Skot. Poručnik Bredli je oficir za elektroniku, a Džimi Spenser, koji vas je dočekao kod vazdušne komore, trenutno je prekobrojni, ali se nada da će postati kapetan kada poraste."

Gibson je osmotrio skupinu sa iznenađenjem. Bilo ih je tako malo... petorica odraslih muškaraca i jedan mladić! Mora da mu se na licu jasno videlo o čemu razmišlja, jer se kapetan Norden nasmejao i nastavio.

"Nema nas baš mnogo, zar ne? Nemojte zaboraviti da je ovaj brod gotovo potpuno automatizovan... a pored toga, u svemiru se nikada ništa ne događa. Kada počnemo sa redovnim prevozom putnika, posada će brojati trideset članova. Na ovom putovanju, nosivost nadoknađujemo teretom, tako da, u stvari, putujemo kao brzi trgovački brod."

Gibson je pažljivo osmotrio muškarce koji će mu biti jedini sadruzi u naredna tri meseca. Njegova prva reakcija (nikada nije verovao prvim reakcijama, ali se trudio da ih upamti) bila je zaprepašćenje što su izgledali sasvim obično... ukoliko se izuzmu takve neprirodnosti kao što su položaji koje trenutno zauzimaju i privremena ćelavost. Nije bilo načina da se pogodi da pripadaju

profesiji romantičnijoj od bilo koje druge za koju je svet znao od kada su poslednji kauboji trampili svoje poludivlje prerijske konje za helikoptere.

Na znak koji Gibson nije primetio, ostali su se udaljili, odbacivši se neverovatno lako i precizno kroz otvorena vrata. Kapetan Norden se ponovo smestio na svoje sedište i ponudio Gibsona cigaretom. Pisac je sumnjičavo prihvati.

"Zar pušenje nije zabranjeno?" upita on. "Zar se na taj način ne troši kiseonik?"

"Došlo bi do pobune", nasmeja se Norden, "ako bih morao da zabranim pušenje na tri meseca. U svakom slučaju, potrošnja kiseonika je zanemarljiva."

Gibson pokajnički pomisli kako se kapetan Norden uopšte ne uklapa u očekivano ustrojstvo. Zapovednik svemirskog broda, prema najboljoj... ili bar najpopularnijoj... književnoj tradiciji, trebalo bi da bude sedokosi, oštrooki veteran koji je polovinu svog života proveo u eteru i koji je u stanju da naslepo plovi po Sunčevom sistemu, zahvaljujući neverovatnom poznavanju svemirskih puteva. On takođe mora zahtevati najstrožu disciplinu; kada izdaje naređenja, njegovi oficiri moraju da stoje u stavu mirno (što baš nije lako pod nultom gravitacijom), žustro da salutiraju i da trčeći odlaze na izvršenje.

Umesto toga, kapetan 'Aresa' sigurno još nije napunio ni četrdesetu i mogao je lako da prođe kao uspešan biznismen. Što se tiče discipline... Gibson do sada nije uočio ni traga od nje. Ovaj utisak, to je tek kasnije shvatio, nije bio baš tačan. Jedina disciplina koja je postojala na 'Aresu' bila je ona samonametnuta; to je bio jedini mogući vid discipline među tipom ljudi koji su sačinjavali njegovu posadu.

"Znači, nikada ranije niste bili u svemiru", reče Norden, zamišljeno posmatrajući svog putnika.

"Bojim se da nisam. Nekoliko puta sam pokušavao da se ubacim za putovanje na Mesec, ali to je sasvim neizvodljivo, osim ako ne idete nekim zvaničnim poslom. Prava je šteta što su svemirska putovanja još tako pakleno skupa."

Norden se osmehnu.

"Nadamo se da će 'Ares' to izmeniti. Moram reći", dodade on, "da

ste, izgleda, uspele da prilično napišete o stvarima o kojima... ovaj... imate veoma malo praktičnog iskustva."

"Oh to!" živahno primeti Gibson, uz put se nasmejavši u želji da zvuči bezbrižno. "Rasprostranjena je zabluda da pisci moraju iskusiti sve što opisuju u svojim knjigama. Pročitao sam sve što sam našao o putovanjima u svemir kada sam bio mlađi i dao sam sve od sebe da dočaram atmosferu. Nemojte zaboraviti da su svi moji međuplanetni romani napisani u mladosti... jedva da sam i dodirnuo tu temu poslednjih nekoliko godina. Iznenađuje činjenica da ljudi i dalje vezuju moje ime za to."

Norden se pitao u kojoj meri je ova skromnost lažna. Gibson mora da je savršeno dobro znao da su ga proslavili upravo njegovi romani o putovanju kroz svemir... jer je na osnovu njih iskamčio od Korporacije da ga pozove na ovo putovanje. Cela ova situacija bila je prilično pogodna za zbijanje šale. Ali to će morati da pričeka; u međuvremenu, mora objasniti ovom Zemljaninu rutinu života u privatnom svetu 'Aresa'.

"Na brodu se držimo normalnog zemaljskog vremena... po Griniču... i sve se zatvara 'noću'. Nema dežurnih, kao u starim danima; uređaji su u stanju da na sebe preuzmu sve obaveze dok mi spavamo, tako da nismo stalno na dužnosti. To je jedan od razloga zašto nam nije potrebna veća posada. Na ovom putovanju, pošto ćemo imati mnogo mesta, svi imamo zasebne kabine. Vaša je jedna od uobičajenih putničkih luksuznih kabina; jedina koja je sređena, u stvari. Mislim da će vam u njoj biti udobno. Je li sav vaš prtljag ukrcan? Koliko su vam dozvolili da ponesete?"

"Stotinu kilograma. Nalazi se u vazdušnoj kabini."

"Stotinu kilograma?" Norden je jedva uspeo da potisne iznenađenje. Ovaj momak mora da je emigrant... kada nosi svu svoju porodičnu baštinu sa sobom. Norden je osećao nepatvoreni astronautski užas prema dodatnom teretu, i uopšte nije sumnjao u to da je Gibson poneo mnoštvo nepotrebnih drangulija. Međutim, ako je Korporacija to odobrila i ako težina tereta nije premašivala dozvoljenu granicu, nije imao zbog čega da se žali.

"Pozvaću Džimija da vas povede u vašu kabinu. On je na ovom putovanju naš potrčko, odrađuje putovanje i pomalo uči o svemirskim letovima. Većina nas ostalih počela je na taj način:

prijavljivali smo se za putovanja na Mesec za vreme raspusta. Džimi je veoma bistar momak... već je diplomirao."

Sada je već i Gibson počeo da uzima zdravo za gotovo da stjuard treba da bude diplomirani student. Krenuo je za Džimijem - koji kao da je osećao strahopoštovanje u njegovom prisustvu - u deo za putnike.

Luksuzna kabina bila je mala, ali prelepo uređena i opremljena sa velikim ukusom. Dobro postavljene svetiljke i zidovi obloženi ogledalima činili su je mnogo većom nego što je u stvari bila, a krevet na okretanje mogao je preko dana da se obrne i posluži kao sto. Malo šta je ovde podsećalo na nedostatak ravnoteže; učinjeno je sve da se putnik oseća kao kod kuće.

Naredni sat Gibson je proveo u sređivanju svojih stvari i eksperimentisanju sa napravama i kontrolnim uređajima u sobi. Najviše mu se dopalo ogledalo za brijanje koje se na pritisak dugmeta pretvaralo u prozor okrenut prema zvezdama. Pitao se kako su to izveli.

Konačno je sve bilo sklonjeno tako da je svaku stvar lako mogao da pronađe; više baš ništa nije imao da radi. Legao je na krevet i zakopčao elastične kaiševe oko grudi i butina. Privid težine nije bio baš ubedljiv, ali i to je bilo bolje nego njeno potpuno odsustvo i davalo mu je kakav-takav utisak okomitog pravca.

Ležeći mirno u sjajno osvetljenoj kabini koja će biti ceo njegov svet narednih sto dana, uspeo je da zaboravi razočarenja i prilične nevolje koji su mu pokvarile odlazak sa Zemlje. Sada više nije imao o čemu da brine; prvi put za sve vreme koga se sećao, prepustio je svoju budućnost potpuno u ruke drugima. Obaveze, predavanja, rokove... sve te stvari ostavio je za sobom na Zemlji. Osećanje blagoslovene opuštenosti bilo je suviše dobro da bi potrajalo, ali on će dopustiti svom umu da se naslađuje u njemu dok može.

Gibsona je iz sna, posle neodređeno dugo vremena, probudilo sramežljivo kucanje. Na trenutak nije znao gde se nalazi; a zatim je svega postao svestan; otkopčao je trake koje su ga sputavale i odgurnuo se sa kreveta. Kako mu pokreti još nisu bili koordinisani, nije mogao da izbegne sudar sa tavanicom, pre nego što je stigao do vrata.

Tamo je stajao Džimi Spenser, pomalo bez daha.

"Pozdrav od kapetana, ser. Zanima ga da li biste želeli da vidite poletanje?"

"Svakako", reče Gibson. "Sačekaj samo da uzmem kameru."

Ponovo se pojavio trenutak kasnije, noseći potpuno novu 'Leiku XXA', u koju se Džimi zablenuo sa očiglednom zavišću, i okićen pomoćnim sočivima i meračima ekspozicije. Iako je sve to teglio sa sobom, uspeli su brzo da stignu do galerije za osmatranje, koja se prostirala poput kružnog pojasa oko 'Aresovog' trupa.

Tu je Gibson prvi put ugledao zvezde u njihovom punom sjaju koji više nisu prigušivali ni atmosfera ni zatamnjeno staklo, jer nalazio se na noćnoj strani broda, tako da su filteri za Sunce bili uklonjeni. Za razliku od svemirske stanice, 'Ares' se nije okretao oko svoje ose, već se držao tačno određenog referencijalnog sistema svojih žiroskopa, tako da su zvezde bile fiksirane i nepokretne na nebu.

Dok je Gibson netremice zurio u tu veličanstvenost koju je tako često - i tako uzalud - pokušavao da opiše u svojim knjigama, bilo mu je krajnje teško da analizira svoja osećanja... a nipošto nije želeo da mu promakne utisak koji se tako dobro mogao iskoristiti u budućim delima. Čudno, ali ni sjaj ni puki broj zvezda nisu najsnažnije delovali na njegov um. Nebo koje mu je sad stajalo pred očima nije mnogo zaostajalo za onim koje je viđao sa vrhova planina na Zemlji ili sa posmatračkih paluba na stratobrodovima; ali nikada ranije nije ga tako živo prožimalo osećanje da se zvezde nalaze svuda oko njega, da se prostiru sve do obzorja koje više nije postojalo, pa čak i dalje, ispod samih njegovih nogu.

Svemirska Stanica Jedan bila je složena, sjajno uglačana igračka koja je lebdela u ništavilu naizgled na samo nekoliko metara iza osmatračkog prozora. Nije bilo načina da joj se proceni udaljenost ili veličina, jer njen oblik ni na šta nije podsećao, a osećanje perspektive kao da nije postojalo. Nisu se videli ni Zemlja ni Sunce, budući da ih je zaklanjao trup broda.

Iz skrivenog zvučnika iznenada dopre, iz iznenađujuće blizine, nečiji bezoblični glas .

"Sto sekundi do poletanja. Molim vas, zauzmite svoja mesta."

Gibson se automatski ukrotio i okrenuo prema Džimiju, tražeći savet. Pre nego što je uspeo da izusti ma kakvo pitanje, njegov vodič žurno reče: "Moram se vratiti na dužnost", i nestade, graciozno se otisnuvši

kroz vazduh i ostavivši Gibsona samog sa svojim mislima.

Narednih minut i po proteklo je neverovatno polako, mada je tišina često bila narušavana odbrojavanjem iz zvučnika. Gibson se pitao ko je bio najavljiivač; glas nije podsećao na Nordenov i verovatno je to bio samo snimak što ga je puštalo u pogon automatsko kolo koje mora da je sada preuzelo kontrolu nad brodom.

"Dvadeset sekundi do poletanja. Biće potrebno otprilike deset sekundi da pogon dostigne punu snagu."

"Još deset sekundi."

"Pet sekundi, četiri tri, dva, jedan..."

Nešto je veoma nežno obuhvatilo Gibsona i spustilo ga niz zakrivljenu stranu zida sa osmatračkim prozorom, koji je najednom postao pod. Teško mu je bilo da shvati da se ponovo vratilo 'gore' i 'dole', a još je teže bilo povezati njihovu pojavu sa tom udaljenom, prigušenom grmljavinom koja je narušila tišinu broda. Negde daleko u drugoj kugli, koja je predstavljala drugu polovinu Aresa, u tom tajanstvenom, zabranjenom svetu umirućih atoma i automatskih mašina, gde nijedan čovek ne bi mogao da uđe i ostane živ, oslobođene su sile koje su napajale i same zvezde. Pa ipak, nije uopšte osetio ono uspinjuće, neumoljivo ubrzavanje koje je verni pratilac poletanja raketa na hemijski pogon. Ares je imao na raspolaganju neograničeni prostor za manevrisanje; mogao je sasvim natenane da napusti sadašnju orbitu i da polako pređe u prelaznu hiperbolu koja će ga odvesti do Marsa. U svakom slučaju, najviše opterećenje atomskog pogona bilo je u stanju da podari masi od dve hiljade tona ubrzanje od samo jedne desetine gravitacije; u ovom trenutku, vraćena sila teže nije dostizala ni polovinu te ionako male vrednosti.

Gibsonu nije mnogo trebalo da se preorijentiše. Brod je tako sporo ubrzavao - pri čemu je on imao, sračunao je, težinu od manje od četiri kilograma - da su mu pokreti i dalje praktično bili nesputani. Svemirska Stanica Jedan nije se još vidno pomerila i morao je da sačeka gotovo ceo minut pre nego što je uspeo da razabere da se 'Ares', u stvari, polako udaljava od nje. Tada se sa zakašnjenjem setio svoje kamere i počeo da snima polazak. Kada je konačno uspeo (ili se bar nadao da je uspeo) da iziđe nakraj sa nezgodnim problemom odgovarajuće ekspozicije kako bi dobio mali, sjajno

osvetljeni predmet naspram pozadine crne kao ugalj, stanica se već znatno udaljila. Za manje od deset minuta, pretvorila se u udaljenu tačku svetlosti koju je teško bilo razabrati među zvezdama.

Kada je Svemirska Stanica Jedan potpuno nestala, Gibson je otišao na dnevnu stranu broda kako bi snimao Zemlju koja se takođe smanjivala. Bila je ogroman, tanak polumesec kada ju je prvi put ugledao, suviše velika da bi se mogla obuhvatiti pogledom. Dok ju je sada posmatrao, primetio je kako se ponovo pretvara u srp, jer 'Ares' mora da je napravio još jedan krug pre nego što je došao u priliku da se otisne sa pređašnje orbite i spiralnom putanjom krene ka Marsu. Proći će dobar sat pre nego što se Zemlja vidno smanji, a tada će ponovo od mladog meseca preći u puni.

Znači, to je to, pomisli Gibson. Tamo dole je ceo moj protekli život, kao i životi svih mojih predaka sve do prvog želatinastog grumena u prvom iskonskom moru. Nijedan kolonista niti istraživač koji su se otisnuli sa svog rodnog kopna nisu nikada za sobom ostavili toliko toga koliko ja sada ostavljam. Tamo, ispod ovih oblaka, leži celokupna ljudska istorija; uskoro ću biti u stanju da malim prstom pomračim ono što je, do samo pre jednog životnog veka, predstavljalo celokupno čovekovo carstvo i sve što je njegova umešnost spasla od vremena.

Ovo neumoljivo prelaženje iz poznatog u nepoznato gotovo da poseduje konačnost smrti. Mora biti da i naga duša, koja je za sobom ostavila sva svoja blaga, na isti način konačno izlazi u tamu i noć.

Gibson je i dalje stajao na osmatračnici i posmatrao kada je 'Ares' više od jednog sata kasnije konačno postigao brzinu dovoljnu da utekne i oslobodi se Zemlje. Nije bilo načina da se odredi kada je tačno nastupio taj trenutak, jer Zemlja je i dalje dominirala nebom, a motori su još prigušeno, kao iz daljine, grmeli. Moraće neprekidno da rade narednih deset sati pre nego što obave svoj zadatak i budu isključeni tokom ostatka putovanja.

Gibson je spavao kada je taj trenutak nastupio. Iznenadna tišina i potpuni gubitak čak i one slabe gravitacije u kojoj je brod uživao ovih poslednjih časova vratili su ga negde na sredokraću između jave i sna. Pospano se osvrtao po zamračenoj prostoriji dok mu oči nisu pronašle malo ustrojstvo zvezda uokvireno prozorom za osmatranje.

Bile su, razume se, potpuno nepokretne. Nikako se nije moglo poverovati da je 'Ares' upravo jurio sve dalje od Zemljine orbite tako velikom brzinom da ga čak ni Sunce više nije moglo zadržati. Pospano je pritegao spona posteljine kako bi sprečio da isplovi u sobu. Proći će skoro sto dana pre nego što ponovo oseti bilo kakvu težinu.

3.

Isto ustrojstvo zvezda ispunjavalo je osmatrački prozor kada je niz nota nalik na zvonjavu dopro preko brodskog razglasnog sistema i probudio Gibsona iz sna gotovo lišenog snova. Na brzinu se obukao i pohitao ka palubi za osmatranje, pitajući se šta se preko noći dogodilo sa Zemljom.

Deluje krajnje zbunjujuće, bar jednom stanovniku Zemlje, da istovremeno vidi na nebu dva meseca. Ipak, bili su tu, jedan pored drugoga, oba u prvoj četvrti, a jedan je bio dvostruko veći od drugoga. Prošlo je nekoliko sekundi pre nego što je Gibson shvatio da posmatra Mesec i Zemlju zajedno... i još nekoliko sekundi pre nego što je razabrao da je manji i udaljeniji polumesec njegov rodni svet.

'Ares' nije, na žalost, prolazio odveć blizu Meseca, ali on je svejedno bio više od deset puta veći nego što ga je Gibson ikada video sa Zemlje. Isprepleteni lanci kratera-prstenova jasno su se videli duž krzave linije koja je razdvajala dan od noći; još neosvetljeni disk mogao se nazreti zahvaljujući svetlosti koja se odbijala od Zemlje i padala na njega. Svakako... Gibson se iznenada nagnuo napred, pitajući se da ga oči možda ne varaju. Ipak, sumnje nije bilo: tamo dole, sred te hladne i blago svetlucave zemlje, koja je čekala zoru što neće svanuti još mnogo dana, plamtele su sićušne iskre svetlosti nalik na svice u sumrak. Pre pedeset godina njih tamo nije bilo; bila su to svetla prvih lunarnih gradova, koja su govorila zvezdama da je život konačno stigao do Meseca posle milijardu godina čekanja.

Gibsonovo sanjarenje prekinulo je diskretno nakašljavanje koje nije dopiralo iz nekog određenog pravca. Zatim je pomalo prenaplašeni glas razgovorljivo primetio:

"Da li bi gospodin Gibson bio ljubazan da dođe u kantinu; tamo će naći malo mlakog čaja i nešto preostalih cerealija koji ga čekaju na stolu."

On žurno pogleda na sat. Potpuno je smetnuo s uma doručak - što mu se nikada ranije nije dogodilo. Nema sumnje da je neko otišao da ga potraži u kabini i pošto ga nije tamo našao, potražio ga je preko brodskog razglasnog sistema.

Kada je, uz izvinjavanje, uleteo u kantu, zatekao je posadu kako raspravlja o tehničkim prednostima različitih tipova svemirskih brodova.

Dok je jeo, Gibson je posmatrao malu skupinu muškaraca zaokupljenih razgovorom, snimajući ih u umu i beležeći njihovo ponašanje i osobine. Nordenovo predstavljanje jedva mu je poslužilo da im prikači etikete sa imenima; za njega oni još nisu bili konačne ličnosti. Zanimljivo je bilo razmišljati o tome kako će pre kraja putovanja verovatno poznavati svakoga od njih bolje od većine svojih poznanika na Zemlji. U sćušnom svetu 'Aresa' nije moglo biti nikakvih tajni niti maski.

U tom trenutku govorio je dr Skot. (Kasnije će Gibson shvatiti da to nije bilo ništa neuobičajeno.) On se, izgleda, lako uzbuđivao i bio je sklon da se, odgovarajući na provokaciju, vatreno upusti u raspravu čak i o onim predmetima o kojima nije bio odveć pozvan da govori. Najuspešnije ga je podsticao Bredli - stručnjak za elektroniku i veze - teški cinik koji je, izgleda, zlurado uživao u verbalnim sabotazama. S vremena na vreme, bacio bi malu bombu u razgovor, koja bi na trenutak zaustavila Skota, mada nikada zadugo. Mekkej, sitni matematičar iz Škotske, takođe se povremeno upuštao u ove verbalne bitke, govoreći prilično brzo i jezgrovito, gotovo pedantno. Gibson pomisli da bi se on prijatnije osećao u zbornici univerziteta nego na svemirskom brodu.

Kapetan Norden se u tim razgovorima držao kao moderator, podržavajući najpre jednu, a onda drugu stranu i nastojeći da spreči svaku konačnu pobedu. Mladi Spenser već je bio na poslu, a Hilton, preostali član posade, nije uzimao udela u raspravi. Inženjer je mirno sedeo, posmatrajući ostale ravnodušno i očigledno se zabavljajući pri tom; njegov lik Gibsonu je odnekud bio poznat i to ga je proganjalo. Gde li su se oni već ranije sreli? Pa, razume se... baš je ispao budala što se odmah nije setio!... ovo je bio onaj Hilton. Gibson se okrenu u stolici kako bi mogao jasnije da vidi inženjera. Zaboravio je na nedovršeni doručak dok je sa strahopoštovanjem i zavišću posmatrao čoveka koji je vratio Arkturusa na Mars posle najveće pustolovine u istoriji svemirskih letova. Samo je šestoro ljudi ikada stiglo do Saturna; i samo su trojica još bili živi. Hilton je stajao sa svojim izgubljenim sadruzima na onim dalekim mesecima čija su

već i sama imena nosila čaroliju - Titan, Enkladus, Tetis, Rea, Diona... On je vlastitim očima video neuporedivi sjaj velikih prstenova što su premošćivali nebo u simetriji koja je delovala odveć savršeno da bi predstavljala delo prirode. Bio je u toj Krajnjoj Tuli po kojoj kruže hladni spoljašnji divovi Sunčeve raštrkane porodice i vratio se svetlosti i toploti unutrašnjih svetova. Da, pomisli Gibson, ima toliko toga o čemu želim da porazgovaram sa vama pre nego što se ovo putovanje okonča.

Skupina diskutanata se raspala pošto su oficiri otplovili - u bukvalnom smislu - ka svojim radnim mestima, ali Gibsonove misli i dalje su kružile oko Saturna kada mu je prišao kapetan Norden i prekinuo ga u sanjarenju.

"Ne znam kakav ste raspored napravili", reče on, "ali pretpostavljam da biste voleli da obiđete brod. Konačno, to je ono što se obično događa u ovoj fazi vaših priča."

Gibson se osmehnu, pomalo mehanički. Znao je da mu nema uzmarka od vlastite prošlosti.

"Bojim se da ste, što se toga tiče, sasvim u pravu. Razume se, to je najlakši način da se čitalac upozna kako stvari dejstvuju i da se skicira poprište zbivanja. Srećom, sada to više nije toliko važno, jer svi znaju tačno kako jedan svemirski brod izgleda iznutra. Tehničke pojedinosti mogu se uzeti kao nešto što se podrazumeva i priča može da teče dalje. Ali kada sam počinjao da pišem o astronautici, negde šezdesetih, bilo je potrebno odložiti početak radnje sa nekoliko hiljada reči kojima se objašnjavalo na kom načelu rade skafanderi ili atomski pogon, kao i da se raščisti sve drugo što bi moglo da uđe u priču."

"Znači", primeti Norden sa krajnje obezoružavajućim osmehom, "nećemo imati mnogo čemu da vas naučimo o 'Aresu'."

Gibson nije uspeo da obuzda pojavu rumenila.

"Veoma bih cenio ako biste me povelu u obilazak - bilo da to uradite prema standardnom književnom obrascu ili ne."

"Dobro", uzvratu Norden, razvukavši usta u osmeh. "Počecemo od kontrolne odaje. Dođite."

Naredna dva sata lebdeli su duž lavirinta hodnika koji su se ukrštali i presecali u okruglom telu 'Aresa' poput arterija. Gibsonu je postalo jasno da će ubrzo veoma dobro upoznati unutrašnjost broda, tako da

će biti u stanju i vezanih očiju da pređe s jednog na drugi kraj; ali već se jednom izgubio i ponovo će mu se to desiti pre nego što najzad nauči da se snalazi unaokolo.

Pošto je brod imao loptasti oblik, bio je izdelfen u zone prema geografskoj širini poput Zemlje. Dobijena nomenklatura bila je veoma korisna, jer je stvarala jasnu mentalnu sliku brodske geografije. Ići na 'sever' značilo je uputiti se prema kontrolnoj kabini i odajama posade. Putovanje ka 'polutaru' nagoveštavalo je da čovek ide u posetu ili velikoj trpezariji, koja je zauzimala najveći deo središnje ravni broda, ili galeriji za osmatranje, koja je potpuno opasivala brod. Južnu poluloptu gotovo je u celosti ispunjavao rezervoar za gorivo, nekoliko skladišta i raznovrsna mašinerija. Pošto 'Ares' više nije koristio motore, okrenuo se u svemiru tako da je sada severna polulopta bila obasjana stalnom Sunčevom svetlošću, a 'nenastanjena' južna u mraku. Na samom južnom polu nalazila su se mala metalna vrata sa gomilom upečatljivih službenih pečata i upozorenjem: 'Dozvoljeno otvaranje samo na izričitu zapovest kapetana ili njegovog zamenika.' Iza njih nalazila se dugačka, uska cev koja je spajala glavno telo broda sa manjom kuglom, udaljenom stotinu metara, u kojoj su bile smeštene elektrana i pogonske jedinice. Gibson se pitao čemu uopšte postoje ta vrata kada niko nikada neće moći da prođe kroz njih; a onda se setio da se robotima-serviserima Komisije za atomsku energiju morao na neki način omogućiti pristup do radnog mesta.

Veoma čudno, ali na Gibsona nije najsnažniji utisak ostavilo nikakvo naučno niti tehničko brodsko čudo, koje je ionako očekivao da će videti, već prazne putničke kabine - saće gusto zbijenih ćelija koje su zauzimale najveći deo severne umerene zone. Taj utisak bio je prilično neprijatan. Jedna potpuno nova zgrada u kojoj niko nikada nije živeo može delovati usamljenije nego neka stara, napuštena ruševina u kojoj se nekada živelo i koju možda još naseljavaju duhovi. Osećanje pustošne praznine bilo je veoma jako ovde u sjajno osvetljenim, odzvanjajućim hodnicima, u kojima će jednoga dana vrveti od života, ali koji su se sada protezali pusti i prazni, obasjani Sunčevom svetlošću koja se probijala kroz zidove - Sunčevom svetlošću koja je bila mnogo plavlja nego na Zemlji, te stoga i znatno tvrđa i hladnija.

Gibson je bio sasvim iscrpljen, mentalno i fizički, kada se vratio u svoju kabinu. Norden je bio krajnje savestan vođa i Gibson je podozrevao da mu na neki naćin uzvraća i da uŹiva u tome. Pitao se Źta njegovi saputnici taćno misle o njegovom pisanju; verovatno će i to ubrzo saznati.

LeŹao je na postelji i raspoređivao utiske, kada se zaću stidljivo kucanje na vratima.

"Prokletstvo", izusti Gibson sebi u bradu. "Ko je?" nastavi neŹto glasnije.

"DŹim... Spenser, gospodine Gibson. Donosim vam radiogram."

Mladi DŹimi ulebde u sobu, noseći koverat sa pećatom oficira za vezu. Bio je zapećaćen, ali Gibson je podozrevao da je on jedina osoba na brodu koja nije znala sadržinu. Naslućivao je Źta bi to moglo biti i u sebi je progundao. Zaista nije bilo naćina da se pobegne od Zemlje; mogla je da te uhvati gde god da odeŹ.

Poruka je bila kratka i sadržala je samo jednu suviŹnu reć:

NJUJORKER, REVUE DES QUATRE MONDES, MEĐUPLANETNI ŹIVOT. SVI TRAŹE PO PET HILJADA REĆI. MOLIM POŹALJI RADIOM DO NAREDNE NEDELJE. VOLI TE RUT.

Gibson uzdahnu. Napustio je Zemlju u takvoj Źurbi da nije imao vremena da se dogovori sa svojim agentom, Rut Goldstin, osim Źto joj se na brzinu javio s drugog kraja sveta. Ali sasvim jasno joj je kazao da Źeli da ga dve nedelje ostave na miru. Razume se, niko se nikada na to nije obazirao. Rut je uvek srećno ugovarala poslove, znajući da će on isporučiti robu na vreme. E, pa ovaj put neće niko da ga gnjavi, a ona slobodno neka ćeka; zasluŹio je ovaj odmor.

Zgrabio je blok za beleŹke i dok je DŹimi upadljivo gledao na drugu stranu, brzo je napisao:

IZVINI, EKSKLUZIVNA PRAVA VEĆ OBEĆANA SVINJARU I UZGAJIVAĆU ŹIVINE IZ JUŹNE ALABAME. ZA KOJI MESEC STIŹU POJEDINOSTI. KADA ĆEŹ OTROVATI HARIJA? VOLI TE MART.

Za razliku od Rut, koja je predstavljala poslovnu polovinu kompanije

'Goldstin', Hari je bio njena književna polovina. Njih dvoje živelo je u srećnom braku već preko dvadeset godina, a tokom poslednjih petnaest Gibson ih je stalno podsećao na to da zapadaju u kolotečinu, da im je potrebna promena i da njihova veza nikako ne može još dugo da potraje.

Prevrnuvši na brzinu oči, Džimi Spenser nestade sa neobičnom porukom, ostavivši Gibsona samog sa svojim mislima. Svakako, on će jednom morati da počne sa radom, ali u međuvremenu pisaca mašina će ostati zakopana u spremištu gde nije mogao da je vidi. Čak je imao želju i da stavi jednu od onih nalepnica na kojima piše "NEPOŽELJNO U SVEMIRU - IZBACITI U VAKUUM", ali muški je odoleo tom iskušenju. Poput većine pisaca koji nikada nisu morali da zavise jedino od onoga što zarade pisanjem, Gibson je mrzeo da počne da piše. Jednom kada bi počeo, bilo je drugačije... ponekad.

Njegov odmor potrajao je čitavu nedelju. Po isteku tog razdoblja, Zemlja je bila samo najbližavija od svih zvezda, a uskoro će se sasvim izgubiti u sjaju Sunca. Teško je bilo poverovati da je ikada živio drugačijim životom do onim kakav se vodio u maloj, samodovoljnoj Vaseljeni koju je predstavljao 'Ares'. A njegovu posadu više nisu sačinjavali Norden, Hilton, Mekkej, Bredli i Skot - već Džon, Fred, Engus, Oven i Bob.

Sve ih je upoznao, mada su Hilton i Bredli bili neobično uzdržani i on nije uspevao da probije tu njihovu uzdržanost. Svaki čovek bio je osoben i sasvim se razlikovao od drugih; gotovo da je jedina njihova zajednička crta bila inteligencija. Gibson je sumnjao da je I. Q. bilo kog člana posade ispod 120 i ponekad bi se neugodno promeškalo kada bi se setio posada koje je izmišljao za neke od svojih nepostojećih svemirskih brodova. Na um bi mu tada najpre pao glavni pilot Grejem, iz romana 'Pet meseca previše' - koji je još i danas bio jedan od njegovih omiljenih junaka. Grejem je bio čvrst (zar nije jednom preživeo pola minuta u vakuumu pre nego što je uspeo da se uvuče u skafander?) i redovno je tamanio bocu viskija dnevno. Bio je sušta suprotnost dr Engusu Mekkeju, doktoru astronomije, član Kraljevskog astronomskog društva, koji je upravo sedeo bez reči u uglu, čitao izdanje 'Kenterberijskih priča', sa mnoštvom dodataka i komentara, i povremeno kroz slamku pijuckao mleko iz loptaste posude.

Greška koju je Gibson napravio, zajedno sa toliko drugih pisaca iz dalekih pedesetih i šezdesetih, ispoljila se u pretpostavci da između brodova koji plove svemirom i onih koji plove morima neće biti velike razlike - kao ni među ljudima koji njima upravljaju. Tačno, postojale su paralele, ali suprotnosti su ih daleko premašivale. Razlog za to bio je čisto tehničke prirode i trebalo ga je predvideti, ali popularni pisci iz sredine veka išli su lakšim putem, pa su pokušavali da iskoriste tradiciju Hermana Melvila i Frenka Dana u jednom mediju u koji se oni nikako nisu uklapali.

Brod za svemir mnogo je više nalikovao stratosferskoj letelici nego bilo čemu što se ikada kretalo po površini okeana, a tehnička obuka njegove posade bila je na mnogo višem nivou od one koja se tražila u avijaciji. Čovek poput Nordena proveo je pet godina u koledžu, tri godine u svemiru, pa još dve ponovo u koledžu, proučavajući najnoviju astronautsku teoriju, pre nego što je stekao kvalifikacije za sadašnje radno mesto.

Gibson je igrao jednu mirnu partiju pikada sa dr Skotom kada se neočekivano na njih sručilo prvo uzbuđenje na putovanju. Nema mnogo igara sa težištem na umešnosti i veštini koje se mogu igrati u svemiru; dugo su karte i šah bili jedina dokolica, a onda je neki genijalni Englez uvideo da bi strelice sasvim lepo mogle da lete i u prostoru bez gravitacije. Razdaljina između onoga ko baca i table povećana je na deset metara, ali inače je igra zadržala pravila koja su se poštovala vekovima u atmosferi ispunjenoj pivom i duvanskim dimom u engleskim pabovima.

Gibson je bio oduševljen kada je otkrio da sasvim dobro može da igra tu igru. Gotovo uvek je uspevao da pobedi Skota, uprkos protivnikovoj razrađenoj tehnici - ili upravo zbog nje. Ova tehnika sastojala se u tome da se 'strela' najpre pažljivo položi u vazduh, a zatim da se bacač udalji nekoliko metara, kako bi mogao da pomno nanišani pre no što bi je oštro hitnuo.

Skot je upravo optimistički merkao trostruku dvadeseticu kada je Bredli uplovio u prostoriju noseći papir sa radio-porukom.

"Ne osvrćite se, molim vas", reče on svojim mekim, pažljivo modulisanim glasom. "Neko nas prati."

Svi zinuše u njega dok se zaustavljao na vratima. Prvi se pribrao Mekkej.

"Molim objašnjenje", reče on krajnje odlučno.

"Za nama juri, kao sam đavo, nosač raketa tip III. Upravo je lansiran sa spoljašnje stanice i treba da nas prestigne kroz četiri dana. Traže od mene da ga uhvatim radio-kontrolom dok bude prolazio, ali uzimajući u obzir disperziju koju će imati na verovatnom rastojanju, zahtevaju previše. Sumnjam da će proći bliže od sto hiljada kilometara od nas."

"Kome pritiče u pomoć? Da nije neko zaboravio da ponese četkicu za zube?"

"Izgleda da nosi hitne medicinske zalihe. Evo, doktore, ti pogledaj."

Dr Skot je pažljivo proučio poruku.

"Ovo je stvarno zanimljivo. Misle da imaju sredstvo protiv marsovske groznice. Neku vrstu seruma; napravio ju je Pasterov institut. Mora da su prilično sigurni u tu stvar kada se toliko zalažu da nas stignu."

"Nebesa mu, šta je to projektil tip III - a da ne pominjem marsovsku groznicu?" eksplodirao je konačno Gibson.

Dr Skot mu odgovori pre nego što je bilo ko drugi uspeo da se umeša.

"Marsovska groznica nije, u stvari, marsovska bolest. Izgleda da je izaziva neki zemaljski organizam koji smo mi tamo preneli i kome se nova klima više dopala od stare. Deluje isto kao i malarija: ljudi ne umiru često od njega, ali ekonomske posledice su veoma ozbiljne. Postotak izgubljenih radnih časova godišnje..."

"Mnogo vam hvala. Sad se sećam svega u vezi s tim. A projektil?"

Hilton se glatko ubacio u razgovor.

"To je samo mala automatska raketa sa radio kontrolom i veoma velikom krajnjom brzinom. Koristi se za prenos tereta između svemirskih stanica, ili za jurenje svemirskih brodova koji nešto zaborave. Kada stigne u radio-domet, uhvatiće naš signal i stići će do nas. Hej, Bobe", reče on iznenada, okrenuvši se prema Skotu, "zašto je nisu poslali direktno na Mars? Mogla je tamo da stigne mnogo pre nas."

"Jer se to ne bi dopalo njenim malim putnicima. Moraću da pripremim neke kulture u kojima će živeti i da se staram o njima poput bolničarke. To mi nije svakodnevni posao, ali mislim da ću uspeti da se prisetim nekih od stvari koje sam radio u Sent Tomasu."

"Zar ne bi trebalo", primeti Mekkej, pokušavši da se našali, što se

retko dešavalo, "da neko iziđe i nacрта znak Crvenog Krsta?"

Gibson se duboko zamislio.

"Imao sam utisak", izusti on posle izvesne pauze, "da je život na Marsu veoma zdrav, kako fizički tako i psihički."

"Ne smete verovati svemu što pročitate u knjigama", otežući reče Bredli. "Ne mogu da zamislim zašto bi iko ikada poželeo da pođe na Mars. Ravan je, hladan i pun jadnih, napola izgadnelih biljaka koje podsećaju na one iz knjiga Edgara Alana Poa. Uložili smo milione u to mesto, a ni peni nam se nije vratio. Svakome ko svojevolično pođe tamo pregledao bih glavu. Bez uvrede, razume se."

Gibson se samo prijateljski osmehnuo. Već je naučio da devedeset posto Bredlijevog cinizma odbaci; ali nikada nije bio potpuno siguran koliko se ovaj drugi samo pretvara da vređa. Međutim, ovog puta kapetan Norden je upotrebio svoj autoritet; ne samo da osujeti Bredlija da nastavi u istom maniru, već i da spreči da se takve alarmantne i malodušne vesti pojave u štampi. Ljutito je ošinio pogledom svog oficira za elektroniku.

"Moram da vam kažem, Martine", primeti on, "da gospodin Bredli ne voli Mars, ali da ni o Zemlji i Veneri nema ništa bolje mišljenje. I zato nemojte dozvoliti da njegovo mišljenje loše utiče na vaše raspoloženje."

"Neću", nasmeja se Gibson. "Ali voleo bih nešto da vas upitam."

"Šta to?" zabrinuto odvrati Norden.

"Da li gospodin Bredli ima 'loše mišljenje', kako rekoste, i o gospodinu Bredliju kao što ima o svemu ostalom?"

"Čudno, ali ima", priznade Norden. "To dokazuje da je bar jedan od njegovih sudova tačan."

"TouchQ", promrmlja Bredli, bar jednom poražen. "Povući ću se u silnoj srdžbi i smisliti prikladan odgovor. U međuvremenu, Mek, da li bi pribavio koordinate projektila i javio mi kada bi trebalo da dospe u naš domet?"

"Dobro", odsutno odvrati Mekkoj. Ponovo je bio duboko zadubljen u Čosera.

4.

Tokom narednih nekoliko dana bio je suviše zaokupljen vlastitim poslovima da bi uzimao većeg učešća u pomalo ograničenom društvenom životu na Aresu. Savest mu nije davala mira kao i uvek kada bi se odmarao duže od nedelju dana i on je ponovo prionuo na posao.

Mašina je izvučena ispod ostalih stvari i sada je zauzimala počasno mesto u maloj kabini. Posvuda su ležali listovi rukopisa - Gibson je bio neuredan radnik - i morao ih je plastičnim trakama sprečavati da ne pobegnu. Imao je mnogo muka sa tankim indigom, koji je bio sklon da se nađe u vazdušnoj struji i da se zalepi za ventilator; međutim, Gibson je sada već uspeo da ovlada jednostavnijim tehnikama života pod nultom gravitacijom. Bilo je začuđujuće kako ih je čovek brzo učio i kako su brzo postajale deo svakodnevnog života.

Gibsonu je bilo veoma teško da stečene utiske o svemiru prenese na hartiju; nije se moglo naprosto reći 'Svemir je užasno velik'. Za opis poletanja sa Zemlje upotrebio je svu svoju veštinu. Nije lagao, ali svako ko bi pročitao njegov dramatični opis Zemlje kako se udaljava ispod raketnog mlaza sigurno nikada ne bi stekao utisak da je autor u tom trenutku bio u blaženoj nesvesti, posle koje je usledilo stanje daleko od onog koje bi se moglo nazvati blaženom svešnošću.

Čim je proizveo nekoliko članaka koji će za izvesno vreme zadovoljiti Rut (ona je u međuvremenu poslala još tri radiograma sve jedan oštiji od drugog) krenuo je ka severu prema kabini oficira za vezu. Bredli je primio listove rukopisa sa vidljivim nedostatkom oduševljenja.

"Pretpostavljam da će ovako biti svakog dana do kraja putovanja", primeti on smrknuto.

"Nadam se, ali bojim se da neće. Zavisi od nadahnuća."

"Na početku strane imate pogrešnu upotrebu glagola."

"Znam, ali meni se dopada taj oblik."

"Na trećoj strani ste napisali 'centrifugalna', a mislili ste na 'centripetalnu'."

"Pošto me plaćaju po reći, zar vam se ne čini da je lepo od mene što

upotrebljavam tako dugačke?"

"Na četvrtoj strani vam dve rečenice koje idu jedna za drugom počinju sa 'I'."

"Slušajte vi, hoćete li poslati tu prokletu stvar, ili ću morati sam to da uradim?"

Bredli se isceri.

"Voleo bih to da vidim. Ali sada ozbiljno, trebalo je da vas upozorim da koristite crnu traku. Kontrast nije tako dobar sa plavom; odašiljač faksimila dobro će, doduše, obaviti posao na ovoj razdaljini, ali kada se još više udaljimo od Zemlje važno je imati lep, čist signal."

Dok je govorio, Bredli je ubacivao hartiju u umetak automatskog odašiljača. Gibson je zadivljeno posmatrao kako listovi nestaju jedan za drugim u ždrelu mašine i pojavljuju se posle pet sekundi u žičanoj korpi za prikupljanje. Čudno se osećao dok je razmišljao o tome kako njegove reči sada jure kroz svemir u neprekidnom toku, prevaljujući svake tri sekunde milion kilometara.

Uporavo je sakupljao listove svoga rukopisa kada se negde u džungli brojčanika, prekidača i ploča sa meračima, koji su prekrivali praktično ceo zid male kancelarije, začulo zujanje. Bredli se vinuo prema jednom od prijemnika i nastavio velikom brzinom da čini nerazumljive stvari. A onda, iz jednog zvučnika dopre prodorni zvižduk.

"Nosac je konačno u okviru dometa", reče Bredli, "ali je veoma daleko - onako odoka, rekao bih da će nas promašiti za stotinu hiljada kilometara."

"A ako nas ne uhvati?"

"Jednostavno će nastaviti da juri i napustiti Sunčev sistem. Putuje dovoljno brzo da umakne Suncu; kao i mi, uostalom."

"Kakva vesela pomisao. Koliko će nam dugo biti potrebno?"

"Za šta?"

"Da napustimo sistem."

"Možda nekoliko godina. Najbolje da pitate Mekkeja. Ne znam ja sve odgovore - nisam poput likova iz vaših knjiga!"

"Ipak biste mogli postati", smrknuto primeti Gibson i povuče se.

Približavanje projektila unelo je neočekivano - i dobrodošlo - uzbuđenje u život na 'Aresu'. Putovanje kroz svemir može postati krajnje jednolično kada minu prva uzbuđenja. Na budućim letovima

biće drugačije, kada brod bude vrveo od života, ali bilo je trenutaka kada je sadašnja usamljenost mogla delovati veoma deprimirajuće. Dr Skot je organizovao kladenje vezano za projektil, a uloge je pomno čuvao lično kapetan Norden. Neki Mekkejevi proračuni ukazivali su na to da će projektil promašiti 'Ares' za stotinu dvadeset pet hiljada kilometara, plus-minus trideset hiljada. Većina se kladila na najverovatniju vrednost, ali pojedini pesimisti, koji nimalo nisu verovali Mekkeju, išli su čak do četvrt miliona kilometara. Nisu se kladili u novac, već u mnogo korisnije stvari kao što su cigarete, slatkiši i ostala luksuzna roba. Pošto je posada imala strogo ograničenu količinu prtljaga koji je mogla da ponese, te stvari bile su znatno dragocenije od komadića hartije sa brojnim oznakama. Mekkej je čak uložio i pola boce viskija i na taj način stekao bonus na zapreminu svemira prečnika otprilike dvadeset hiljada kilometara. Objasnio je da on uopšte ne pije, već je nešto viskija nosio jednom svom sunarodniku na Marsu, koji nije bio u stanju da tamo nabavi ovaj originalni škotski proizvod, niti da plati povratnu kartu za Škotsku. Niko mu nije poverovao, što, s obzirom na to da je priča bila manje-više istinita, nije bilo pošteno.

"Džimi!"

"Da, kapetane Norden."

"Jesi li završio sa proverom manometara za kiseonik?"

"Jesam, gospodine. Sve je u redu."

"Šta je sa opremom za automatsko snimanje koju su oni fizičari stavili u spremište? Da li ti se čini da još radi?"

"Pa, diže istu buku kao i na polasku."

"Dobro. Jesi li počistio rusvaj u kuhinji koji je napravio gospodin Hilton kada mu je iskipelo mleko?"

"Jesam, kapetane."

"Znači da si završio sav posao?"

"Pretpostavljam da jesam, ali nadao sam se..."

"Odlično. Imam za tebe jedan prilično zanimljiv zadatak - nešto neuobičajeno. Gospodin Gibson želi da malo upotpuni svoje znanje iz astronautike. Razume se, svako od nas može da mu objasni sve što ga zanima, ali... ovaj... ti si tek nedavno završio koledž i možda ćeš ti to umeti najbolje da uradiš. Još nisi zaboravio nevolje koje

muče početnike - mi bismo suviše toga uzimali zdravo za gotovo. To ti neće oduzeti mnogo vremena - nađi mu se pri ruci i odgovori mu na pitanja. Ubeđen sam da si ti to u stanju."

Džimi smrknuto iziđe.

"Slobodno", reče Gibson, ni ne potrudivši se da odvoji pogled od pisaće mašine. Vrata iza njega se otvoriše i Džimi Spenser ulebde u sobu.

"Evo knjige, gospodine Gibson. Mislim da ćete u njoj pronaći sve što vas zanima. To su Ričardsonovi 'Elementi astronautike', posebno pojednostavljeno izdanje."

Spustio je knjigu ispred Gibsona, koji stade da okreće listove sa velikim žarom; polet mu je, međutim, ubrzo splasnuo kada je primetio kojom se brzinom smanjuje broj reči po jednoj strani. Konačno je odustao na pola knjige, pošto je naišao na jednu stranu na kojoj se nalazila samo jedna rečenica 'Zamenom vrednosti perihelne udaljenosti iz jednačine $15/3$, dobijamo...' Sve ostalo bila je matematika.

"Jesi li sasvim siguran da je ovo najjednostavnija knjiga na brodu?" upitao je on sumnjičavo, ne želeći da razočara Džimija. Pomalo se iznenadio kada mu je Spenser dodeljen kao nezvanični tutor, ali bio je dovoljno bistar da razabere razlog za to. Svaki posao koji niko drugi nije želeo da obavi čudnovato je težio da se svali na Džimijeva pleća.

"Oh, da, zaista jeste elementarna. Uspeva sve da objasni i bez vektorskog obeležavanja i uopšte ne zahvata teoriju perturbacije. Trebalo bi da vidite neke od knjiga koje Mekkej drži u svojoj sobi. Svaka jednačina proteže se na nekoliko strana."

"Pa, hvala. Zvaću u pomoć, kada se zaglavim. Ima već dobrih dvadeset godina kako se nisam bavio matematikom, mada sam nekada bio veoma zagrejan za nju. Obavesti me ako vam knjiga bude potrebna."

"Nema žurbe, gospodine Gibson. Ne koristim je više često od kada sam uznapredovao."

"Oh, pre nego što odeš, možda mi možeš odgovoriti na nešto što je upravo iskršlo. Izgleda da mnogi ljudi i dalje brinu zbog meteora, pa su tražili od mene da im pružim najnovija obaveštenja u vezi sa tim.

Koliko su oni, u stvari, opasni?"

Džimi je trenutak razmišljao.

"Mogao bih načelno da vam odgovorim", dovrati on, "ali da sam na vašem mestu, posetio bih Mekkeja. On ima tablice sa tačnim brojkama."

"Dobro. Učiniću tako."

Gibson je mogao sasvim lako da pozove Mekkeja, ali svaki izgovor da prekine s poslom bio je suviše dobar da bi ga propustio. Pronašao je malog astrogatora kako svira na velikoj elektronskoj računskoj mašini.

"Meteori?" ponovi Mekkej. "Ah, da, veoma zanimljiva tema. Ipak, bojim se da je o njima objavljeno veoma mnogo krajnje pogrešnih stvari. Sve donedavno, ljudi su verovali da će svaki svemirski brod biti izrešetan čim iziđe iz atmosfere."

"Neki to i dalje misle", odvrati Gibson. "To jest, bar smatraju da česta putnička putovanja neće biti bezbedna."

Mekkej frknu s prezirom.

"Meteori su znatno bezopasniji od munja, a prosečan je mnogo manji od zrna graška."

"Ali jedan brod ipak su uspeli da oštete!"

"Mislite na 'Zvezdanu kraljicu'? Samo jedan ozbiljan nesrećni slučaj u poslednjih pet godina - to i nije tako loše. Nijedan brod nije, u stvari, izgubljen zbog meteora."

"Šta je sa 'Plaštom'?"

"Niko ne zna šta se s njim dogodilo. To je samo rasprostranjena pretpostavka. I to ne baš mnogo popularna među stručnjacima."

"Znači, mogu da kažem javnosti da slobodno zaborave na tu stvar?"

"Da. Razume se, postavlja se pitanje prašine..."

"Prašine?"

"Ako pod meteorima podrazumevate prilično velike čestice od nekoliko milimetara pa nadalje, ne morate da brinete. Ali prašina je prava napast, naročito u svemirskim stanicama. Svakih nekoliko godina neko mora da pregleda spoljnji omotač kako bi utvrdio gde se nalaze rupe. Obično su suviše male da bi se videle golim okom, ali zrnca prašine koja se kreću brzinom od pedeset kilometara u sekundi mogu da prodru začuđujuće duboko u metal."

Gibsonu je ovo zazvučalo pomalo opasno, pa je Mekkej pohitao da

ga razuveri.

"Zaista nema potrebe da se brinete", ponovi on. "Uvek postoji izvesno oticanje vazduha kroz trup, ali zalihe kojim raspolažemo to lako nadoknade."

Koliko god da je Gibson bio zaposlen, ili se pretvarao da jeste, uvek je nalazio vremena da neumorno luta po odzvanjajućim lavirintima broda, ili da sedi i gleda u zvezde sa posmatračke galerije na polutaru. Stekao je naviku da odlazi tamo za vreme dnevnog koncerta. Tačno u 15.00 časova oživeo bi brodski razglasni sistem i tokom jednog sata muzika sa Zemlje šaputala bi ili gmelala kroz prazne prolaze 'Aresa'. Svakog dana neko je drugi birao program, tako da se nikada nije znalo šta sleduje - mada posle izvesnog vremena nije više bilo teško pogoditi ko stoji iza izbora. Norden je puštao laku klasiku i opere; Hilton praktično samo Betovena i Čajkovskog. Mekkej i Bredli smatrali su ih beznadežnim primitivcima, jer su se sami prepuštali strogo kamernoj muzici i atonalnim kakofonijama koje su za sve druge bile bez glave i repa i prilično odbojne. Brodska mikrobiblioteka knjiga i muzike bila je tako bogata da je ne bi mogli iscrpiti ni da ceo život provedu u svemiru. Njena sadržina odgovarala je, u stvari, obimu od četvrt miliona knjiga i nekoliko hiljada orkestarskih izvođenja, a sve je to bilo snimljeno na elektronski način, čekajući naređenja koja će ih oživeti.

Gibson je sedeo u posmatračkoj galeriji i pokušavao da utvrdi koliki deo Plejada može da razabere golim okom, kada mu je mali projektil prozviđao pored uha i zalepio se za staklo osmatračnice uz resko 'tak!'; ostao je tamo da visi, vibrirajući poput strele. Na prvi pogled, zapravo, to je i ličilo na strelu i Gibson na trenutak pomisli da su Čirokiji ponovo iskopali ratnu sekiru. A onda je primetio da se na vrhu nalazila velika guma, dok je sa suprotnog kraja, tik iza pera, izlazila dugačka, tanka nit koja je nestajala u daljini. Na kraju te niti nalazio se dr Robert Skot, lekar, koji se vešto kretao duž nje poput kakvog energetskeg pauka.

Gibson je stao da smišlja neku prikladnu primedbu, ali je, kao i obično, lekar prvi progovorio.

"Zar ne mislite da je baš zgodno?" upita on. "Domet mu je dvadeset metara - teži samo pola kilograma, a patentiraću ga čim se vratim na

Zemlju."

"Zašto?" pometeno upita Gibson.

"Blagi Bože, zar ne shvatate? Pretpostavite da želite da stignete sa jednog na drugo mesto unutar svemirske stanice u kojoj ne postoji rotaciona gravitacija. Treba samo da opalite u bilo koju ravnu površinu u blizini svog odredišta i da namotate uže. Poslužiće vam kao savršeno sidro sve dok ne odvojite gumu."

"Ali šta nedostaje uobičajenom načinu kretanja?"

"Kada provedete u svemiru onoliko vremena koliko sam ja proveo", uzvratila Skot samozadovoljno, "znaćete šta mu nedostaje. U ovakvim brodovima ima dosta ručki za prihvatanje. Ali šta ako želite da odete do nekog golog zida na drugom kraju prostorije tako što se odbacite kroz vazduh sa mesta na kome se nalazite. Šta se tada dešava? Na neki način morate da zaustavite let; obično se to radi šakama, osim ako ne možete da zaokrenete duž puta. Da li slučajno znate s kakvim povredama se najčešće sreće brodski lekar? Uganutim zglobovima, a eto i zašto. Kada stignete do svog odredišta, odbićete se o njega, osim ako ne uspete za nešto da se uhvatite. Možete se čak nasukati nasred vazduha. Meni se to jednom dogodilo u Svemirskoj Stanici Tri, u jednom od velikih hangara. Najbliži zid bio je udaljen petnaest metara i ja nisam mogao da doprem do njega."

"Zar niste mogli pljuvanjem da stvorite potisak koji bi vas odveo donde?" svečano upita Gibson. "Mislio sam da je to provereni način da se čovek izvuce iz nevolje."

"Probajte jednom, pa ćete videti koliko će vas to daleko odvesti. U svakom slučaju, nije higijenski. Znate li šta sam morao da uradim? Bilo je krajnje neprijatno. Na sebi sam kao i obično imao samo kratke pantalone i potkošulju i izračunao sam da oni teže stoti deo moje mase. Ako bih mogao da ih bacim brzinom od trideset metara u sekundi u suprotnom smeru, mogao sam da stignem do zida za otprilike jedan minut."

"Pa, jeste li?"

"Jesam. Međutim, to popodne je direktor poveo ženu u obilazak Stanice; sada vam je jasno zašto moram da zarađujem za život na staroj olupini kao što je ova, odrađujući put dirinčenjem od luke do luke, kad ne obavljam sumnjive operacije po dokovima."

"Mislim da ste promašili profesiju", s divljenjem primeti Gibson.

"Trebalo je da se bavite mojim poslom."

"Čini mi se da mi ne verujete", gorko se vajakao Skot.

"Blago rečeno. Dajte da vidim tu vašu igračku."

Skot mu je pruži. Bio je to modifikovani vazdušni pištolj sa koturom najlona na oprugu pridodatim na kundak.

"Liči na..."

"Ako izjavite da liči na zračni pištolj, proglašiću vas zaraženim. Već su trojica dala tu groznu izjavu."

"Baš lepo od vas što ste me prekinuli", izjavi Gibson, vraćajući oružje ponosnom izumitelju. "Uzgred budi rečeno, kako Oven napreduje? Je li stupio u kontakt sa projektilom?"

"Nije, a sve mi se čini i da neće. Mek kaže da će proći na udaljenosti od stotinu četrdeset pet hiljada kilometara od nas - što je svakako van dometa. Prava sramota; u narednih nekoliko meseci nema broda za Mars i zato su bili tako nestrpljivi da nas stignu."

"Oven je čudna ptica", primeti Gibson, pomalo nedosledno.

"Oh, nije on tako loš kada ga upoznate. Uopšte nije tačno ono što pričaju o njemu da je otrovao svoju ženu. Toliko se opijala da je na kraju od toga umrla; sama je tako htela", odvrati Skot s pravim uživanjem.

Oven Bredli, doktor nauka, član Instituta inženjera elektronike i Kraljevskog elektroinženjerskog instituta, nije bio zadovoljan životom. Kao i svi ostali na brodu, shvatao je svoj posao krajnje ozbiljno, koliko god zbijao šale u vezi s tim. Poslednjih dvanaest časova jedva da je i napustio kabinu za komunikacije, nadajući se da će stalni prenosni talas sa projektila preći u modulaciju koja će mu saopštiti da prima njegove signale i da će potom skrenuti prema 'Aresu'. Ali sonda je bila potpuno neprijemčiva, a on nije imao prava ništa drugo ni da očekuje. Mali pomoćni far čija je namena bila da dozove takve projekte imao je pouzdani domet od samo dvadeset hiljada kilometara; iako je to bilo sasvim dovoljno za sve normalne potrebe, sada nije.

Bredli je pozvao astrogatorsku kabinu preko brodskog interkoma i Mekkej se gotovo istog časa javio.

"Kakve su najnovije vesti, Mek?"

"Neće prići mnogo bliže. Upravo sam smanjio poslednju procenu i

ispravio neke sitne greške. Sada je udaljen stotinu pedeset hiljada kilometara i putuje gotovo uporednom putanjom. Kroz otprilike tri časa naćiće se u najbližoj tački, na stotinu četrdeset četiri hiljade kilometara. Ja sam izgubio opkladu - a svi zajedno smo, izgleda, izgubili projektil."

"Bojim se da je tako", progundā Bredli, "ali videćemo. Idem u radionicu."

"Zbog čega?"

"Da napravim raketu za jednog čoveka i pođem za tom prokletom stvari, šta drugo. Ako je suditi po jednoj od Martinovih priča, za to će mi biti potrebno najviše pola sata. Siđi da mi pomogneš."

Mekkej se nalazio bliže brodskom polutaru od Bredlija; stoga je prvi stigao do radionice na južnom polu, gde ga je sačekao pomalo zbunjen; Bredli je konačno prispeo okićen koaksijalnim kablom koji je uzeo iz skladišta. Ukratko je izložio plan.

"Trebalo je ovo već ranije da učinim, ali to iziskuje veliki nered, a ja sam od onih ljudi koji se nadaju do poslednjeg trenutka. Nevolja sa našim farom ogleda se u tome što on zrači u svim pravcima - mora tako biti, razume se, jer nikada unapred ne znamo odakle nosač stiže. Ja ću sada napraviti uski snop, tako da ću moći da upravim svu raspoloživu energiju za našim beguncem."

Izvadio je grubu skicu jednostavne 'jagi' antene i uklatko je objasnio Mekkeju.

"Ovaj dipol je, u stvari, radiator - ostali su usmerivači i reflektori. Možda izgleda starinski, ali lako se da napraviti i trebalo bi da obavi posao. Pozovi Hiltona ako ti ustreba pomoć. Za koliko misliš da možeš biti gotov?"

Mekkej, koji je za čoveka istančanog ukusa i zanimanja nedvosmisleno posedovao atavističku spretnost u manuelnim poslovima, pogleda crteže i malu gomilu materijala koju je Bredli sakupio.

"Otprilike jedan sat", odvrati on, već se lativši posla. "Kuda ćeš ti?"

"Moram da iziđem na trup i otkopčam plombu sa odašiljača fara. Donesi antenu do vazdušne komore kada završiš, molim te."

Mekkej je znao sasvim malo o radio-aparatima, ali jasno je shvatio šta Bredli pokušava da uradi. Ovog časa je mali far na 'Aresu' odašiljao svoju energiju po celom okolnom svemiru. Bredli je

nameravao da ga isključi iz postojećeg antenskog sistema i da usmeri svu izlaznu snagu tačno prema letećem projektilu, na taj način mnogostruko povećavši njegov dolet.

Otprilike jedan sat kasnije Gibson je sreo Mekkeja kako hita kroz brod iza krhke strukture od uporednih žica, razmaknutih plastičnim šipkama. Zaprepašćeno je zurio u njih sledeći Mekkeja do komore, gde je Bredli već nestrpljivo čekao u svom nezgrapnom skafandru, dok je kaciga ležala pored njega.

"Koja je zvezda najbliža projektilu?" upita Bredli.

Mekej stade brzo da razmišlja.

"Ne nalazi se blizu ekliptike", mrmljao je on. "Poslednje brojke koje sam dobio bile su... da vidimo... deklinacija petnaest, pomalo severno, desni uspon otprilike četrnaest časova. Pretpostavljam da bi to bilo... nikako da upamtim te stvari!... negde u Beotezu. Oh, da... nije daleko od Arkturusa: ne više od deset stepeni, otprilike. Za minut ću ti tačno izračunati."

"Dovoljno je i ovo za početak. Ionako ću kružiti zrakom. Ko se trenutno nalazi u komunikacionoj kabini?"

"Komandant i Fred. Pozvao sam ih i oni sada paze na monitor. Ostaćemo u vezi preko lokalnog odašiljača."

Bredli pričvrsti kacigu i nestade kroz vazдушnu komoru. Gibson ga je sa izvesnom zavišću posmatrao kako odlazi. Oduvek je želeo da nosi skafander, ali iako je u nekoliko prilika pokretao tu temu, Norden mu je stalno govorio da je to u suprotnosti sa pravilima. Skafandri su predstavljali složene mehanizme i mogao je da napravi neku grešku - posle čega bi debelo morao da plati, a možda bi bilo neophodno prirediti mu i pogreb pod okolnostima koje kao da su proistekle iz nekog njegovog romana.

Bredli nije traćio vreme na divljenje zvezdama kada se odbacio kroz spoljašnja vrata. Kretao se polako povrhu sjajnog, prostranog trupa zahvaljujući potisnicima, sve dok nije stigao do dela metalne oplata koji je prethodno uklonio. Ispod njega ležala je ogoljena mreža kablova i žica izložena zaslepljujućoj Sunčevoj svetlosti, a jedan od kablova već je bio odsečen. Brzo je provizorno povezo kablove, tužno vrteći pri tom glavom jer uopšte nisu odgovarali jedan drugom, što znači da će se sigurno pola energije vratiti pravo u odašiljač. Zatim je pronašao Arkturus i usmerio zrak prema njemu. Pošto je

izvesno vreme s puno nade lučno kružio njime, uključio je radio u skafandru.

"Da li smo imali sreće?" nestrpljivo je upitao.

Kroz zvučnik dopre do njega Mekkejev malodušan glas.

"Ništa. Povezaću te sa komunikacijama."

Norden je potvrdio neuspeh.

"Signal i dalje stiže, ali još nas nije prepoznao."

Bredli je bio zatečen. Bio je sasvim siguran da će ovim rešiti stvar; mora da je bar desetostruko povećao domet fara u ovom pravcu. Još je nekoliko minuta kružio zrakom unaokolo, a zatim je odustao. Već je mogao da zamisli mali projektil sa svojim čudnim, ali dragocenim teretom kako bešumno izmiče prema nepoznatim granicama Sunčevog sistema - i iza njih.

"Slušaj, Mek", reče on žurno, "proveri te koordinate ponovo, a zatim iziđi ovamo i sam drži ovo. Ja ulazim da sredim odašiljač."

Kada ga je Mekkej smenio, Bredli je pohitao nazad u svoju kabinu. Zatekao je Gibsona i ostale članove posade smrknute oko monitora prijemnika iz koga je dopirao jednoličan, izluđujuće ravnodušan pisak iz udaljenog projektila koji je sve više izmicao.

U načinu na koji je Bredli sada baratao desetinama dijagramskih kola i petljao po komunikacionim uređajima nije bilo ničeg lenjog i tromog, kakvi su inače bili njegovi pokreti. Bio mu je potreban samo trenutak da sprovede dve žice do srca odašiljača fara. Dok je radio, postavio je Hiltonu niz pitanja.

"Ti znaš ponešto o tim nosačima projektilima. Koliko dugo mora da prima naš signal da bi se usmerio tačno prema nama?"

"To, razume se, zavisi od njegove relativne brzine, kao i od još nekoliko činilaca. U ovom slučaju, pošto je reč o malom ubrzanju, dobrih deset minuta, rekao bih."

"Posle toga, više nije važno da li će naš far prestati da radi?"

"Nije. Čim se nosač vektorski usmeri prema tebi, možeš ponovo da se isključiš. Razume se, moraćeš da mu pošalješ još jedan signal kada bude prolazio pored tebe, ali to ne bi trebalo da predstavlja problem."

"Koliko će mu biti potrebno da stigne ovamo, ako ga uhvatim?"

"Nekoliko dana, možda i manje. Šta to sada pokušavaš da izvedeš?"

"Pojačivači snage ovog odašiljača rade na sedam stotina pedeset

volti. Uzimam liniju od hiljadu volti iz drugog izvora, to je sve. Biće kratkovečno i vrcavo, ali udvostručićemo ili utrostručiti izlaznu snagu dok cevi traju."

Uključio je interkom i pozvao Mekkoja, koji nije znao da je odašiljač bio izvesno vreme isključen, pa je pažljivo držao snop usmeren prema Arkturusu, poput kakvog Viljema Tela u oklopu, sa napetim lukom.

"Je li sve spremno, Mek?"

"Gotovo sam okoštao", odvrati dostojanstveno Mekkej. "Koliko još..."

"Upravo počinjemo. Evo."

Bredli okrenu prekidač. Gibson, koji je očekivao da će na sve strane poleteti iskrice, bio je razočaran. Sve je izgledalo isto onako kao i malopre; ali Bredli, koji je bio upućen u stvar, pogleda u merače i divlje stade da grize usne.

Radio-talasima biće potrebno samo pola sekunde da premoste jaz do te sićušne, udaljene rakete sa njenim predivnim automatskim mehanizmima koji su osuđeni da večno ostanu beživotni osim u slučaju da ovaj signal uspe da stigne do njih. Prošlo je pola sekunde, a zatim još pola. Bilo je vreme za odgovor, ali onaj izluđujući radio-pisak i dalje je dopirao iz zvučnika. A onda je iznenada prestao. Čitavu večnost vladala je potpuna tišina. Stotinu pedeset hiljada kilometara odatle, robot je ispitivao ovaj novi fenomen. Bilo mu je potrebno otprilike pet sekundi da donese odluku - i talas sa nosača se ponovo začuo, ali sada u obliku beskrajnog niza: 'Bip-bip-bip'.

Bredli je primirio oduševljenje u kabini.

"Još nismo na suvom", reče on. "Ne zaboravite da mora da zadrži naš signal deset minuta pre nego što uspe da obavi promenu kursa." Sa strahom je motrio na merače i pitao se koliko će vremena proći pre nego što izlazne cevi pokleknu u ovoj neravnopravnoj borbi.

Izdržale su sedam minuta, ali Bredli je imao spremne rezervne i nastavio je da emituje već posle dvadeset sekundi pauze. Nove cevi i dalje su radile kada je talas sa nosača ponovo promenio modulaciju. Sa uzdahom olakšanja Bredli je isključio zlostavljani far.

"Možeš da uđeš, Mek", povikao je u mikrofon. "Uspeli smo."

"Hvala Bogu. Umalo nisam dobio sunčani udar, a zglobovi su mi se potpuno ukočili dok sam ovde napolju izigravao Kupidona."

"Kada završite sa slavljem", stade da se vajka Gibson, koji je bio

zainteresovan, ali zbunjeni posmatrač, "možda ćete mi objasniti u nekoliko pažljivo odabranih rečenica kako ste uspjeli da izvučete upravo ovog zeca iz šešira."

"Pretvorivši difuzni signal našeg fara u snop, a zatim preopterativši odašiljač, razume se."

"Da, znam to. Ali ne razumem zašto ste ga ponovo isključili."

"Kontrolna oprema u projektilu obavila je posao", objasni Bredli, sa izrazom lica profesora filozofije koji se obraća mentalno zaostalom detetu. "Onaj prvi signal označio je da je primio naš talas; tada smo znali da automatski određuje vektorski položaj prema nama. Za to mu je bilo potrebno nekoliko minuta; kada je to završio, ugasio je motore i poslao nam drugi signal. I dalje se nalazi na gotovo istoj udaljenosti, razume se, ali ide prema nama i trebalo bi da stigne kroz nekoliko dana. Tada ću ponovo uključiti far. To će ga dovesti na udaljenost od otprilike jednog kilometra ili manje."

U dnu prostorije začulo se diskretno nakašljavanje.

"Nevoljno vas podsećam, ser..." poče Džimi.

Norden se nasmeja.

"U redu, - isplatiću te. Evo ključeva - ormarić 26. Šta ćeš da uradiš sa tom bocom viskija?"

"Palo mi je na pamet da je prodam dr Mekkeju."

"Ovaj trenutak", poče Skot, mrko gladajući Džimija, "svakako zahteva da ga valjano proslavimo, pri čemu zdravica..."

Ali Džimi nije čekao da čuje ostalo. Odlebdeo je da pokupi svoj plen.

5.

"Do pre jednog sata imali smo samo jednog putnika", primeti dr Skot, pažljivo unoseći dugački metalni sanduk kroz vazдушnu komoru. "Sada ih imamo nekoliko milijardi."

"Šta mislite kako su podneli putovanje?" upita Gibson.

"Termostat izgleda ispravan, što znači da bi trebalo da su u redu. Preneću ih u kulture koje sam pripremio; u njima bi trebalo da budu srećni dok ne stignemo na Mars - imaće hrane do mile volje."

Gibson ode do najbližeg mesta za osmatranje. Odatle je mogao da vidi zdepasti, beli trup projektila kraj vazdušne komore, sa koga su visili mlitavi kablovi za hvatanje nalik na pipke nekog stvorenja iz morskih dubina. Kada je automatska radio-oprema gotovo zaustavila raketu na nekoliko kilometara odatle, uhvaćena je zahvaljujući mnogo manje istančanim tehnikama. Hilton i Bredli izišli su sa kablovima, napravivši od njih lasa, i uhvatili projektil koji je sporo promicao. Zatim su ga elektronski čekrci na 'Aresu' privukli.

"Šta će se sada dogoditi sa nosačem?" upita Gibson kapetana Nordena, koji je takođe posmatrao postupak.

"Sačuvaćemo pogon i kontrolne uređaje, a trup ćemo ostaviti u svemiru. Ne bi bio vredan goriva da ga teglimo čak do Marsa. Zato ćemo, dok ponovo ne počnemo da ubrzavamo, imati mali vlastiti mesec."

"Kao što je bio pas u onom delu Žila Verna."

"'Od Zemlje do Meseca'? Nisam pročitao taj roman. Pokušao sam jednom, ali nisam uspeo da ga dovršim, bio mi je dosadan. To je nevolja sa svim tim delima. Nema ničeg goreg od jučerašnje naučne fantastike - a Vern je od prekjuče."

Gibson oseti potrebu da brani svoju profesiju.

"Znači, vi smatrate da naučna fantastika nikada neće steći nikakvu stalnu književnu vrednost?"

"Ne mislim tako. Ponekad može imati društvenu vrednost u trenutku kada je napisana, ali već narednom pokolenju mora izgledati beznadežno starinska i arhaična. Razmislite samo, na primer, šta se dogodilo sa pričama o putovanju kroz svemir."

"Nastavite. Ne obazirite se na moja osećanja - kao da vas se ona i

tiču."

Norden se očigledno zagrejao za tu temu, što Gibsona nije nimalo iznenadilo. Da je otkrio kako je neki od njegovih saputnika stručnjak za pošumljavanje, sanskrit ili bimetalizam, Gibson bi to sada već prihvatio kao nešto sasvim normalno. U svakom slučaju, znao je da je naučna fantastika bila veoma - ponekad i izuzetno - popularna među profesionalnim astronautima.

"Pa, dobro", reče Norden. "Da razmotrimo šta se dešava na tom planu. Do 1960. - možda 1970. - ljudi su još pisali priče o prvom putovanju na Mesec. One su sada potpuno nečitljive. Kada se stiglo do Meseca, postalo je bezbedno pisati o Marsu i Veneri nekoliko narednih godina. Sada su i te priče zastarile; niko ih ne čita osim ako želi da se nasmeje. Pretpostavljam da će spoljašnje planete biti dobra ulaganja za naredno pokolenje; međutim, međuplanetne romanse, u kojima su uživali naši dedovi, okončane su, u stvari, krajem sedamdesetih."

"Ali putovanje kroz svemir, kao tema, nije izgubilo ništa od svoje popularnosti."

"Da, ali to više nije naučna fantastika. Ili je reč o čistim činjenicama - to je upravo ono što vi sada šalžete nazad na Zemlju - ili je posredi čista mašta. Priče moraju da se presele izvan Sunčevog sistema i stoga mogu isto tako da se uvrste i u bajke. Što, u stvari, većina njih i jeste."

Norden je govorio krajnje ozbiljno, ali oči su mu vragolasto svetlucale.

"Osporavam vaše argumente u dve tačke", reče Gibson. "Kao prvo ljudi - mnogo ljudi - i dalje čitaju Velsove neverovatne priče, iako su stare čitav vek. I da pređemo sa uzvišenog na smešno, i dalje čitaju moje rane knjige, kao što je 'Marsovska prašina', mada su ih činjenice sustigle i ostavile daleko iza sebe."

"Vels je pisao veliku književnost", odvrati Norden, "ali čak i da je tako, mislim da mogu da dokažem da sam u pravu. Koja je njegova priča najpopularnija? Nežanrovski romani kao 'Kips' i 'Gospodin Poli'. Kada se fantazije uopšte čitaju, onda se to čini uprkos njihovim beznadežno zastarelim proročanstvima, a ne radi njih. Jedino je još 'Vremeplov' uopšte popularan, jednostavno stoga što je radnja smeštena tako daleko u budućnost da nije prevaziđena - i zato što je

to Velsovo najbolje napisano delo."

Nastupila je kratka pauza. Gibson se pitao hoće li se Norden pozabaviti i drugom tačkom. Konačno on upita:

"Kada ste napisali 'Marsovsku prašinu'?"

"Negde '73 ili '74."

"Nisam znao da je to bilo tako rano. Ali i to je deo objašnjenja. U to vreme čovek je trebalo da krene na prva putovanja u svemir i svi su to znali. Vi ste već počeli da stičete ime konvencionalnom prozom, a 'Marsovska prašina' je veoma lepo uhvatila tu rastuću plimu."

"To samo objašnjava zašto se onda prodavala. Ali to ne osporava moju drugu tačku. I dalje je veoma popularna, pa čak verujem da i kolonija na Marsu ima nekoliko primeraka, uprkos činjenici da se u njoj opisuje Mars koji nikada nije nigde postojao izvan moje mašte."

"To pripisujem bezobzirnog oglašavanju vašeg izdavača, pažljivom načinu na koji ste uspeali da ostanete u žiži javnosti i - možda - činjenici da je to najbolja stvar koju ste ikada napisali. Štaviše, kao što bi Mek rekao, uspela je da dočara Zeitgeist sedamdesetih, što joj sada daje neobičnu vrednost."

"Hmmm", procedi Gibson, razmišljajući o tome.

Trenutak je ćutao; a onda mu se lice razvuče u osmeh i on počeo da se smeje.

"Šta je tako smešno? Kažite i meni da se i ja nasmejem."

"Naš prethodni razgovor. Upravo sam se zapitao šta bi H. Dž. Vels pomislio da je znao da će jednoga dana dva čoveka razgovarati o njegovim pričama na pola puta između Zemlje i Marsa."

"Ne preterujte", isceri se Norden. "Do sada smo prešli tek trećinu puta."

Ponoć je već poodavno bila prošla kada se Gibson iznenada probudio iz sna bez snova. Nešto ga je uznemirilo - neka buka nalik na udaljenu eksploziju, daleko u utrobi broda. Uspravio se u tami, zategnuvši široke, elastične trake koje su ga držale prikovanog za krevet. Kroz prozor-ogledalo dopirao je samo sjaj zvezda, jer se njegova kabina nalazila na noćnoj strani broda. Osluškivao je s napola otvorenim ustima, zadržavajući dah ne bi li uhvatio i najslabiji šum.

Noću su se na 'Aresu' čuli mnogi glasovi i Gibson ih je već sve

poznavao. Brod je bio živ; tišina bi značila smrt za sve na njemu. Krajnje umirujuće zvučalo je neumorno, ujednačeno disanje pumpi za vazduh, koje su upravljale duvanjem veštačkih pasata na ovoj sićušnoj planeti. Nasuprot toj slaboj, ali stalnoj pozadini bilo je i drugih povremenih zvukova: s vremena na vreme, začulo bi se brujanje skrivenih motora koji su izvršavali neki tajanstveni i automatski zadatak, otkucavanje, tačno svakih trideset sekundi, električnog sata, a ponekad i zvuk vode koja teče kroz cevovod pod pritiskom. Sigurno ga ništa od toga nije probudilo, jer svi ti zvuci bili su mu poznati kao i otkucavanje vlastitog srca.

I dalje jedva polubudan, Gibson ode do vrata kabine i ostade izvesno vreme da osluškuje u hodniku. Sve je bilo savršeno normalno; bio je uveren da je jedini budan na brodu. Na trenutak je pomislio da pozove Nordena, ali se predomislio. Možda je samo sanjao ili je buku možda proizveo neki deo opreme koji ranije nije puštan u pogon.

Već je ponovo bio u krevetu, kada mu iznenada nešto pade na pamet. Da li je buka, uopšte, doprla sa tako velike udaljenosti? To je samo bio njegov prvi utisak; mogla je dopreti i iz velike blizine. Svejedno, bio je umoran, a i cela stvar nije bila važna. Gibson je imao potpuno, dirljivo poverenje u uređaje na brodu. Da je išta zaista pošlo naopako, automatski alarmi sve odreda bi uzbunili. Preispitali su ih nekoliko puta za vreme putovanja: i mrtve bi probudili. Mogao je da pođe na spavanje, uveren da oni bdiju nad njim bez prekida.

Bio je sasvim u pravu, mada to nikada neće saznati; do jutra je celu stvar već zaboravio.

Kamera je skliznula iz napuštene većnice, sledeći pogrebnu povorku uz beskrajne, zavojite stepenice, sve do vetrovitih grudobrana iznad mora. Jecava muzika utihnu; na trenutak su se usamljene prilike sa svojim tragičnim teretom ocrtavale spram zalazećeg Sunca, nepomične na bedemima Eslinora. "Laku noć, slatki prinče..." Drama je završena.

Svetla u malom pozorištu iznenada se upališe i država Danska se premesti za četiri veka i pedeset miliona kilometara unazad. Gibson se nevoljno vrati u sadašnjost, kidajući spone čarolije koja ga je držala začaranog. Pitao se šta bi Šekspir mislio o ovom izvođenju,

od pre jednog životnog veka, ali koje vreme nije nagrizlo, baš kao ni još stariji sjaj besmrtnog pesništva? I šta bi, pre svega, mislio o ovom fantastičnom pozorištu, sa rešetkastim sedištima koja nesigurno lebde u vazduhu, tek ovlaš podržavana?

"Prava šteta", reče dr Skot, dok je šestočlana publika lebdela prema hodniku, "što na kasnijim putovanjima nikada više nećemo imati ovakvu zbirku filmova. Ova gomila namenjena je Centralnoj marsovske biblioteke i nećemo više imati priliku da ih koristimo."

"Šta je naredni put na programu", upita Gibson.

"Nismo još odlučili. Možda neki savremeni mjuzikl, ili ćemo možda nastaviti sa klasicima i prikazati 'Prohujalo sa vihorom'."

"Moj deda je svašta pričao o tom filmu; voleo bih da ga vidim kada nam se već ukazala prilika za to", željno reče Džimi Spenser.

"Dobro", odvrati Skot. "Izneću stvar pred odbor za zabavu pa da vidimo šta se može učiniti." Kako je sam Skot sačinjavao dotični odbor, pregovori će se verovatno povoljno okončati."

Norden, koji je bio zamišljen još od završetka filma, priđe Gibsonu s leđa i nervozno se nakašlja.

"Sećaš li se, Martine", počeo on, "kako si me davio da te pustim da iziđeš u skafandru?"

"Da. Rekao si da je to protiv pravila."

Nordenu je bilo neprijatno, što uopšte nije ličilo na njega.

"Ovaj, i jeste na neki način, ali ovo nije uobičajeno putovanje i ti tehnički gledano nisi putnik. Mislim da to ipak možemo srediti."

Gibson je bio oduševljen. Oduvek se pitao kako se čovek oseća u skafandru, dok stoji u ničemu, okružen zvezdama. Uopšte mu nije padalo na pamet da pita Nordena zašto se predomislio, a Norden mu je na tome bio veoma zahvalan.

Zavera se spremala otprilike nedelju dana. Svako jutro u Nordenovoj sobi izvođen je mali obred kada je Hilton stizao sa dnevnim rasporedom poslova na održavanju, sumirajući pri tom rad broda i ponašanje svih njegovih mnogobrojnih mašina tokom protekla dvadeset četiri sata. Obično nije bilo ništa važno, tako da bi Norden samo potpisao izveštaje i odložio ih u brodski dnevnik. U tim stvarima uopšte nije čeznuo za raznovrsnošću, ali ponekad nije mogao da je izbegne.

"Slušaj, Džoni", reče Hilton (on je jedini zvao Nordena po imenu; za

ostale članove posade uvek je bio 'kapetan'). "Više nema sumnje u pogledu vazdušnog pritiska. Opada praktično stalno; za otprilike deset dana preći ćemo granicu dopustivosti."

"Do đavola! To znači da ćemo biti primorani da radimo nešto za šta sam se nadao da nećemo morati dok ne pristanemo."

"Bojim se da ne možemo do tada da čekamo; moramo predati izveštaje Komisiji za svemirsku bezbednost kada stignemo kući i neka nervozna starica sigurno će početi da urla ako se pritisak spusti ispod granice."

"Šta misliš, gde je uzrok?"

"Gotovo sam siguran da je u trupu."

"Ta tvoja omiljena rupa gore oko severnog pola?"

"Sumnjam; ovo je došlo suviše iznenada. Mislim da smo ponovo pogođeni."

Norden je bio pomalo nervozan. Na brodu ove veličine, meteorska prašina napravi rupe dva do tri puta godišnje. Obično ih puste da se namnože pa se tek onda pozabave njima, ali ova je, izgleda, bila prevelika da bi je mogli zanemariti.

"Koliko će vremena biti potrebno da se pronađe ta rupa?"

"U tome i jeste nevolja", odvrati Hilton sa izvesnim gađenjem. "Imamo samo jedan detektor rupa i pedeset hiljada kvadratnih metara trupa. Možda će nam biti potrebno nekoliko dana da ga celog proverimo. Da je u pitanju samo neka lepa, velika rupa, automatske nepropusne pregrade smesta bi stupile u dejstvo i pronašle je umesto nas."

"Veoma sam srećan što nisu!" isceri se Norden. "To bi kasnije nalagalo grdna objašnjenja!"

Džimi Spenser, koji je kao i obično zadužen da obavi posao koga niko drugi nije hteo da se lati, pronašao je probode tri dana kasnije, posle samo desetak obilazaka broda. Nejasan, mali krater bio je jedva vidljiv golim okom, ali superosetljivi detektor rupa registrovao je činjenicu da vakuum u blizini ovog dela trupa nije bio u savršenom stanju kao što je trebalo da bude. Džimi je obeležio mesto kredom i sa zahvalnošću se vratio u vazdušnu komoru.

Norden je iskopao brodske planove i odredio približan položaj na osnovu Džimijevog izveštaja. A onda je zviznuo i izvio obrve u pravcu tavanice.

"Džimi", poče on, "da li gospodin Gibson zna čime si se bavio ovih dana?"

"Ne", odvrati Džimi. "Nisam propustio nijedan čas iz astronautike, mada to nije bilo nimalo lako zbog..."

"Dobro, dobro! Šta misliš, da li mu je neko drugi rekao za rupu?"

"Ne znam, ali verujem da bi on to već pomenuo da jeste."

"Pažljivo me slušaj. Ova prokleta rupa nalazi se posred zida njegove kabine; ako zucneš o tome pred njim, odraću te živog. Jesi li razumeo?"

"Jesam", Džimi proguta knedlu i naglo uteče.

"I šta sad?" rezignirano upita Hilton.

"Moramo smisliti način da skolonimo Martina i što brže možemo zapušimo rupu."

"Smešno da nije bio svestan udara. Mora da je izazvao i te kakvu buku."

"Verovatno nije bio unutra u to vreme. Mene iznenađuje to što nije primetio vazдушnu struju; mora da je prilično jaka."

"Sigurno ju je prigušila normalna cirkulacija. Ali čemu sva ta gužva? Zašto ne bismo istupili iskreno i objasnili Martinu šta se dogodilo? Nema potrebe za celom ovom melodramom."

"Misliš? A šta ako Martin ispriča svojim čitaocima da je meteor veličine dvanaestog reda probušio brod - a potom ode još i dalje i izjavi da se takve stvari dešavaju na svakom drugom putovanju? Koliki broj njegovih čitalaca zna ne samo to da ne postoji nikakva prava opasnost, već da obično ništa ni ne preduzimamo čak i kada se tako nešto dogodi? Reći ću ti kako bi reagovala javnost: 'Ako može da ga strefi mali, mog'o bi i veliki'. Javnost nikada nije verovala statistikama. Zar ne možeš da zamisliš naslove: "'Aresa" probušio meteor!' To bi bilo loše za posao!"

"Zašto onda ne bismo to ipak saopštili Martinu i zamolili ga da ćuti?"

"To ne bi bilo pošteno prema jadnom momku. Već nedeljama nema nikakvih vesti koje bi mogao da iskoristi u člancima. Bolje da mu ne kažemo ništa."

"U redu", uzdahnu Hilton. "To je tvoja zamisao. Nemoj mene okriviti ako ti se slupa o glavu."

"Neće. Mislim da imam plan otporan na vodu."

"Baš me briga da li je otporan na vodu. Pitanje je da li je otporan na

vazduh?"

Gibson se celog života divio spravama, a skafander je bio samo još jedna koju je trebalo pridodati zbirci mehanizama koje je ispitao i kojima je ovladao. Bredli je bio opširan jer je želeo da se uveri da je Gibson dobro razumeo održano predavanje, pre nego što će ga izvesti u svemir, kako mu se tamo ne bi izgubio.

Gibson je zaboravio da skafanderi na 'Aresu' nemaju nogavice i da u njima čovek jednostavno sedi. To je imalo smisla, jer su bili napravljeni za upotrebu u uslovima nulte gravitacije, a ne za hodanje po bezvazдушnim planetama. Odsustvo pokretnih zgolobova za noge uveliko je pojednostavljivalo izgled skafandera, koji su bili tek zatupasti valjci iz kojih su na gornjem kraju virile zglobne ruke. Duž bokova nalazili su se tajanstveni žlebovi i ispupčenja koji su imali veze sa regulisanjem temperature vazduha, radio-vezama, podešivačima toplote i pogonskim sistemom male jačine. Unutar skafandra vladala je znatna sloboda pokreta: čovek je mogao da uvuče ruke kako bi rukovao unutrašnjim kontrolama, pa čak i da pojede obrok bez previše akrobatike.

Bredli je proveo skoro jedan sat u vazdušnoj komori, proveravajući da li je Gibson razumeo čemu služe sve glavne kontrole i upoznavajući ga sa njihovim načinom rada. Gibson je cenio njegovu temeljitost, ali počeo je da postaje već pomalo nestrpljiv jer nije nazirao kraj predavanja. Konačno se pobunio kada je Bredli počeo da mu objašnjava primitivne sanitarne pogodnosti skafandera.

"Dosta!" usprotivi se on, "nećemo tako dugo biti napolju!"

Bredli se isceri.

"Iznenadio bi se", primeti on mračno, "koliko ljudi napravi tu grešku."

Otvorio je jedan pregradak u zidu vazdušne komore i izvadio dva kalema, za koje bi svako pomislio da su ribarski koturovi. Čvrsto su prionuli u ležišta na skafanderu tako da nisu mogli ni slučajno da se otkače.

"Pravilo broj jedan kada je posredi bezbednost", reče on. "Uvek budi povezan preko niti života za brod. Pravila se stvaraju da bi se kršila - ali ne i ovo. Da bismo se dvostruko osigurali, povezaću tvoj skafander sa mojim drugim desetometarskim kablom. Sada smo spremni da se popnemo na Materhorn."

Unutrašnja vrata skliznuše u stranu. Gibson oseti poslednji trag vazduha koji ga okrznu dok je izlazio iz vazdušne komore. Taj slabi podsticaj pokrenu ga ka izlazu i on lagano isplovi među zvezde.

Sporost pokreta i potpuna tišina udružili su se kako bi dotični trenutak učinili što upečatljivijim. 'Ares' je uzmicao iza njega sa užasavajućom neizbežnošću. Uranjao je u svemir - konačno - a njegova jedina veza sa bezbednim okriljem bila je ta tanka nit koja mu se odmotavala na boku. Iskustvo, iako sasvim novo, probudilo je slabe odjeke poznatog u njegovom umu.

Mozak mora da mu je radio neobično dobro, jer se skoro istog časa setio paralele. Ovo je bilo nalik na trenutak iz njegovog detinjstva - trenutak, za koji se do sada mogao zakleti da je nepovratno zaboravljen - kada su ga učili da pliva tako što su ga bacili u vodu duboku deset metara. Ponovo je ponirao naglavačke u nov i nepoznat elemenat.

Trenje točka zaustavilo je njegov momenat sile i on oseti trzaj kabla kojim je bio vezan za Bredlija. Gotovo da je zaboravio na svog sadruga, koji se upravo udaljavao od broda zahvaljujući malim gasnim potisnicima u osnovi skafandera, vukući Gibsona za sobom. Gibson se propisno uplašio kada je glas ovog drugog uzdrmao tišinu, metalno odjeknuvši iz zvučnika u skafanderu.

"Nemoj koristiti potisnike dok ti ne kažem. Ne treba da dobijemo veliko ubrzanje i moramo paziti da nam se niti ne umrse."

"Dobro", odvrati Gibson, neodređeno uznemiren ovim upadom u njegovu privatnost. Osvrnuo se prema brodu. Već se bio udaljio nekoliko stotina metara i ubrzano se smanjivao.

"Koliko je dugačka nit?" upita on sa strahom. Odgovora nije bilo i njega načas obuze blaga panika pre nego što se setio da mora pritisnuti dugme za odašiljanje.

"Otprilike jedan kilometar", odvrati Bredli kada mu je ponovio pitanje.

"Dovoljno da se čovek oseća lepo i usamljeno."

"Šta ako se prekine?" upita Gibson, samo se napola šaleći.

"Neće. U stanju je da izdrži tvoju punu težinu, na Zemlji. Čak i da pukne, sasvim lako možemo da se vratimo pomoću potisnika."

"A šta ako oni zakažu?"

"Ovo je baš veseo razgovor. Ne mogu da zamislim da se tako nešto dogodi, osim usled velike nesmotrenosti ili u slučaju da dođe do tri

istovremena mehanička otkazivanja. Ne zaboravi da postoji rezervna potisna jedinica upravo za takve vanredne slučajeve - a i u skafanderu imaš indikatore za upozorenje koji te o tome obaveste dosta pre nego što se glavni rezervoar isprazni."

"Ali ipak pretpostavimo", bio je uporan Gibson.

"U tom slučaju ti preostaje samo da uključiš S.O.S. far u skafandru i sačekaš da neko iziđe da te vrati nazad. Sumnjam da bi žurili pod takvim okolnostima. Niko ko se uvali u takvu jednu nevolju ne bi naišao na mnogo naklonosti."

Osetio se iznenadni cimaj; našli su se na kraju niti. Bredli je ublažio odbijanje pomoću mlaznjaka.

"Sada smo daleko od kuće", izjavi on tiho.

Gibsonu je bilo potrebno nekoliko sekundi da pronađe 'Aresa'. Nalazili su se sa noćne strane broda, tako da je on gotovo ceo bio u senci; dve kugle su se videle u obliku dva tanka, udaljena polumeseca koji su lako mogli da prođu kao Zemlja i Mesec, viđeni sa možda milion kilometara udaljenosti. Nije postojao nikakav pravi osećaj kontakta: brod je bio suviše mali i krhak da bi ga i dalje smatrao za utočište. Gibson je konačno ostao sam sa zvezdama.

Bio je doveka zahvalan Bredliju što ga je ostavio na miru i nije prekidao njegove misli. Možda je i ovog drugog isto tako opila veličanstvena svečanost trenutka. Zvezde su bile tako sjajne i tako brojne da u prvi mah Gibson nije mogao čak ni da pronađe najpoznatija sazvežđa. A onda je razabrao Mars, najsjajnije nebesko telo pored samog Sunca, i na taj način odredio ravan ekliptike. Veoma nežno, obazrivo stavljajući gasne potisnike u pogon, obrnuo je skafander tako da mu je glava približno bila okrenuta prema zvezdi Severnjači. Ponovo je zauzeo 'uspravan položaj', i ustrojstva zvezda opet postade prepoznatljiva.

Polako je napredovao duž Zodijskog, pitajući se koliko je ljudi do sada iskusilo ovo. (Uskoro će to, razume se, postati uobičajena stvar i čarolije će nestati). Posle kraćeg vremena pronašao je Jupiter, a kasnije i Saturn - ili je on bar tako mislio. Više nije mogao da razlikuje planete od zvezda po njihovoj postojanoj, netrepćućoj svetlosti koja je bila tako koristan, mada ponekad i izdajnički vodič astronomima-amaterima. Gibson nije tražio Zemlju ili Veneru, jer bi ga sjaj Sunca istog časa ošamutio, ako bi pogledao u tom pravcu.

Bleda traka svetlosti zavarivala je dve polulopte neba: video se ceo prsten Mlečnog Puta. Gibson je sasvim jasno mogao da uoči otvore i poderotine duž ivice, gde su celi kontinenti zvezda naizgled pokušavali da se otrgnu i pođu sami za sebe na put u ponor. Na južnoj polulopti, crna rupa Ugljene Vreće zjapila je poput tunela izbušenog kroz zvezde u neku drugu Vaseljenu.

Ta misao natera Gibsona da se okrene prema Andromedi. Eno, tamo, velike magline - sablasnih sočiva svetlosti. Mogao je da je prekrije palcem, pa ipak je to bila cela galaksija prostrana poput prstena zvezda koji je opasivao nebo i u čijem je srcu on sada lebdeo. Ta maglovita utvara bila je milion puta dalje od zvezda - a one su bile milion puta udaljenije od planeta. Kako su jedno delovala sva čovekova putešestvja i pustolovine gledani spram ovog zaleđa!

Gibson je tražio Alfu Kentaura među nepoznatim sazveždima južne polulopte, kada ugleda nešto što njegov um na trenutak nije mogao da prepozna. Na ogromnoj udaljenosti, naspram zvezda je plovio neki beli, pravougaoni predmet. Bar je Gibson u prvi mah stekao takav utisak; a onda je shvatio da ga je obmanulo osećanje perspektive i da on, u stvari, gleda nešto sasvim malo što se nalazilo nekoliko metara od njega. Proteklo je još izvesno vreme pre nego što je prepoznao tog međuplanetnog lutalicu - sasvim običan list hartije za pisanje, koji se lagano okretao u svemiru. Ništa nije moglo biti običnije - niti neočekivanije ovde.

Gibson je nastavio da zuri u tu pojavu izvesno vreme pre nego što je uspeo sam sebe da ubedi da nije posredi opsena. Zatim je uključio odašiljač i obratio se Bredliju.

Ovaj drugi nije nimalo bio iznenađen.

"Nije to ništa čudno", odvrati on, prilično nestrpljivo. "Već nedeljama svakog dana izbacujemo đubre, a pošto nemamo promenu brzine, ponešto se još verovatno vrzma unaokolo. Čim počnemo da usporavamo, razume se, odvojićemo se od toga, a svi naši otpaci nastaviće put izvan Sunčevog sistema."

Kako je to savršeno očigledno, pomisli Gibson, osećajući se pomalo glupo, jer ništa više ne rastrojava um od tajne koja iznenada ispari. Bila je to sigurno skica za neki od njegovih članaka. Da je bio nešto bliži, bilo bi zabavno poneti je kao suvenir i videti kakav je trag ostavio svemir na tom listu hartije. Na nesreću, bio je izvan dohvata i

nije bilo načina da ga dosegne, a da ne otkači kabl kojim je bio povezan sa 'Aresom'.

Kada već vekovima bude mrtav, taj list hartije i dalje će nositi svoju poruku prema zvezdama; a koja će to poruka biti, on nikada neće saznati.

Norden ih je sačekao kada su se vratili u vazдушnu komoru. Delovao je prilično zadovoljan samim sobom, mada Gibson nije bio u stanju da primeti takve pojedinosti. On je i dalje bio izgubljen među zvezdama i proći će izvesno vreme pre nego što se vrati u normalno stanje - pre nego što njegova pisaća mašina počne lagano da škekeće, kada bude pokušao da dokuči šta je onda osećao.

"Uspeli ste na vreme da obavite posao?" upita Bredli, kada ga Gibson više nije mogao čuti.

"Da, imali smo i petnaest minuta viška. Isključili smo ventilatore i smesta pronašli gde curi pomoću stare dobre tehnike - dima od sveće. Ostalo su obavili slepi zakivak i boja koja se brzo suši; spoljašnji deo trupa možemo zapušiti kada pristanemo, ako uopšte bude potrebno. Mek je stvar krajnje uspešno obavio - on naprosto traći svoje nadarenosti na navigaciju."

6.

Za Martina Gibsona putovanje je proticalo glatko i prijatno. Kao i obično, uspeo je da organizuje svoju okolinu (pod čim nije podrazumevao samo materijalnu okolinu, već i ljudska bića koja su je delila s njim) tako da njemu bude krajnje udobno. Bio je zadovoljan količinom tekstova koje je napisao, ponešto od toga bilo je prilično dobro, veći deo je mogao da prođe, mada će se tek uhodati kako treba kada stigne na Mars.

Putovanje je polako ulazilo u poslednje nedelje, tako da je došlo do neizbežnog antiklimaksa i slabljenja zanimanja, što će potrajati dok ne uđu na orbitu oko Marsa. Do tada se ništa neće dogoditi; za sada su okončana sva uzbuđenja na ovom putovanju.

Poslednje je Gibsonu donelo ono jutro kada je konačno izgubio Zemlju s vidika. Iz dana u dan, sve se više približavala ogromnim bisernim, krilima korone, kao da će sve svoje milione žrtvovati na posmrtnoj lomači Sunca. Uveče se još videla kroz teleskop - sićušna iskra koja hrabro sija spram divote koja će je uskoro savladati. Gibson je mislio da će i ujutro još biti vidljiva, ali tokom noći neka kolosalna eksplozija izbacila je koronu novih pola miliona kilometara dalje u svemir i Zemlja se izgubila naspram te zavese plamena. Proći će nedelju dana pre nego što se ponovo pojavi, a do tada će se Gibsonov svet izmeniti više nego što je mogao pomisliti da je to moguće za tako kratko vreme.

Da je neko zapitao Džimija Spensera šta misli o Gibsonu, mladić bi dao prilično različite odgovore tokom raznih faza putovanja. U početku se divio svom cenjenom saputniku, ali ta faza se veoma brzo izlizala. Gibsonu treba odati priznanje što uopšte nije bio snob i nikada nije nerazumno iskorišćavao svoj povlašćeni položaj na 'Aresu'. Sa Džimijevog stanovišta, on je bio mnogo pristupačniji od drugih putnika broda - koji su svi do jednog bili njegovi pretpostavljeni oficiri.

Kada je Gibson počeo ozbiljno da se zanima za astronautiku, Džimi ga je viđao u njegovoj kabini jednom do dva puta nedeljno i u nekoliko navrata je pokušao da ga proceni. To uopšte nije bilo lako,

jer Gibson, izgleda, nikada nije dugo bio ista osoba. Bilo je trenutaka kada je bio pažljiv, obziran i uopšte dobro društvo. Ali je zato u drugim prilikama bio u toj meri mrzovoljan i čangrizav da se lako mogao kvalifikovati za osobu koju je najviše trebalo izbegavati na 'Aresu'.

Šta je Gibson mislio o njemu, Džimi uopšte nije bio siguran. Ponekad ga je prožimalo neprijatno osećanje da je pisac u njemu video samo sirovinu koja će jednog dana možda, samo možda, steći nekakvu vrednost. Većina ljudi koji su poznavali Gibsona osećala je isto na neki način i većina ih je bila u pravu. Ali kako je Gibson uvek otvoreno razgovarao sa Džimijem, izgleda da nije bilo osnovane sumnje za tako nešto.

Mladića je takođe zbunjivalo Gibsonovo tehničko znanje. Kada je Džimi počeo da drži svoje večernje časove, kako su ih svi zvali, pretpostavio je da Gibson samo želi da izbegne upadljive greške u izveštajima koje je putem radija slao na Zemlju, odnosno da ga astronautika sama po sebi mnogo ne zanima. Uskoro je postalo jasno da to uopšte nije tako. Gibson je gotovo patetično želeo da ovlada teško razumljivim granama nauke i tražio je matematičke dokaze koje je Džimi ponekad teško obezbeđivao. Stariji čovek mora da je nekada bio dobro potkovan tehničkim znanjem, tako da je ponešto još pamtio. Međutim, nikada nije objasnio kako ga je stekao; niti je izneo bilo kakav razlog za svoje gotovo opsesivne pokušaje, iako su bili predodređeni na neuspeh, da se hvata ukoštac sa naučnim idejama koje su bile suviše napredne za njega. Posle tih neuspeha, Gibsonovo razočarenje bilo je tako očigledno da je Džimi zaticao sebe kako ga veoma žali - osim onda kada bi mu učenik postajao loše raspoložen i pokušavao da okrivi svog učitelja. Tada bi usledila kratka izmena neljubaznosti, Džimi bi spakovao svoje knjige i časovi ne bi bili nastavljeni dok se Gibson ne bi izvinio.

S druge, pak, strane, Gibson je ponekad ove neuspehe prihvatao krajnje vedro i jednostavno bi promenio temu. Počeo bi da priča o svojim iskustvima u čudnoj džungli književnosti u kojoj je živeo - o svetu izopačenih i često krvožednih zveri čije je ponašanje očaravalo Džimija. Gibson je bio dobar pripovedač, sa njuhom za skandale i podrivanje ugleda. Činilo se da to radi bez imalo zlobe, a poneke priče koje je ispričao Džimiju o cenjenim osobama današnjice

prilično su šokirale tog mladića koji je dobrim delom još živeo u blaženoj prostodušnosti. Neobično je bilo to što su ljudi koje je Gibson tako spremno secirao najčešće, izgleda, bili njegovi najbliži prijatelji. Džimi to nikako nije mogao da razume.

Uprkos svim tim upozorenjima, Džimi je spremno otvorio dušu kada se ukazala prilika za to. Jedna od njihovih lekcija nasukala se na greben integralno-diferencijalnih jednačina i ništa im nije drugo preostalo nego da dignu ruke. Gibson je bio u jednom od svojih prijateljskih raspoloženja i dok je sklapao knjige, sa uzdahom se okrenuo ka Džimiju i naizgled uzgred pomenuo:

"Nikada mi nisi ništa o sebi ispričao, Džimi. Iz kog si dela Engleske?"

"Kembridža - u stvari, tamo sam rođen."

"Nekada sam ga prilično dobro poznavao, pre dvadeset godina. Ali više ne živiš tamo?"

"Ne; kada mi je bilo otprilike šest godina, moji su se preselili u Lids. Od tada tamo živim."

"Zašto si se odlučio za astronautiku?"

"Teško je reći. Nauka me je oduvek zanimala, pa sam se tako zainteresovao i za putovanja kroz svemir, još kao dečak. Pretpostavljam da je to bilo prirodno. Da sam rođen pre pedeset godina, mislim da bih se bavio aeronautikom."

"Znači, putovanje kroz svemir zanima te čisto kao tehnički problem, a ne kao - da kažemo - nešto što bi moglo da izazove revoluciju ljudske misli, otvori nam nove planete i slično?"

Džimi se isceri.

"Mislim da je to prilično tačno. Razume se da me zanimaju i te ideje, ali zapravo me očarava tehnička strana svega toga. Čak i da nema ničega na planetama, i dalje bih želeo da saznam kako se može stići do njih."

Gibson zavrte glavom tobože uznemireno.

"Postaće od tebe jedan od onih hladnokrvnih naučnika koji znaju sve ni o čemu. Još jedan dobar čovek biće izgubljen!"

"Baš mi je drago što mislite da će to biti gubitak", primeti Džimi vatreno. "Ali zašto vas toliko zanima nauka?"

Gibson se nasmeja, ali u glasu mu se osećala nervoza dok je odgovarao:

"Mene nauka zanima samo kao sredstvo, a ne kao da je sama sebi

svrha."

Džimi je bio ubeđen da to nije tačno. Ali nešto ga je upozorilo da ne navaljuje; pre nego što je uspeo da odgovori, Gibson ga je već ponovo ispitivao.

Sve je to obavio krajnje prijateljski i sa očigledno velikim zanimanjem, tako da se Džimi, hteo-ne hteo, osećao počastvovan, te je govorio slobodno i lako. Na izvestan način, nije mu bilo važno da li ga Gibson hladno i klinički proučava kao što to čini biolog kada prati reakcije neke od laboratorijskih životinja. Džimi je osećao potrebu da priča, tako da mu je bilo svejedno koje su Gibsonove prave pobude.

Pričao je o svom detinjstvu i ranim godinama života i uskoro je Gibson shvatio otkud oni povremeni oblaci koji su prekrivali dečakovo inače vedro držanje. Bila je to stara priča - jedna od najstarijih. Džimijeva majka umrla je dok je on bio još sasvim mali, a otac ga je predao na staranje udatoj sestri. Tetka je bila ljubazna prema Džimiju, ali nikada se nije osećao kao kod kuće među rođacima, uvek se osećao kao stranac. Ni otac mu nije bio od velike pomoći, jer je retko kad bio u Engleskoj, a i umro je kada je Džimiju bilo otprilike deset godina. Ispostavilo se da je na svog sina ostavio slab utisak, ali, za pravo čudo, dečak se, izgleda, bolje sećao majke koju jedva da je i mogao da upozna.

Kada je prepreka jednom spuštena, Džimi je nastavio da govori bez opiranja, kao da mu je bilo drago što može da olakša um. Ponekad je Gibson postavljao pitanja, kako bi ga podstakao, ali pitanja su bivala sve ređa i ubrzo su potpuno zamrla.

"Mislim da se moji roditelji nisu baš mnogo voleli", reče Džimi. "Na osnovu onoga što mi je tetka Elen ispričala, sve je to bila velika greška. Pre mog oca u majčinom životu postojao je neki drugi muškarac, ali to se raspalo. Otac mi je bio rezervna varijanta. Oh, znam da to zvuči prilično bezdušno, ali molim vas da imate na umu da se sve dogodilo veoma davno i da mi sada više ne znači mnogo."

"Razmem", tiho reče Gibson; i činilo se da zaista razume. "Ispričaj mi nešto više o svojoj majci."

"Njen otac - moj deda - bio je profesor na univerzitetu. Mislim da je majka ceo život provela u Kembridžu. Kada je stasala, upisala se na koledž - studirala je istoriju. Oh, sve vas to sigurno ne zanima!"

"Zaista me zanima", iskreno izjavi Gibson. "Nastavi."

I tako je Džimi pričao. Sve što je ispričao doznao je posredno, ali slika koju je pružio Gibsonu bila je iznenađujuće jasna i puna pojedinosti. Njegov slušalac je podozrevao da je tetka Elen bila vrlo pričljiva, a Džimi dečak koji je umeo da sluša.

Bila je to jedna od onih bezbrojnih školskih romansi koje bi se nakratko rascvetale i sasušile tokom pet godina koje su naizgled predstavljale mikrokosmos samog života. Ali ova je bila ozbiljnija od većine ostalih. Za vreme poslednjeg semestra, Džimijeva majka - još nije bio kazao Gibsonu kako se zvala - zaljubila se u mladog studenta inženjerstva koji je bio na pola studija. Bila je to vrtoglava romansa, a par je bio idealan uprkos činjenici što je devojka bila nekoliko godina starija od momka. I zaista, umalo nije došlo do veridbe kada... Džimi baš nije bio siguran šta se dogodilo. Mladić se ozbiljno razboleo, ili je doživeo nervni slom, i nikada se više nije vratio u Kembridž.

"Moja majka to nikada, zapravo, nije prebolela", reče Džimi; kazao je ovo tonom iskusnog čoveka, koji mu nije izgledao sasvim neprimeren. "Međutim, jedan drugi student bio je veoma zaljubljen u nju, i tako se ona udala za njega. Ponekad mi je mnogo žao oca, jer on mora da je znao za prvu vezu. Nikada ga nisam na duže viđao jer... gospodine Gibson, nije vam dobro?"

Gibson primora sebe da se osmehne.

"Nije to ništa - blagi napad svemirske bolesti. Snađe me tu i tamo - proći će uskoro."

Nadao se da je to tačno. Svih ovih nedelja, u potpunom neznanju i verujući da je bezbedan, da ne može doživeti nikakav šok niti da mu se može dogoditi bilo šta nepredviđeno, izbegavao je sudar sa Sudbinom. A sada je došao trenutak sudara; dvadeset godina koje su bile za njim nestale su poput sna i on se ponovo suočio sa duhovima iz vlastite zaboravljene prošlosti.

"Nešto nije u redu sa Martinom", reče Bredli, potpisujući komunikacioni dnevnik kitnjastim slovima. "Nisu u pitanju vesti koje stižu sa Zemlje - sve sam ih pročitao. Šta misliš, da se nije uzeleo kuće?"

"Ako je to u pitanju, onda je malo zakasnio, zar ne?" odvrati Norden.

"Konačno, za dve nedelje smo na Marsu. Ali tebi se baš dopada da izigravaš psihologa-amatera, zar ne?"

"A kome se to ne dopada?"

"Meni, na primer", poče Norden poput pape. "Prebiranje po tuđim stvarima nije moj..."

Sjaj u Bredlijevim očima upozorio ga je upravo na vreme; na očigledno razočarenje ovog drugog, Norden se zaustavio usred rečenice. Martin Gibson je, poput kakvog neiskusnog novinskog izveštača na prvoj konferenciji za štampu, držeći blok, uleteo u kabinu.

"Šta si to hteo da mi pokažeš, Ovene?" upita on nestrpljivo.

Bredli krenu ka glavnoj komunikacionoj konzoli.

"Nije ništa naročito", reče on, "ali to znači da smo prošli pored još jednog putokaza, što me uvek malo uzbudi. Poslušaj ovo."

Okrenuo je prekidač na zvučniku i polako pojačao zvuk. Prostoriju je preplavio radio-šum i statičko pucketanje, nalik na zvuk koji bi proizvelo hiljadu tiganja neposredno pred dostizanje najviše temperature. Bio je to zvuk koji je Gibson imao prilike često da čuje u komunikacionoj kabini i uprkos njegovoj nepromenljivoj jednoličnosti, uvek ga je ispunjavao čuđenjem. Znao je da osluškuje glasove zvezda i maglina, zračenje koje je krenulo na put znatno pre Čovekovog rođenja. A zapretane duboko u ponorima tog pucketavog, šaptavog haosa možda postoje - mora da postoje - zvuci tuđinskih civilizacija koje razgovaraju jedne s drugima u prostranstvima svemira. Ali, avaj, njihovi glasovi bivaju nepovratno izgubljeni u zbrci kosmičkih smetnji koje stvara sama Priroda.

Međutim, Bredli ga sigurno nije pozvao da to čuje. Oficir za vezu veoma je pažljivo izvršio izvesna nonijska podešavanja, pomalo se mršteći dok je to činio.

"Imao sam ga veoma jasno pre samo jednog minuta... nadam se da nije nestao... ah, evo ga!"

Gibson nije uspeo u prvi mah da uoči nikakvu promenu u baražu buke. A onda je primetio da je Bredli ćutke označavao vremenske razmake šakom - dosta brzo, otprilike dva otkucaja svake sekunde. Gibsonu je ovo poslužilo kao putokaz, tako da je uskoro razabrao veoma slab, zavijajući zvižduk koji se probijao kroz kosmičku oluju.

"Šta je to?" upita on, već napola nagađajući kako će glasiti odgovor.

"To je radio-far sa Deimosa. Postoji jedan i na Fobosu, ali nije tako snažan i još ne možemo da ga uhvatimo. Kada priđemo bliže Marsu, moći ćemo da podesimo kurs unutar nekoliko stotina kilometara na osnovu njih. Sada smo deset puta udaljeniji od upotrebljivog dometa, ali lepo ga je čuti."

Da, pomisli Gibson, lepo ga je čuti. Razume se, ova radijska pomagala nisu bili presudna kada se odredište sve vreme nalazilo na vidiku, ali su pojednostavljivala neke od navigacionih problema. Dok je slušao napola zatvorenih očiju to slabo pulsiranje, ponekad gotovo zatomljeno kosmičkim baražem, shvatao je kako mora da su se osećali mornari iz davnina kada bi prvi put na trenutak ugledali svetla luke daleko sa pučine.

"Mislim da je dovoljno", reče Bredli, isključivši zvučnik i povrativši tišinu. "U svakom slučaju, to bi trebalo da ti posluži kao nova tema za pisanje - bilo je prilično dosadno u poslednje vreme, je li tako?"

Posmatrao je pomno Gibsona dok je izgovarao te reči, ali pisac ništa nije odgovorio. Samo je nažvrljao nekoliko reči u blokčić, odsutno i sa neuobičajenom ljubaznošću zahvalio Bredliju, a potom otišao u svoju kabinu.

"U pravu si", primeti Norden kada je ovaj otišao. "Nema sumnje da se Martinu nešto dogodilo. Najbolje da popričam sa doktorom."

"Ja ne bih", odvrati Bredli. "Šta god da je posredi, mislim da nije reč ni o čemu što možeš rešiti pilulama. Bolje da pustimo Martina da sam pronade izlaz."

"Možda si u pravu", progundā Norden. "Ali nadam se da mu neće za to biti potrebno suviše vremena!"

Sve je to već trajalo skoro nedelju dana. Prvobitni šok koji je doživeo kada je otkrio da je Džimi Spenser sin Ketlin Morgan već je pomalo izbledeo, ali počeo je da oseća sekundarne posledice. Među njima je bila i zlovolja što se tako nešto baš njemu dogodilo. Bilo je to nečuveno narušavanje zakona verovatnoće - nešto što se nikada nije moglo dogoditi u nekom od Gibsonovih romana. Međutim, život nije bio nimalo umetnički nastrojen i čovek zaista ništa nije mogao da učini u vezi s tim.

Ovo osećanje dečje hirovitosti upravo je prolazilo, a smenjivalo ga je dublje stanje teskobe. Sva ona osećanja za koja je mislio da su bezbedno pokopana ispod dvadesetogodišnje grozničave aktivnosti

ponovo su počela da isplivavaju na površinu, nalik na stvorenja iz dubine mora pogubljena u eksploziji neke podmornice. Na Zemlji bi mogao da umakne tako što bi se ponovo izgubio u gomili, ali ovde je bio u klopki, nije imao gde da utekne.

Beskorisno je bilo pretvarati se da se ništa, u stvari, nije izmenilo i reći: 'Svakako da sam znao da su Katlin i Džerald imali sina: kakve to sad ima veze?' Imalo je - i te kakve. Svaki put kada bude ugledao Džimija podsetiće se na prošlost i - što je bilo još gore - na budućnost kakva je mogla biti. Sada je bilo najvažnije da se hrabro suoči sa činjenicama i da se uhvati ukoštac sa novonastalim okolnostima. Gibson je sasvim dobro znao da se to moglo uraditi samo na jedan način, kao i da će prilika za to uskoro iskrsnuti.

Džimi se nalazio na južnoj polulopti i napredovao je duž polutarne platforme za osmatranje kada je ugledao Gibsona kako sedi na jednom od prozora, zureći u svemir. Na trenutak je pomislio da ga ovaj nije primetio i odlučio je da mu ne smeta, kada ga Gibson pozva: "Zdravo, Džimi. Imaš li koji slobodan trenutak?"

Džimi je, u stvari, imao puno posla. Ali znao je da nešto nije u redu sa Gibsonom i shvatio je da je ovome potrebno njegovo društvo. Zato je prišao i seo na klupu postavljenu u delu za osmatranje - i uskoro je saznao deo istine, onoliko koliko je Gibson smatrao da će biti dobro za obojicu.

"Ispričaću ti nešto, Džimi", počeo Gibson, "što zna samo šačica ljudi. Nemoj me prekidati i ne postavljaljaj pitanja - bar dok ne završim.

Kada sam bio dosta mlađi od tebe, želeo sam da postanem inženjer. Bio sam prilično bistar klinac u tim danima i bez problema sam se, položivši testove, upisao na koledž. Kako nisam bio siguran šta tačno nameravam da radim, upisao sam petogodišnje studije opšte inženjerske fizike, što je u to vreme bilo nešto sasvim novo. Prve godine sam bio prilično dobar - toliko dobar da sam se ohrabrio da naredne godine radim još više. Položio sam i drugu godinu - ne blistavo, ali bio sam bolji od prosečnih. A treće godine sam se zaljubio. Ne baš prvi put, ali ovo je bila konačno prava stvar.

Zaljublivanje na koledžu može biti korisno, ali i ne mora; sve zavisi od okolnosti. Ako je posredi samo bezazleni flert, verovatno je svejedno. Ali ako je zaista ozbiljno, postoje dve mogućnosti.

To može delovati kao podsticaj - možeš postati odlučan i dati sve od

sebe, kako bi pokazao da si bolji od ostalih momaka. S druge, pak, strane, možeš se u toj meri emocionalno vezati da ti ništa drugo ne bude važno, a onda propadoše studije. Upravo se to meni dogodilo." Gibson je začutao, zadubljen u misli, a Džimi ga je krišom pogledao dok je sedeo u tami udaljen nekoliko stopa od njega. Nalazili su se na noćnoj strani broda i svetla u hodniku bila su prigušena, tako da su se zvezde mogle videti u svoj njihovoj neumanjenoj slavi. Pravo ispred njih nalazilo se sazvežđe Lava, a u njegovom središtu stajao je sjajni rubin - njihovo odredište. Pored samog Sunca, daleko najsvetlije od svih nebeskih tela bio je Mars i njegov disk već se mogao razlučiti i golim okom. Bleštava grimizna svetlost koja mu je obasjavala celo lice davala je Gibsonu zdrav, čak veseo izgled, što je bilo potpuno u suprotnosti sa njegovim osećanjima.

Da li je tačno, pitao se Gibson, da čovek zaista nikada ništa ne zaboravlja? Sada mu se činilo da bi moglo biti tako. I dalje je mogao da vidi, jasno kao i pre dvadeset godina, onu poruku zakačenu na oglasnoj tabli na fakultetu: 'Dekan odseka za inženjerstvo želi da vidi M. Gibsona u svojoj kancelariji u 3.00.' Morao je, razume se, da sačeka do 3.15, ali to nije pomoglo. Ne bi bilo tako loše da je dekan bio sarkastičan, ili ledeno dalek, ili čak da je planuo. Gibson je i sada video pred očima tu neljudski urednu kancelariju, sa dosjeima sređenim pod konac i pažljivo poređanim knjigama; mogao je da se seti i dekanove sekretarice koja je kucala na mašini u uglu, praveći se da ne sluša.

(Možda se, kada sad razmišlja o tome, uopšte nije pretvarala. To iskustvo sigurno za nju nije bilo nimalo novo, kao što je bilo za njega.)

Gibson je voleo i poštovao dekana, zbog starčeve preciznosti i velike pedanterije, a on ga je sada izneverio, što je njegov neuspeh učinilo dvostruko težim. Dekan mu je očitao bukvicu 'više sa žaljenjem nego u besu', ostavivši na taj način jači utisak nego što je bio svestan ili nameravao. Pružio je Gibsonu još jednu priliku, ali on je neće iskoristiti.

A da stvari budu još gore, mada se stideo da to prizna, Ketlin je prilično dobro položila svoje ispite. Kada su njegovi rezultati objavljeni, Gibson ju je nekoliko dana izbegavao, a kada su se ponovo sreli, već ju je bio poistovetio sa uzrokom svog neuspeha.

Sada je toga bio sasvim svestan i više ga nije bolelo. Da li je zaista bio zaljubljen kada je bio spreman da žrtvuje Ketlin zarad vlastitog samopoštovanja? Jer sve se na to svelo; pokušao je da krivicu prebaci na nju.

Ostalo je bilo neizbežno. Svađa za vreme poslednje duge vožnje biciklima u prirodu i povratak odvojenim putevima. Neotvorena pisma - i, iznad svega, pisma koja nisu bila napisana. Njihov neuspeo pokušaj da se sretnu, bar samo da se pozdrave, poslednjeg dana koji je proveo u Kembridžu. Ali čak je i to propalo; poruka nije na vreme stigla do Ketlin, i mada je čekao do poslednjeg trenutka, ona nije došla. Prenatrpani voz, pun razdraganih studenata, bučno je napustio stanicu, a za njim su ostali Kembridž i Ketlin. Nikada više nije video nijedno od njih.

Nije bilo potrebe da Džimiju priča o mračnim mesecima što su usledili. Ne treba nikada da sazna šta se krilo iza jednostavnih reči: 'Doživeo sam nervni slom i savetovano mi je da se ne vraćam na koledž.' Dr Evans ga je prilično dobro zakrpio i on mu je uvek bio zahvalan na tome. Evans je bio taj koji ga je ubedio da počne da se bavi pisanjem za vreme oporavka, a ishodi su iznenadili obojicu. (Koliko je ljudi znalo da je njegov prvi roman bio posvećen njegovom psihoanalitičaru? Ako je Rahmanjinov mogao to isto da učini sa Koncertom u c minor, zašto ne bi i on?)

Evans mu je podario novu ličnost i zanimanje kojim je mogao da povрати izgubljenu sigurnost u sebe. Ali nije mogao da povрати izgubljenu budućnost. Celog života Gibson je zavideo ljudima koji su završili ono što je on samo započeo - ljudima koji su mogli ispred svog imena da stave titule i kvalifikacije koje on nikada neće steći i koji će posvetiti svoj život radu na poljima gde on može da bude samo gledalac.

Da je nevolja bila samo u tome, možda i ne bi bilo tako strašno. Ali, spasavajući ponos tako što je krivicu svalio na Ketlin, unakazio je ceo svoj život. Nju, a kroz nju i sve žene, poistovećivao je sa neuspehom i sramotom. Pored nekoliko veza koje nijedan partner nije naročito ozbiljno shvatao, Gibson se nikada više nije zaljubio i sada je shvatio da nikada više i neće. Iako je znao uzrok toj nevolji, to mu nimalo nije pomoglo da pronađe lek.

Razume se, da nijednu od tih stvari nije trebalo pomenuti Džimiju.

Dovoljno je bilo pružiti mu gole činjenice i pustiti Džimija da sam pogodi ono što može. Jednog dana, mogao bi da mu kaže i više, ali to zavisi od mnogo stvari.

Kada je Gibson završio, iznenadilo ga je što krajnje nervozno iščekuje Džimijevu reakciju. Uhvatio je sebe kako se pita da li je mladić čitao između redova i prepoznao pravog krivca, da li će saosećati sa njim, da li će biti ljut - ili će mu samo biti nelagodno. Gibsonu je odjednom postalo krajnje važno da zadobije Džimijevo poštovanje i prijateljstvo, mnogo važnije od bilo čega što mu se zadugo dogodilo. Samo je tako mogao da umiri svoju savest i utiša one optužujuće glasove iz prošlosti.

Nije mogao da vidi Džimijevo lice, jer se ovaj drugi nalazio u senci i činilo mu se da je prošla čitava večnost pre nego što je prekinuo tišinu.

"Zašto ste mi ovo ispričali?" tiho je upitao. Glas mu je bio potpuno neutralan - bez imalo naklonosti ili prebacivanja.

Gibson nije odmah odgovorio. Pauza je bila dosta prirodna, jer ni sebi nije u potpunosti mogao da objasni sve pobude.

"Jednostavno sam morao da ti kažem", reče on iskreno. "Ne bih nikada više mogao da budem spokojan da to nisam učinio. A pored toga - osećao sam da bih mogao na neki način da pomognem."

Opet ta razarajuća tišina. A onda je Džimi polako ustao.

"Moraću da razmislim o onome što ste mi ispričali", reče on glasom koji je i dalje bio gotovo bezosećajan. "Ne znam sada šta da kažem."

A onda je otišao. Ostavio je Gibsona u stanju krajnje nesigurnosti i zbunjenosti, da se pita da li je od sebe napravio budalu ili ne. Džimijeva samokontrola, nedostatak reakcije, izbacili su ga iz ravnoteže i ostavili potpuno poraženog. Samo je u jednu stvar bio siguran: iznevši činjenice, već je uspeo u velikoj meri da olakša svoj um.

Ali još je bilo mnogo toga što nije ispričao Džimiju; da, zaista, bilo je toliko toga što i sam nije znao.

7.

"To je pravo ludilo!" grmeo je Norden poput kakvog pobesnelog poglavara Vikinga. "Mora postojati neko objašnjenje! Blagi Bože, na Deimosu uopšte nema odgovarajućih mogućnosti za pristajanje - kako onda očekuju da istovarimo teret? Nazvaću upravnika i dići galamu!"

"Ne bih to uradio da sam na tvom mestu", primeti Bredli, otežući. "Jesi li primetio ko je potpisnik? Nalog nije stigao sa Zemlje, preko Marsa. Dolazi iz kancelarije upravnika. Stari je možda prznica, ali nikada ništa ne radi bez valjanog razloga."

"Navedi mi bar jedan!"

Bredli slegnu ramenima.

"Ja ne moram da upravljam Marsom, pa kako onda da znam? Ionako ćemo uskoro saznati." Zlobno se zacerekao. "Pitam se kako će to Mek primiti? Moraće ponovo kompjuterski da obradi prilaznu orbitu."

Norden se nagnu nad kontrolnu tablu i pritisnu prekidač.

"Zdravo, Mek - ovde kapetan. Čuješ li me?"

Nastala je kratka pauza; a onda iz zvučnika dopre Hiltonov glas.

"Mek trenutno nije ovde. Imaš li kakvu poruku?"

"Dobro - možeš mu je i ti preneti. Dobili smo naređenje sa Marsa da promenimo putanju broda. Ne idemo na Fobos - razloge nisu naveli. Reci Meku da izračuna orbitu do Deimosa i neka mi je dostavi čim završi."

"Ne razumem. Na Deimosu nema ničeg osim gomile planina bez..."

"Tako je - sve smo to već pretresli! Odgovor ćemo možda saznati kada stignemo tamo. Reci, molim te, Meku da mi se javi čim bude mogao."

Dr Skot je saopštio ovu vest Gibsonu dok je ovaj završavao jedan od svojih nedeljnih članaka.

"Jesi li čuo najnoviju vest?" uzviknu on bez daha. Skrenuli su nas ka Deimosu. Kapetan je besan kao ris - zbog toga ćemo možda kasniti čitav dan."

"Zna li se zašto?"

"Ne; prava misterija. Pitali smo, ali Mars neće da nam kaže."

Gibson se počea po glavi, ispitujući i odbacujući desetak pretpostavki. Znao je da je Fobos, unutrašnji mesec, korišćen kao baza još od vremena kada je prva ekspedicija stigla na Mars. Nalazio se na samo 6000 kilometara od površine planete i imao je gravitaciju preko hiljadu puta manju od Zemljine, pa je tako bio savršen za tu svrhu.

'Ares' je trebalo da pristane za manje od nedelju dana i Mars se već video kao mali disk na čijoj su se površini, čak i golim okom, uočavali mnogi znaci. Gibson je pozajmio veliku merkatorsku projekciju planete i počeo je da uči nazive glavnih obliča - nazive što su im nadenuli, pre više od jednog veka, astronomi koji sasvim sigurno nisu uopšte sanjali da će ih ljudi jednog dana koristiti u svakodnevnom životu. Kako su poetični bili ti stari kartografi u pljačkanju mitologije! Već pri samom pogledu na kartu krv bi počinjala brže da kola venama - Deuklion, Elizijum, Eumenide, Arkadija, Atlantida, Utopija, Eos - Gibson je mogao da sedi satima, premećući ta predivna imena preko jezika; javio bi mu se tada neodoljiv utisak da se znameniti Kitsovi čarobni prozori otvaraju pred njim. Ali na Marsu nije bilo mora, ni opasnih, ni onih drugih - mada je veći deo kopna izgledao prilično pust.

'Aresova' putanja sada je oštro sekla orbitu planete i kroz nekoliko dana motori će smanjiti brzinu broda koja ga udaljuje od Marsa. Promena brzine potrebna da se brod umesto ka Fobosu upravi ka Deimosu bila je beznačajna, mada je Mekkej zbog toga morao nekoliko sati da prosedi za kompjuterom.

Svi obroci bili su prožeti razgovorom o samo jednoj stvari - planovima posade kada stignu na Mars. Gibsonovi su se mogli svesti u jednu rečenicu - da vidi što je moguće više. Možda je bilo malo previše optimistično verovati da se za samo dva meseca može upoznati cela jedna planeta, uprkos Bredlijevim uveravanjima da su i samo dva dana sasvim dovoljna za Mars.

Uzbuđenje usled bliskog okončanja putovanja uspelo je u izvesnoj meri da odvuče Gibsonovu pažnju sa ličnih problema. Viđao je Džimija možda pet-šest puta dnevno za obrocima i pri slučajnim susretima, ali nisu nastavljali raniji razgovor. Izvesno vreme Gibson je podozrevao da ga Džimi namerno izbegava, ali uskoro je otkrio da to uopšte nije bio slučaj. Kao i ostali članovi posade, i Džimi je imao

mного posla oko priprema za kraj putovanja. Norden je odlučno tražio da brod bude u savršenom stanju kada pristanu, tako da je u toku bio veliki broj provera i servisiranja.

Uprkos svoj toj delatnosti, Džimi je mnogo razmišljao o onome što mu je Gibson ispričao. U početku je bio ogorčen i ljut na čoveka koji je bio odgovoran, ma koliko to bilo nenamerno, što njegova majka nije bila srećna. Ali posle izvesnog vremena počeo je da shvata Gibsona, kao i to kako se on osećao. Džimi je bio dovoljno bistar da razume kako mu Gibson ne samo da nije sve ispričao, već je i sebe predstavio u najboljem mogućem svetlu. Međutim, i pored svega toga, bilo je očigledno da Gibson veoma žali zbog svega što se dogodilo u prošlosti i žarko želi da makar malo umanjí počinjenu štetu, mada je zakasnio čitavo jedno pokolenje.

Čudno je bilo ponovo osetiti težinu i ćuti udaljenu grmljavinu motora kada je 'Ares' smanjio brzinu kako bi ona odgovarala znatno manjoj brzini Marsa. Za manevrisanje i krajnje pipavo ispravljanje kursa bilo im je potrebno više od dvadeset četiri časa. Kada je i to prošlo, Mars je bio desetak puta veći od punog Meseca gledanog sa Zemlje, a Fobos i Deimos delovali su kao sićušne zvezde čije se kretanje moglo jasno uočiti posle nekoliko minuta posmatranja.

Gibson nikada nije bio svestan koliko su velike pustinje, u stvari, crvene. Ali jednostavna reč 'crven' nije izražavala raznovrsnost boje na tom disku koji se lagano povećavao. Pojedine oblasti bile su gotovo grimizne, druge žuto-smeđe, dok je možda najrasprostranjenija bila ona koja se mogla najbolje opisati kao boja cigle.

Na južnoj polulopti bilo je pozno proleće i polarna kapa videla se u nekoliko sjajnih, belih tačaka na mestima gde se sneg još tvrdoglavo zadržavao u višim predelima. Široki pojas rastinja između pola i pustinje bio je većim delom blede plavičasto-zelene boje, iako se svaki zamislivi preliv mogao naći negde na tom pegavom disku.

'Ares' je ulazio na orbitu oko Deimosa relativnom brzinom koja je bila manja od hiljadu kilometara na sat. Ispred broda, sićušni mesec već je pokazivao vidljivi disk, a kako su časovi prolazili postojano je rastao, sve dok, sa udaljenosti od nekoliko stotina kilometara, nije izgledao veliki kao i Mars. Ali kakav kontrast! Ovde nije bilo bogatstva crvene i zelene boje, već samo tamni kaos isprelamanih

stena planina koje su štrčale prema zvezdama pod svim mogućim uglovima u ovom svetu na kome je vladala praktično nulta gravitacija.

Okrutne stene polako su skliznule bliže i proletele pored njih dok je 'Ares' pažljivo napredovao prema radio-faru koji je još pre toliko dana Gibson čuo. Uskoro je ugledao, na jednom gotovo ravnom području nekoliko kilometara ispod njih, prve znake da je čovek već posetio ovaj ogoleli svet. Dva niza okomitih stubova štrčalo je iz tla, a između njih stajala je razapeta mreža kablova. 'Ares' je gotovo neosetno tonuo prema Deimosu; glavne rakete već su odavno bile isključene, a mali pomoćni mlaznici nisu imali problema sa stvarnom težinom broda koja je ovde iznosila tek nekoliko stotina kilograma.

Nemoguće je bilo proceniti trenutak dodira; samo je iznenadna tišina koja je nastupila kada su mlaznici isključeni saopštila Gibsonu da je putovanje okončano, i da 'Ares' sada počiva u kolevci koja je za njega bila pripremljena. On se i dalje, razume se, nalazio dvadeset hiljada kilometara od Marsa i na planetu neće stići do narednog dana - i to u jednoj od malih raketa koje su im već dolazile u susret. Ali što se 'Aresa' tiče, putovanje je bilo okončano.

Uskoro će napustiti sićušnu kabinu koja je bila njegov dom toliko nedelja.

Napustio je palubu za osmatranje i pohitao do kontralne kabine, koju je namerno izbegavao poslednjih časova, jer su svi tamo imali puno posla. Nije više bilo tako lako kretati se po 'Aresu', jer je malo gravitaciono polje Deimosa bilo taman dovoljno da naruši njegove instinktivne pokrete, tako da je morao da razmišlja o njima. Pitao se kako li će se osećati kada ponovo bude osetio pravo polje gravitacije. Teško je bilo poverovati da mu se pre samo tri meseca nezamisliva i uznemiravajuća činila pomisao o odsustvu gravitacije, a sada je na to gledao kao na nešto sasvim normalno. Kako je ljudsko telo bilo prilagodljivo!

Cela posada okupila se oko stola sa kartama; delovali su puni sebe i zadovoljni.

"Stigao si baš na vreme, Martine", primeti Norden veselo. "Spremamo malu proslavu. Donesi kameru da nas slikaš dok nazdravljamo ovom starom sanduku."

"Nemojte sve popiti dok se ne vratim!" upozori ih Gibson i ode u

potragu za svojom Leikom. Kada se vratio, dr Skot je pokušavao da izvede jedan zanimljiv opit.

"Dojadilo mi je da srčem pivo iz kugle", objasni on. "Hoću da ga sipam u čašu onako kako to priliči kad nam se već ponovo ukazala za to prilika. Da vidimo koliko će to potrajati."

"Nestaće pene dok ne stigne do čaše", upozori ga Mekkej. "Da vidimo - g je otprilike pola centimetra u sekundi na kvadrat, sipaš sa visine od..." Povukao se u vlastite misli.

Međutim, opit je već bio u toku. Skot je držao probušenu konzervu piva na otprilike jednu stopu od čaše - i, prvi put za tri meseca, reč 'iznad' imala je nekakav smisao, mada ne baš naročito veliki. Zlačana tečnost potekla je iz konzerve na neverovatan način - tako sporo da je neko mogao pomisliti kako je reč o kakvom sirupu. Tanak stub pružao se naniže, krećući se u početku gotovo neprimetno, ali je potom počeo da ubrzava. Činilo se da je prošla čitava večnost pre nego što je stigao do čaše; kada je došlo do dodira, prolomilo se glasno odobravanje, a nivo tečnosti u čaši počeo je da raste.

"...biće mu potrebno sto dvadeset sekundi da stigne do čaše", Mekkej je uspeo da nadjača buku.

"Biće bolje da to ponovo izračunaš", odvrati Skot. "To su dva minuta, a pivo je već u čaši!"

"A?" izusti Mekkej zapanjeno, očigledno tek tada primetivši da je opit završen. Brzo je izvršio proveru svojih proračuna i iznenada se razvedrio jer je otkrio pogrešno stavljen decimalni zarez.

"Baš sam glup! Nikada mi nije išla od ruke mentalna aritmetika. Hteo sam da kažem dvanaest sekundi, razume se."

"I on nas je doveo do Marsa!" zapanjeno prozbori neko. "Nazad se vraćam pešice!"

Niko, izgleda, nije bio voljan da ponovi Skotov opit, koji je, doduše, bio zanimljiv, ali nije baš imao neku naročitu praktičnu vrednost. Vrlo brzo su velike količine tečnosti isrkane iz kugli na 'normalan' način i društvo je postojano postajalo sve veselije. Dr Skot je, oslonivši se na svoje neverovatno pamćenje, odrecitovao celu sagu o svemirskim putevima, koju putnici sa plaćenom kartom tako retko imaju priliku da čuju i koja počinje rečima:

"Bio jednom svemirski brod Venera..."

Gibson je izvesno vreme pratio pustolovine ove letelice, čak previše prikladnog imena, i njene genijalne, mada prostodušne posade. A onda je atmosfera počela da postaje odveć teška za njega i on je izišao da malo razbistri glavu. Gotovo automatski, vratio se do svog omiljenog mesta za osmatranje na palubi.

Morao je da se tamo usidri, kako ga slaba, ali uporna privlačna sila Deimosa ne bi pomerala. Pravo pred njim ležao je Mars; više nije bio pun, već se polako smanjivao. Tamo dole, već su sigurno uveliko vršene pripreme za njihov doček, a male rakete zacelo se u ovom trenutku već nevidljivo penju prema Deimosu da ih prebace do površine. Četrnaest hiljada kilometara ispod, ali ipak šest hiljada kilometara iznad Marsa, Fobos je prelazio preko neosvetljenog lica planete, jarko sijajući naspram njenog polumeseca koji je pomračivao zvezde. Šta li se to događalo na tom malom mesecu, pomalo zabrinuto se pitao Gibson. Oh, pa dobro, uskoro će i to saznati. U međuvremenu će malo osvežiti svoje znanje iz aerografije. Da vidimo - tamo se nalazi dvokraka viljuška Sinus Meridijanija (baš zgodan reper, na polutaru, i nulte geografske dužine), a tamo na istoku je Sirtis Major. Pošavši od ova dva očigledna beočuga lako je mogao da razabere i ostale pojedinosti. Margaritifer Sinus danas se lepo video, ali bilo je puno oblaka preko Ksantea i...

"Gospodine Gibson!"

Iznenadeno se osvrnuo.

"Ah, Džimi - i tebi je bilo dosta?"

Džimi je delovao kao da mu je prilično vrućina i bio je zajapuren - očigledno je i on izišao da udahne malo svežeg vazduha. Pomalo nesigurno se spustio na sedište za osmatranje i na trenutak je ćutke zurio u Mars, kao da ga nikada ranije nije video. A onda je stao da odmahuje glavom kao da se s nečim ne slaže.

"Strašno je veliki", izjavi on, ne obračavajući se nikom određeno.

"Zemlja je veća", pobuni se Gibson. "Tvoja kritika je u svakom slučaju besmislena ako ne ukažeš na standarde kojima si se upravljao. A šta ti misliš, koliki bi Mars trebalo da bude?"

Džimiju to očigledno nije palo na pamet i on je izvesno vreme proveo mozgajući o tome.

"Ne znam", reče on tužno. "Ali ipak je suviše veliki. Sve je suviše veliko."

Ovaj razgovor nikuda nije vodio, zaključio Gibson. Moraće da promeni temu.

"Šta ćeš raditi kada stigneš na Mars? Imaćeš na raspolaganju nekoliko meseci pre nego što 'Ares' krene nazad."

"Pretpostavljam da ću uglavnom biti u luci Louel; takođe ću ići napolje i malo zaviriti u pustinje. Voleo bih i da istražujem, ako mi se za to ukaže prilika."

Gibson pomisli da je to prilično zanimljiva pomisao, ali znao je da nije bilo nimalo lako istraživati Mars, bar ne unosno se time baviti, a i bilo je potrebno mnogo opreme, kao i iskusnih vodiča. Malo je bilo verovatno da bi Džimi mogao da se pridruži nekoj od naučnih ekipa koje su s vremena na vreme napuštale naseobine.

"Imam ideju", reče on. "Trebalo bi da mi pokažu sve što budem hteo da vidim. Možda bih mogao da organizujem neki put u Helas ili Hesperiju, gde još niko nije bio. Da li bi voleo da pođeš? Mogli bismo sresti nekog Marsovca!"

To je, razume se, bila glavna šala o Marsu, još od vremena kada su se prvi brodovi vratili sa razočaravajućim vestima da tamo ipak nema nikakvih Marsovaca. Veliki broj ljudi još se nadao, uprkos svim dokazima, da ipak negde možda postoji inteligentni život u mnogim neispitanim oblastima planete.

"Da", reče Džimi, "to bi bilo sjajno. Ionako niko ne može da me spreči - moje vreme je samo moje čim stignemo na Mars. Tako piše u ugovoru."

Izgovorio je to prilično ratoborno, kao da je bilo namenjeno uhu svakog višeg oficira koji bi mogao da sluša, tako da je Gibson zaključio kako će biti najbolje da oćuti.

Tišina je potrajala nekoliko minuta. Zatim je Džimi počeo, veoma lagano, da se lebdeći udaljava iz osmatračnice i da klizi niz zakrivljene zidove broda. Gibson ga je uhvatio pre nego što je daleko odmakao i pričvrstio dva elastična držača za ruke za njegovu odeću - u načelu, Džimi je mogao i ovde isto tako udobno da odspava kao i bilo gde drugde. A i on je bio suviše umoran da ga odnese do njegovog ležaja.

Da li je tačno da izgledamo onakvi kakvi u stvari jesmo samo kada

spavamo? - zapitao se Gibson. Džimi je delovao veoma spokojno i zadovoljno sada kada se potpuno opustio - mada je možda rubinska svetlost sa velike planete iznad njih stvarala utisak da se dobro oseća. Gibson se nadao da sve to nije puka opsena. Činjenica da ga je Džimi konačno namerno potražio mnogo je značila. Istina, Džimi nije bio baš pri sebi, i možda će do jutra celu stvar zaboraviti. Ali Gibson nije bio tog uverenja. Džimi je odlučio, mada možda još ne svesno, da mu pruži još jednu priliku.

Bio je na probi.

Gibson se narednog dana probudio, jer mu je u ušima pakleno odzvanjalo. Zvučalo je kao da se 'Ares' raspada oko njega i on se brže-bolje obukao i pohitao napolje u hodnik. Prva osoba koju je sreo bio je dr Mekkej, koji se nije zaustavio da mu išta objasni, već mu je samo doviknuo u prolazu: "Stigle su rakete! Prva se vraća dole kroz dva časa. Biće bolje da požuriš - trebalo bi da budeš u njoj!"

Gibson se pomalo smeteno počea po glavi.

"Neko je trebalo da mi kaže", progunđa on. A onda se setio da mu je neko i rekao, tako da mu je preostalo jedino samoga sebe da krivi. Pohitao je nazad u kabinu i počeo da ubacuje stvari u kofere. 'Ares' bi se s vremena na vreme na određen način zatresao oko njega i on se pitao šta li se to dešava.

Norden je delovao kao da su ga mnogo gnjavili kada ga je sreo u vazdušnoj komori. Sa njim je bio i dr Skot, odeven za odlazak. Nosio je, sa krajnjom pažnjom, glomazan metalni sanduk.

"Nadam se da ćete vas dvojica imati prijatan put", reče Norden.

"Vidimo se za nekoliko dana, kada istovarimo teret. Pa, do tada - oh, umalo da zaboravim! Treba da ti dam ovo na potpis."

"Šta je to?" sumnjičavo upita Gibson. "Nikada ništa ne potpisujem bez dozvole mojih agenata."

"Pročitaj, pa ćeš videti", isceri se Norden. "To je pravi istorijski dokumenat."

Na pergamentu koji mu je Norden uručio stajalo je:

OVIM SE POTVRĐUJE DA JE MARTIN M. GIBSON, PISAC, BIO PRVI PUTNIK KOJI SE NA ZEMALJSKOM BRODU 'ARES' PREVEZAO SA ZEMLJE NA MARS, NA NJEGOVOM PRVOM

PUTOVANJU.

Posle toga je sledio datum, mesto za Gibsonov potpis, kao i za potpise članova posade. Gibson se kitnjasto potpisao.

"Pretpostavljam da će ovo završiti u muzeju Astronautike, kada odluče gde će ga sagraditi", primeti on.

"Isto kao i 'Ares', pretpostavljam", reče Skot.

"Nije lepo to reći na kraju njegovog tek prvog putovanja!" pobuni se Norden. "Ali mislim da si u pravu. E, pa, moram sad da krenem. Ostali su već napolju u skafanderima - pozdravite ih dok budete prelazili. Vidimo se na Marsu!"

Gibson je po drugi put navukao skafander; ovog puta osećao se kao veteran dok je to činio.

"Jasno ti je, nadam se", počeo da objašnjava Skot, "da će putnici, kada služba bude kako treba organizovana, prelaziti na trajektni brod kroz povežno crevo. Svega ovoga onda neće biti."

"Propustiće mnogo", odvrati Gibson, dok je na brzinu proveravao uređaje na maloj tabli ispod brade.

Pred njima se otvoriše spoljašnja vrata i oni polako krenuše preko površine Deimosa zahvaljujući potisnicima. 'Ares' je počivao u kolevcu od konopaca (koja mora da je bila na brzinu pripremljena prošle nedelje), delujući kao da ga se dočepao tim za raščišćavanje ruševina. Gibsonu je sada postalo jasno odakle je poticalo ono lupanje i udaranje koje ga je probudilo. Sa južne polulopte broda uklonjen je najveći deo oplate, a članovi posade odeveni u skafandere iznosili su teret, koji su gomilali po okolnom stenju. Gibsonu se ta operacija učinila krajnje nesigurna. Nadao se da niko neće slučajno suviše jako gurnuti neki deo tereta, čime bi ga nepovratno poslao u svemir, tako da ovaj postane treći i najmanji Marsov satelit.

Pedesetak metara od 'Aresa' nalazile su se dve krilate rakete koje su stigle sa Marsa tokom noći; izgledale su poput patuljaka u poređenju sa 'Aresom'. U jednu je već bio prebačen teret; druga, mnogo manja, bila je očigledno namenjena samo za putnike. Dok je Gibson polako i oprezno sledio Skota prema njoj, prebacio se na opštu talasnu dužinu u skafandru i pozdravio članove posade, svoje saputnike. Istog časa usledili su njihovi zavidljivi odgovori, ispresecani

mnoštvom duvanja i dahtanja - jer je teret koji su premeštali, iako praktično bez težine, posedovao normalnu inerciju, tako da ga je bilo isto onako teško premeštati kao i na Zemlji.

"Tako je!" začuo se Bredlijev glas. "Ostavljate nas da sami obavimo sav posao!"

"Neka vam je za utehu to što ste", nasmeja se Gibson, "verovatno najskuplje plaćeni lučki radnici u Sunčevom sistemu!" Razumeo je Bredlija. Ovo nije bio posao za koji su se dobrovoljno prijavili visoko obrazovani tehničari sa 'Aresa'. Ali ove improvizacije bile su neophodne zbog tajanstvenog skretanja broda sa male, ali dobro opremljene luke na Fobosu .

Čovek ne može da se oprostí kako bi želeo putem otvorene radio-veze preko koje ga sluša šestoro ljudi, a i videće ih ponovo kroz nekoliko dana. Voleo bi da je mogao još malo da popriča sa Džimijem, ali to će morati da pričeka.

Ugledati nepoznato ljudsko lice predstavljalo je izuzetno iskustvo. Pilot rakete došao je u vazдушnu komoru da im pomogne oko skafandera, koje su nežno vratili na Deimos za buduću upotrebu tako što su jednostavno otvorili spoljašnja vrata i ostatak posla prepustili vazdušnoj struji. Zatim ih je poveo u sićušnu kabinu i rekao im da se smeste u tapacirana sedišta.

"Pošto ste nekoliko meseci bili bez sile teže, gledaću da vas spustim što blaže budem mogao", reče on. "Neću upotrebiti gravitaciju veću nego što je na Zemlji - ali čak i tada vam se može učiniti da težite više od tone. Spremni?"

"Da", reče Gibson, iz sve snage se trudeći da ne misli na prethodno iskustvo ove vrste.

Začula se slaba, daleka grmljavina i nešto ga je čvrsto gurnulo u dubinu sedišta. Za sobom su brzo ostavili grebene i planine Deimosa; poslednji put je pogledao 'Ares' - sjajni srebrni teg naspram utvarne džungle stenja.

Bila je dovoljna samo jedna sekunda rada motora da se oslobode sićušnog meseca; sada su lebdeli oko Marsa na slobodnoj orbiti. Pilot je nekoliko minuta proučavao uređaje, primajući radio-provere sa planete ispod njih i podešavajući brod prema žiroskopima. Zatim je ponovo pritisnuo dugme za paljenje i rakete su još nekoliko sekundi grmele. Brod se oslobodio orbite Deimosa i počeo da se

spušta prema Marsu. Ceo postupak predstavljao je ponavljanje, u malom, pravog međuplanetnog putovanja. Samo su vremena i trajanja bili drugačiji; biće im potrebno tri časa, ne meseca, da stignu do svog odredišta, pri čemu je trebalo da prevale samo nekoliko hiljada, a ne nekoliko miliona kilometara.

"Jeste li dobro putovali?" upita pilot, uključivši automatske kontrole i okrenuvši se u sedištu.

"Sasvim prijatno, hvala", odgovori Gibson. "Razume se, nije bilo mnogo uzbuđenja. Sve je prošlo glatko."

"Kako je Mars ovih dana?" upita Skot.

"Oh, uobičajeno. Samo rad bez imalo zabave. Trenutno je hit nova kupola koju gradimo u Louelu. Puni raspon dostiže tri stotine metara - moći ćete da zamišljate da ste kod kuće, na Zemlji. Nismo još sigurni da li bismo mogli da stvorimo oblake i kišu unutar nje."

"Kakva je to gužva oko Fobosa?" upita Gibson, koji je imao dobar nos za vesti. "To nam je donelo mnoge nevolje."

"Oh, mislim da nije ništa važno. Niko, izgleda, ne zna tačno, ali tamo gore se nalazi prilično veliki broj ljudi koji grade ogromnu laboratoriju. Po mom mišljenju, Fobos će biti čisto istraživačka stanica i zato ne žele da im tamo sleću niti odande poleću brodovi - i unose zbrku u uređaje svom silom zračenja za koje zna nauka."

Gibson je bio razočaran što mu je nekoliko zanimljivih teorija palo u vodu. Da nije jedva čekao da stigne na planetu, možda bi se malo kritičnije osvrnuo na ovo objašnjenje, ali ono ga je trenutno zadovoljavalo i on prestade da razmišlja o toj stvari.

Kada mu se učinilo da se Mars nimalo ne žuri da im priđe bliže, Gibson je odlučio da sazna sve što je mogao o praktičnim pojedinostima života na planeti, pošto mu se ukazala prilika da se o svemu tome raspita kod pravog koloniste. Strašno se plašio da ne napravi od sebe budalu, bilo iz neznanja ili netaktnosti, tako da je narednih nekoliko sati pilot morao svoju pažnju naizmenično da poklanja Gibsonu i uređajima.

Mars je bio manje od hiljadu kilometara udaljen kada je Gibson oslobodio svoju žrtvu i svu svoju pažnju usmerio na predeo koji se sve više širio ispod njih. Brzo su prelazili preko polutara, ponirući u spoljašnje rubove veoma duboke, ali retke atmosfere planete. Uskoro - nemoguće je bilo tačno reći kada je taj trenutak nastupio -

Mars je prestao da bude planeta koja pluta u svemiru i umesto toga postao predeo daleko ispod njih. Pustinje i oaze promicale su tamo dole; Sirtis Major je naišao i prošao pre nego što je Gibson imao vremena da ga prepozna. Bili su na visini od pedeset kilometara kada je došlo do prvog nagoveštaja da se vazduh oko njih zgušnjava. Slabo i udaljeno uzdisanje, koje kao da nije dolazilo niodkuda, počeo da ispunjava kabinu. Redak vazduh vukao je svojim slabašnim prstima njihov projektil koji je naglo propadao, ali njegova snaga će brzo rasti - suviše brzo, ako im navigacija nije bila dobra. Gibson je mogao da oseti kako se brzina sve više smanjuje; zviždanje vazduha sada je postalo tako bučno, čak i kroz izolaciju trupa, da uopšte nisu mogli normalno da razgovaraju.

Izgledalo je da sve to veoma dugo traje, mada nije bilo duže od nekoliko minuta. Konačno je zavijanje vetra polako zamrlo. Raketa je utrošila svu svoju suvišnu brzinu na otpor vazduha; mora da se otporan materijal na nosu i krilima sa bridovima poput oštrice noža upravo ubrzano hladio i gubio trešnjino crvenilo. Sada to više nije bio svemirski brod, već samo veoma brza jedrilica, mala lađa koja je jurila preko pustinje brzinom manjom od hiljadu kilometara na čas, sledeći radio-far do luke Louel.

Gibson je prvi put ugledao naselje kao sićušnu belu mrlju na obzorju, naspram tamne pozadine Aurore Sinus. Pilot je zaokrenuo brodom u velikom zviždućem luku prema jugu, gubeći na visini i suvišnoj brzini. Kada se raketa nagnula na stranu, Gibson je na trenutak mogao da vidi šest velikih, kružnih kupola, zbijenih na gomilu. A onda im je tlo pojurilo u susret, došlo je do niza nežnih udara i raketa se polako zaustavila.

Nalazio se na Marsu. Stigao je do mesta koje je za drevnog čoveka predstavljalo pokretnu crvenu svetlost među zvezdama, a za onog od pre samo jednog veka tajanstven i potpuno nedokučiv svet - a sada je bio granica do koje je stigla ljudska rasa.

"Kakav odbor za doček", primeti pilot. "Cela prevozna flota izišla je da nas vidi. Nisam znao da imaju toliko upotrebljivih vozila!"

Dve male, zdepaste mašine sa veoma širokim, balonskim gumama došle su pred njih. Obe su imale kabine pod pritiskom za vozače, dovoljno velike da prime dvoje ljudi, ali desetak putnika uspeo je da se nagura na ta mala vozila, držeći se za prigodne držače. Posle njih

su došla dva velika poluguseničarska autobusa, takođe puna posmatrača. Gibson nije očekivao takvu gužvu, pa je počeo da sastavlja kratak govor.

"Pretpostavljam da ne znate kako se te stvari koriste", primeti pilot, izvadiвши dve maske za disanje. "Ali moraćete da ih nosite samo kratko dok ne pređete na buve." (Na šta? pomisli Gibson. Ah, da, ta mala vozila sigurno su čuvene marsovske 'peščane buve', svenamensko prevozno sredstvo na planeti.) "Ja ću vam ih pričvrstiti. Kiseonik je u redu? Dobro - idemo. U početku ćete se možda osećati pomalo čudno."

Vazduh je polako šišteći isticao iz kabine dok se unutrašnji pritisak nije izjednačio sa spoljašnjim. Gibson je osetio neprijatno peckanje po goljoj koži; atmosfera oko njega sada je bila ređa nego što je iznad vrha Everesta. Bilo je potrebno da provede tri meseca na 'Aresu' da bi se polako aklimatizovao, uz sva moderna medicinska sredstva, a da bi bio u stanju da kroči na površinu Marsa bila mu je potrebna jedino jednostavna maska za kiseonik.

Osećao se počastvovanim što je toliko ljudi došlo da ga pozdravi. Razume se, Mars nije mogao da očekuje da će često imati tako uvažene goste, ali znao je da uposlana mala kolonija nema mnogo vremena za ceremonije.

Pored njega se nađe i dr Skot koji je još nosio veliki metalni sanduk o kome se pomno starao tokom celog putovanja. Kada se on pojavio, skupina kolonista pojurila je napred, uopšte se ne obazrevši na Gibsona, i okupila oko Skota. Gibson je mogao da čuje njihove glasove, koji su veoma bili izobličeni u ovom retkom vazduhu, tako da se gotovo nisu razumeli.

"Drago nam je što vas ponovo vidimo, doktore! Dajte - mi ćemo to poneti!"

"Sve smo pripremili, u bolnici čeka deset sanduka. Za nedelju dana znaćemo koliko vredi."

"Hajde - ulazite u autobus, kasnije ćete pričati!"

Pre nego što je Gibson stigao da shvati šta se događa, Skot i njegov privezak već su bili odvedeni. Začulo se prodorno zavijanje snažnog motora i autobus je pojurio prema luci Louel, ostavljajući Gibsona koji se nikada u životu nije gluplje osećao.

Potpuno je bio zaboravio na serum. Njegovo prispeće je za Mars bilo

od mnogo veće važnosti od posete bilo kog pisca, koliko god on bio uvažavan na vlastitoj planeti. Bio je to nauk koji neće tako brzo zaboraviti.

Srećom, nisu ga baš svi napustili - ostale su još peščane buve. Jedan od putnika se iskrcao i pohitao ka njemu.

"Gospodin Gibson? Ja sam Vestermen iz 'Tajmsa' - 'Marsovskog Tajmsa', naime. Drago mi je što sam vas upoznao. Ovo je..."

"Henderson, glavni posilni u luci", umeša se visoki čovek, izbornog lica, očigledno besan što je onaj drugi prvi stupio u razgovor.

"Pobrinuo sam se da vaš prtljag bude otpremljen. Uskačite."

Bilo je očigledno da bi Vestermen mnogo više voleo da je Gibson pošao kao njegov putnik, ali morao je da popusti i to je učinio što je mogao ljubaznije. Gibson se popeo u Hendersonovu buvu kroz gipku plastičnu vreću koja je predstavljala jednostavnu, ali delotvornu vazдушnu komoru vozila, a ovaj drugi mu se pridružio minut kasnije u kabini za vozača. Predstavljalo je pravo olakšanje osloboditi se maske za disanje; onih nekoliko minuta koje je proveo na otvorenom bili su krajnje naporni. Takođe se osećao veoma težak i trom - a to osećanje bilo je potpuno suprotno onom koje čovek pretpostavlja da će doživeti po prispeću na Mars. Ali cela tri meseca proživio je bez ikakve gravitacije i biće mu potrebno izvesno vreme da se privikne čak i na trećinu svoje zemaljske težine.

Vozilo je pojurilo preko poteza za sletanje prema kupolama luke, udaljene nekoliko kilometara. Gibson je tada prvi put primetio da se svuda oko njega nalazi sjajno prošarano zelenilo otpornih biljaka koje su predstavljale najčešći oblik života na Marsu. Iznad njih nebo više nije bilo crno poput ahata, već tamno i veličanstveno plavo. Sunce je bilo nedaleko od zenita i njegovi zraci su iznenađujućom toplotom prodirali kroz plastičnu kupolu kabine.

Gibson je zurio u tamni svod neba, pokušavajući da uoči sićušni mesec na kome su njegovi sadruzi još imali posla. Henderson je uhvatio njegov pogled, skinuo jednu šaku sa volana i pokazao nešto u blizini Sunca.

"Eno je tamo", reče on.

Gibson zakloni oči i zagleda se u nebo. A onda ugleda jednu sjajnu zvezdu malo zapadnije od Sunca koja je počivala poput udaljenog električnog luka naspram plavetnila. Bila je suviše mala čak i za

Deimos, ali Gibsonu je bio potreban trenutak da shvati da je njegov saputnik pogrešno protumačio šta on traži.

Ta postojana svetlost koja nije žmirkala, a gorela je tako neočekivano jarko na dnevnom nebu, bila je sada, i ostaće tokom mnogo nedelja zvezda-zornjača Marsa. Međutim, bila je poznatija kao Zemlja.

8.

"Izvinite što ste morali da čekate", reče major Viteker, "ali znate kako je - šef je ceo prethodni sat bio na konferenciji. Jedva sam uspeo da ga uhvatim kako bih mu kazao da ste ovde. Ovuda - skrat ćemo put kroz arhivu."

Mogla je to biti i neka sasvim obična kancelarija na Zemlji. Na vratima je pisalo, sasvim jednostavno: 'Upravnik'. Nigde imena; nije bilo potrebno. Svi u Sunčevom sistemu znali su ko upravlja Marsom - i zaista, teško je bilo pomisliti na ovu planetu, a ne povezati je sa Vorenom Hedfildom.

Gibson se iznenadio kada je ovaj ustao od stola; upravnik je bio mnogo niži nego što je on to zamišljao. Mora da je sudio o njemu po njegovim delima i uopšte nije bio svestan da mu je zbog toga dodao nekoliko inča. Međutim, mršavo, žilavo telo i senzibilna glava, prilično nalik na ptičju, bili su upravo onakvi kakve je očekivao.

U početku razgovora Gibson je zauzeo odbrambeni stav, znajući da mnogo toga zavisi od utiska koji će ostaviti. Kasnije će mu neosporno biti mnogo lakše ako šef bude na njegovoj strani. U stvari, ako od Hedfilda stvori neprijatelja, može smesta da krene kući.

"Nadam se da se Viteker brinuo o vama", primeti šef kada su izmenjali početne uljudnosti. "Nisam mogao da vas primim ranije - jer sam se upravo vratio iz inspekcije. Kako ste se smestili ovde dole?"

"Sasvim dobro", osmehnu se Gibson. "Bojim se da sam razbio nekoliko stvari odlažući ih u vazduh, ali polako se ponovo navikavam da živim sa gravitacijom."

"A šta mislite o našem malom gradu?"

"Hvale vredno dostignuće. Nije mi jasno kako ste uspeali toliko toga da uradite za kratko vreme."

Hedfild ga je osmotrio suženim očima.

"Budite iskreni. Manji je nego što ste očekivali, je li tako?"

Gibson je oklevao.

"Pa, pretpostavljam da jeste - ali ja sam navikao na merila Londona i Njujorka. Dve hiljade ljudi na Zemlji bi sačinjavali tek jedno veće selo. Uostalom, obilje prostora koji se pruža ispod luke Louel čini

ogromnu razliku."

Upravnika ovo nije ni naljutilo niti ga je iznenadilo.

"Svi se razočaraju kada vide najveći grad na Marsu", reče on.

"Međutim, već naredne nedelje biće mnogo veći, kada podignemo novu kupolu. Recite mi - kakvi su vaši planovi sada pošto ste dospeli ovamo? Pretpostavljam da znate da nisam bio za ovu posetu."

"Shvatio sam to na Zemlji", odvrati Gibson, pomalo zatečen. Tek je trebalo da otkrije da je iskrenost bila jedna od glavnih upravnikovih vrlina - zbog koje ga, doduše, mnogi nisu baš voleli. "Pretpostavljam da ste se plašili da ću vam smetati."

"Tako je. Ali sada ste ovde i učinićemo sve za vas. Nadam se da to isto možemo i od vas očekivati."

"Kako to mislite?" upita Gibson, ukočivši se u odbrambenom stavu.

Hedfield se nagnu preko stola i stegnu šake što je jače mogao.

"U ratu smo, gospodine Gibson. U ratu smo sa Marsom i svim silama koje je on u stanju da pokrene protiv nas - hladnoće, nedostatka vode, nedostatka vazduha. U ratu smo i sa Zemljom. Istina, to je rat koji se vodi na papiru, ali i on ima svoje pobede i poraze. Vodim bitku na kraju linije snabdevanja koja nikada nije kraća od pedeset miliona kilometara. Najkraće vreme za koje do mene stižu najpotrebnije namirnice je pet meseci - a i dobijam ih samo ako Zemlja zaključi da ne mogu da se snađem ni na koji drugi način.

Nadam se da shvatate za šta se borim - to jest, koji je moj najvažniji naum. Samodovoljnost. Sećate se da je prvi pohod morao da donese sa sobom sve što im je bilo potrebno. Sada možemo da obezbedimo sve što je najneophodnije za život iz vlastitih izvora. U našim radionicama može da se izradi sve što nije suviše složeno - ali problem je u specijalizovanoj radnoj snazi. Postoje neke veoma posebne stvari koje se jednostavno moraju napraviti na Zemlji, a sve dok broj stanovnika ovde ne bude bar desetostruko veći ne možemo mnogo šta učiniti s tim u vezi. Nema čoveka na Marsu koji nije stručnjak za nešto - ali na Zemlji postoji više zanata nego što ima ljudi na ovoj planeti i nema svrhe prepirati se sa aritmetikom.

Vidite one grafikone tamo? Počeo sam da ih vodim pre pet godina. Prikazuju indeks naše proizvodnje raznih ključnih materijala. Dostigli smo nivo na kome smo sami sebi dovoljni - to je ona vodoravna crvena linija - za otprilike polovinu od njih. Nadam se da ćemo kroz

pet godina tek nekoliko stvari morati da uvozimo sa Zemlje. Čak i sada nam je najpotrebnija radna snaga - i tu nam vi možete biti od pomoći."

Gibsonu je bilo pomalo neprijatno.

"Ne mogu ništa da obećam. Ne zaboravite da sam ja ovde samo kao reporter. Emocionalno, na vašoj sam strani, ali moram da opišem činjenice onako kako ih vidim."

"Cenim to. Ali činjenice nisu sve. Nadam se da ćete Zemlji objasniti šta se nadamo da ćemo učiniti, kao i ono što smo već učinili. Ovo poslednje još je važnije - ali to možemo dostići samo ako nas Zemlja podrži. Nisu svi vaši prethodnici to shvatili."

To je bilo sasvim tačno, pomisli Gibson. Setio se kritičke serije članaka u 'Dejli Telegrafu' od pre otprilike godinu dana. Činjenice su bile sasvim tačne, ali sličan izveštaj o dostignućima prvih naseljenika posle pet godina kolonizacije Severne Amerike sigurno bi bio podjednako obeshrabrujući.

"Mislim da shvatam obe strane problema", primeti Gibson. "Morate razumeti da je, sa stanovišta Zemlje, Mars veoma daleko, da staje mnogo novaca i da ništa ne nudi zauzvrat. Prvobitni sjaj međuplanetnog istraživanja prilično je izbledeo. Sada ljudi postavljaju pitanje: 'Šta time dobijamo?' Do sada je odgovor glasio: 'Veoma malo.' Ubeđen sam da je vaš rad važan, ali u mom slučaju pre se može reći da je u pitanju vera nego logika. Prosečan čovek na Zemlji verovatno misli da bi se milioni koje vi ovde trošite mogli iskoristiti za poboljšanje života na njegovoj matičnoj planeti - to jest, kada uopšte razmišlja o tome."

"Razumem u čemu je vaša teškoća; ništa novo. Odgovor nije jednostavan. Dopustite mi da to ovako iznesem. Pretpostavljam da bi većina ljudi uvažila vrednost jedne naučne baze na Marsu posvećene čistom istraživanju i ispitivanju?"

"Svakako."

"Ali ne vide svrhu u izgradnji jedne samodovoljne kulture, koja na kraju može prerasti u nezavisnu civilizaciju?"

"Upravo u tome i jeste problem. Ne veruju da je to moguće - ili, čak i da misle da je moguće, ne smatraju da je vredno truda. Često se može naići na članke koji ukazuju na to da će Mars uvek biti opterećenje matičnoj planeti čovečanstva zbog veoma teških

prirodnih uslova u kojima radite."

"Šta je sa analogijom između Marsa i kolonizovanja Amerike?"

"Ne može se mnogo eksploatisati. Konačno, kada su stigli u Ameriku, ljudi su mogli da dišu i nađu hranu!"

"To je tačno, ali, iako je problem kolonizacije Marsa mnogo veći, mi držimo pod kontrolom znatno veće sile. Ako budemo imali na raspolaganju dovoljno vremena i materijala, možemo od ovoga napraviti svet na kome će se moći živeti isto tako dobro kao i na Zemlji. Čak i sada, nećete naći mnogo ljudi koji bi želeli da se vrate kući. Shvataju značaj onoga što rade. Mars još možda nije potreban Zemlji, ali jednog dana će biti."

"Voleo bih da mogu da poverujem u to", odvrati Gibson pomalo nesrećno. Pokazao je prema bogatoj zelenoj plimi rastinja koje je obavijalo, poput kakvog gladnog mora, gotovo nevidljivu kupolu grada, ka velikoj ravnici koja je brzo hitala preko ivice neobično bliskog obzorja, kao i u pravcu skarletnih brda, u čijem je naručju ležala ljudska naseobina. "Mars je zanimljiv svet, čak je i lep na svoj način. Ali on nikada ne može biti poput Zemlje."

"Zašto bi i trebalo da bude? A i šta podrazumevate pod 'Zemljom'? Mislite li na pampase Južne Amerike, vinograde Francuske, koralna ostrva Pacifika, stepe Sibira? 'Zemlja' - to je sve to! Gde god čovek može da živi, to će za nekoga biti dom. Ranije ili kasnije, čovek će biti u stanju da živi na Marsu bez svega ovoga." On mahnu prema kupoli koja se uzdizala iznad grada i pružala mu život.

"Da li zaista mislite", pobuni se Gibson, "da će čovek ikada moći da se prilagodi na spoljašnju atmosferu? Ako se to dogodi, to više neće biti ljudi!"

Upravnik nije odmah odgovorio. A onda je tiho primetio: "Nisam pomenuo da će se ljudi priviknuti na Mars. Da li vam je ikada palo na pamet da bi nam Mars mogao izići ususret, na pola puta?"

Ostavio je Gibsonu taman toliko vremena da upije izgovorene reči; a onda, pre nego što je njegov posetilac uspeo da oblikuje pitanja koja su stala da mu se roje u glavi, Hedfild ustade.

"Nadam se da će se Viteker dobro brinuti o vama i da će vam pokazati sve što želite da vidite. Razumećete da sa prevozom ne stojimo baš najbolje, ali odvešćemo vas do svih postaja, ako nam date dovoljno vremena da izvršimo pripreme. Javite mi ako bude

kakvih poteškoća."

Otpustio ga je krajnje učtivo i, bar za sada, neopozivo. Najzauzetiji čovek na Marsu poklonio je Gibsonu veoma mnogo vremena i njegova pitanja će morati da sačekaju do neke naredne prilike.

"Šta mislite o šefu sada pošto ste ga upoznali?" upita major Viteker kada se Gibson vratio u prijemni ured.

"Bio je veoma prijatan i od velike pomoći", odvrati oprezno Gibson. "Pravi je zanesenjak kada je Mars u pitanju, je li tako?"

Viteker napući usne.

"Nisam baš siguran da je to prava reč. Mislim da on u Marsu vidi neprijatelja koga treba pobediti. Uostalom kao i svi mi, ali šef ima jače razloge za to od većine drugih. Sigurno ste čuli šta se dogodilo njegovoj ženi?"

"Ne."

"Ona je bila među prvima koji su umrli od marsovske groznice, dve godine po njihovom dolasku ovamo."

"Oh", izusti lagano Gibson. "Razumem. Pretpostavljam da je to jedan od razloga što se toliko svi trude da pronađu lek."

"Da; šef se baš zagrejao za to. Uostalom, groznica nam desetkuje ljudstvo. Ne možemo sebi dozvoliti da ovde budemo bolesni!"

Ta poslednja primedba, razmišljao je Gibson dok je prelazio Brodvejom (tako nazvanim jer je bio širok celih petnaest metara), gotovo da je odražavala položaj kolonije. Još se nije potpuno oporavio od početnog razočarenja kada je otkrio koliko je luka Louel mala i da u njoj nema ni traga od luksuza na koji je navikao na Zemlji. Više je ličila na vojni logor nego na grad, sa svojim nizovima istovetnih metalnih zgrada, mada su stanovnici dali sve od sebe da unesu malo živosti pomoću cveća sa Zemlje. Pojedine biljke neverovatno su narasle zahvaljujući niskoj gravitaciji, tako da je Oksford Sirkus bleštao od suncokreta koji su trostruko nadmašivali visinu čoveka. Mada su već počinjali da smetaju, niko nije imao srca da predloži da se uklone; ako nastave da rastu sadašnjom brzinom, uskoro će biti potreban neki vešt drvoseča koji će moći da ih obori, ne ugrozivši pri tom lučku bolnicu.

Gibson je zamišljeno nastavio Brodvejem dok nije stigao do Marbl Arča, tačke u kojoj su se sretale Kupole Jedan i Dva. Kako je ubrzo

otkrio, to je bilo stožerno mesto i u mnogo drugih pogleda. Tu se nalazio, strateški smešten blizu brojnih vazdušnih komora, 'Džordžov bar' - jedini na Marsu.

"Brojtro, gospodine Gibson", pozdravi ga Džordž. "Nadam se da je šef bio dobro raspoložen."

Kako je iz upravne zgrade izišao pre manje od deset minuta, Gibson pomisli da se vest pročula zaista veoma brzo. Uskoro će otkriti da novosti u luci Louel putuju i te kako brzo, kao i da je, po svoj prilici, Džordž bio glavni izvor.

Džordž je bio zanimljiva ličnost. Pošto vlasnici barova nisu smatrani neophodnim za dobrobit Luke, on je zvanično imao dva zanimanja. Na Zemlji je bio dosta poznat zabavljač, ali nerazumni zahtevi tri ili četiri žene sa kojima se venčao obuzet mladalačkim oduševljenjem nagnali su ga da emigrira. Sada je bio zadužen za malo pozorište u Luci i izgleda da je bio savršeno zadovoljan životom. Imao je oko trideset pet godina i bio jedan od najstarijih ljudi na Marsu.

"Za sledeću nedelju pripremamo šou", primeti on, pošto je poslužio Gibsona. "Jedna do dve zaista dobre tačke. Nadam se da ćete doći."

"Svakako", odvrati Gibson. "Baš će me radovati. Koliko često priređujete takve stvari?"

"Otprilike jednom mesečno. Tri puta nedeljno imamo po film, tako da nije baš loše."

"Baš mi je drago što u luci Louel postoji kakav-takav noćni život."

"Iznenadili biste se. Ali bolje da vam o tome ne pričam, jer će to onda izići u novinama."

"Ne pišem za tu vrstu novina", odvrati Gibson, zamišljeno pijuckajući lokalno pivo. Uopšte nije bilo loše kada se čovek na njega navikne, mada je, razume se, bilo potpuno sintetičko - izdanak nastao udruženim snagama hidroponske farme i hemijske laboratorije.

Bar je bio potpuno prazan, jer su u ovo doba dana svi u luci Louel naporno radili. Gibson je izvadio beležnicu i počeo pažljivo da unosi beleške, zviždućući neku melodiju dok je to činio. Bila je to navika koja je drugima išla na živce, a koje on uopšte nije bio svestan; Džordž se izborio s njom tako što je pojačao barski radio.

Na programu je bio direktan prenos neke stanice sa noćne strane Zemlje; snaga stanice morala je da bude veoma velika da bi signal stigao do Marsa, gde ga je preuzimao repetitor koji se nalazio na

niskim brdima južno od grada. Prijem je bio dobar, ako se izuzmu izvesne primese Sunčevog šuma - statičkog krčanja koje je poticalo iz tog mnogo većeg odašiljača spram čijeg fona je Zemlja emitovala. Gibson se pitao da li je bilo vredno tolikog truda da bi se poslao glas osrednjeg soprana ili orkestra što je svirao laku muziku s jednog sveta na drugi. Međutim, pola Marsa je pomno slušalo ovaj prenos sa različitim stepenom sentimentalnosti i nostalgije - premda bi svi odlučno poricali ta osećanja.

Gibson je završio popis nekoliko desetina pitanja koja je trebalo nekome da postavi. Još se osećao poput novajlije u školi; sve je bilo tako čudno i ništa se nije moglo uzeti zdravo za gotovo. Teško je bilo poverovati da ga je na samo dvadeset metara sa druge strane tog providnog mehura čekala iznenadna smrt od gušenja. To osećanje ga, ko zna zbog čega, na 'Aresu' nikada nije brinulo; konačno, svemir je bio takav. Ali ovde je sve izgledalo naopako, ovde gde je čoveku pred očima stajala veličanstvena zelena ravnica, koja je sada predstavljala bojno polje na kome su otporne marsovske biljke vodile sezonsku međusobnu borbu za opstanak - borbu koja će, sa dolaskom zime, završiti smrću kako za pobednike tako i za pobeđene.

Gibson je iznenada dobio jaku želju da napusti uske ulice i iziđe pod otvoreno nebo. Tada je, u stvari, prvi put osetio da mu zaista nedostaje Zemlja, planeta za koju je mislio da više nema gotovo ništa da mu ponudi. Poput Falstafa, osećao se kao da brblja o zelenim poljima - ali uz dodatnu ironiju što su se ta zelena polja nalazila svuda oko njega i bila tako mučno vidljiva, a ipak nedosežna usled neumitnih prirodnih zakona.

"Džordže", iznenada ga pozva Gibson, "ovde sam već izvesno vreme, a još nisam bio napolju. Ne daju mi da iziđem bez pratnje. Ti nećeš još otprilike jedan sat imati mušterije. Budi drug i izvedi me kroz vazдушnu komoru - samo na deset minuta."

Nema sumnje, razmišljao je Gibson pomalo pometeno, da je Džordž smatrao njegov zahtev prilično blesavim. Ali pokazalo se da uopšte nije u pravu; Džordž je već toliko puta čuo istu molbu, da ju je smatrao sasvim normalnom. Konačno, njegov posao je i bio da ispunjava hireve svojih mušterija, a većina novih momaka se, izgleda, istovetno osećala posle nekoliko prvih dana provedenih pod

kupolom. Džordž je filozofski slegnuo ramenima, pitajući se da li bi trebalo da se prijavi za dodatne kredite kao lučki psihoterapeut, a potom je nestao u svom unutrašnjem svetilištu. Vratio se trenutak kasnije, noseći dve maske za disanje i pomoćnu opremu.

"Ne treba ceo dan provesti u radu kada je ovako lepo vreme", primeti on dok je Gibson nespretno nameštao svoju opremu. "Vodite računa da vam ta suđerasta guma udobno nalegne na vrat. U redu - hajdemo. Ali ne zaboravite, samo deset minuta!"

Gibson žurno krenu za njim, kao ovčarski pas za gospodarem, i tako stigoše do otvora u kupoli. Postojale su dve komore, jedna velika, širom otvorena, koja je vodila u Kupolu broj Dva, i jedna manja koja je vodila napolje, u prirodu. Bila je to jednostavna metalna cev, prečnika otprilike tri metra, koja je vodila kroz zid od staklo-cigle što je pričvršćivao gipki, plastični omotač kupole za tle.

Postojala su četvora odvojena vrata od kojih nijedna nisu mogla da se otvore dok troje drugih nije bilo zatvoreno. Gibson je sasvim odobravao ove mere predostrožnosti, ali činilo mu se da je prošlo dosta vremena pre nego što su se poslednja vrata otvorila prema unutra i pred njim se našla ona jarko zelena ravnica. Mestimično gola koža peckala ga je usled smanjenog pritiska, ali redak vazduh bio je dosta topao i on se ubrzo osećao sasvim prijatno. Uopšte ne obraćajući pažnju na Džordža, stao je žustro da krči put kroz nisko, gusto rastinje, pitajući se dok je to činio zašto je tako gusto bilo upravo oko kupole. Možda ga je privlačila toplota kiseonika koji se lagano odlivao iz grada.

Zaustavio se posle nekoliko stotina metara, konačno se osetivši slobodan kada se obreo ispod prostranih nebesa i bez onog deprimirajućeg baldahina. Neobjašnjivo, ali uopšte mu nije smetalo to što mu je glava i dalje bila kao u nekom oklopu. Sagnuo se i stao da ispituje biljke među kojima je stajao i koje su mu dopirale do kolena.

Već je mnogo puta do tada bio u prilici, razume se, da vidi slike marsovskih biljaka. Nisu bile odveć uzbudljive, a ni on nije bio neki naročiti botaničar da bi umeo da ceni njihovu neobičnost. Da je, na primer, naišao na takve biljke u nekom zabačenom delu Zemlje, jedva da bi ih i pogledao. One najviše dopirale su mu do struka, a one među kojima je sada stajao kao da su bile napravljene od listova

sjajnog, zelenog pergamenta; bile su veoma tanke, ali i veoma otporne, takvog oblika da su mogle da prikupe najveću moguću količinu Sunčeve svetlosti bez gubljenja dragocene vode. Ti nazubljeni listovi širili su se poput malih jedara na Suncu, prateći njegovo napredovanje preko neba dok ne bi zaronilo put zapada u sumrak. Gibson je žalio što nema i cveća koje bi predstavljalo kontrast ovoj jarko smaragdnoj boji, ali na Marsu ono naprosto nije postojalo. Možda ga je nekad i bilo, kada je vazduh bio dovoljno gust da održava insekte, ali sada se glavnina biljnog života na Marsu samooplođivala.

Džordž ga je stigao i zastao pored njega, posmatrajući domorodačke oblike faune sa mrzovoljnom ravnodušnošću. Gibson se pitao da nije besan što ga je tako naprečac izvukao napolje, ali neopravdano je brinuo. Džordž je jednostavno razmišljao o svom narednom poduhvatu, pitajući se da li da rizikuje sa dramom Noela Kauarda posle poslednjeg fijaska koji je doživela njegova družina kada se oprobala u jednom sličnom komadu. Iznenada se probudio iz sanjarenja i obratio Gibsonu, tankim ali jasnim glasom na ovako maloj udaljenosti: "Ovo je veoma zgodno. Ostanite trenutak mirno da stojite i posmatrajte onu biljku u vašoj senci."

Gibson je poslušao ovaj neobičan zahtev. U prvi mah se ništa nije dogodilo. Zatim je primetio da se pergamentski listovi, veoma sporo, preklapaju jedan preko drugoga. Ceo proces se završio posle otprilike tri minuta; po isteku tog vremena cela biljka se pretvorila u malu loptu zelene hartije, čvrsto stisnute i mnogo manje.

Džordž se zakikota.

"Misli da je pao mrak", reče on, "i ne želi da bude uhvaćena da drema kada Sunce zađe. Ako se sklonite, razmišljaće o tome dobrih pola sata, pre nego što rizikuje da ponovo otvori radnju. Verovatno bi dobila nervni slom kada biste tako nastavili ceo dan."

"Da li su te biljke od bilo kakve koristi?" upita Gibson. "Mislim, mogu li se jesti, da li sadrže neke vredne hemikalije?"

"Sasvim sigurno ne mogu da se jedu - nisu otrovne, ali posle se osećate strašno nesrećni. Vidite, one nisu ni nalik biljkama na Zemlji. Zelena boja je samo slučajnost. To nije... kako ono zovete tu stvar..."

"Hlorofil?"

"Da. Ne zavise od vazduha kao naše biljke; sve što im je potrebno

dobijaju iz tla. U stvari, mogu da rastu u potpunom vakuumu, poput biljaka na mesecu, ako imaju pogodno tle i dovoljno Sunčeve svetlosti."

Kakva pobeda evolucije, pomisli Gibson. Ali s kakvom svrhom? - pitao se. Zašto se život tako tvrdoglavo držao ovog malog sveta, uprkos onom najgorem što je priroda mogla da mu uradi? Možda su ove otporne i odlučne biljke prenele nešto svog optimizma i na upravnika.

"Hej!" pozva ga Džordž. "Vreme je da se vratimo."

Gibson krotko krenu za njim. Više ga nije pritiskala klaustrofobična teskoba koja je, bio je toga svestan, delimično bila posledica neizbežne reakcije kada je otkrio da je Mars sasvim drugačiji nego što je očekivao da će biti. Oni koji su došli ovamo radi određenog posla i nisu imali vremena za sanjarenje, verovatno uopšte nisu prolazili kroz tu fazu. Ali on je bio slobodan i imao je vremena da sakuplja utiske; glavni utisak bilo je osećanje bespomoćnosti dok je poredio ono što su ljudi do sada postigli na Marsu sa problemima s kojima će tek morati da se suoče. Tri četvrtine planete je još bilo neistraženo! To je bila neka mera za ono što je još preostalo da se uradi.

Prvi dani u luci Louel protekli su mu u poslu i bili su dosta uzbudljivi. Stigao je u nedelju i major Viteker nije imao mnogo posla u kancelariji, pa je mogao lično da mu pokaže grad, pošto se Gibson smestio u jednom od četiri apartmana u Marsovskom Grandu. (Ostala tri još nisu bila završena.) Krenuli su od Kupole Jedan, prve koja je sagrađena, i major mu je s ponosom opisao razvojni put grada od skupine koliba pod pritiskom od kojih su krenuli pre samo deset godina. Bilo je zabavno - i prilično dirljivo - to kako su kolonisti koristili, gde god je bilo moguće, imena poznatih ulica i trgova vlastitih dalekih gradova. Postojao je takođe naučni sistem numerisanja kojim su se označavale ulice u luci Louel, ali ga niko nikada nije koristio.

Većina kuća za stanovanje bila je istovetne metalne strukture, visoke po dva sprata, sa zaobljenim uglovima i prilično malim prozorima. U svakoj su stanovale po dve porodice i uopšte im nisu bile prevelike, jer je priraštaj u luci Louel bio najviši u poznatom svemiru. To, razume se, uopšte nije iznenađivalo, budući da je gotovo celokupno

stanovništvo bilo između dvadeset i trideset godina starosti, sa izuzetkom nekolicine starijih administrativaca koji su se bližili četrdesetj. Svaka kuća imala je čudan trem koji je zbunjivao Gibsona dok nije shvatio da je projektovan tako da posluži kao vazдушna komora u vanrednim slučajevima.

Viteker ga je prvo odveo do upravnog središta, najviše zgrade u gradu. Ako bi se neko našao na njenom krovu, mogao je da ispruži ruku i gotovo dodirne kupolu koja je počivala iznad nje. Upravna zgrada nije bila nimalo uzbudljiva. Mogla se nalaziti bilo gde na Zemlji i isto tako biti kancelarijska zgrada, sa redovima radnih stolova, pisaćim mašinama i ormanima za arhivu.

Glavni Vazduh bio je mnogo zanimljiviji. To je bilo pravo srce luke Louel; ako bi ikada stalo, grad i svi u njemu uskoro bi bili mrtvi. Gibsonu nije bilo baš najjasnije na koji način naseobina dolazi do kiseonika. U jednom trenutku imao je utisak da se on crpe iz okolnog vazduha, zaboravivši da čak i tako oskudna atmosfera kao što je bila na Marsu sadrži manje od jednog postotka tog gasa.

Major Viteker pokazao je na veliku gomilu crvenog peska koji je buldožerima unošen spolja pod kupolu. Svi su ga zvali 'pesak', ali nije bilo velike sličnosti između njega i onoga što se na Zemlji označavalo tim nazivom. Složena mešavina metalnih oksida, nije predstavljala ništa drugo do ostatke jednog sveta koji je zarđao.

"Svekoliki kiseonik koji nam je potreban nalazi se u ovoj rudi", reče Viteker, pogurnuvši nogom slepljeni prah. "Kao i gotovo svi metali koji mogu da vam padnu na pamet. U nekoliko navrata smo imali i sreće na Marsu: ovo je najveća."

On se sagnu i podignu grumen nešto čvršći od ostalih.

"Nisam baš neki geolog", reče on, "ali pogledajte ovo. Lepo, zar ne? Uglavnom se sastoji od oksida gvožđa, tako mi kažu. Gvožđe nam i nije od neke koristi, ali ostali metali jesu. Jedini koji nismo u stanju lako da izdvojimo neposredno iz peska jeste magnezijum. Najbolji izvor magnezijuma je staro morsko korito; napolju, u Ksantiju, postoje neke slane ravnice, sa površinskim slojem debelim do sto metara, tako da jednostavno odemo tamo i pokupimo koliko nam treba."

Ušli su u nisku, jarko osvetljenu zgradu, prema kojoj se kretao pesak na pokretnoj traci. Nije, u stvari, imalo mnogo šta da se vidi, i mada

je inženjer na dužnosti jedva čekao da im objasni šta se događa, Gibson se zadovoljio time da samo sazna da se rude tope u električnim pećima, pri čemu se izvlači kiseonik, koji se potom prečišćava i komprimuje, dok se metalne mase šalju dalje na složeniju obradu. Ovde se proizvodila i velika količina vode - gotovo dovoljna za potrebe naseobine, mada je bilo i drugih izvora.

"Razume se", reče major Viteker, "pored skladištenja kiseonika moramo održavati i određeni vazdušni pritisak i oslobađati se CO₂. Verovatno vam je jasno da se kupola drži jedino zahvaljujući unutrašnjem pritisku i da nema drugih potpornja?"

"Da", odvrati Gibson. "Pretpostavljam da bi se cela stvar urušila poput ispumpanog balona da pritisak padne."

"Tačno. Leti održavamo pritisak od 150 milimetara, a zimi je malo viši. To omogućuje da pritisak kiseonika bude gotovo isti kao u Zemljinoj atmosferi. A CO₂ odstranjujemo jednostavno tako što biljkama prepuštamo da obave taj posao. Uvezli smo ih dovoljno, jer marsovske biljke ne vrše fotosintezu."

"Odatle oni hipetrofirani suncokreti na Oksford Sirkusu, pretpostavljam."

"E pa, trebalo je da oni imaju više ukrasnu nego funkcionalnu ulogu. Bojim se da postaju mali problem; moraću da ih sprečim da razbacuju seme svuda po gradu, ili šta već suncokreti rade. Hajde sada da pogledamo farmu."

To ime uopšte nije odgovaralo velikoj fabrici za proizvodnju hrane koja je ispunjavala Kupolu Tri. Vazduh je ovde bio prilično vlažan, a Sunčeva svetlost imala je pojačanje u vidu baterija fluorescentnih cevi kako bi rast mogao danonoćno da se obavlja. Gibson je malo šta znao o hidroponskim farmama, tako da su ga dosta ravnodušnog ostavile brojke kojima mu je major Viteker ponosno punio uši. Međutim, umeo je da ceni to što je jedan od najvećih problema, proizvodnja mesa, delimično prevaziđen pomoću obimne kulture tkiva u velikim bačvama hranljivog rastvora; divio se genijalnosti tog izuma.

"Bolje išta nego ništa", reče major pomalo čežnjivo. "Šta bih dao za pravu teleću šniclu! Nevolja sa proizvodnjom prirodnog mesa sastoji se u tome što je za nju potrebno veoma mnogo prostora, a mi to sebi jednostavno ne možemo da dozvolimo. Međutim, kada nova kupola

bude podignuta, stvorićemo za početak malu farmu sa nekoliko ovaca i krava. Deci će se to dopasti - oni, razume se, nikada nisu videli nijednu životinju."

To nije bilo sasvim tačno, kako je Gibson uskoro otkrio. Major Viteker je trenutno zaboravio na dva najpoznatija žitelja luke Louel.

Pri kraju obilaska Gibson je počeo da pati od blagih mentalnih probavnih smetnji. Mehanizmi života u gradu bili su toliko složeni, a major Viteker je pokušao baš sve da mu pokaže. Bio mu je veoma zahvalan kada se putovanje okončalo i oni se vratili u majorov dom na večeru.

"Mislim da je to dovoljno za jedan dan", primeti Viteker. "Hteo sam da vas temeljito provedem unaokolo, jer ćemo sutra svi biti zaposleni i neću imati puno slobodnog vremena. Šef je odsutan, znate, i vraća se tek u četvrtak, tako da ja moram da vodim računa o svemu."

"Kuda je otišao?" upita Gibson, više kao znak ljubaznosti nego što ga je to stvarno zanimalo.

"Oh, gore na Fobos", odvrati Viteker, sa najmanjim mogućim oklevanjem. "Čim se vrati, biće mu drago da vas primi."

Razgovor je tada prekinut dolaskom gospođe Viteker i ostalih članova porodice i ostatak večeri Gibson je morao da priča o Zemlji. Bilo je to njegovo prvo, ali nikako i poslednje, iskustvo kada je posredi nezasitno zanimanje kolonista za matičnu planetu. Retko su to otvoreno priznavali, pretvarajući se tvrdoglavo da su potpuno ravnodušni prema 'starom svetu' i onome što se na njemu događalo. Međutim, njihova pitanja i iznad svega njihove brze reakcije na zemaljsku kritiku i komentare potpuno su to opovrgavali.

Bilo je čudno razgovarati sa decom koja nikada nisu upoznala Zemlju, koja su rođena i provela ceo svoj kratki život ispod velikih kupola. Gibson se pitao šta li je Zemlja značila za njih? Da li je bila imalo stvarnija od čuvenih zemalja iz bajki? Sve što su znali o svetu sa koga su njihovi roditelji emigrirali saznali su iz druge ruke, poticalo je iz knjiga i sa slika. Što se tiče njihovih vlastitih čula, Zemlja je bila samo još jedna zvezda.

Nikada nisu doživeli smenu godišnjih doba. Izvan kupole, istina, mogli su da posmatraju kako duga zima rasprostire smrt preko tla kada Sunce zađe na severnom nebu, mogli su da vide neobične biljke kako se suše i nestaju, kako bi stvorile mesta za naredno

pokolenje kada se vrati proleće. Ali nikakav nagoveštaj toga nije prodirao kroz zaštitne barijere grada. Inženjeri u elektrani samo bi uključili više kola za grejanje i smejali se onom najgorem što je Mars mogao da im učini.

Pa ipak, ta deca su, uprkos veštačkoj okolini, izgledala srećna, sasvim dobro i potpuno nesvesna svih onih stvari koje su propustila. Gibson se pitao kako bi ona reagovala ako bi ikada stigla na Zemlju. Bio bi to krajnje zanimljiv opit, ali do sada nijedno od dece rođene na Marsu nije bilo dovoljno staro da se odvoji od roditelja.

Svetla grada su se gasila kada je Gibson napustio majorov dom posle prvog dana provedenog na Marsu. Vrlo malo je govorio dok ga je Viteker pratio do hotela, jer mu je um bio prepun pomešanih utisaka. Ujutro će početi da ih sređuje, ali trenutno je njegovo glavno osećanje bilo da je najveći grad na Marsu tek jedno prekomerno mehanizovano selo.

Gibson nije još uspeo da savlada zapetljanosti marsovskog kalendara, ali je znao da su dani u nedelji bili isti kao i na Zemlji i da je ponedeljak sledio iza nedelje na uobičajen način. (Meseci su takođe imali ista imena, ali su trajali od pedeset do šezdeset dana.) Kada je napustio hotel u vreme koje je on smatrao razumnim, grad je bio prilično pust. Nije bilo onih skupina koje su juče sa zanimanjem pratile njegov prolazak i došaptavale se. Svi su bili na poslu, u kancelarijama, fabrikama ili laboratorijama, i Gibson se osećao poput truta koji je zalutao u neku naročito zaposlenu košnicu.

Majora Vitekera zatekao je kako ga opsedaju sekretarice i kako razgovara istovremeno na dva telefona. Kako nije imao srca da ga prekida, Gibson se udaljio na vrhovima prstiju i krenuo sam u istraživanje. Konačno, nije postojala neka velika opasnost da se izgubi. Najveća udaljenost koju je mogao da pređe u pravoj liniji iznosila je manje od pola kilometra. To ni izdaleka nije bilo onakvo istraživanje Marsa kakva je on zamišljao u svojim knjigama...

I tako je prvih nekoliko dana proveo u luci Louel, tumarajući unaokolo i postavljajući pitanja za vreme radnih časova, provodeći večeri sa porodicama majora Vitekera i ostalih viših službenika. Već se osećao kao da je ovde živeo godinama. Ništa novo nije imalo da se vidi; sreo je sve važne ljude, pa čak i upravnika lično.

Ali znao je da je i dalje stranac: u stvari, video je manje od jednog milijarditog dela ukupne površine Marsa. Iza zaklona kupole, iza grimiznih brda, preko ivice smaragdne doline - sav ostali predeo ovog sveta predstavljao je za njega tajnu.

9.

"Baš mi je drago što vas sve ponovo vidim", reče Gibson, donoseći pažljivo piće od bara. "Pretpostavljam da ćete sada luku Louel zaviti u crveno. Prvi korak će, verovatno, biti da stupite u vezu sa ovdašnjim prijateljicama?"

"To nikada nije baš lako", reče Norden. "Možda su se udale između dva putovanja, pa moraš biti taktičan. Uzgred budi rečeno, Džordže, šta se dogodilo sa gospođicom Margaret Mekkinon?"

"Misliš na gospođu Henrija Luisa", odvrati Džordž. "Ima predivnog sina."

"Da li ga je nazvala Džon?" upita Bredli, ne baš sotto voce.

"Oh, pa šta se može", uzdahnu Norden. "Nadam se da mi je sačuvala parče svadbene torte. U tvoje zdravlje, Martine."

"U 'Aresovo'", nazdravi Gibson, kucnuvši se. "Nadam se da ćete ga ponovo sklopiti. Izgledao je prilično jadno kada sam ga poslednji put video."

Norden se zakikota.

"A, to! Ne, nećemo vraćati oplatu dok ga ponovo ne napunimo. Mala je verovatnoća da kiša prodre unutra!"

"Šta misliš o Marsu, Džimi?" upita Gibson. "Ti si, pored mene, jedini novajlija ovde."

"Još nisam Bog zna šta video", pažljivo odvrati Džimi. "Mada mi sve izgleda prilično malo."

Gibson se zagrcnuo i morali su da ga potapšu po leđima.

"Sećam se da si upravo suprotno tvrdio dok smo bili na Deimosu. Ali pretpostavljam da si zaboravio. Bio si pomalo pijan u tom času."

"Nikada nisam bio pijan", odvrati Džimi ogorčeno.

"Onda ti čestitam na prvoklasnoj glumi: potpuno si me prevario. Ali zanimljivo je ono što si rekao, jer sam se upravo i ja tako osećao posle prvih nekoliko dana pošto sam video sve što je imalo da se vidi unutar kupole. Postoji samo jedan lek - moraš izići napolje i protegnuti noge. Išao sam u nekoliko kratkih šetnji, ali sada sam uspeo da se dočepam jedne peščane buve u odeljenju za prevoz. Sutra idem da galopiram uz brda. Da li bi voleo da mi se pridružiš?"

Džimiju zasijaše oči.

"Mnogo vam hvala - voleo bih."

"Hej, a šta je sa nama?" pobuni se Norden.

"Vi ste već bili tamo ranije", reče Gibson. "Ali imaćemo jedno slobodno mesto, izvolite, izvlačite slamku. Moramo povesti službenog vozača; neće nam dozvoliti da sami iziđemo u jednom od njihovih dragocenih vozila, što im nikako ne možemo zameriti."

Mekkej je imao sreće, a ostali su požurili da objasne da ionako nisu baš naročito želeli da pođu.

"E pa, to smo onda sredili", reče Gibson. "Naći ćemo se u prevoznom sektoru, Kupola Četiri, sutra u deset. Sada moram da idem. Treba da napišem tri članka - ili bar jedan članak sa tri različita naslova."

Istraživači su se okupili tačno na vreme, noseći celokupnu zaštitnu opremu koju su dobili pri dolasku, ali do sada nisu bili u prilici da je koriste. Uključivala je deo za glavu, cilindre sa kiseonikom, prečišćivač vazduha - sve je to bilo neophodno imati napolju na Marsu ako je dan bio topao - kao i skafander sa izolatorom toplote koji je radio na kompaktne energetske ćelije. U njemu je čoveku moglo da bude toplo i udobno čak i kada je spoljašnja temperatura bila preko sto stepeni ispod nule. Na ovom putovanju im ono neće biti potrebno, osim ako buva ne pretrpi neku nesreću, pa ostanu nasukani daleko od kuće.

Vozač je bio nabijen, mlad geolog koji je tvrdio da je istu količinu vremena proveo izvan luke Louel kao i u njoj. Ostavljao je utisak sposobnog i upućenog čoveka, i Gibson se uopšte nije libio da se osloni na njega.

"Da li se te mašine ikada pokvare napolju?" upita on kada su se ukrcali u buvu.

"Ne često. Poseduju veliku sigurnosnu marginu, a i nema mnogo šta što može da se pokvari. Razume se, ponekad se nepažljiv vozač zaglavi, ali obično možete iz bilo čega da se izvučete pomoću čekrka. Prethodnog meseca ljudi su u samo dva slučaja morali peške da se vrate kući."

"Nadam se da mi nećemo biti treći takav slučaj", primeti Mekkej dok je vozilo ulazilo u vazдушnu komoru.

"Da sam na vašem mestu, ne bih brinuo zbog toga", nasmeja se vozač, čekajući da se otvore spoljašnja vrata. "Nećemo se mnogo

udaljavati od baze, tako da uvek možemo da se vratimo, čak i ako se dogodi ono najgore."

Dao je gas i oni izleteše kroz vazдушnu komoru i nađoše se izvan grada. Kroz nisko, živo rastinje bio je prosečen uski put - put koji je okruživao luku i sa koga su se zrakasto širili ostali putevi što su vodili do obližnjih rudnika, radio-stanice i opservatorije u brdima, kao i do sletelišta na kome su još istovarivali teret sa 'Aresa' iz raketa kojima je prevezen sa Deimosa.

"Pa", zausti vozač, zaustavivši se kod prvog odvojka. "Izvolite, birajte. Kojim putem idemo?"

Gibson se mučio sa kartom koja je bila trostruko veća od kabine. Vodič je namršteno pogleda.

"Ne znam odakle vam to", reče on. "Pretpostavljam da su vam je dali u upravi. Potpuno je zastarila. Ako mi kažete kuda želite da pođete, mogu vas tamo odvesti i bez te stvari."

"U redu", pokorno se složi Gibson. "Predlažem da se popnemo u brda i da odatle razgledamo predeo. Hajdemo do Opservatorije."

Buva poskoči i krenu duž uskog puta, a blistavo zelenilo oko njih stopi se u bezobličnu mrlju.

"Kojom najvećom brzinom mogu ove stvari da se kreću?" upita Gibson, pošto se iskobeljao iz Mekkejevog krila.

"Oh, najmanje stotku na dobrom putu. Ali kako na Marsu nema dobrih puteva, moramo polako. Sada vozim šezdeset. Na neravnom terenu bićete srećni ako budemo išli upola manjom brzinom."

"A domet?" upita Gibson koji je očigledno i dalje bio malo nervozan.

"Dobrih hiljadu kilometara po jednom punjenju, a u to ulazi i više nego pristojno grejanje, kuvanje i ostalo. Za ona stvarno duga putovanja vučemo i prikolicu sa rezervnim energetske ćelijama. Rekord je otprilike pet hiljada kilometara; do sada sam bio na tri takva putovanja, kada smo tragali za rudama u Argiru. Kada idete na tako nešto, onda sredite da vam zalihe dostavljaju iz vazduha."

Iako su putovali tek nekoliko minuta, luka Louel je već nestajala iza obzorja. Oštra zakrivljenost Marsa otežavala je procenjivanje razdaljina, a činjenica da su kupole sada bile napola skrivene iza linije zakrivljenosti planete navodila je čoveka da ih zamišlja kao mnogo veće objekte na mnogo većoj udaljenosti nego što je stvarno bilo.

Ubrzo potom, kada je buva stala da se penje uzbrdo, kupole su počele ponovo da se pojavljuju. Brda iznad luke Louel nisu bila ni hiljadu metara visoka, ali obrazovala su koristan zaklon od hladnih zimskih vetrova sa juga i pružala su povoljne položaje za radio-stanicu i opservatoriju.

Pola sata po napuštanju grada stigli su do radio-stanice. Osetivši da je došao trenutak da malo prošetaju, pričvrstili su maske i iskricali se iz buve, jedan po jedan prolazeći kroz sićušnu vazдушnu komoru na sklapanje.

Pogled nije bio naročit. Na severu su kupole luke Louel lebdele poput mehurova na smaragdnom moru. Gibson je na zapadu uspeo na trenutak da vidi grimiznu boju koja je poticala od pustinje što je opasivala celu planetu. Kako se nalazio ispod prevoja brda, nije mogao da pogleda prema jugu, ali znao je da se zeleni pojas rastinja protezao nekoliko stotina kilometara pre nego što je nestajao u Mare Eritreumu. Ovde, na vrhu brda, gotovo da i nije bilo biljaka i on je pretpostavio da je to usled nedostatka vlage.

Odšetao je do radio-stanice. Bila je gotovo automatizovana, tako da tamo nije bilo nikoga koga bi mogao da ugnjavi pitanjima na svoj uobičajen način, ali dovoljno je o tome znao da je mogao da pogodi šta se događa. Džinovski parabolični reflektor počivao je gotovo na leđima, usmeren malo na istok od zenita - prema Zemlji, udaljenoj šezdeset miliona kilometara u pravcu Sunca. Duž njegovog nevidljivog zraka upućivane su i primane poruke koje su povezivale ta dva sveta. Možda je upravo u ovom trenutku jedan od njegovih članaka hitao prema Zemlji - ili je neko od uputstava Rut Goldstin krčilo put ka njemu.

Mekkejev glas, izobličen i slab u ovom retkom vazduhu, natera ga da se okrene.

"Neko se sprema da se spusti dole - tamo desno."

Uz izvesne poteškoće, Gibson je uspeo da uoči sićušan strelasti vrh rakete koja se brzo kretala preko neba, slobodno klizeći sa ugašenim motorima, isto onako kao i on pre nedelju dana. Nagnula se nad gradom i izgubila se iza kupola kada je dodirnula pistu za sletanje. Gibson se nadao da mu je donela preostali prtljag, kome je, kako se činilo, dugo trebalo da stigne.

Opservatorija se nalazila pet kilometara dalje na jug, upravo iznad

obronka brda, na mestu gde se svetlost iz luke Louel nije mogla uplitati u njen posao. Gibson je napola očekivao da će spaziti sjajne kupole koje su na Zemlji predstavljale zaštitni znak astronoma, ali umesto toga ugledao je samo jednu kupolu - mali plastični mehur u kome su se nalazile prostorije za stanovanje. Sami instrumenti bili su na otvorenom, mada su mogli da ih prekriju u retkim slučajevima lošeg vremena.

Dok se buva približavala, učinilo im se da je sve potpuno napušteno. Zaustavili su se pored najvećeg uređaja - reflektora sa ogledalom koji je, prema Gibsonovoj proceni, imao manje od jednog metra u prečniku. Bio je to zapanjujuće mali uređaj za glavnu opservatoriju na Marsu. Postojala su još dva mala refraktora, kao i neka složena vodoravna stvar za koju je Mekkej kazao da je ogledalo-tranzit - šta god da je pod tim podrazumevao. I to bi, pored kupole pod pritiskom, manje više bilo sve.

Neko je očigledno bio kod kuće, jer je jedna mala peščana buva bila parkirana ispred zgrade.

"Veoma su društveni", reče vozač dok je zaustavljao vozilo. "Ovde gore život je prilično dosadan i uvek im je drago da neko naiđe. Unutar kupole biće dovoljno mesta za sve nas da protegnemo noge i udobno večeramo."

"Kako možemo od njih očekivati da nam daju obrok", pobuni se Gibson, koji nije voleo da prima usluge koje nije mogao odmah da vrati. Vozač je bio iskreno iznenađen; a onda se od srca nasmejao.

"Znate, ovo nije Zemlja. Na Marsu, svako svakom pomaže - moramo, jer inače ne bismo nikuda stigli. Poneo sam zalihe - potrebna mi je samo njihova peć. Da ste ikada pokušali da skuvate obrok u peščanoj buvi u kojoj je četvoro ljudi, bilo bi vam jasno u čemu je stvar."

Kao što je i predvideo, dva dežurna astronoma toplo su ih pozdravila i mala centrala za provetravanje u plastičnoj kupoli ubrzo je morala da se bori sa mirisima kuvanja. Dok je to trajalo, Mekkej je uhvatio starijeg člana osoblja i otpočeo tehnički razgovor o radu u Opservatoriji. Veći deo tog razgovora prevazilazio je Gibsonovu upućenost u stvar, ali ipak se trudio da iz njega pokupi što je više mogao.

Kako se činilo, ovde su se astronomi uglavnom bavili pozicionom

astronomijom - dosadnim, ali veoma važnim poslom koji je podrazumevao pronalaženje geografskih dužina i širina, obezbeđivanje vremenskih signala i povezivanje radio-fikseva sa glavnom marsovskom mrežom. Osmatrački rad bio je zanemarljivo mali; ogromni uređaji na Zemljinom Mesecu već su to odavno preuzeli na sebe, a ovi mali teleskopi - sa dodatnim hendikepom u liku atmosfere - nisu ni mogli da se nadaju da stupe u takmičenje sa njima. Izmerene su paralakse nekolicine najbližih zvezda, ali to što su izračunate sa nešto većom tačnošću zahvaljujući široj orbiti Marsa jedva da je bilo vredno truda.

Dok je obedovao - otkrivši sa iznenađenjem da mu je apetit bolji nego u bilo kojoj drugoj prilici od kada je stigao na Mars - Gibson je osetio zadovoljstvo što je uneo bar malo radosti u dosadne živote ovih predanih ljudi. Pošto nikada nije imao prilike da ih sretne u dovoljnom broju, što bi verovatno poljuljalo privid koji je stekao o njima, Gibson je gajio krajnje poštovanje prema astronomima, za koje je mislio da vode monaški život u svojim udaljenim planinskim gnezdima. Čak ni njegov prvi susret sa odličnim koktel-barom na Maunt Palomaru nije uništio ovu jednostavnu veru.

Posle obroka, pošto su svi savesno pripomogli u pranju sudova tako da je to potrajalo dvostruko duže nego što je bilo potrebno, posetioci su pozvani da pogledaju kroz veliki reflektor. Pošto je bilo rano popodne, Gibson se nije nadao da će imati mnogo šta da se vidi; ali taj previd je išao njemu na dušu.

Slika je jedan trenutak bila nejasna, ali on potom podesi zavrtanj za fokusiranje nespretnim prstima. Nije bilo lako gledati sa naročitim naočarima potrebnim zbog maske za disanje, ali posle izvesnog vremena Gibson je shvatio u čemu je stvar.

U vidnom polju, naspram gotovo crnog neba, u blizini zenita, počivao je prelepi biserni srp nalik na Mesec star tri dana. Na osvetljenom delu bile su jedva vidljive pojedine oznake, ali mada je Gibson napregao oči do krajnjih granica, nije uspeo da razabere šta je to što vidi. Preveliki deo planete bio je u mraku, tako da nije mogao da vidi glavne kontinente.

Na maloj udaljenosti plutao je polumesec istovetnog oblika, ali mnogo manji i bleđi, i Gibson je uspeo da prepozna neke od poznatih kratera duž ivice. Predstavljale su prelepi par, planete-

blizanci Zemlja i Mesec, ali ipak su nekako izgledale suviše daleko i eterično, tako da uopšte nije osetio nostalgiju ili žaljenje za svim onim što je tamo ostavio za sobom.

Jedan od astronoma mu se obratio, nagnuvši šlem blizu Gibsonovog.

"Kada je mrak, vide se svetla gradova na noćnoj strani. Njujork i London je lako prepoznati. Međutim, najlepší prizor predstavlja odsjaj Sunca na moru. Dobija se na ivici diska kada nema oblaka - nalik je na sjajnu, svetlucavu zvezdu. Sada se ne vidi, jer je na ovom delu polumeseca koji gledamo uglavnom kopno."

Pre nego što su napustili opservatoriju, pogledali su i Deimos, koji se rađao na svoj lenji način na istoku. Posmatran kroz teleskop podešen na najjače uvećanje, činilo se da je nazubljeni, mali mesec udaljen svega nekoliko kilometara, i Gibson je, na svoje iznenađenje, sasvim jasno mogao da vidi 'Aresa' kao dve sjajne tačke jednu blizu druge. Hteo je takođe da pogleda Fobos, ali unutrašnji mesec još nije bio izišao.

Kada su videli sve što se moglo videti, pozdravili su se sa dvojicom astronoma, koji su im prilično smrknuto mahali dok se buva udaljavala po obronku brda. Vozač im je tada kazao da bi želeo da pođe na kratki, privatni obilazak kako bi pokupio neke uzorke stenja, a kako su Gibsonu svi delovi Marsa bili jedan nalik na drugi, nije imao ništa protiv.

Preko brda nije vodio nikakav pravi put, ali još davno su se sve neravnine izravnale, tako da je tle bilo savršeno glatko. Tu i tamo, još je virila pokoja uporna gromada iznad ujednačene površine, presijavajući se u neviđenoj pobuni boja i oblika, ali te prepreke lako je bilo zaobići. Jednom ili dvaput prošli su pored niskog drveća - ako se ono tako uopšte moglo nazvati - neke vrste koju Gibson nikada ranije nije video. Pre je ličilo na komade koralja, jer je izgledalo potpuno ukrućeno i okamenjeno. Prema rečima vozača, bilo je neopisivo staro, jer iako nije bilo sumnje da je živo, niko još nije uspeo da mu izmeri brzinu rasta. Najmanja procena koja se mogla dati bila je pedeset hiljada godina, a njihov način reprodukcije predstavljao je potpunu tajnu.

Negde oko sredine popodneva stigli su do jedne niske, ali prelepo šarene stene - 'Ispust Duge', kako su je zvali geolozi - koja je

Gibsona neodoljivo podsetila na još blistavije kanjone Arizone, mada umanjenih razmera. Iskricali su se iz peščane buve i, dok je vozač krunio uzorke, Gibson je ispucao pola kotura novog multihromnog filma koji je poneo sa sobom upravo za ovakve prilike. Ako boje budu savršeno pogođene, onda film mora da je dobar upravo onoliko koliko su proizvođači tvrdili, ali na nesreću moraće da sačeka dok se ne vrati na Zemlju da ga razvije. Niko na Marsu nije ništa znao o tome.

"Pa", počeo vozač, "mislim da je vreme da krenemo kući, ako želimo da stignemo na vreme za čaj. Možemo se vratiti istim putem kojim smo došli i držati se visokih predela, ili možemo zaobići ova brda. Kako želite?"

"Zašto se ne bismo spustili u ravnicu? To bi bio najkraći put", primeti Mekkej, kome je već postajalo dosadno.

"I najsporiji - ne možete voziti nekom većom brzinom kroz taj izđikljali kupus."

"Oduvek sam mrzeo da se vraćam istim putem", primeti Gibson. "Hajdemo oko brda da vidimo šta tamo ima."

Vozač se isceri.

"Ne gajite lažnu nadu. Uglavnom je isto sa obe strane. Idemo!"

Buva poskoči i krenu, a Ispust Duge ubrzo nestade iza njih. Sada su krivudali kroz potpuno ogoljen predeo, iz koga je čak i okamenjeno drveće nestalo. Povremeno bi Gibson ugledao kakvu zelenu mrlju za koju bi pomislio da predstavlja rastinje, ali kada bi joj se približili, ona bi se neizbežno pretvarala u još jedan površinski kop minerala. Ova oblast bila je fantastično lepa, pravi raj za geologe, i Gibson se nadao da je nikada neće uništiti vađenjem rude. Nema sumnje da je to bilo jedno od mesta koje je trebalo videti na Marsu.

Vozili su se pola sata kada su brda počela da se spuštaju u dugačku, krivudavu dolinu koja je u davnini sasvim sigurno predstavljala vodeno korito. Možda je pre pedeset miliona godina, ispričao im je vozač, ovim putem tekla neka velika reka koja se ulivala u Mare Eritreum - jedno od nekoliko marsovskih 'mora' koja su pomalo kasno dobila ovaj naziv. Zaustavili su buvu i zagledali se u prazno korito reke sa pomešanim osećanjima. Gibson je pokušao da zamisli taj predeo onako kako mora da je izgledao u tim davnim danima, kada su veliki reptili vladali Zemljom, a čovek još bio san daleke

budućnosti. Crvene stene sigurno se nisu uopšte promenile za sve to vreme, a reka je između njih bez žurbe tekla ka moru, krećući se sporo usled slabe gravitacije. Bio je to prizor koji je gotovo mogao pripadati i Zemlji; ali da li su ga ikada posmatrale neke inteligentne oči? Niko to nije znao. Možda su zaista postojali Marsovci u tim danima, ali ih je vreme potpuno pokopalo.

Drevna reka ostavila je nasleđe - vlagu duž nižih predela doline. Uska traka rastinja izbijala je iz Eritreuma i njeno sjajno zelenilo živo je odudaralo od grimiznih stena. Biljke su bile iste one koje je Gibson već sreo na drugoj strani brda, ali tu i tamo mogao se videti i koji stranac. Bili su dovoljno visoki da su se mogli nazvati drvećem, ali nisu imali lišće - samo tanke grančice nalik na bičeve koje su sve vreme podrhtavale uprkos nepokretnom vazduhu. Gibson pomisli kako je to nešto najčudnije što je ikada video - neka vrsta preteće biljke koja će iznenada izbaciti pipke na prolaznika što ništa ne podozreva. U stvari - i on je toga savršeno bio svestan - bile su isto tako bezopasne kao i sve ostalo na Marsu.

Spustili su se u dolinu, krećući se u cik-cak, i upravo su se peli naspramnom padinom kada je vozač iznenada zastavio buvu.

"Hej!" povika on. "Ovo je čudno. Nisam znao da u ovim predelima uopšte ima saobraćaja."

Na trenutak se Gibson, koji je voleo sebe da smatra dobrim uočavaocem stvari, našao u čudu. A onda je primetio slabi trag koji se protezao preko doline pod pravim uglom u odnosu na njihovog sadašnji kurs.

"Ovde su prošla neka velika vozila", reče vozač. "Siguran sam da tog traga nije bilo kada sam se poslednji put vozio ovuda - da se setim, pre godinu dana. A za to vreme nijedan pohod nije išao u Eritreum."

"Kuda vodi?" upita Gibson.

"Ako se popnete uz dolinu i pređete preko vrha, vratićete se nazad u luku Louel; to sam i ja nameravao. Drugi smer vodi samo u Mare."

"Imamo vremena - hajde malo da ga sledimo."

Vozač je dosta voljno okrenuo buvu i uputio se niz dolinu. Trag je s vremena na vreme nestajao dok su se vozili preko glatke, otvorene stene, ali uvek bi se ponovo pojavljivao. Međutim, na kraju su ga potpuno izgubili.

Vozač je zaustavio buvu.

"Znam šta se dogodilo", reče on. "Postoji samo jedan način na koji je mogao da iščezne. Da li ste приметили prelaz na oko kilometar odavde? Kladiм se u deset prema jedan da vodi tamo gore."

"A kuda bi se njime stiglo?"

"To je tek smešno - na kraju je potpuni ćorsokak. Tamo se nalazi jedan lepi, mali amfiteatar, otprilike dva kilometra u prečniku, ali iz njega ne možete izići nigde drugde osim putem kojim ste ušli. Jednom sam tamo proveo nekoliko sati dok smo tek ispitivali ovu oblast. To je zaista lepo mestašće, zaklonjeno i sa nešto vode u izvoru."

"Odlično sklonište za švercere", nasmeja se Gibson.

Vozač se isceri.

"Kakva ideja. Možda postoji neka banda koja donosi zabranjene šnicle sa Zemlje. Nagodiću se za jednu šniclu nedeljno da držim jezik za zubima."

Uski prolaz očigledno je nekada sadržao pritoku glavne reke i njime su se kretali mnogo teže nego po glavnoj dolini. Nisu se dugo vozili, kada su otkrili da su na dobrom tragu.

"Ovde je bilo eksplozija", primeti vozač. "Ovaj komad puta nije postojao kada sam ja tuda prolazio. Morao sam da zaobiđem onu padinu i malo je nedostajalo da napustim buvu."

"Šta mislite da se ovde događa?" upita Gibson koji je bivao sve uzbuđeniji.

"Oh, postoji nekoliko istraživačkih projekata koji su toliko specijalizovani da se o njima puno ne čuje. Neke stvari se ne mogu obaviti u blizini grada, znate. Možda ovde grade magnetsku opservatoriju - čule su se priče o tome. Ovo brdo bi dosta dobro zaklanjalo generatore u luci Louel. Ali mislim da to nije rešenje, jer sam čuo... Blagi Bože!"

Iznenada su izišli iz prolaza i pred njima se rasprostro gotovo savršeni oval zelenila, okružen okernim brdima. Nekada je to moglo biti prelepo planinsko jezero; i dalje je predstavljalo utehu oku umornom od beživotnih, šarenih stena. Međutim, Gibson u prvi mah jedva da je primetio veličanstveni ćilim rastinja; ostao je zapanjen skupinom kupola, nalik na minijaturnu luku Louel, smeštenom na obodu male ravnice.

U tišini su se vozili putem koji je bio prosečen kroz jarko zeleni ćilim.

Izvan kupola niko se nije kretao, ali veliko teretno vozilo, nekoliko puta veće od peščane buve, ukazivalo je na to da je neko kod kuće. "Kakav prizor", primeti vozač dok je nameštao masku. "Mora da postoji savršeno dobar razlog za toliko trošenje novca. Sačekajte me ovde; idem da popričam sa njima."

Gledali su ga kako nestaje u vazdušnoj komori veće kupole. Njegovim nestrpljivim putnicima činilo se da ga strašno dugo nije bilo. A onda su videli kako se spoljašnja vrata ponovo otvaraju i on se polako uputio nazad prema njima.

"Dakle?" upita nestrpljivo Gibson dok se vozač ukrcavao u vozilo. "Šta imaju da kažu?"

Nastupila je kraća pauza; zatim je vozač upalio motor i peščana buva se pokrenula.

"Pitam se šta je bilo sa poslovičnom marsovskom gostoljubivošću? Zar nismo pozvani unutra?" povika Mekkej.

Vozaču je, izgleda, bilo neprijatno. Delovao je, pomisli Gibson, kao neko ko je upravo otkrio da je od sebe napravio budalu. Nervozno je pročistio grlo.

"To je botanička istraživačka stanica", odvrati on, birajući reči. "Tek odnedavno je puštena u rad i zato ranije nisam za nju čuo. Ne možemo unutra jer je celo mesto sterilno i ne žele da im unesemo spore - morali bismo da se presvučemo od glave do pete i da se okupamo u nekom dezinfekcionom sredstvu."

"Razumem", odvrati Gibson. Nešto mu je govorilo da nema smisla nastaviti sa pitanjima. Znao je da im je vozač, izvan svake sumnje, rekao samo deo istine - i to onaj najmanje važan. Prvi put su male protivurečnosti i sumnje na koje se Gibson do sada nije obazirao ili ih je zaboravio počele da mu se kristališu u umu. To je počelo još pre nego što su stigli na Mars, kada je 'Ares' skrenut od Fobosa. A sada je nabasao na skrivenu istraživačku stanicu. Ona je i za njihovog iskusnog vodiča predstavljala isto tako veliko iznenađenje kao i za njih, ali je on pokušao da prikrije svoju slučajnu indiskreciju.

Nešto se događalo. Šta - Gibson to nije mogao da pretpostavi. Mora da je bilo nešto veliko, jer se nije reč bila samo o Marsu, već i o Fobosu. Bilo je to nešto za šta većina kolonista nije znala, ali je bila voljna da sačuva kao tajnu kada bi na to nabasala.

Mars je nešto krio; a mogao je kriti samo od Zemlje.

10.

Trenutno u marsovskom Grandu nisu boravila više od dva gosta, što je kod privremenog osoblja stvaralo veliki pritisak. Ostali sadruzi sa broda privatno su se smestili u luci Louel, a Džimi, koji nije poznavao nikoga u gradu, odlučio je da prihvati službeni poziv. Gibson se pitao da li je to baš zgodno; nije želeo da njihovo još donekle krhko prijateljstvo izlaže prevelikom pritisku, a ako ga Džimi bude suviše često viđao, ishod bi mogao da bude poguban. Setio se epigrama koji je jednom smislio njegov najbolji neprijatelj: 'Martin je jedan od najsajnijih momaka koje možete sresti, samo ako vam se to ne dešava suviše često.' Bilo je u toj tvrdnji dovoljno istine, tako da ga je zbolelo i nije želeo da je sad ponovo stavlja na probu.

Njegov život u Luci polako se uhodao. Ujutro bi radio, beležeći svoje utiske o Marsu - što je bilo krajnje arogantno s njegove strane kada se uzme u obzir koliko malo je do sada video. Popodne je bilo rezervisano za inspekcijske obilaske i razgovore sa žiteljima grada. Ponekad je na ta putovanja s njim išao i Džimi, a jednom je cela posada sa 'Aresa' otišla u bolnicu da vidi kako dr Skot i njegove kolege napreduju u borbi protiv marsovske groznice. Još je bilo rano za bilo kakve zaključke, ali Skot je bio punonadežan. "Trenutno bismo voleli da imamo", reče on, trljajući zlokobno šake, "stvarno veliku epidemiju kako bismo mogli propisno da ispitamo ovo što smo dobili. Trenutno nemamo dovoljno slučajeva."

Džimi je pratio Gibsona na njegovim obilascima grada iz dva razloga. Kao prvo, starijem muškarcu bio je odobren pristup gotovo svuda gde je hteo da uđe, tako da je mogao da poseti i sva zanimljiva mesta koja bi inače mladiću mogla biti nedostupna. Drugi razlog bio je čisto lični - sve više ga je zanimao taj čudni Martin Gibson.

Iako su sada često bili zajedno, nijednom nisu nastavili pređašnji razgovor. Džimi je znao da Gibson žudi da postanu prijatelji i da mu nadoknadi za ono što se, šta god to bilo, dogodilo u prošlosti. Sasvim je bio u stanju da prihvati ovu ponudu na čisto bezličnoj osnovi, jer mu je bilo i te kako jasno da mu Gibson može biti od velike koristi u karijeri. Poput većine ambicioznih mladih ljudi, i Džimi

je u pojedinim trenucima bio hladnokrvni računčija koji je gledao samo sebe, tako da će Gibsona ponekad obeshrabriti pojedine procene koje je Džimi pravio na osnovu prednosti što ih je uživao zahvaljujući njegovom patronatu.

Međutim, ne bi bilo pošteno prema Džimiju kada bismo rekli da su ti materijalni razlozi bili za njega najvažniji. U pojedinim trenucima osećao je Gibsonovu unutrašnju usamljenost - samotnost neženje koji zalazi u srednje doba. Možda je Džimi takođe shvatao - mada ne još svesno - da je za Gibsona počeo da predstavlja sina koga nikada nije imao. Džimi nije bio baš siguran da želi da preuzme na sebe tu ulogu, pa ipak često je žalio Gibsona i bilo bi mu drago da mu iziđe u susret. Konačno, veoma je teško ne osećati izvesnu naklonost prema nekome kome si drag.

Događaj koji je uneo jedan sasvim nov i neočekivani element u Džimijev život bio je, u stvari, krajnje trivijalan. Jedno popodne sam je bio napolju, i pošto je ožedneo, svratio je u mali cafQ preko puta upravne zgrade. Na nesreću, nije baš izabrao dobar trenutak, jer dok je ćutke srkutao šolju čaja koji nije ni video Cejlon, odjednom je došlo do invazije na to mesto. Posredi je bila dvadesetominutna popodnevna pauza kada se na Marsu prekidao svaki posao - pravilo koje je nametnuo upravnik radi delotvornosti, mada bi svi više voleli da nemaju pauzu i odu s posla dvadeset minuta ranije.

Džimija je smesta okružila vojska devojaka, koje su ga otvoreno gutale pogledima bez imalo ustručavanja. Iako je šest muškaraca bilo doneto unutra zajedno sa tom bujicom, oni su se zbili oko jednog stola radi međusobne zaštite, i sudeći prema njihovim napetim izrazima lica, nastavili su da se mentalno bore sa dosjeima koje su ostavili na radnim stolovima. Džimi je odlučio da što je pre moguće ispije piće i ode.

Jedna žena u poznim tridesetim, prilično strogog izgleda - verovatno starija sekretarica - sedela je nasuprot njemu i razgovarala sa mnogo mlađom devojkom s njegove strane stola. Bilo je sasvim malo prostora da se prođe i dok se Džimi gurao kroz gomilu koja se motala po uskom prolazu, zakačio je nečiju ispruženu nogu. Dok je padao, uhvatio se za sto i uspeo da izbegne potpunu nesreću, ali po cenu bolnog udara laktom po staklenoj plohi stola. Zaboravivši u bolu da više nije na 'Aresu', dao je oduška svojim osećanjima sa

nekoliko dobro odabranih reči. A zatim je strašno pocrveneo, pribrao se i izjurio na slobodu. Na trenutak je video stariju ženu koja je ulagala veliki napor da se ne nasmeje i onu mlađu koja čak nije ni pokušala da se obuzda.

A onda je, mada mu je to kasnije izgledalo nezamislivo, potpuno zaboravio na njih dve.

Gibson je, u stvari, bio taj koji ga je podstrekao da ih se seti. Razgovarali su o brzom rastu grada tokom poslednjih nekoliko godina i pitali se da li će se to nastaviti i u budućnosti. Gibson je napravio neku primedbu o nenormalnom starosnom dobu žitelja, što je bila posledica zabrane da lica mlađa od dvadeset jedne godine emigriraju na Mars, tako da je postojala potpuna praznina između deset i dvadeset jedne godine - praznina koju će visoki priraštaj u koloniji, sasvim sigurno, brzo popuniti. Džimi ga je napola slušao, kada ga jedna Gibsonova primedba natera da iznenada podigne pogled.

"Čudno", primeti on. "Juče sam video devojkicu koja nije mogla da ima više od osamnaest godina."

Potom ućuta. Poput bombe sa odloženim dejstvom, sećanje na nasmejano lice te devojkice, koje je video dok je posrćući izlazio iz cafQa, odjednom je eksplodiralo u njegovom umu.

Uopšte nije čuo Gibsona koji mu je kazao da se verovatno prevario. Znao je samo da je, ko god da je ona bila i odakle god da je došla, morao ponovo da je vidi.

U mestu veličine luke Louel, bilo je samo pitanje vremena pre nego što čovek sve upozna: zakoni verovatnoće su se za to brinuli. Džimi, međutim, nije imao nameru da čeka da mu ti sumnjivi saveznici upriliče drugi susret. Narednog dana, neposredno pred popodnevnu pauzu, ponovo je pio čaj za istim stolom u malom cafQu.

Ovaj ne baš suptilan korak izazvao je kod njega izvesnu mentalnu strepnju. Kao prvo, moglo bi izgledati suviše očigledno. Ali, s druge strane, zašto i on ne bi ovde pio čaj kada to čini cela uprava? Druga i teža primedba odnosila se na sećanje na debakl od prethodnog dana. Ali Džimi se prisetio navoda o mlakim srcima i ljupkim damama.

Nepotrebno je brinuo. Iako je sačekao dok se cafQ nije ponovo ispraznio, od devojkice i njene prijateljice nije bilo ni traga. Mora da su

otišle na neko drugo mesto.

Bio je to neprijatan, ali samo trenutni korak unazad za jednog mladog čoveka punog ideja, kakav je bio Džimi. Gotovo sigurno je radila u upravnoj zgradi, a postojalo je nebrojeno izgovora pod kojima je mogao tamo da ode. Palo mu je na pamet da bi mogao da se raspita o plati, mada teško da bi na taj način dospeo u dubine arhivske službe ili u kancelarije stenografa, gde je ona verovatno radila.

Biće najbolje da jednostavno motri na zgradu u vreme kada osoblje dolazi i odlazi, mada je priličan problem predstavljalo pitanje kako to neprimetno izvesti. Pre nego što je i pokušao da ga reši, ponovo se umešala sudbina, u liku Martina Gibsona koji se pojavio pomalo bez daha.

"Svuda sam te tražio, Džimi. Biće bolje da požuriš i presvučeš se. Zar si zaboravio da je večeras predstava? Svi smo pozvani na večeru sa šefom pre toga. A to je za dva sata."

"Kako se ljudi ovde oblače za formalne večere?" upita Džimi.

"Mislim da nose kratke crne pantalone i belu kravatu", odvrati Gibson, pomalo sumnjičavo. "Ili obrnuto? U svakom slučaju, reći će nam u hotelu. Nadam se da mogu da nađu nešto što mi odgovara."

Odista su mogli, ali samo delimično. Večernje odelo na Marsu, gde je odeća zbog vrućine i klimatizacije u gradovima bila svedena na minimum, sastojalo se samo od bele svilene košulje sa dva reda bisernih dugmadi, crne leptir mašne i crnog satenskog šortsa sa kaišem od širokih aluminijskih karika na elastičnoj pozadini. Delovalo je elegantnije nego što bi se to moglo očekivati, ali kada se obukao, Gibson se osećao negde između izviđača i malog lorda Fontleroja. S druge, pak, strane, Norden i Hilton su se odlično snašli u toj odeći, Mekkej i Skot s manje uspeha, a Bredli očigledno nije davao ni pet para na to kako je odeven.

Šefova rezidencija bila je najveća privatna kuća na Marsu, mada bi na Zemlji delovala krajnje skromno. Okupili su se u predvorju da malo popričaju i popiju šeri - pravi šeri - pre obroka. Bio je pozvan i major Viteker, Hedfildov zamenik, i dok ih je slušao kako razgovaraju sa Nordenom, Gibson je prvi put uočio sa koliko se poštovanja i divljenja kolonisti odnose prema ljudima koji im obezbeđuju jedinu vezu sa Zemljom. Hedfild je održao čitav govor o 'Aresu', veoma

lirski se izražavajući o njegovoj brzini i korisnoj nosivosti, kao i o posledicama koje će to imati na ekonomiju Marsa.

"Pre no što uđemo", reče šef, pošto su popili šeri, "voleo bih da upoznate moju kćerku. Upravo proverava da li je sve spremno - izvinite me na trenutak, idem po nju."

Bio je odsutan svega nekoliko sekundi.

"Ovo je Irena", predstavi je on ponosnim glasom, iako se videlo da se trudio da tako ne zvuči. Predstavio ju je svakom gostu ponaosob, stigavši do Džimija na kraju.

Irena ga pogleda i ljupko se osmehnu.

"Mislim da smo se već sreli", reče ona.

Džimi postade još rumeniji u licu, ali uspeo je da ostane pribran i uzvрати osmeh.

"Odista jesmo", odvrati on.

Baš glupo od njega što nije pretpostavio. Da je samo malo razmišljao, pogodio bi ko je ona morala biti. Na Marsu je jedini čovek koji je mogao da krši pravila bio onaj koji ih je stvarao. Džimi se setio da je čuo kako šef ima kćerku, ali nikada nije povezao te dve činjenice. Sada se sve uklopilo: kada su Hedfild i njegova žena došli na Mars, sa sobom su povelili i svoje jedino dete, jer im je to ugovor dozvoljavao. Nikom drugom to nikada nije bilo dozvoljeno.

Večera je bila odlična, ali što se Džimija tiče, bila je straćena. Ne može se baš reći da je izgubio apetit - to bi bilo nezamislivo - ali bio je potpuno odsutan za vreme jela. Kako je bio smešten pri dnu stola, mogao je da vidi Irenu samo ako bi iskrivio vrat na krajnje neuglađen način. Bilo mu je veoma mило kada je večera bila gotova i kada su prešli u drugu prostoriju na kafu.

Druga dva člana šefovog domaćinstva čekala su goste. Par prelepih sijamskih maćaka, koje su već zauzele najbolja mesta, posmatrao je posetioce nedokučivim pogledima. Predstavljene su kao Topaz i Tirkiz, i Gibson, koji je voleo maćke, istog časa otpoće sa pokušajima da se sprijatelji s njima.

"Voliš li maćke?" upita Irena Džimija.

"Veoma", odvrati Džimi koji ih je prezirao. "Koliko su one već ovde?"

"Oh, otprilike godinu dana. Zamisli - to su jedine životinje na Marsu! Pitam se da li one to cene?"

"Siguran sam da Mars ceni. Zar se nisu razmazile?"

"Suviše su nezavisne. Sve mi se čini da im nije stalo ni do koga - čak ni do tate, mada on voli da se pretvara kao da im je stalo do njega." Krajnje vešto - mada bi svakom posmatraču bilo sasvim jasno da je Irena uvek bila za korak ispred njega - Džimi je naveo razgovor na lične stvari. Otkrio je da ona radi u računovodstvu, ali da zna dosta o svemu što se dešava u upravi, gde se nadala da će jednog dana zauzimati odgovorno rukovodeće mesto. Džimi je podozrevao da je očev položaj za nju bio, zapravo, mali hendikep. Mada joj je život u izvesnom smislu bio lakši, u drugom je ova okolnost bila nepovoljna po nju, pošto je u luci Louel vladala potpuna demokratija.

Bilo je vrlo teško privoleti Irenu da priča o Marsu. Nju je daleko više zanimalo da čuje nešto o Zemlji, planeti koju je napustila još kao dete, te je ona stoga u njenom umu zauzimala mesto nestvarnog sna. Džimi je davao sve od sebe da odgovori na njena pitanja, sasvim zadovoljan što je uopšte mogao da razgovara o bilo čemu što joj je plenilo pažnju. Pričao joj je o velikim gradovima na Zemlji, planinama i morima, plavom nebu i užurbanim oblacima, rekama i dugama - svim onim stvarima koje je Mars izgubio. Tokom razgovora, sve je više i više potpadao pod čaroliju Ireninih nasmešenih očiju. To je bila jedina reč kojom su se mogle opisati: činilo se da je uvek na ivici da sa nekim podeli neku tajnu šalu.

Da li mu se ona to i dalje podsmevala? Džimi nije bio siguran - a i bilo mu je svejedno. Kakva glupost, pomisli on; zar je mogao i pomisliti da se čoveku u ovakvim prilikama veže jezik? Nikada nije bio rečitiji u životu...

Odjednom je postao svestan tišine. Svi su gledali njega i Irenu.

"Hmmm!" izusti upravnik. "Ako ste vas dvoje završili, biće bolje da krenemo. Predstava počinje za deset minuta."

Izgledalo je kao da se gotovo cela luka Louel stisnula u malom pozorištu pre nego što su oni stigli. Na vratima ih je sačekao major Viteker, koji je požurio napred da proveriti je li sve u redu, i sproveo ih do njihovih mesta - rezervisanih sedišta koja su zauzimala gotovo ceo prvi red. Gibson, Hedfild i Irena sedeli su u sredini, a sa jedne i druge strane smestili su se Norden i Hilton - na veliku Džimijevu žalost. Ništa mu drugo nije preostalo nego da prati predstavu.

Poput svih sličnih amaterskih izvođenja, bila je delimično dobra. Muzičke deonice zvučale su odlično, naročito je bio dobar jedan

mecosopran koji je mogao da zadovolji najveće profesionalne standarde na Zemlji. Gibson se nije iznenadio kada je video pored imena pevačice u programu ispisan dodatak: 'Bivši član Kraljevske opere Kovent Garden'.

Zatim je usledila dramska međuigra, sa junakinjom u nevolji i staromodnim negativcem, u prenaglašenom glumatanju. Publici se to, međutim, dopalo, pa je jednog glumca bodrila, drugom vikala 'uaa' i dobacivala besplatne savete.

Zatim je na red došla tačka trбуhozborca koja je Gibsona oduševila. Shvatio je tek pred kraj - samo minut pre nego što je izvođač to namerno otkrio - da se u lutki nalazi radio-prijemnik i da postoji saučesnik iza pozornice.

Naredna tačka bio je skeč iz gradskog života pun lokalnih aluzija koje je Gibson tek delimično razumeo. Međutim, budalaštine glavnog lika - dosadnog službenika očigledno zamišljenog prema liku majora Vitekera - izazivale su salve smeha. Smeh je postao još jači kada je počela da ga gnjavi jedna čudnovata osoba koja je postavljala glupa pitanja, unoseći odgovore u beležnicu (koju je stalno gubila) i zapisujući sve što bi videla.

Gibsonu je bilo potrebno nekoliko minuta da shvati šta se, u stvari, događa. U prvom trenutku pocrveneo je od muke; a onda je uvideo da mu preostaje samo jedno. Moraće da se smeje glasnije od ostalih.

Sve se završilo zajedničkim pevanjem, a to je bila vrsta zabave zbog koje Gibson u normalnim prilikama ne bi skrenuo s puta da je potraži - upravo obrnuto, u stvari. Ali shvatio je da to i nije tako loše kao što je očekivao da će biti, a kada im se i sam pridružio u poslednjim refrenima, preplavio ga je iznenadni talas uzbuđenja, ostavivši ga bez glasa. Sedeo je tako jedan trenutak, jedini čovek u celoj toj gomili koji je ćutao, pitajući se šta mu se to dogodilo.

Lica oko njega pružila su mu odgovor. Bili su to muškarci i žene koje je sjedinjavao isti zadatak što ih je vodio ka zajedničkom cilju i svako od njih je znao da je njegovo ili njeno pojedinačno zaduženje od najveće važnosti za zajednicu. Ispunjavalo ih je osećanje ostvarenosti koje je malo ko na Zemlji mogao da upozna, jer su tamo sve granice odavno dostignute. To osećanje bilo je još uzvišenije i ličnije usled činjenice da je luka Louel još bila tako mala, pa su se svi

u njoj poznavali.

Razume se, ovo je bilo suviše dobro da bi potrajalo. Što će kolonija više rasti, to će duh ovih pionirskih dana bledeti. Sve će postati preveliko i predobro organizovano; razvoj planete predstavljaće samo još jedan u nizu poslova. Ali trenutno je to bilo predivno osećanje i srećan se mogao smatrati svako ko bi ga iskusio makar jednom u životu. Gibson je znao da su se tako osećali svi oko njega, ali nekako nije mogao sa njima da podeli to zadovoljstvo. Bio je autsajder: bila je to uloga koju je uvek najviše voleo da igra - ali zaključio je da ju je igrao predugo. Ako nije bilo kasno, želeo je da najzad sudeluje u igri.

To je bio trenutak, ako je uopšte postojala takva tačka u vremenu, kada je Martin Gibson prestao da bude privržen Zemlji i postao privržen Marsu. Niko to nikada nije saznao. Čak su i oni pored njega, ako su uopšte išta primetili, bili svesni samo činjenice da je prestao da peva na nekoliko sekundi, ali da se potom pridružio horu s dvostrukim žarom.

Publika se razišla u noć, u parovima ili trojkama, smejući se, pričajući i pevajući. Gibson i njegovi prijatelji krenuli su nazad prema hotelu, pošto su se pozdravili sa šefom i majorom Vitekerom. Dva muškarca koja su, u stvari, upravljala Marsom gledala su ih kako nestaju niz uske ulice; zatim se Hedfild okrenuo prema svojoj kćeri i tiho primetio: "Pođi kući, draga - gospodin Viteker i ja idemo u kraću šetnju. Vратиću se za pola sata."

Čekali su, odgovarajući s vremena na vreme na pozdrave za laku noć, dok se mali trg nije ispraznio. Major Viteker bio je malo zabrinut, jer je pretpostavljao šta sledi.

"Podseti me da čestitam Džordžu na večerašnjoj predstavi", reče Hedfild.

"Hoću", odvrati Viteker. "Dopalo mi se peckanje na račun naše zajedničke glavobolje, Gibsona. Pretpostavljam da nameravaš da izvedeš autopsiju njegovog poslednjeg otkrića?"

Šefa je pomalo zatekao ovaj otvoreni pristup.

"Sada je prekasno za to - i nema nikakvih dokaza da je pričinjena bilo kakva prava šteta. Pitam se samo kako da sprečim buduće nevolje."

"Teško da je to bila vozačeva greška. On nije bio upoznat sa

Projektom i jednostavno je nabasao na njega pukim slučajem."

"Šta misliš, da li Gibson nešto sumnja?"

"Iskreno rečeno, ne znam. Veoma je oštrouman."

"Kud baš sad da pošalju ovamo reportera! Samo nebo zna da sam učinio sve da sprečim njegov dolazak!"

"Uskoro će sasvim sigurno saznati da se ovde nešto događa. Mislim da postoji samo jedno rešenje."

"A to je?"

"Moraćemo da mu kažemo. Možda ne sve, ali dovoljno."

Nekoliko jardi prevalili su u tišini. A onda Hedfild primeti:

"To je dosta drastično. Misliš li da mu možemo potpuno verovati."

"Dosta sam se viđao s njim ovih poslednjih nedelja. U osnovi je na našoj strani. Vidiš, mi radimo upravo ono o čemu je on celog života pisao, mada još ne može u potpunosti u to da poveruje. Pogubno bi, u stvari, bilo da ga pustimo da se vrati na Zemlju sumnjajući u nešto, a da ne zna šta je to."

Ponovo je nastupila duga tišina. Stigli su do granice kupole i zagledali se preko sjajnog marsovskog predela, mutno osvetljenog zračenjem koje se odlivalo iz grada.

"Moraću da razmislim o tome", reče Hedfild, okrenuvši se da pođe nazad. "Razume se, mnogo zavisi od toga kojom brzinom će se stvari razvijati."

"Ima li nagoveštaja?"

"Ne, neka su prokleti. Naučnicima ne možeš nikada da odrediš datum."

Jedan mladi par, prepletenih prstiju, prošetao je pored njih, uopšte ih ne primetivši. Viteker se zakikota.

"To me podseti. Ireni se, izgleda, mnogo dopao onaj momak - kako mu beše ime - Spenser."

"Oh, ne znam. Novo lice predstavlja dobrodošlu promenu. A putovanje kroz svemir je mnogo romantičnije od posla koji ovde obavljamo."

"Sve dobre devojke vole mornare, a? Nemoj posle reći da te nisam upozorio!"

Gibsonu je ubrzo postalo jasno da se Džimiju nešto dogodilo i nije morao dva puta da pogađa kako bi došao do tačnog odgovora.

Sasvim je odobravao momkov izbor: Irena je ostavljala utisak fine devojke, ako je suditi po onome što je u nekoliko kratkih navrata imao prilike da vidi. Nije bila baš otmena, ali to nije morao nužno biti hendikep. Mnogo je važnija bila činjenica da je bila vesela i živahna, mada ju je jednom ili dvaput Gibson uhvatio zamišljenu, što ju je činilo veoma privlačnom. Takođe je bila neobično ljupka; Gibson je sada bio dovoljno star da shvati kako to nije najvažnije, mada je Džimi mogao da ima drugačije mišljenje.

U početku je odlučio da ne poteže tu stvar, dok je Džimi sam ne pomene. Postojala je velika verovatnoća da je mladić mislio kako još niko nije primetio ništa neobično. Međutim, Gibsonova samokontrola popustila je kada je Džimi objavio kako namerava da prihvati privremeni posao u luci Louel. Nije bilo ničeg čudnog u vezi s tim; zaista, to je bilo uobičajeno među svemirskim posadama u poseti, čijim članovima bi uskoro postalo dosadno ako ne bi imali šta da rade između putovanja. Uvek su birali neki tehnički posao koji je bio vezan za njihov poziv; Mekkej je, na primer, vodio večernje časove iz matematike, dok dr Skot nije imao ni dana odmora, već je odmah po prispeću u luku Louel otišao u bolnicu.

Ali činilo se da je Džimi želeo promenu. U računovodstvu nisu imali dovoljno ljudi i on je smatrao da bi im njegovo znanje matematike moglo pomoći. Bio je to veoma uverljiv razlog koji je Gibson prihvatio sa neskrivenim zadovoljstvom.

"Dragi moj Džimi", reče on kada je ovaj završio. "Zašto meni sve to govoriš? Ništa ti ne stoji na putu ako to želiš da učiniš."

"Znam", odvrati Džimi, "ali vi se često vidate sa majorom Vitekerom i mogli biste mi uštedeti truda ako porazgovarate s njim."

"Porazgovaraću i sa šefom, ako želiš."

"Oh ne, ne bih hteo..." počeo Džimi. A zatim pokuša da se izvuče. "Ne treba ga gnjaviti takvim tričarijama."

"Slušaj, Džimi", reče mu Gibson otresito. "Zašto nisi otvoren? Je li to tvoja ideja, ili te je Irena nagovorila?"

Vredelo je doputovati čak na Mars da bi video Džimijev izraz lica. Ličio je na ribu koja je izvesno vreme udisala vazduh i tek u tom trenutku to shvatila.

"Oh", konačno je izustio. "Nisam znao da znate. Nećete nikome reći?"

Gibson je upravo hteo da primeti kako to uopšte neće biti potrebno, ali razabrao je nešto u Džimijevim očima što ga je odvratilo od svakog pokušaja da se našali. Točak je napravio pun krug; ponovo se vratio u ono proleće od pre dvadeset godina. Tačno je znao šta je Džimi u tom trenutku osećao, a takođe je bio svestan toga da ništa što mu je budućnost mogla doneti neće biti ravno osećanjima koja je upravo otkrivao i koja su bila nova i sveža kao i prvog dana nastanka sveta. Kasnije će se možda ponovo zaljubiti, ali sećanje na Irenu oblikovaće i obojiti ceo njegov život - isto kao što Irena mora da predstavlja sećanje na neki ideal koji je doneo sa sobom u ovu Vaseljenu.

"Učiniću sve što mogu", nežno reče Gibson, iskreno to pomislivši. Iako se istorija mogla ponoviti, ona to nikada nije činila na potpuno isti način i svako novo pokolenje imalo je priliku da uči na greškama prethodnog. Neke stvari bile su izvan mogućnosti planiranja ili predviđanja, ali on će učiniti sve što bude mogao da pomogne; i ovog puta ishod će, možda, biti drugačiji.

11.

Uključila se ćilibarna svetlost. Gibson je otpio poslednji gutljaj vode, tiho pročistio grlo i proverio da li su mu strane rukopisa poređane po redu. Bez obzira na to koliko puta stao pred mikrofon, grlo bi mu se uvek u početku steglo. Inženjer programa u kontrolnoj sali podigao je palac; ćilibarna boja iznenada se promenila u crvenu. "Pozdrav Zemlji. Govori vam Martin Gibson iz luke Louel na Marsu. Ovo je veliki dan za nas ovde. Jutros je naduvana nova kupola tako da se grad uvećao gotovo za polovinu. Ne znam da li sam u stanju da rećima izrazim kakva je to pobeda, kakvim osećanjem likovanja ispunjava nas koji ovde vodimo bitku protiv Marsa. Ali pokušaću.

Svima vam je poznato da se atmosfera na Marsu ne može udisati - suviše je retka i gotovo da ne sadrži kiseonik. Luka Louel, naš najveći grad, podignuta je ispod šest kupola od providne plastike koje opstaju zahvaljujući vazduhu pod pritiskom unutar njih - vazduhu koji možemo sasvim lepo da udišemo, iako je i on mnogo ređi od vašeg.

Na izgradnju sedme kupole, koja je dvostruko veća od svih ostalih, utrošena je cela prethodna godina. Opisaću vam je kako je izgledala juće, kada sam ušao u nju pre naduvavanja.

Zamislite veliki kružni prostor prećnika pola kilometra okružen debelim zidom od staklenih cigli, dvostruko višim od ćoveka. Kroz ovaj zid vode prolazi u ostale kupole, kao i direktni izlazi u velićanstveni, zeleni, marsovski predeo koji nas okružuje. Ti prolazi su jednostavne metalne cevi sa velikim vratima koja se automatski zatvaraju u slučaju da vazduh stane da otiće iz bilo koje od kupola. Mi na Marsu nismo za to da se sva jaja stave u istu korpu!

Kada sam juće ušao u kupolu broj sedam, ceo taj kružni prostor bio je prekriven tankim providnim pokrovom pričvršćenim za okolni zid; mlitavo je lećao na tlu u velikim naborima ispod kojih smo morali da se probijamo. Ako možete da zamislite da se nalazite unutar izduvanog balona znaćete taćno kako sam se osećao. Omotać kupole izrađen je od veoma snaćne plastike, koja je gotovo savršeno providna i veoma savitljiva - to je neka vrsta debelog celofana.

Razume se, morao sam da imam masku za disanje, jer iako smo bili

hermetički odvojeni od spoljašnjeg sveta, u kupoli još praktično nije bilo vazduha. Upumpavan je unutra što je brže bilo moguće, tako da ste mogli da pratite kako se velika površina plastike tromo napinje sa porastom pritiska.

To je potrajalo cele noći. Prva stvar koju sam jutros uradio bila je da ponovo odem u kupolu; utvrdio sam da se omotač naduvao u veliki mehur u središtu, mada je oko ivica i dalje opušteno ležao. Taj ogromni mehur - imao je otprilike sto metara u prečniku - pokušavao je da se kreće unaokolo, kao da je posredi neki živi stvor, i sve vreme je rastao.

Negde sredinom prepodneva toliko je narastao da smo mogli da vidimo kako celokupna kupola poprima pravi oblik; omotač se na svim mestima odigao od tla. Pumpanje je na trenutak prekinuto da bi se ispitalo da vazduh negde ne curi, a zatim je ponovo nastavljeno negde oko podneva. Tada je već i Sunce pomagalo, zagrevajući vazduh koji se usled toplote širio.

Pre tri sata završena je prva etapa naduvavanja. Skinuli smo maske i uglas snažno zaklicali. Vazduh još nije bio dovoljno gust, ali moglo se disati i inženjeri su mogli unutra da rade, ne gnjaveći se više sa maskama. Nekoliko narednih dana provešće u proveravanju velikog omotača pod pritiskom i u traženju rupa. Razume se, mora da ih bude, ali sve dok gubitak vazduha ne prelazi određenu vrednost to nije važno.

Osećamo se kao da smo malo pomerili granicu na Marsu. Uskoro će ispod kupole broj sedam niknuti nove zgrade, a planiramo i mali park, pa čak i jezero - koje će biti jedino na Marsu, jer slobodna voda na otvorenom ne može dugo da opstane.

To je svakako tek početak i jednog dana će nam se činiti kao da to i nije bilo neko dostignuće; ali to je veliki korak napred u našoj bici - predstavlja osvajanje još jednog komadića Marsa. Kao i životni prostor za još hiljadu ljudi. Slušaš li, Zemljo? Laku noć."

Crvena svetiljka se ugasila. Gibson je još trenutak ostao da sedi zagledan u mikrofon, razmišljajući o tome kako njegove prve reči, iako su putovale brzinom svetlosti, tek sada stižu na Zemlju. Zatim je pokupio svoje hartije i prošao kroz tapacirana vrata u kontrolnu salu. Inženjer ga je čekao sa podignutom telefonskom slušalicom. "Imate poziv, gospodine Gibson", reče ona. "Neko je bio zaista brz!"

"I te kako", odvrati on sa osmehom. "Da, ovde Gibson."

"Hedfild. Čestitam. Upravo sam slušao - prenosila vas je i naša lokalna stanica, znate."

"Drago mi je što vam se dopalo."

Hedfild se zakikota.

"Verovatno ste pretpostavljali da sam pročitao sve vaše prethodne članke. Bilo je veoma zanimljivo pratiti promenu vašeg stava."

"Kakvu promenu?"

"Na početku smo mi bili 'oni'. Sada smo mi 'mi'. Možda to nisam baš najbolje rekao, ali mislim da je bilo dovoljno jasno." Nije pružio Gibsonu vremena da odgovori, već je nastavio bez pauze.

"U stvari, nazvao sam vas zbog sledećeg. Konačno sam uspeo da vam sredim za put do Skjape. Putnički mlaznjak ide tamo u sredu; biće mesta za tri putnika. Viteker će vas obavestiti o pojedinostima. Do viđenja."

Telefon utihnu. Zadubljen u misli, ali i prilično zadovoljan, Gibson vrati slušalicu na mesto. Ono što mu je šef kazao bilo je dosta tačno. Ovde je već bio skoro ceo mesec i za to vreme se njegov pogled na Mars potpuno promenio. Prvobitno dečačko oduševljenje zadržalo se svega nekoliko dana; gubitak iluzija koji je usledio potrajao tek nešto duže. Sada je znao dovoljno, tako da je mogao da gleda na koloniju sa prekaljenim oduševljenjem koje se nije u potpunosti zasnivalo na logici. Plašio se da ovo osećanje podvrgne analizi kako ne bi potpuno nestalo. Znao je da deo tog oduševljenja potiče od sve većeg poštovanja koje je gajio prema ljudima oko sebe - njegovog divljenja prema oštromnoj stručnosti, spremnosti da se prihvataju dobro sračunati rizici koji su im omogućavali ne samo da prežive na ovom patetično neprijateljskom svetu, već i da podignu temelje prve vanzemaljske kulture. Više nego ikada ranije, osećao je čežnju da se poistoveti sa njihovim radom, ma gde ga to odvelo.

U međuvremenu, dobio je i prvu priliku da opsežnije obiđe Mars. U sredu će krenuti na put do luke Skjapareli, drugog grada na planeti, koji se nalazi deset kilometara istočno u Trivium Karontisu. Putovanje je planirano još pre četrnaest dana, ali svaki put iskrslalo bi nešto što ga je odgodilo. Moraće da kaže Džimiju i Hiltonu da se pripreme - oni su imali sreće u izvlačenju. Možda Džimi neće biti tako voljan da pođe kao nekada. Nema sumnje da je sada nestrpljivo

brojao preostale dane na Marsu i da će odbiti sve što ga je moglo odvojiti od Irene. Ali ako propusti ovu priliku, Gibson neće prema njemu imati nimalo naklonosti.

"Sjajan posao, zar ne?" ponosno izjavi pilot. "Samo ih je šest ovakvih na Marsu. Nije nimalo lako projektovati mlaznjak koji može da leti u ovoj atmosferi, čak i uz pomoć niske gravitacije."

Gibson nije dovoljno znao o aerodinamici da bi mogao da ceni finese ove letelice, mada je mogao da vidi da je površina krila neobično velika. Četiri mlazne jedinice bile su zgodno ugrađene u trup i samo je malo ispupčenje odavalo njihov položaj. Da je video takvu jednu mašinu na nekom zemaljskom aerodromu, Gibson se na nju ne bi ni osvrnuo, mada bi ga možda zdepast, traktorski stajni trap iznenadio. Ova mašina bila je sagrađena da leti brzo i daleko - i da se spusti na bilo koju površinu koja je bar približno ravna.

Ukrcao se posle Džimija i Hiltona i smestio se što je udobnije mogao na prilično skućenom prostoru. Pretežan deo kabine zauzeli su veliki upakovani sanduci, bezbedno pričvršćeni - hitan teret za Skjapu, pretpostavio je. Nije ostalo mnogo prostora za putnike.

Motori su ubrzavali sve dok njihovo tiho zavijanje nije gotovo dostiglo granicu čujnosti. Nastupila je poznata pauza tokom koje je pilot proveravao instrumente i kontrolne uređaje; zatim su se mlaznjaci do kraja otvorili i pista je stala da promiče ispod njih. Nekoliko sekundi kasnije došlo je do iznenadnog priliva energije: vatra je suknila iz raketa za poletanje i oni se bez po muke vinuše u nebo. Letelica se postojano pela u pravcu juga, zatim je zaokrenula udesno u velikom luku koji ju je proneo iznad grada.

Letelica se ustalila na kursu za istok i veliko ostrvo Aurora Sinus potonulo je za rub planete. Osim nekoliko oaza, pred njima se sad hiljadama kilometara pružala otvorena pustinja.

Pilot je uključio automatske kontrole i došao na sredinu broda da popriča sa svojim putnicima.

"U Karontisu ćemo biti za otprilike četiri časa", reče on. "Bojim se da nećete imati mnogo šta da vidite tokom puta, mada ćete primetiti prelepe igre boja kada budemo prelazili Eufrat. Posle toga dolazi manje-više jednolična pustinja dok ne stignemo do Sirtis Majora."

Gibson je izveo neka brza aritmetička proračunavanja.

"Da vidimo - letimo na istok i krenuli smo prilično kasno - biće mrak kada stignemo tamo."

"Ne brinite zbog toga - uhvatićemo Karontisov far na udaljenosti od nekoliko stotina kilometara. Mars je tako mali da se ne dešava često da prevalite neki dugi put po dnevnoj svetlosti."

"Koliko ste već na Marsu?" upita Gibson, koji je prestao da snima kroz prozore za osmatranje.

"Oh, pet godina."

"Sve to vreme letite?"

"Uglavnom."

"Zar vam se ne bi više dopalo da budete u nekom svemirskom brodu?"

"Ne bih rekao. Tamo nema uzbuđenja - samo lebdite ni u čemu mesecima." Osmehnuo se Hiltonu, koji mu je prijateljski uzvratio osmeh, ali ne pokazavši nikakvu nameru da se raspravlja.

"Šta, zapravo, podrazumevate pod 'uzbuđenjem'?" uznemireno zapita Gibson.

"Pa, pod vama je kakav-takav predeo koji možete da osmatrate, niste dugo odsutni od kuće, a i uvek postoji mogućnost da pronađete nešto novo. Već sam šest puta preleteo polove, znate - većinu letova izveo sam leti, ali prošle zime prešao sam Mare Boreum. Napolju je bilo sto pedeset ispod nule! Za sada je to rekord za Mars."

"Mogu to sasvim lako da potučem", reče Hilton. "Na Titanu se noću temperatura spušta dve stotine stepeni ispod nule." Gibson ga je tada prvi put čuo da pominje bilo šta u vezi sa pohodom na Saturn.

"Uzgred budi rečeno, Frede", upita on, "jesu li tačne te glasine?"

"Koje glasine?"

"Znaš ti - da ćeš još jednom pokušati sa Saturnom?"

Hilton sleže ramenima.

"Ništa nije odlučeno - ima puno poteškoća. Ali mislim da će se otkloniti; bila bi šteta da propustimo priliku. Kada bismo mogli da krenemo naredne godine, mogli bismo da prođemo pored Jupitera i prvi put da ga stvarno dobro osmotrimo. Mek nam je izračunao veoma zanimljivu orbitu. Prolazimo prilično blizu Jupitera - unutar orbita svih satelita - i dopuštamo njegovom gravitacionom polju da nas ubrza kako bismo izleteli napolje pravo prema Saturnu. Da bismo dobili orbitu koju želimo, navigacija bi morala da bude prilično

precizna, ali to se može izvesti."

"Pa šta vas onda zadržava?"

"Kao i obično, novac. Potovanje bi potrajalo dve i po godine i koštalo bi otprilike pedeset miliona. Mars to ne može da preuzme na sebe - jer bi to za njega značilo udvostručenje uobičajenog deficita! Trenutno pokušavamo da pridobijemo Zemlju da plati račun."

"Pa, na kraju se sve svede na to", primeti Gibson. "Kada se vratimo kući, daćeš mi sve pojedinosti na osnovu kojih ću napisati britak exposé o škrtim političarima na Zemlji. Ne smeš potcenjivati moć štampe."

Razgovor se potom selio sa planete na planetu, dok se Gibson iznenada nije prisetio da uzalud traći veličanstvenu priliku da vidi Mars uživo. Dobivši dozvolu da zauzme pilotovo sedište - pošto je obećao da ništa neće dirati - on ode napred i udobno se smesti iza kontrola.

Pet kilometara ispod njih, obojena pustinja pružala se oko njega ka zapadu. Leteli su na veoma maloj visini, prema zemaljskim merilima, jer je retkost vazduha na Marsu nametala kao obavezu da se drže što je moguće bliže površini, to jest koliko je to bezbednost dozvoljavala. Gibson nikada ranije nije stekao utisak o pravoj brzini vazduhoplova, jer iako je leteo u mnogo bržim mašinama na Zemlji, to je uvek bilo na visinama iz kojih se nije videlo ono što je dole. Tom dejstvu još je više doprinosila blizina obzorja, jer objekat koji bi se pojavio iznad ivice planete nestao bi ispod nje već nekoliko minuta kasnije.

Pilot je s vremena na vreme dolazio da proveri kurs, mada je to bila puka formalnost, jer on više ništa nije morao da učini do gotovo samog kraja putovanja. Na pola puta poslužena je kafa i neko lako osveženje i Gibson se pridružio svojim saputnicima u kabini. Hilton i pilot upravo su se oštro raspravljali oko Venere - koja je predstavljala bolnu tačku za koloniste sa Marsa. Tu čudnu planetu oni su uglavnom smatrali potpunim traćenjem vremena.

Sunce je sada već bilo veoma nisko na zapadu, tako da su čak i zakržljala marsovska brda bacala dugačke senke preko pustinje. Tamo dole, temperatura je već bila ispod tačke smrzavanja i brzo je opadala. Nekoliko otpornih biljaka koje su uspele da prežive u ovom gotovo ogolelom ništavilu smotale bi tada čvrsto svoje lišće, čuvajući

toplotu i energiju od oštre noći.

Gibson zevnu i protegnu se. Predeo koji je brzo promicao pod njim imao je gotovo hipnotičko dejstvo i teško je bilo ostati budan. Odlučio je da preostalih otprilike devedeset minuta putovanja odspava.

Mora da ga je probudila neka promena osvetljenja koje je čililo. Na trenutak nije mogao da poveruje da i dalje ne sanja; ništa drugo nije bio u stanju da učini do da sedi i zuri, paralisan pukim zaprepašćenjem. Napolju više nije video ravan, gotovo bezobličan predeo koji se u daljini sretao sa tamnoplavim obzorjem. Pustinja i obzorje su nestali; umesto njih uzdizao se venac grimiznih planina, koji se protezao na sever i jug dokle god je pogled dosezao. Poslednji zraci Sunca na smiraju zahvatili su njihove vrhove i ostavili im u nasledstvo svoju umiruću slavu; podnožja brda već su se izgubila u noći koja se širila prema zapadu.

Mnogo sekundi, divota tog prizora osporavala mu je svaku stvarnost, te stoga i svu pretnju. A onda se Gibson trgao iz transa, shvativši u jednom užasnom trenutku da lete suviše nisko da bi izbegli te himalajske vrhove.

Osećanje potpune panike potrajalo je svega čas - a onda je usledio mnogo dublji užas. Gibson se tada setio nečega na šta je u prvobitnom šoku potpuno zaboravio - jednostavne činjenice na koju je morao da misli od samog početka.

Na Marsu nije bilo planina.

Hedfild je diktirao hitan memorandum Veću međuplanetnog razvoja kada je vest stigla do njega. Luka Skjapareli sačekala je da istekne petnaest propisanih minuta od očekivanog vremena dolaska, a kontrola u luci Louel još narednih deset pre nego što je uputila signal za uzbunu. Jedan dragoceni avion iz male marsovske flote već je bio u pripravnosti da krene istim putem čim svane. Usled velike brzine i male visine koji su bili najvažniji za let potraga će biti veoma teška, ali kada Fobos iziđe, tamošnji teleskopi moći će da se uključe u traženje sa mnogo većim izgledima na uspeh.

Vest je stigla na Zemlju jedan sat kasnije, u vreme kada nije bilo mnogo drugih koje bi privukle pažnju medija. Gibson bi i te kako bio zadovoljan proisteklim publicitetom: ljudi su posvuda počeli da čitaju njegove poslednje članke sa morbidnim zanimanjem. Rut Goldstin

nije znala ništa o tome dok urednik sa kojim je saradivala nije stigao mašući večernjim izdanjem novina. Istog časa prodala je prava za ponovno objavljivanje Gibsonovih poslednjih serija za upola veću svotu nego što je njena žrtva imala nameru da plati, zatim se povukla u svoju privatnu sobu i čitav minut obilno lila suze. Oba ova događaja mnogo bi se dopala Gibsonu.

U brojnim novinskim uredništvima, iz dokumentacije su vađeni nekrolozi koji su bili pripremljeni unapred kako se ne bi dospelo u vremenski tesnac. A u Londonu, izdavač koji je platio Gibsonu prilično veliki predujam naprasno je postao veoma nesrećan.

Gibsonov krik još se razlegao kroz kabinu, a pilot je već stigao do kontrola. Zatim je bio odbačen na pod kada je mašina načinila gotovo okomit zaokret u očajničkom pokušaju da skrene prema severu. Kada je Gibson ponovo uspeo da se uspravi, na trenutak je ugledao neobično zamagljenu narandžastu liticu koja se obrušavala na njih sa udaljenosti od svega nekoliko kilometara. Čak i u tom trenutku panike, uspeo je da primeti da je ta prepreka koja im se tako brzo približavala na neki način čudna, a onda je iznenada shvatio istinu. Nije reč bila ni o kakvom planinskom lancu, već o nečem što je moglo biti podjednako smrtonosno. Jurili su prema zidu od peska koji je vetar podigao sa površine pustinje gotovo do ruba stratosfere.

Sekundu kasnije pogodio ih je uragan. Naleti su snažno bacali mašinu s jedne na drugu stranu, a kroz izolaciju trupa dopiralo je ljutito zviždanje i urlanje koje je predstavljalo najužasniji zvuk što ga je Gibson ikada u životu čuo. Istog časa obavila ih je noć i oni su nastavili da bespomoćno lete kroz zavijajuću tamu.

Sve je bilo gotovo za pet minuta, ali njima se činilo kao da je protekao čitav životni vek. Spasla ih je samo brzina, jer se brod probio kroz srce uragana poput projektila. Iznenada se rasplamsao sumrak zagasito crvene boje, po brodu je prestalo da udara milion kovačkih batova i odzvanjajuća tišina kao da je namah ispunila malu kabinu. Kroz prozor za osmatranje u stražnjem delu broda Gibson je uspeo da na trenutak još pogledom uhvati oluju koja se kretala prema zapadu, rastržući pustinju na svom putu.

Nogama koje kao da su mu bile od želatina, Gibson je zahvalno

oteturao do svog sedišta i ispustio čujan uzdah olakšanja. Na trenutak se zapitao nije li ih skrenula mnogo sa kursa, ali onda je shvatio da to gotovo da uopšte nije bilo važno imajući u vidu navigaciona pomagala kojima su bili opskrbljeni.

Tek tada, kada je prošla zaglušenost izazvana olujom, Gibson je doživeo drugi šok. Motori su stali.

U maloj kabini bilo je veoma napeto i mirno. Zatim im pilot doviknu preko ramena: "Stavite maske! Trup bi mogao da popusti kada sletimo." Gibson je nespretnim prstima izvukao opremu za disanje ispod sedišta i pričvrstio je na glavu. Kada je završio, izgledalo je da je tle već sasvim blizu, mada je u sve većem sumraku teško bilo proceniti razdaljinu.

Neko nisko brdo promaknu pored njih i nestade u tami. Brod se naglo nagnuo kako bi izbegao drugo, zatim se odjednom grčevito trgnuo kada je dodirnuo tle i odskočio. Trenutak kasnije ponovo je udario u površinu i Gibson se ukočio, očekujući neizbežno raspadanje letelice.

Prošla je večnost pre nego što je uspeo da se opusti, i dalje ne verujući da su se bezbedno spustili. Zatim se Hilton protegnuo u sedištu, skinuo masku i doviknuo pilotu: "Odlično spuštanje, kapetane. Koliko odavde imamo da pešačimo?"

Na trenutak nije bilo odgovora. Zatim pilot doviknu prilično napetim glasom: "Može li neko da mi zapali cigaretu? Uhvatio me je grč."

"Izvoli", reče Hilton, krenuvši napred. "Hajde da uključimo svetla u kabini."

Topla, ugodna svetlost mnogo im je pomogla da se popravi raspoloženje i da se protera marsovska noć koja ih je sada okruživala. Svi su se najednom osetili nekako glupavo veseli, tako da su se neumereno smejali na priglupе šale. Bila je to prirodna reakcija: bili su u toj meri oduševljeni što su još živi da hiljadu kilometara koji su ih delili do najbliže baze gotovo da i nije imalo značaja.

"Kakva oluja", primeti Gibson. "Da li se ovakve stvari često dešavaju na Marsu? I zašto nas niko nije upozorio?"

Pilot koji je uspeo da prebrodi prvobitni šok ubrzano je razmišljao i u njegovom umu očigledno se naveliko odvijalo neizbežno preispitivanje. Iako je bio uključen autopilot, trebalo je češće da

odlazi napred...

"Nikada nisam ništa slično video", reče on, "iako sam najmanje pedeset puta leteo između Louela i Skjape. Nevolja je u tome što ništa ne znamo o marsovske meteorologiji, čak ni danas. A na planeti postoji svega šest meteoroloških stanica - što nipošto nije dovoljno da nam pruži tačnu sliku."

"Šta je sa Fobosom? Zar oni nisu mogli da vide šta se događa i upozore nas?"

Pilot zgrabi almanah i stade ubrzano da ga prelistava.

"Fobos još nije izišao", odvrati on posle kraćeg računanja. "Pretpostavljam da je oluja sasvim iznenada izbila iz Hada - baš odgovarajuće ime, zar ne? - i verovatno se već ponovo smirila. Ne verujem da je prošla blizu Karontisa, tako da ni oni nisu mogli da nas upozore. Bio je to jedan od onih nesrećnih slučajeva za koje niko nije kriv."

Izgleda da ga je ta misao prilično razgalila, ali Gibson nije mogao da bude u toj meri filozof.

"U međuvremenu", uzvratilo on, "ostajemo zaglibljeni usred nedodijeljenosti. Koliko će im vremena biti potrebno da nas pronađu? Ili ima li ikakvih izgleda da se brod popravi?"

"Nema nade; uništeni su mlaznjaci. Napravljeni su da rade na vazduh, a ne na pesak!"

"Možemo li se putem radija javiti Skjapi?"

"Ovako sa tla - ne. Ali kada Fobos izađe... da vidimo... kroz jedan sat, moći ćemo da pozovemo opservatoriju, a oni će nam poslužiti kao relej. Na taj način smo, znate, primorani ovde da obavljamo sve razgovore na daljinu. Jonosfera je suviše slaba da bi odbila signale kako se to događa na Zemlji. U svakom slučaju, idem da proverim da li je radio ispravan."

Otišao je napred i stao da petlja oko broskog primopredajnika, dok je Hilton stavio sebi u zadatak da proveriti grejače i pritisak vazduha u kabini, ostavivši preostala dva putnika da gledaju jedan u drugoga pomalo zamišljeno.

"Kakva zbrka!" prasnuo je Gibson, napola ljutito, napola se zabavljajući. "Stigao sam bezbedno od Zemlje do Marsa - što je više od pedeset miliona kilometara - a čim sam nogom stupio u bedni avion, evo šta se dogodilo! Ubuduće ću se držati svemirskih

brodova."

Džimi se isceri. "Imaćemo o čemu da pričamo ostalima kada se vratimo, je li tako? Možda ćemo konačno moći da obavimo neko pravo istraživanje." Zagledao se kroz prozor, zaklonivši oči šakama sa strane kako bi odagnao svetlost iz kabine. Okolni predeo sada je bio u potpunoj tami, osim osvetljenja koje je dolazilo iz broda.

"Izgleda da smo okruženi brdima; imali smo sreće što smo se spustili u jednom komadu. Blagi Bože - na ovoj strani nalazi se izbočena stena - još samo nekoliko metara i naleteli bismo na nju!"

"Imaš li pojma gde se nalazimo?" doviknu Gibson pilotu. Ova netaktična primedba donela mu je jedan ukočen pogled.

"Otpribliže 120 stepeni istočno i 20 severno. Oluja nije mogla da nas daleko odbaci s kursa."

"Onda se nalazimo negde u Eteriji", primeti Gibson, naginjući se nad karte. "Da - evo ovde je obeležena neka stenovita oblast. Nema mnogo obaveštenja o njoj."

"Ovo je prvi put da se ikada iko ovde spustio - eto zašto. Ovaj deo Marsa gotovo je neistražen; detaljno je unet u karte iz vazduha, i to je sve."

Gibsona je zabavljalo kada je primetio koliko se Džimi oraspoločio kada je to čuo. Nema sumnje da je bilo uzbudljivo naći se u oblasti gde nikada ranije nije stupila ljudska noga.

"Mrsko mi je što moram da vam pokvarim raspoločenje", primeti Hilton, glasom koji je nagoveštavao da upravo to namerava da učini, "ali uopšte nisam siguran da ćeš moći da se putem radija javiš Fobosu čak i kada iziđe."

"Šta!" poskoči pilot. "Uređaj je u redu - upravo sam proverio."

"Da - ali da li si primetio gde se nalazimo? Ne možemo čak ni da vidimo Fobos. Stene se uzdižu južno od nas i potpuno zaklanjaju vidik. To znači da oni neće biti u stanju da uhvate naš mikrotalasni signal. A što je još gore, neće moći ni da nas pronađu pomoću teleskopa."

Nastupila je tišina; svi su bili zaprepašćeni.

"Pa šta ćemo onda?" upita Gibson. U glavi mu se oblikovala užasna vizija puta dugačkog hiljadu kilometara do Karontisa, ali ju je odmah odagnao. Nije bilo nade da ponesu dovoljno kiseonika za taj put, a još manje hranu i potrebnu opremu. A niko nije mogao nezaštićen da

provede noć na površini Marsa, čak ni ovde u blizini polutara.

"Moraćemo da uputimo signal na neki drugi način", mirno odvrati Hilton. "Ujutro ćemo se popeti na ona brda i pogledati malo unaokolo. Predlažem da u međuvremenu budemo smireni." Zevnuo je i ispružio se, ispunivši kabinu od tavanice do poda. "Ne more nas nikakve neodložne brige; imamo dovoljno vazduha za nekoliko dana i energije u baterijama da nam gotovo beskrajno dugo bude toplo. Možda ćete biti malo gladni ako ostanemo ovde duže od nedelju dana, ali mislim da se to neće dogoditi."

Nekom vrstom uzajamnog prećutnog dogovora, Hilton je preuzeo komandu. Možda on te okolnosti i nije bio svestan, ali on je sada bio vođa ove male skupine. Pilot mu je bez razmišljanja prepustio sva ovlašćenja.

"Rekao si da Fobos izlazi kroz jedan sat?" upita Hilton.

"Da."

"Koliko mu traje prolazak? Nikako da upamtim narav tog vašeg malog, ludog meseca."

"Izlazi na zapadu, a zalazi na istoku otprilike četiri časa kasnije."

"Znači, trebalo bi da se nađe na jugu negde oko ponoći?"

"Tako je. Oh, Bože - to znači da ga ionako ne bismo videli. Bar jedan sat će biti pomračen!"

"Kakav mesec!" frknu Gibson. "Kada ti najviše treba, ne možeš čak ni videti tu prokletu stvar!"

"To i nije važno", mirno odvrati Hilton. "Znaćemo tačno gde se nalazi i nema razloga da tada ne pokušamo da pošaljemo poruku preko radija. To je sve što noćas možemo da učinimo. Ima li neko karte? Ne? Kako bi onda bilo, Martine, da nas malo zabaviš nekim tvojim pričama?"

To je bilo izrečeno u šali, ali Gibson je smesta uzvratio istom merom.

"Nije mi ni na kraj pameti da učinim tako nešto", reče on. "Ti si taj koji ima šta da ispriča."

Hilton se ukoči i Gibson na trenutak pomisli da ga je uvredio. Znao je da je Hilton retko kad pričao o pohodu na Saturn, a ovo je bila suviše dobra prilika da bi je propustio. Takvu nikada više neće imati, a i zar se ne kaže da pričanje velikih pustolovina dobro utiče na moral. Možda je Hilton to takođe shvatio, jer se ubrzo opustio i nasmešio.

"Baš si me elegantno saterao u ćošak, zar ne, Martine. Dobro,

pričaću vam - ali pod jednim uslovom."

"A to je?"

"Bez navođenja autora, molim!"

"Sačuvaj Bože!"

"I kada napišeš, da prvi dobijem rukopis na čitanje."

"Razume se."

Ovo je bilo bolje nego što je Gibson i mogao da se nada. Nije nameravao da odmah sedne da piše o Hiltonovim pustolovinama, ali bilo je prijatno znati da to može da učini ako poželi. Uopšte mu nije palo na pamet da možda nikada neće imati priliku za tako nešto.

Izvan brodskih zidova, spustila se ciča marsovska noć - noć ukrašena netrepćućim zvezdama oštrim poput igala. Bleda svetlost Deimosa osvetlila je nejasno okolni predeo, koji je izgledao kao da je obasjan hladnom fosforescencijom. Na istoku se u svoj svojoj slavi uzdizao Jupiter, najsvetlije nebesko telo. Međutim, misli četvorice muškaraca u slupanoj letelici bile su još šest stotina miliona kilometara dalje od Sunca.

To je još mnoge zbunjivalo - neobična činjenica da je čovek posetio Saturn, ali ne i Jupiter koji je bio mnogo bliži. Ali kada su svemirska putovanja u pitanju, puke razdaljine nisu ni od kakve važnosti, a do Saturna se stiglo zahvaljujući jednoj zapanjujuće srećnoj okolnosti u koju je još teško bilo poverovati. Oko Saturna je kružio Titan, najveći satelit u Sunčevom sistemu - koji je otprilike dvostruko veći od Zemljinog Meseca. Još daleke 1944. otkriveno je da Titan poseduje atmosferu. Nije to bila atmosfera koja je mogla da se diše, ali bila je neopisivo vrednija od toga. Sastojala se od metana, idealnog goriva za rakete na atomski pogon.

To je dovelo do jedinstvene situacije u istoriji svemirskih letova. Prvi put je jedan pohod mogao biti poslat na nepoznati svet sa sigurnošću da će, pošto stigne tamo, imati obezbeđeno gorivo za ponovno punjenje.

'Arktur' i njegova šestočlana posada lansirani su sa orbite oko Marsa. Samo devet meseci kasnije brod je stigao do Saturnovog sistema, sa dovoljno goriva da se bezbedno spusti na Titan. Zatim su uključene pumpe i veliki rezervoari ponovo su napunjeni metanom koga je bilo na nebrojene trilion tona i samo je čekao da ga neko uzme. Popunjavajući rezervoare kad god je to bilo potrebno,

'Arktur' je posetio svih petnaest poznatih Saturnovih meseca, pa je čak obišao i sam sistem velikih prstenova. Za samo nekoliko meseci, saznali su više o Saturnu nego što se dokučilo tokom svih prethodnih vekova pomoću teleskopskih ispitivanja.

Morali su da plate izvesnu cenu. Dva člana posade umrla su od radijacijske bolesti posle hitnih popravki vršenih na jednom od atomskih motora. Pokopani su na Dioni, četvrtom mesecu. A vođa pohoda, kapetan Envers, nastradao je od odrona smrznutog vazduha na Titanu; njegovo telo nikada nije bilo pronađeno. Hilton je preuzeo komandu i vratio 'Arktur' sigurno na Mars godinu dana kasnije, sa samo dva člana posade da mu pomažu uz put.

Sve te gole činjenice Gibson je znao napamet. Još se sećao kako je slušao radio-poruke koje su se vraćale kroz svemir, slate od jednog sveta do drugog. Ali sasvim je drugačije bilo slušati Hiltona kako priča priču na svoj tihi, neobično bezlični način, kao da je bio posmatrač, a ne učesnik.

Govorio je o Titanu i njegovoj manjoj braći, sitnim mesecima koji su, kružeći oko Saturna, napravili od sistema te planete gotovo model Sunčevog sistema. Opisao je kako su se na kraju spustili na mesec koji je bio najbliži planeti, Mimas, udaljen od Saturna dvostruko manje nego što je to Mesec od Zemlje.

"Spustili smo se u široku dolinu između dve planine, jer smo bili sigurni da će tle tamo biti prilično čvrsto. Nismo nameravali da napravimo istu grešku koju smo načinili na Rei! Uspešno smo se spustili i navukli skafandere za izlazak. Smešno kako je čovek uvek nestrpljiv u tim prilikama, bez obzira na to koliko puta se spustio na neki novi svet.

Mimas, razume se, nema veliku gravitaciju - ona iznosi svega stoti deo Zemljine. No, i to je bilo dovoljno da ne odskočimo u svemir. Dopadalo mi se; znali ste da ćete se uvek bezbedno spustiti samo ako budete dovoljno dugo čekali.

Prizemili smo se u rano jutro. Dan na Mimasu nešto je kraći nego na Zemlji; mali satelit obiđe oko Saturna za dvadeset dva sata, a kako je stalno istom stranom okrenut prema planeti dan i mesec su mu iste dužine, baš kao i na Mesecu. Spustili smo se na severnu poluloptu, nedaleko od polutara, a najveći deo Saturna stajao je iznad obzorja. Delovao je krajnje upečatljivo - ogroman

polumesečasti rog štrčao je u nebo poput neke planine visoke nekoliko hiljada milja, koja je savijena pod nemogućim uglom.

Svi ste, razume se, videli filmove koje smo snimili - naročito onaj ubrzani, u boji, koji prikazuje ceo ciklus Saturnovih faza. Ali mislim da vam oni ne mogu dočarati kako izgleda živeti sa tom ogromnom stvari koja vam uvek stoji na nebu. Tako je veliki, znate, da ga nikako ne možete obuhvatiti jednim pogledom. Ako ste stajali licem okrenuti prema njemu i sa raširenim rukama, mogli ste zamišljati kako vrhovima prstiju dodirujete suprotne krajeve prstenova. Same prstenove nismo mogli sasvim dobro da vidimo, jer su prema nama stajali okrenuti gotovo samim bridom, ali uvek ste znali da su tu po širokoj, zagasitoj traci senke koju su bacali na planetu.

Niko od nas nikada se nije umorio od posmatranja ovog sveta. Planeta se okreće veoma brzo - tako da se ustrojstva na njoj sve vreme menjaju. Formacije oblaka, ako je to ono što je bilo, imale su običaj da šibajući običu s jedne strane diska na drugu za nekoliko časova, sve vreme se pri tom menjajući. A i bili su predivnih boja - uglavnom zelene, smeđe i žute. S vremena na vreme dolazilo je do velikih, sporih erupcija i tada bi se masa veličine Zemlje izdigla iz dubina, lenjo se raširivši u veliku mrlju preko pola planete.

Zadugo niste mogli da odvojite pogled od nje. Čak i kada je bila u prvoj četvrti i stoga potpuno nevidljiva, ipak ste znali da je tamo zbog velike rupe među zvezdama. A evo i nečeg neobičnog što nisam pomenuo u izveštajima, jer nisam bio siguran. Jednom ili dvaput, dok smo se nalazili u senci planete i kada je njen disk trebalo da bude potpuno taman, učinilo mi se da sam video neki slab fosforescentni sjaj kako dopire sa noćne strane. Nije dugo trajao - ako ga je uopšte bilo. Možda je to bila neka vrsta hemijske reakcije koja se odigravala tamo dole u tom uskomešanom kazanu.

Zar vas čudi to što želim ponovo da odem do Saturna? Ono što bih zaista voleo jeste da ovoga puta priđem stvarno blizu - a kada to kažem, mislim na udaljenost od hiljadu kilometara. To bi trebalo da je sasvim bezbedno i za to nije potrebno mnogo energije. Treba samo ući u paraboličnu orbitu i pustiti da počnete da padate poput komete koja obilazi oko Sunca. U Saturnovoj blizini proveli biste, razume se, svega nekoliko minuta, ali za to vreme se može prikupiti mnogo podataka.

Želim da se ponovo spustim i na Mimas i vidim veliki, sjajni polumesec koji se proteže preko pola neba. Vredelo bi krenuti na put i samo zbog toga da bi se videlo kako Saturn raste i smanjuje se, kao i kako se oluje jure oko njegovog polutara. Da - vredelo bi, čak i da se ovog puta ja ne vratim."

Ova poslednja primedba nije predstavljala lažno junačenje. Bila je to jednostavna tvrdnja i svi su Hiltonu poverovali. Dok je čarolija trajala, svi odreda bili su spremni da sklope istu pogodbu.

Gibson je prekinuo dugu tišinu tako što je otišao do kabinskog prozora i zagledao se u noć.

"Možemo li da ugasimo svetla?" doviknu on. Pala je potpuna tama kada je pilot ispunio njegov zahtev. Ostali mu se pridružiše kod prozora.

"Pogledajte", reče Gibson. "Tamo gore - videćete ako iskrivite vrat."

Stena naspram koje su počivali nije više predstavljala zid neprobojne tame. Na njenim najvišim vrhovima poigravala je neka nova svetlost, prosipajući se preko izlomljenih litica i slivajući se u dolinu. Nevidljivi Fobos izišao je negde na zapadu i peo se u svom meteorskom uzdizanju prema jugu, jureći preko neba.

Svetlost je iz minuta u minut postajala jača i ubrzo je pilot počeo da upućuje signale. Jedva da je krenuo kada se bleđa mesečina iznenada utulila, što je Gibsona nateralo da uzvikne od iznenađenja. Fobos je nestao u senci Marsa i mada se i dalje uzdizao, neće sijati skoro čitav sat. Nije bilo načina da se kaže hoće li proviriti iznad ivice velike stene i tako se naći u pogodnom položaju da primi njihove signale.

Nisu gubili nadu gotovo dva časa. Iznenada se svetlost ponovo pojavila na vrhovima, ali sada je sijala sa istoka. Fobos je izišao iz pomračenja i sada se spuštao prema obzorju do koga će stići za nešto više od jednog sata. Pilot je sa gađenjem ugasio predajnik.

"Ne vredi", izjavi on. "Moraćemo da probamo nešto drugo."

"Znam!" uzbuđeno uzviknu Gibson. "Zar ne bismo mogli da odnesemo predajnik na vrh brda?"

"Setio sam se toga, ali bilo bi vraški teško izvaditi ga bez odgovarajućeg alata. Cela stvar - antene i sve ostalo - ugrađeno je u trup."

"Ionako noćas ne možemo više ništa da učinimo", primeti Hilton.

"Predlažem da svi malo odspavamo pre zore. Laku noć, svima."

Bio je to odličan savet, ali ga nije bilo lako poslušati. Gibsonov um i dalje je jurio napred, praveći planove za sutra. Tek kada je Fobos zaronio na istoku, a njegova svetlost prestala da se rugajući poigrava po steni iznad njih, on je konačno uspeo da utone u blaženi san.

Čak je i tada sanjao kako pokušava da prebaci pogon sa avionskih motora na traktor stajnog trapa kako bi mogli da se po tlu prevezu poslednjih hiljadu kilometara do luke Skjapareli...

12.

Kada se Gibson probudio, odavno je već bilo svanulo. Stene su zaklanjale Sunce, ali su se njegovi zraci odbijali o skarletne grebenove iznad njih i preplavljivali kabinu nezemaljskom, zlokobnom svetlošću. Uočeno se protegao; sedišta nisu bila predviđena za spavanje, tako da je neudobno proveo noć.

Osvrnuo se u potrazi za svojim saputnicima - i shvatio da su Hilton i pilot nekuda otišli. Džimi je i dalje čvrsto spavao; ostali mora da su se prvi probudili i izišli da istražuju. Gibson oseti neki neodređeni bes što i njega nisu povelili, ali znao je da bi bio još više ljut da su ga trgli iz dremeža.

Hilton je zakačio kratku poruku na istaknutom mestu na zidu. Glasila je: 'Izišli u 6.30. Neće nas biti otprilike jedan sat. Bićemo gladni kada se vratimo. Fred.'

Ovo poslednje teško se moglo prenebreći. Gibson je i sam osećao glad. Stao je da pretura po paketu za vanredne prilike koji su letelice nosile upravo za ovakve slučajeve, pitajući se pri tom koliko će zalihe morati da im potraju. Njegovi pokušaji da skuva neki topli napitak u malom ekspres-kotliću probudiše Džimija, koji je izgledao pomalo pometeno kada je shvatio da se poslednji probudio.

"Jesi li dobro spavao?" upita ga Gibson dok je tražio šoljice.

"Grozno", odvrati Džimi, provlačivši šake kroz kosu. "Osećam se kao da nisam spavao nedelju dana. Gde su ostali?"

Na to pitanje odmah je dobio odgovor u vidu zvukova koje je pravio neko ko je ulazio u vazдушnu komoru. Trenutak kasnije pojavio se Hilton, a za njim i pilot. Skinuli su maske i opremu za grejanje - napolju se temperatura i dalje kretala negde oko tačke mržnjenja - i odmah su navalili na komadiće čokolade i komprimovanog mesa koje je Gibson razdelio krajnje pravedno.

"Dakle", nestrpljivo izusti Gibson, "kakva je presuda?"

"Jednu stvar mogu odmah da vam kažem", reče Hilton između dva zalogaja. "Imali smo prokleta mnogo sreće što smo uopšte živi."

"To znam."

"Ne znaš ti ni polovinu - nisi video gde smo se spustili. Spuštali smo se uporedo sa ovom stenom gotovo ceo kilometar pre nego što smo

se zaustavili. Da smo skrenuli nekoliko stepeni udesno - tras! Kada smo dodirnuli tle, zaokrenuli smo malo prema unutra, ali ne dovoljno da pričinimo bilo kakvu štetu.

Nalazimo se u dugačkoj dolini koja se proteže sa istoka na zapad. Pre liči na geološku grešku nego na korito neke stare reke, mada sam u prvi mah pomislio da je to posredi. Stena nasuprot nama penje se u visinu dobrih sto metara i gotovo je okomita - štaviše, pri vrhu se nalazi nekakvo ispupčenje. Možda se njome može i uspeti, ali nismo probali. Ionako za to nema potrebe - ako želimo da nas Fobos vidi treba samo da prevalimo izvesnu razdalljinu u pravcu severa, kako bismo se oslobodili stene koja nam zaklanja vidik. U stvari, mislim da u tome leži odgovor - ako možemo da premestimo ovaj brod na otvoreno. Tako bismo došli u priliku da upotrebimo radio i omogućili bismo teleskopima i potrazi iz vazduha da nas lakše pronađu."

"Koliko je to teško?" sumnjičavo upita Gibson.

"Otprilike trideset tona sa svim teretom. Razume se, dosta toga možemo da iznesemo."

"Ne, ne možemo!" reče pilot. Na taj način bismo smanjili pritisak, a vazduh ne smemo traćiti."

"Oh, Bože, na to sam zaboravio. Pa ipak, tle je prilično glatko i trap je u odličnom stanju."

Gibson je ispuštao neke zvuke kojima je jasno izražavao veliku sumnju. Čak i pod samo trećinom Zemljine gravitacije, neće biti lako premestiti letelicu.

Nekoliko narednih minuta pažnja mu je bila preusmerena na kafu koju je pokušao da sipa pre nego što se dovoljno ohladila.

Oslobođeni pritisak iz ekspres-posude istog časa je ispunio prostoriju parom, tako da je u jednom trenutku izgledalo da će svi udahnuti svoje tečno osveženje. Na Marsu je uvek predstavljalo problem spravljanje toplih napitaka, jer je voda pod normalnim pritiskom ključala na oko šezdeset Celzijusovih stepeni, tako da su se kuvari koji bi zaboravili ovu osnovnu činjenicu suočavali sa pravom propašću.

Neraznovrstan, ali hranljiv obrok završili su u tišini, jer su brodolomnici, svaki za sebe, smišljali neki mali plan za izbavljenje. Nisu bili nešto naročito zabrinuti; znali su da je već u toku velika

potraga i u pitanju je bilo samo vreme kada će ih naći. Ali to se vreme moglo svesti na svega nekoliko časova ako bi uspeli da pošalju bilo kakav signal na Fobos.

Posle doručka pokušali su da premeste brod. Posle mnogo guranja i vučenja uspeli su da ga pomere dobrih pet metara. A onda su se gusenice traktora zaglibile u mekom tlu, tako da letelicu više nisu mogli ni za pedalj pomaći. Teško daščući, povukli su se u kabinu da razmotre sledeći korak.

"Imamo li bilo šta belo što bismo mogli da prostremo preko velike površine?" upita Gibson.

Ova odlična zamisao propala je ubrzo, jer su posle detaljnog pretraživanja kabine uspeli da sakupe svega šest maramica i nekoliko prljavih dronjaka. Složili su se da se oni, čak i pod najboljim uslovima, ne bi videli sa Fobosa.

"Postoji samo jedan lek za to", reče Hilton. "Moraćemo da izvadimo svetla za spuštanje i na kابلu ih sprovedemo do mesta koje nije zaklonjeno stenom, a zatim ih usmerimo prema Fobosu. Izbegavao sam to da učinim u nadi da ćemo se snaći na neki drugi način; moglo bi nastradati krilo, a šteta je uništiti dobar avion."

Sudeći prema smrknutom izrazu pilota, bilo je očigledno da se i on slaže sa ovim osećanjem.

Džimiju odjednom pade nešto na pamet.

"Zašto ne bismo napravili heliograf?" upita on. "Ako bismo ogledalom upravili zrake na Fobos trebalo bi da ih vide."

"Sa udaljenosti od šest hiljada kilometara?" sumnjičavo upita Gibson.

"Zašto da ne? Tamo gore imaju teleskope koji uveličavaju više od hiljadu puta. Zar vi ne biste mogli da vidite odsjaje Sunca koje baca ogledalo ako je udaljeno samo šest kilometara?"

"Ubeđen sam da nešto nije u redu sa tim proračunom, mada ne znam šta", reče Gibson. "Stvari nikada nisu u toj meri jednostavne. Ali načelno se slažem sa idejom. Ko ima ogledalo?"

Posle potrage od četvrt sata, Džimijeva zamisao morala je biti napuštena. Na brodu jednostavno nije bilo nečeg takvog kao što je ogledalo.

"Mogli bismo odseći komad krila i uglačati ga", zamišljeno reče Hilton. "To bi bilo gotovo isto tako dobro."

"Ova legura magnezijuma ne može dobro da se uglača", primeti pilot, i dalje odlučan da po svaku cenu odbrani svoju mašinu. Gibson iznenada skoči na noge.

"Da li bi neko hteo da me tri puna kruga šutira oko kabine?" upita on okupljene.

"Sa zadovoljstvom", isceri se Hilton, "ali reci nam zašto."

Ništa ne odgovorivši, Gibson ode u stražnji deo broda i stade da pretura po prtljagu, leđima okrenut prema znatiželjnim posmatračima. Već posle jednog trenutka pronašao je šta je tražio; zatim se brzo okrenuo.

"Evo odgovora", izjavi on pobedonosno.

Blesak zaslepljujuće svetlosti iznenada ispuni kabinu, preplavivši svaki ugao oštrim sjajem i bacivši iskrivljene senke na zid. Kao da je munja pogodila brod, nekoliko minuta svi su bili napola slepi, i dalje noseći u mrežnjačama zamrznutu sliku kabine kakvu su videli u tom trenutku.

"Izvinite", reče pokajnički Gibson. "Nikada ga ranije nisam unutra koristio kada je podešen na najjače - to je bilo namenjeno noćnom radu na otvorenom."

"Auh!" izusti Hilton, trljajući oči. "Mislio sam da si ispustio atomsku bombu. Moraš li svakoga na smrt uplašiti kada ga slikaš?"

"To izgleda ovako kada se prave normalne fotografije unutra", reče Gibson, pokazavši im. Svi se ponovo trgnuše, ali ovog puta blesak je bio jedva primetan. "Ovo sam dao da naročito za mene naprave pre nego što sam napustio Zemlju. Hteo sam da se potpuno obezbedim da ću moći noću da pravim fotografije u boji ako budem hteo. Do sada mi se nije ukazala nijedna prava prilika za tako nešto."

"Daj da pogledamo tu stvarčicu", reče Hilton.

Gibson mu dodade blic-pištolj i objasni kako radi.

"Sastoji se od kondenzatora sa superkapacitetom. Jedno punjenje dovoljno je za otprilike stotinu okidanja, a sad je praktično pun."

"Stotinu okidanja pune snage?"

"Da; to jest, nekoliko hiljada normalnih."

"To znači da u tom kondenzatoru ima dovoljno električne energije da se napravi jedna dobra bomba. Nadam se da nije procureo."

Hilton je proveravao malu cev za pražnjenje gasa, jedva veličine klikera, u središtu malog reflektora.

"Možemo li ga fokusirati tako da dobijemo dobar snop?" upita on.

"Iza reflektora stoji podešivač - u tome i jeste ideja. Snop je prilično širok, ali obaviće posao."

Hilton je bio veoma zadovoljan.

"Trebalo bi na Fobosu da vide ovu stvar, čak i usred bela dana, ako posmatraju ovaj deo sa dobrim teleskopom. Ali ne smemo da trošimo blic uzalud."

"Fobos se već dosta popeo, je li tako?" upita Gibson. "Idem napolje da odmah opalim nekoliko puta."

Ustao je i počeo da podešava opremu za disanje.

"Nemoj da istrošiš više od deset komada", upozori ga Hilton. "Treba da ih sačuvamo za noć. I gledaj da iskoristiš bilo kakvu senku koju možeš da nađeš."

"Mogu li i ja napolje?" upita Džimi.

"U redu", složi se Hilton. "Ali držite se zajedno i nemojte se udaljavati radi istraživanja. Ja ostajem ovde da vidim može li se bilo šta učiniti sa svetlima za sletanje."

Činjenica da su skovali konačan plan delanja znatno im je poboljšala raspoloženje. Čvrsto držeći kameru i dragoceni blic-pištolj prislonjene uz grudi, Gibson je skakutao preko doline poput mlade gazele. Čudno kako se na Marsu čovekovi mišići brzo prilagode na nižu gravitaciju, tako da se hoda normalnim koracima, ništa većim nego na Zemlji. Ali na raspolaganju ostaje zaliha snage koja se može upotrebiti kada to zahtevaju nužda ili polet.

Ubrzo su izišli iz senke stene i nad sobom su sada imali čisto nebo. Fobos je već bio visoko na zapadu, u obliku malog polumeseca koji će ubrzano da se stanjuje do sasvim tankog srpa dok bude jurio prema jugu. Gibson ga je zamišljeno posmatrao, pitajući se da li neko u ovom trenutku možda osmatra ovaj deo Marsa. To je bilo vrlo verovatno, jer su sigurno znali približno mesto njihovog udesa. Osetio je iracionalni poriv da zaigra unaokolo i maše rukama - čak i da viče: "Evo nas - zar nas ne vidite?"

Kako su teleskopi, koji su, bar se nadao, sada pročešljavali Eteriju, videli ovu oblast? Sigurno su prikazivali prošarano zelenilo rastinja kroz koje se on probijao i veliku stenu kao crvenu traku koja baca široku senku preko doline kada je Sunce nisko. Sada jedva da je postojalo senki, jer je bilo tek nekoliko časova posle podneva.

Najbolje što je mogao da učini, zaključio Gibson, bilo je da se povuče usred najtamnije oblasti rastinja koju je mogao da pronađe.

Na udaljenosti od jednog kilometra od palog broda tle se blago spuštalo i tu, u najnižem delu doline, nalazio se smeđi pojas koji je bio prekriven visokom travom. Gibson se uputio ka tom mestu, a Džimi ga je sledio na maloj udaljenosti.

Obreli su se među vitkim, kožnatim biljkama kakve nikada ranije nisu videli. Lišće je raslo uspravno iz tla u dugačkim, tankim barjačićima i bilo je prekriveno bezbrojnim mahunama koje su izgledale kao da sadrže seme. Ravne strane bile su sve okrenute prema Suncu i Gibson sa zanimanjem primeti da su obasjane strane listova izgledale crne, dok su im delovi u senci bili sivkasto beli. Jednostavan, ali delotvoran trik da se smanji gubitak toplote.

Ne gubeći vreme na marsovsku botaniku, Gibson se probijao ka središtu male šume. Biljke nisu bile suviše zbijene i bilo je prilično lako prolaziti kroz njih. Kada je dovoljno odmakao, podigao je blic-pištolj i, začkiljivši, uzeo na nišan Fobos.

Satelit je sada bio tanki polumesec nedaleko od Sunca i Gibson se osećao krajnje glupo kada je usmerio blic ka punom sjaju letnjeg neba. Međutim, vreme je odista bilo dobro izabrano, jer na onoj strani Fobosa koja je okrenuta prema njima biće mrak, tako da će ih tamošnji teleskopi posmatrati pod povoljnim uslovima.

Okinuo je deset puta, pet puta po dva bleska, sa dobro odmerenim razmacima. Mislio je da će tako biti najekonomičnije i da će signali delovati nedvosmisleno veštački.

"To će biti dosta za sada", reče Gibson. "Ostatak municije sačuvaćemo za mrak. Hajde da malo pogledamo ove biljke. Znaš li na šta me podsećaju?"

"Na suviše izraslu morsku travu", istog časa odvrati Džimi.

"Pogodak iz prve. Baš me zanima šta je u tim mahunama? Imaš li pri sebi nož - hvala."

Gibson počeo da zaseca najbliži list paprati dok nije probušio jedan od malih, crnih balona. Očigledno je sadržao gas, i to pod određenim pritiskom, jer se začulo slabo šištanje kada je nož prodro unutra.

"Kakva čudna biljka!" primeti Gibson. "Hajde da nekoliko ponese sa sobom."

Uspeo je, mada ne bez dosta muke, da odseče jedan od dugačkih

crnih listova paprati blizu korena. Iz odsečenog kraja počela je da curi neka tamnosmeđa tečnost, oslobađajući pri tome sićušne mehurove gasa. Sa tim suvenirom prebačenim preko ramena Gibson krenu nazad prema brodu.

Uopšte nije bio svestan da nosi budućnost sveta.

Napravili su svega nekoliko koraka kada su naišli na gušću oblast, tako da su morali da se vrate. Imajući Sunce za vodiča nije bilo opasnosti da se izgube, naročito u jednoj tako maloj oblasti, tako da nisu ni pokušali da se vrate putem koji su došli. Gibson je išao napred i zaključio je da mu je pomalo teško da se kreće. Upravo se pitao da li da zaboravi na ponos i zameni se sa Džimijem kada odahnu, jer je naišao na uski, vijugavi trag koji je manje-više vodio u dobrom pravcu.

Za svakog posmatrača to bi predstavljalo zanimljivu demonstraciju sporosti pojedinih mentalnih procesa. Jer i Gibson i Džimi napravili su dobrih šest koraka pre nego što su se setili jednostavne, ali uznemirujuće istine da pešačke staze obično ne nastaju same od sebe.

"Već je vreme da se naša dva istraživača vrate, nije li tako?" upita pilot, dok je pomagao Hiltonu da oslobodi reflektore sa donje strane krila letelice. Pokazalo se da to ipak nije tako teško obaviti i Hilton se nadao da će pronaći dovoljno žice u mašini da odvuče svetla podalje od stene kako bi se videla sa Fobosa kada ovaj ponovo iziđe. Neće imati jačinu Gibsonovog blica, ali njihovi postojani zraci pružiće im bolje izgleda da budu primećeni.

"Koliko ih već nema?" upita Hilton.

"Otpribliže četrdeset minuta. Nadam se da su toliko razumni da se ne izgube."

"Gibson je dovoljno pažljiv da bi nekuda odlutao. Da je mladi Džimi sam, ne bih mu verovao - jer bi sigurno hteo da krene u potragu za Marsovcima!"

"Oh, evo ih. Kao da im se žuri."

Dve sićušne prilike pojavile su se naspram pozadine, skakućući preko doline. Toliko je bilo očigledno da žure da su posmatrači odložili alat i stali da posmatraju njihov dolazak sa sve većom znatiželjom.

Činjenica da su se Gibson i Džimi tako brzo vratili predstavljala je trijumf opreza i samokontrole. Jedan dugi trenutak ostali su stojeći u neverici i zaprepašćenju i zurili u stazu koja je vodila između tankih, smeđih biljaka. Na Zemlji nije bilo prirodnije stvari; to je bio upravo onakav trag kakav ostavi za sobom stoka preko brda ili divlje životinje kroz šumu. U prvi mah uopšte je nisu primetili upravo zbog tog njenog uobičajenog izgleda, pa čak i kada su primorali svoje umove da prihvate njeno prisustvo, i dalje su nastojali da je nekako drugačije objasne.

Prvi je progovorio Gibson, krajnje prigušenim glasom - gotovo kao da se plašio da ga neko ne čuje.

"U redu, to jeste staza, Džimi. Ali, za ime Boga, šta ju je moglo napraviti? Niko ovde nikada ranije nije bio."

"Mora da je posredi neka vrsta životinje."

"I to prilično velika."

"Možda poput konja."

"Ili tigra."

Ova poslednja primedba izazvala je neprijatnu tišinu. A onda Džimi reče: "Ako dođe do borbe, taj vaš blic bi trebalo svakoga da uplaši."

"Samo ako ima oči", primeti Gibson. "Pretpostavi da ima neko drugo čulo."

Bilo je sasvim jasno da Džimi pokušava da smisli neki dobar razlog kako bi nastavili dalje.

"Siguran sam da možemo da trčimo brže i skačemo više od bilo čega na Marsu."

Gibsonu se dopalo da misli kako je doneo odluku zasnovanu na razboritosti, a ne na kukavičluku.

"Nećemo rizikovati", reče on odlučno. "Idemo pravo nazad da obavestimo ostale. Zatim ćemo razmisliti o tome da li da malo razgledamo unaokolo."

Džimi je bio dovoljno razuman da ne gundđa, ali se čežnjivo sve vreme osvrtao dok su se vraćali prema brodu. Koje god mane da je imao, među njih se nije mogao ubrojati nedostatak hrabrosti.

Dosta vremena im je bilo potrebno da ubede ostale kako ne pokušavaju da ih nasamare na krajnje bezvezan način. Konačno, svi su znali zašto na Marsu nije moglo biti životinja. U pitanju je bio metabolizam: životinje mnogo brže sagorevaju gorivo od biljaka i

zato ne mogu da opstanu u ovoj retkoj, praktično inertnoj atmosferi. Biolozima nije bilo potrebno mnogo vremena da to istaknu čim su tačno bili određeni uslovi koji vladaju na površini Marsa i poslednjih deset godina pitanje životinja na planeti smatralo se rešeno - osim kada su u pitanju bili neizlečivi romantičari.

"Čak i da ste videli ono što mislite da ste videli", primeti Hilton, "mora da postoji neko prirodno objašnjenje."

"Dođite i uverite se", odvrati Gibson. "Kažem vam da je reč o dobro utabanom tragu."

"Oh, dobro, idem", reče Hilton.

"Idem i ja", reče pilot.

"Stanite malo! Ne možemo svi poći. Bar jedan od nas mora da ostane."

Gibson je u jednom trenutku hteo da se prijavi. A onda je shvatio da sebi nikada ne bi oprostio ako bi to učinio.

"Ja sam pronašao trag", reče on odlučno.

"Izgleda da sad imam i pobunu na vratu", primeti Hilton. "Ima li ko novčić? Onaj od vas trojice koji ne bude imao sreće ostaje."

"Ionako je to uzaludan lov", izjavi pilot, kada novčić odluči da on ostaje. "Očekujem da se vratite za jedan sat. Ako se duže zadržite, zahtevam da dovedete pravu marsovsku princezu, a la Edgar Rajs Berouz."

I pored sve skeptičnosti, Hilton je mnogo ozbiljnije gledao na tu stvar. "Biće nas trojica", reče on, "što znači da ne bi trebalo da bude problema ako naiđemo na bilo šta što je neprijateljski raspoloženo. Ali za slučaj da se nijedan od nas ne vrati, moraš ostati ovde, ne smeš krenuti u potragu za nama. Jesi li razumeo?"

"Dobro. Neću ni mrdnuti odavde."

Trojka se uputi preko doline prema maloj šumi. Gibson ih je predvodio. Pošto su stigli do visokih, tankih, papratnih listova 'morske trave', bez po muke su ponovo pronašli trag. Hilton je ćutke zurio u njega dobar minut, dok su ga Gibson i Džimi posmatrali sa izrazima na licu koji su govorili 'Šta smo ti kazali!'. Zatim on primeti: "Daj mi svoj blic-pištolj, Martine. Idem prvi."

Bilo bi glupo prepirati se. Hilton je bio viši, jači i vičniji. Gibson mu bez reči predade oružje.

Nema uvrnutijeg osećanja od praćenja uskog traga između visokih

lisnatih zidova, znajući da se u svakom trenutku možete naći licem u lice sa potpuno nepoznatim i možda neprijateljski nastrojenim stvorenjem. Gibson pokušava da se podseti kako su životinje koje nikada ranije nisu srele čoveka retko kad bile neprijateljski raspoložene - mada je bilo dovoljno izuzetaka od tog pravila koja su život činila zanimljivim.

Prešli su otprilike pola puta kroz šumu kada su naišli na mesto na kome se trag račvao u dva kraka. Hilton je odabrao onaj desni, ali je ubrzo otkrio da je posredi cul-de-sac. Vodio je do čistine prečnika otprilike dvadeset metara, na kojoj su sve biljke bile posečene - ili pojedene - neposredno iznad tla, tako da su ostali samo patrljci. Ovi su već počeli ponovo da niču i bilo je očigledno da su ovaj deo zemljišta na neko vreme napustila stvorenja, ma šta ona bila, koja su dolazila ovamo.

"Biljojedi", prošaputa Gibson.

"Prilično inteligentni", dodade Hilton. "Vidite li kako su ostavili korenje da ponovo nikne? Hajde da se vratimo i probamo drugim krakom."

Pet minuta kasnije naišli su na drugu čistinu. Bila je dosta veća od prve i nije bila pusta.

Hilton je čvršće stegao blic-pištolj, a Gibson je jednim glatkim, dobro uvežbanim pokretom namestio kameru i počeo da snima najčuvanije fotografije koje su ikada napravljene na Marsu. Zatim su svi odahnuli i stali da čekaju da ih Marsovci primete.

U tom su trenutku izbrisani vekovi maštarija i legendi. Svi čovekovi sni o susedima sličnim njemu sunovratili su se u limb. Zajedno s njima, neoplakana su otišla i Velsova čudovišta sa pipcima i ostale legije puzećih, utvarnih užasa. Nestao je takođe mit o hladnim, neljudskim inteligencijama koje bi mogle ravnodušno, sa svojih poslovičnih visina mudrosti, da gledaju na čoveka - spremne da ga uklone sa nimalo više zlobe nego što bi on sam uništio nekog insekta koji puzi.

U travi je bilo deset ovih stvorenja i sva su bila suviše zaposlena jelom da bi uopšte primetila uljeze. Po izgledu su podsećala na veoma zdepaste kengure; gotovo kuglasta tela balansirala su im na dve velike, vitke, zadnje noge. Nisu bila dlakava, a koža im je imala neobičan voštani sjaj, kao da je bila uglačana. Dve tanke ruke, koje su delovale potpuno pokretljive, protezale su se iz gornjeg dela tela i

završavale sićušnim šakama nalik na ptičje kandže - suviše male i slabe, neko bi pomislio, da bi mogle biti od bilo kakve veće praktične koristi. Glave su im bile nasadene pravo na trup, bez ikakvog nagoveštaja vrata, i na njima su se videla dva velika, bleđa oka sa širokim zenicama. Nisu imali nozdrve - samo veoma čudna, trouglasta usta sa tri zdepasta šiljka koja su mlela lišće. Sa glave su im mlitavo visila dva velika gotovo providna uha, povremeno se trzajući, a ponekad se uvijajući u trube koje su izgledale kao da bi mogle predstavljati krajnje delotvorne detektore zvuka, čak i u ovoj razređenoj atmosferi.

Najveći biljojed bio je visok otprilike kao Hilton, ali svi ostali bili su znatno manji. Jedna beba, koja nije imala ni metar, mogla se opisati jedino izlizanim pridevom 'slatka'. Uzbuđeno je skakutala unaokolo, pokušavajući da dohvati sočnije listove i s vremena na vreme ispuštajući slabe, kreštave zvuke koji su bili neopisivo patetični.

"Šta misliš, u kojoj su meri inteligentni?" konačno prošapšuta Gibson.

"Teško je reći. Primećuješ li kako paze da ne unište biljke koje jedu? Razume se, možda je reč o čistom instinktu - kao kod pčela koje znaju kako da sagrade košnice."

"Kreću se dosta sporo, zar ne? Pitam se da li su toplokrvne."

"Ne vidim zašto bi uopšte morale da imaju krv. Metabolizam im je verovatno prilično čudan kada mogu da prežive u ovoj klimi."

"Već je vreme da nas primete."

"Onaj veliki zna da smo ovde. Uhvatio sam ga kako nas gleda krajičkom oka. Primećuješ li kako su mu uši upravljene u našem pravcu?"

"Hajde da iziđemo na čistinu."

"Ne vidim kako bi mogli nešto da nam učine nažao čak i kada bi hteli. Ručice su im tako slabašne - ali pretpostavljam da oni trostrani kljunovi mogu da nanesu neku štetu. Krenućemo napred, veoma polako, pet-šest koraka. Ako krenu na nas, zaslepiću ih blicem dok se vi povlačite. Siguran sam da im možemo lako umaći. Sudeći po njihovoj građi, ne bi se reklo da su brzi."

Krećući se sasvim polako u nadi da će ih to ospokojiti pre nego učiniti sumnjičavima, uputili su se na čistinu. Sada više nije bilo sumnje da su ih Marsovci videli; šest pari velikih, mirnih očiju

zagledalo se u njih, a zatim skrenulo pogled, jer su stvorenja nastavila ono što je za njih bilo mnogo važnije - da jedu.

"Izgleda da čak nisu ni ljubopitljivi", primeti Gibson, pomalo razočaran. "Zar smo toliko nezanimljivi?"

"Hej - omladinac nas je primetio! Šta to smeru?"

Najmanji Marsovac prestao je da jede i upiljio se u uljeze sa izrazom koji je mogao da se tumači u rasponu od krajnje neverice do punonadežnog predviđanja novog obroka. Nekoliko puta je prodorno zaskvičao, na šta mu je jedan od odraslih neobavezno groktavo odgovorio. Zatim je skakućući krenuo prema zainteresovanim posmatračima.

Zaustavio se na nekoliko koraka od njih, ne pokazujući ni najmanji znak straha ili opreza.

"Kako si?" svečano ga upita Hilton. "Dozvoli da se predstavimo. S moje desne strane je Džejms Spenser; s moje leve, Martin Gibson. Ali bojim se da nisam dobro razumeo tvoje ime."

"Skvik", odvrati mali Marsovac.

"E, pa, Skvik, šta možemo da učinimo za tebe?"

Stvorenjce znatiželjno ispruži šaku i povuče Hiltona za odeću. Zatim skoči prema Gibsonu, koji je fotografisao ovu izmenu ljubaznosti. Ponovo je ispružio znatiželjno šapu, a Gibson skloni kameru na sigurno. Ispružio je šaku i maleni prsti je obuhvatiše iznenađujuće snažno.

"Momak je baš prijateljski raspoložen, zar ne?" primeti Gibson, jedva se izvukavši. "Bar nije vezana vreća kao njegov rođaci."

Odrasli do sada uopšte nisu obraćali pažnju na ono što se događalo. I dalje su spokojno žvakali na drugom kraju čistine.

"Baš bih voleo da imamo šta da mu damo, ali pretpostavljam da ne bi mogao da jede našu hranu. Pozajmi mi svoj nož, Džimi. Odseći ću mu malo morske trave, tek da mu pokažem da smo mu prijatelji."

Poklon je bio sa zahvalnošću prihvaćen i odmah pojeđen, a malene šake se ispružiše tražeći još.

"Izgleda da si pronašao pravu stvar, Martine", reče Hilton.

"Bojim se da je to ljubav iz koristoljublja", uzdahnu Gibson. "Hej, ostavi moju kameru na miru - to se ne jede!"

"Vidi, molim te", iznenada izusti Hilton. "Ovde se dešava nešto čudno. Šta bi ti rekao, koje je boje ovaj momčić?"

"Pa, smeđ spreda i - oh, prljavo siv po leđima."

"Zađi mu s leđa i ponudi mu još malo hrane."

Gibson učini tako, a Skvik se okrenu na stražnjim nogama kako bi ščepao novi komadić. Dok je to činio, dogodilo se nešto krajnje neobično.

Smeđa boja prednjeg dela njegovog tela polako je izbledela i za manje od minuta postala prljavo siva. Istovremeno se upravo suprotna stvar događala sa leđima stvorenja, i to je potrajalo sve dok izmena nije bila potpuna.

"Blagi Bože!" izusti Gibson. "Kao kod kameleona. Šta misliš, šta je posredi? Zaštitni raspored boja?"

"Ne, u pitanju je nešto pametnije. Pogledaj one tamo. Vidiš, uvek su smeđi - ili gotovo crni - s one strane kojom su okrenuti prema Suncu. Trik je jednostavno u tome da se uhvati najviše što je moguće toplote i da se izbegne njeno ponovno isijavanje. Biljke čine upravo isto to - pitam se ko se toga prvi setio? To im ne bi bilo ni od kakve koristi ako bi životinja morala brzo da se kreće, ali neki od onih velikih momaka tamo nisu promenili položaj poslednjih pet minuta."

Gibson se istog časa latio fotografisanja ove neobične pojave - što i nije bila neka majstorija, jer gde god da bi pošao, Skvik bi se punonadežno okrenuo prema njemu i strpljivo čekao. Kada je završio, Hilton primeti:

"Žao mi je što moram da prekinem ovaj dirljivi prizor, ali rekli smo da ćemo se vratiti za jedan sat."

"Ne moramo svi da pođemo. Budi dobar momak, Džimi - otrči nazad i reci mu da smo dobro."

Ali Džimi je zurio u nebo - bio je prvi koji je shvatio da poslednjih pet minuta jedna letelica kruži iznad doline.

Njihov jedinstveni usklik uznemirio je čak i Marsovce koji su spokojno brstili, tako da su se s neodobravanjem okrenuli. Skvika su u toj meri uplašili da je odskočio unazad u jednom ogromnom skoku, ali uskoro je prebrodio strah i ponovo im prišao.

"Vidimo se kasnije!" doviknu mu Gibson preko ramena dok su hitali sa čistine. Starosedeci uopšte nisu obraćali pažnju na njihov odlazak.

Već su bili na pola puta iz male šume, kada Gibson odjednom postade svestan činjenice da ga neko prati. Zastao je i osvrnuo se.

Skvik je dosta zaostajao, ali je i dalje odvažno skakutao iza njega. "Buu!" izusti Gibson, mašući rukama unaokolo poput pomahnitale vrane. "Vrati se mami! Nemam ništa za tebe."

Ništa nije vredelo, a svojim zastajanjem samo je omogućio Skviku da ga sustigne. Ostali su se već izgubili iz vidokruga, ni ne znajući da je Gibson zaostao. Tako se i desilo da su propustili veoma zanimljivu scenu kada je Gibson pokušao da se oslobodi svog novog prijatelja, a da mu pri tom ne povredi osećanja.

Posle pet minuta odustao je od otvorenog načina i pokušao sa lukavstvom. Srećom je zaboravio da vrati Džimiju nož, tako da je posle mnogo dahtanja i zamahivanja uspeo da sakupi malu gomilu 'morske trave' koju je položio ispred Skvika. Nadao se da će ga to zabaviti izvesno vreme.

Upravo je završio s tim, kada su se Hilton i Džimi trkom vratili da vide šta mu se dogodilo.

"Sve je u redu - dolazim", reče on. "Morao sam nekako da se oslobodim Skvika. Ovo će ga sprečiti da me sledi."

Pilot palog aviona počeo je da se brine, jer jedan sat samo što nije istekao, a od njegovih saputnika nije bilo ni traga. Kada bi se popeo na trup aviona, mogao je pogledom da obuhvati pola doline, kao i tamnu oblast rastinja u kojoj su nestali. Upravo je ispistivao pogledom ovo područje, kada se sa istoka pojavio spasilački avion i počeo da kruži nad dolinom.

Kada je bio siguran da su ga primetili, ponovo je obratio pažnju na tle. Upravo na vreme da vidi malu skupinu prilika kako izbijaju na otvoreno - a trenutak kasnije u neverici je stao da trlja oči.

Trojica su otišla u šumu; ali četvorica su iz nje sad izlazila. A četvrti je izgledao zaista neobično.

13.

Posle najuspešnijeg pada u istoriji istraživanja Marsa, kako je on kasnije nazvan, poseta Trivijum Karontisu i Luci Skjapareli predstavljala je, neizbežno, neku vrsta antiklimaksa. Gibson je ionako želeo da je odloži i da se odmah vrati u luku Louel sa svojom nagradom. Uskoro je odustao od svih pokušaja da odbaci Skvika, a kako će svi u koloniji ionako jedva čekati da vide pravog, živog Marsovca, odlučeno je da to malo stvorenje odleti nazad zajedno s njima.

Međutim, luka Louel nije im dozvoljavala da se vrate; prošlo je deset dana pre nego što su ponovo ugledali glavni grad. Pod velikim kupolama upravo se vodila jedna od najpresudnijih bitaka za planetu. Bila je to bitka o kojoj je Gibson saznavao samo preko radio-izveštaja - tiha, ali smrtonosna bitka koju je bio srećan što je propustio.

Izbila je epidemija koju je priželjkivao dr Skot. U najkritičnijim trenucima čak je jedna desetina stanovništva bila obolela od marsovske groznice. Međutim, serum sa Zemlje prekinuo je napad i bitka je izvojevana uz samo tri kobna slučaja. To je bio poslednji put da je groznica ikada zapretila koloniji.

Kada su odlučili da povedu Skvika u luku Skjapareli, suočili su se sa velikim poteškoćama, jer je to značilo da moraju unapred tamo otpremiti velike količine biljaka kojima se hranio. U početku su čak sumnjali da će moći da živi u atmosferi sa puno kiseonika unutar kupola, ali uskoro su otkrili da ga to ni najmanje nije brinulo - mada mu se apetit znatno smanjio. Ta srećna pojava objašnjena je tek mnogo kasnije. Međutim, nikada niko nije uspeo da otkrije razlog Skvikove privrženosti Gibsonu. Neko je jednom nabacio, nimalo uviđavno, da mu je bio privržen jer su obojica bili otprilike istog oblika.

Pre nego što su nastavili svoje putovanje, Gibson i njegove kolege, zajedno sa pilotom spasilačkog aviona i posadom zaduženom za popravke koja je stigla kasnije, nekoliko puta su posetili malu porodicu Marsovaca. Otkrili su samo jednu skupinu i Gibson se pitao nisu li oni poslednji primerici na planeti. Kao što se kasnije pokazalo,

to nije bio slučaj.

Spasilački avion sledio je trag njihovog leta kada je primio radio-poruku sa Fobosa u kojoj su se pominjali sjajni odblesci primećeni u Eteriji. (Svi su bili i te kako zbunjeni, jer im nije bilo jasno kako su nastali, sve dok im Gibson, sa opravdanim ponosom, nije objasnio.) Kada su otkrili da će biti potrebno svega nekoliko časova da se zamene mlazne jedinice na njihovom avionu, odlučili su da sačekaju da se donesu rezervni delovi i da to vreme iskoriste za proučavanje Marsovaca u njihovom prirodnom prebivalištu. Tada je Gibson prvi put naslutio tajnu njihovog postojanja.

U dalekoj prošlosti verovatno su udisali kiseonik i njihovi životni procesi još su zavisili od tog elementa. Nisu mogli da ga crpe neposredno iz tla, gde ga je bilo u nebrojenim trilionima tona; ali to su mogle da urade biljke kojima su se hranili. Gibson je ubrzo otkrio da su brojne 'mahune' u papratastim listovima nalik na morsku travu sadržale kiseonik pod dosta visokim pritiskom. Usporavanjem svog metabolizma, Marsovci su uspeali da uspostave ravnotežu - gotovo simbiozu - sa biljkama koje su im bukvalno obezbeđivale hranu i vazduh. Bila je to nesigurna ravnoteža koju je, čovek bi pomislio, mogla u svakom trenutku narušiti kakva prirodna katastrofa. Međutim, uslovi na Marsu već odavno su postali postojani i ravnoteža je mogla još veoma dugo da se održi - ako je Čovek ne naruši.

Popravke su potrajale nešto duže nego što su očekivali, tako da su stigli u luku Skjapareli tek tri dana po napuštanju luke Louel. U drugom po veličini gradu na Marsu živelo je manje od hiljadu ljudi, ispod dve kupole na jednoj dugačkoj, uskoj visoravni. Na tom mestu spustio se prvi pohod na Mars, tako da je položaj grada odista predstavljao istorijsku znamenitost. Tek nekoliko godina kasnije, kada su resursi planete bili bolje upoznati, odlučeno je da se središte kolonije preseli u Louel i da se Skjapareli dalje ne širi.

Mali grad je u mnogo pogleda predstavljao tačnu repliku većeg i modernijeg parnjaka. Njegove specijalnosti bile su lako inženjerstvo, geološka - ili pre aerološka - istraživanja i ispitivanje okolnih oblasti. Stoga je činjenica da su Gibson i njegove kolege sasvim slučajno nabasali na najveće otkriće do tada napravljeno na Marsu, na manje od sata leta od grada, izazvala izvesnu zavist.

Njihova poseta mora da je imala obeshrabrujući učinak na sve uobičajene aktivnosti u luci Skjapareli, jer kuda god da je Gibson krenuo sve bi stalo dok su se gomile okupljale oko Skvika. Omiljena zabava im je bila da ga namame na područje jednoličnog osvetljenja i da ga posmatraju kako ceo postaje crn, dok je radosno pokušavao da izvuče najviše što može iz toga. Upravo je u Skjapareliju nekome palo na pamet da projektuje na Skvika jednostavne slike i snimi ishod pre nego što ovaj izbledi. Jednog dana se Gibson veoma naljutio kada je naišao na fotografiju svog ljubimca sa grubim, ali prepoznatljivim karikaturalnim likom jedne dobro poznate televizijske zvezde.

Sve u svemu, njihov boravak u luci Skjapareli nije bio baš najsrećniji. U prva tri dana videli su sve što je vredelo videti, a ono nekoliko putovanja na koje su mogli da krenu po okolnom predelu nisu se pokazala mnogo zanimljiva. Džimi je sve vreme mislio o Ireni, što ga je prilično stajalo, budući da su privatne radio-veze sa lukom Louel bile skupe. Gibson je s nestrpljenjem čekao da se vrati u veliki grad koji je, ne tako davno, nazvao tek ovećim selom. Samo je Hilton, koji je, kako se činilo, imao neograničeno strpljenje, prihvatao život sa lakše strane i odmarao se dok su ostali oko njega zbog nečega bili stalno uzmuvani.

Za vreme njihovog boravka u gradu doživeli su i jedno uzbuđenje. Gibson se često pitao, pomalo zabrinuto, šta bi se dogodilo ako bi zakazala kupola pod pritiskom. Dobio je odgovor - bar u onoj meri u kojoj je to uopšte želeo - jednog mirnog popodneva dok je intervjuisao glavnog inženjera grada u njegovoj kancelariji. S njima je bio i Skvik; stajao je propet na donjim udovima poput kakve neverovatne dečje lutke.

Gibson je u toku intervjua postao svestan da njegova žrtva pokazuje više od uobičajene uznemirenosti. Um mu je očigledno bio negde daleko odatle i kao da je svakog časa očekivao da se nešto dogodi. Iznenada, bez upozorenja, cela zgrada se blago zatresla kao da ju je pogodio zemljotres. Ubrzo posle prvog usledila su još dva potresa u ravnomernim razmacima. Iz zvučnika na zidu dopro je užurbani glas: "Ispust na kupoli! Ovo je samo vežba! Imate deset sekundi da stignete do zaklona! Ispust na kupoli! Ovo je samo vežba!"

Gibson je skočio iz stolice, ali je odmah shvatio da nema potrebe da

čini bilo šta. Iz daljine je doprlo lupanje vratima - a onda je nastupila tišina. Inženjer je ustao i otišao do prozora koji je gledao na glavnu ulicu grada.

"Izgleda da su svi na sigurnom", reče on. "Razume se, ovi testovi nikada ne mogu da se izvedu tako da predstavljaju potpuno iznenađenje. Vrše se jednom mesečno i moramo reći ljudima koga će to dana biti, jer bi inače mogli pomisliti da je uzbuna prava."

"Ali šta treba da uradimo?" upita Gibson, kome je to bar dva puta rečeno, ali je zaboravio.

"Čim čujete signal - a to su tri eksplozije na tlu - morate naći zaklon. Ako se nalazite unutra, potrebno je da hitno uzmete masku za disanje kako biste mogli da spasete nekoga ko ne može da se skloni na vreme. Vidite, ako pritiska nestane, svaka kuća postaje samodovoljna jedinica sa dovoljno vazduha za nekoliko časova."

"A ako neko ostane napolju?"

"Pritisku bi bilo potrebno nekoliko sekundi da se spusti, a kako svaka kuća ima posebnu vazdušnu komoru uvek bi bilo moguće stići na vreme do zaklona. Čak i kada biste se srušili na otvorenom, verovatno bi s vama bilo sve u redu ako vas spasu u roku od dva minuta - osim ako imate bolesno srce. A na Mars ne dolazi niko ko ima bolesno srce."

"E, pa, nadam se da nikada nećete morati tu teoriju praktično da proverite."

"I mi se nadamo! Ali na Marsu morate biti spremni na sve. A evo i znaka da je sve u redu."

Zvučnik je ponovo oživeo.

"Vežba završena. Neka svi koji nisu uspeali da stignu do zaklona u propisanom vremenu obaveste upravu na uobičajen način. Kraj poruke."

"Hoće li?" upita Gibson. "Pomislio bih da će radije čutati o tome."

Inženjer se nasmeja.

"To zavisi. Verovatno i hoće ako je krivica do njih. Ali to je najbolji način da se ukaže na slaba mesta u našoj odbrani. Neko će doći i reći: 'Slušajte - čistio sam jednu od peći za rudu kada se oglasio alarm; bilo mi je potrebno dva minuta da iziđem iz te vražije stvari. Šta da radim na takvom mestu ako zaista nastane ispust?' U tom slučaju moramo smisliti odgovor, ako uopšte postoji."

Gibson sa zavišću pogleda Skvika, koji je, kako se činilo, spavao, ali, sudeći prema povremenim trzajima velikih providnih ušiju, videlo se da ga ovaj razgovor ipak donekle i zanima.

"Bilo bi lepo da smo kao on i da ne moramo da brinemo o vazдушnom pritisku. Onda bismo zaista mogli da učinimo nešto sa Marsom."

"Pitam se!" zamišljeno primeti inženjer. "Šta su oni učinili osim što su preživeli? Uvek je pogubno prilagoditi se na neku sredinu. Treba izmeniti sredinu da tebi odgovara."

Te reči su predstavljale gotovo odjek opaske koju mu je uputio Hedfild tokom njihovog prvog susreta. Gibson će ih se često sećati u potonjim godinama.

Povratak u luku Louel predstavljao je gotovo pobedničku paradu. Glavni grad bio je u zanosu zbog pobede nad epidemijom i sada je nestrpljivo čekao da vidi Gibsona i njegovu nagradu. Naučnici su pripremili pravi svečani doček Skviku; naročito mnogo posla imali su zoolozi koji je trebalo da objasne svoje ranije tvrdnje vezane za odsustvo životinja na Marsu.

Gibson je predao svog ljubimca stručnjacima tek kada su ga čvrsto uverili da im seciranje nijednog trenutka nije palo na pamet. A onda je on, pun ideja, pohitao da se vidi sa šefom.

Hedfild ga je ljubazno dočekao. Gibson je sa zanimanjem primetio da se šefovo držanje prema njemu znatno izmenilo. U početku je bilo - pa, ne baš neprijateljsko, ali moglo bi se reći donekle uzdržano. Nije ni pokušao da prikrije kako smatra Gibsonovo prisustvo na Marsu donekle smetnjom - još jednim bremenom koji treba pridodati onima koji su ga već opterećivali. Ovaj stav se lagano menjao tako da je sada bilo očigledno da ga upravnik više ne smatra velikom mukom.

"Doveli ste neke veoma zanimljive građane u moje malo carstvo", primeti Hedfild sa osmehom. "Upravo sam osmotrio vašeg privlačnog ljubimca. Već je ujeo glavnog lekara."

"Nadam se da lepo postupaju s njim", uplašeno primeti Gibson.

"S kim - sa glavnim lekarom?"

"Ne - sa Skvikom, razume se. Baš me zanima postoji li još koji oblik životinja koji nismo otkrili - možda inteligentniji."

"Drugim rečima, da li su ovo jedini pravi Marsovci?"

"Da."

"Proći će godine pre nego što to budemo znali zasigurno, ali pretpostavljam da jesu. Uslovi koji su im omogućili da prežive ne postoje na mnogo mesta na planeti."

"To je jedna od stvari o kojima sam želeo s vama da popričam." Gibson zavuču šaku u džep i izvadi pregršt mahuna smeđe 'morske trave'. Probušio je jednu od njih i začulo se slabo šištanje gasa.

"Ako se ova biljka gaji kako treba, mogla bi da reši problem sa kiseonikom u gradovima i otkloni svu našu sadašnju složenu mašineriju. Ukoliko bi imala dovoljno peska da se hrani, pružala bi vam sav potreban kiseonik."

"Nastavite", neobavezno reče Hedfild.

"Razume se, morali biste da izvršite selekciju kako biste dobili vrstu koja daje najviše kiseonika", nastavi Gibson, zagrejavši se za tu temu.

"Svakako", odvrati Hedfild.

Gibson sumnjičavo odmeri svog slušaoca, svestan da u njegovom držanju ima nečeg čudnog. Blagi osmeh poigravao je oko Hedfildovih usana.

"Mislim da me ne shvatate ozbiljno!" ogorčeno se usprotivi Gibson. Hedfild naglo ustade.

"Naprotiv!" odvrati on. "Uzimam vas mnogo ozbiljnije nego što mislite." Igrao se nekoliko trenutaka pritiskivačem za hartiju, a onda je očigledno doneo neku odluku. Iznenada se nagnuo napred prema mikrofону na stolu i pritisnuo dugme.

"Pozovite mi peščanu buvu i vozača", reče. Neka budu u zapadnoj vazdušnoj komori broj jedan za pola sata."

Okrenuo se prema Gibsonu.

"Možete li da se spremite do tada?"

"Šta - ovaj, da, pretpostavljam. Moram samo da uzmem opremu za disanje iz hotela."

"Dobro - vidimo se za pola sata."

Gibson je stigao deset minuta ranije, a mozak mu je grozničavo radio. Prevozno odeljenje uspelo je na vreme da obezbedi vozilo, a šef je bio tačan kao i uvek. Dao je vozaču uputstva koja Gibson nije mogao da prati i buva je pohitala iz kupole na put koji je opasivao

grad.

"Upravo postupam brzopleto, Gibsone", reče Hedfield dok je sjajni zeleni predeo promicao pored njih. "Ali da li biste mi dali svoju reč da ovo nikome nećete pomenuti dok vas ne ovlastim da to učinite?"

"Da, svakako", odvrati zapanjeni Gibson.

"Imam poverenja u vas jer smatram da ste na našoj strani i zato što sam se uverio da niste bili onolika napast kolika sam se pribojavao da ćete biti."

"Hvala vam", suvo odvrati Gibson.

"I zbog onoga što ste nas naučili o našoj vlastitoj planeti. Mislim da vam dugujemo nešto zauzvat."

Buva je zaokrenula prema jugu, sledeći trag koji je vodio u brda, a Gibson je iznenada shvatio kuda idu.

"Jesi li se uznemirila kada si čula da smo se srušili?" nestrpljivo upita Džimi.

"Svakako da jesam", odvrati Irena. "Strašno sam se uznemirila. Nisam mogla da zaspim od brige za tebe."

"Ali sada kad je sve prošlo, da li i dalje misliš da je vredelo brinuti se?"

"Pretpostavljam da jeste, ali to što se dogodilo stalno me podseća da ćeš za mesec dana ponovo otići. Oh, Džimi, šta ćemo onda?"

Dvoje zaljubljenih obuzeo je duboki očaj. Celu Džimijevo prethodno zadovoljstvo izbrisala je ta mračna okolnost. Bila je neizbežna. 'Ares' će krenuti sa Deimosa za manje od četiri nedelje i mogu proći godine pre nego što on bude u prilici da se vrati na Mars. Ta mogućnost bila je za njega toliko užasna da se nije mogla rečima iskazati.

"Ne mogu da ostanem na Marsu, čak i kada bi mi dopustili", reče Džimi. "Ne mogu da počnem da zarađujem dok ne steknem kvalifikaciju, a još me čekaju dve godine postdiplomskih i put na Veneru koji treba da odradim! Postoji samo jedna mogućnost!"

Irenine oči zasijaše; a zatim se ponovo smrkнула.

"Oh, o tome smo već pričali. Ubeđena sam da se tata ne bi složio."

"Možemo da pokušamo. Navešću Martina da ga obradi."

"Gospodina Gibsona? Misliš li da će pristati?"

"Znam da hoće, ako ga zamolim. I znam da će zvučati vrlo ubedljivo."

"Ne vidim zašto bi se on gnjavio oko toga."

"Oh, drag sam mu", odvrati Džimi samouvereno. "Siguran sam da će se složiti sa nama. Nije u redu da čamiš ovde na Marsu i da nikada ne vidiš Zemlju. Pariz - Njujork - London - kao da i nisi živela ako ih ne posetiš. Znaš šta, zapravo, mislim?"

"Šta?"

"Tvoj otac je sebičan što te drži ovde."

Irena se malo naduri. Mnogo je volela oca i njen prvi poriv bio je da ga srčano brani. Međutim, tih dana nije znala kome bi trebalo da bude odana, iako se uopšte nije dovođilo u pitanje ko će pobediti na dužu stazu.

"Razume se", reče Džimi, shvativši da je možda preterao, "ubeđen sam da ti želi sve najbolje, ali pritiskaju ga mnoge brige. Verovatno je i zaboravio kako Zemlja izgleda i ne shvata šta ti gubiš! Ne, moraš pobeći odavde pre nego što bude suviše kasno."

Irena je i dalje bila nesigurna. A onda im je upomoć pritekao njen smisao za humor koji je bio mnogo izoštriji od Džimijevog.

"Sasvim sam ubeđena da bi ti bio u stanju da, kada bismo se nalazili na Zemlji i ti morao da se vratiš na Mars, isto tako lako dokažeš da treba da krenem sa tobom!"

Džimi je pogleda pomalo povređeno, a onda shvati da mu se Irena, u stvari, ne podsmeva.

"Dobro", reče on. "To smo sredili. "Razgovaraću sa Martinom čim ga budem video - i zamoliću ga da obradi tvog tatu. Hajde da do tada zaboravimo sve o ovome, važi?"

Gotovo da im je to pošlo za rukom.

Mali amfiteatar u brdima iznad luke Louel bio je upravo onakav kakvog ga se Gibson sećao, osim što je zelenilo njegovog bujnog rastinja malo potamnelo, kao da je već primilo prvo upozorenje još daleke jeseni. Peščana buva dovezla ih je do najveće od četiri male kupole i oni se uputiše ka njenoj vazdušnoj komori.

"Kada sam prethodni put bio ovde", suvo primeti Gibson, "rečeno mi je da bismo morali da se podvrgnemo dezinfekciji pre ulaska."

"Blago preterivanje kako bi se obeshrabrili neželjeni posetioци", odvrati bestidno Hedfild. Spoljašnja vrata se otvoriše na njegov znak i oni hitro skinuše uređaje za disanje. "Nekada smo preduzimali

takve mere opreza, ali sada to više nije potrebno."

Unutrašnja vrata skliznuše u stranu i oni uđoše u kupolu. Dočeka ih je muškarac u belom radnom odelu naučnog radnika - zapravo, čistom belom radnom odelu jednog od viših naučnih radnika.

"Zdravo, Beinse", pozdravi ga Hedfild. "Gibson - ovo je profesor Beins. Pretpostavljam da ste čuli jedan za drugoga."

Rukovali su se. Gibson je znao da je Beins bio jedan od najvećih stručnjaka u oblasti biljne genetike. Pre godinu ili dve negde je pročitao da je otišao na Mars da proučava tamošnju floru.

"Znači, vi ste taj momak koji je upravo otkrio oksiferu", pomalo pospano primeti Beins. Bio je to krupan, markantan čovek, sa odsutnim izrazom lica, koji je strašno odudarao od njegovog masivnog tela i odlučnih crta.

"Znači, tako je zovete?" upita Gibson. "Mislio sam da sam je otkrio. Ali počinjem da sumnjam u to."

"Nema sumnje da ste otkrili nešto isto tako važno", stade da ga razuverava Hedfild. "Međutim, Beinsa ne zanimaju životinje, tako da nema svrhe da mu pričate o svojim marsovskim prijateljima."

Išli su između niskih provizornih zidova koji su, primetio je Gibson, delili kupolu na bezbroj prostorija i hodnika. Celo to mesto delovalo je kao da je sagrađeno u velikoj žurbi; naišli su na predivnu naučnu opremu koja je stajala na grubim sanducima za pakovanje, a svuda unaokolo vladala je atmosfera grozničave improvizacije. Čudno, ali tu je radilo sasvim malo ljudi. Gibson je stekao utisak da je zadatak koji se ovde obavljao završen i da su ostali samo najneophodniji članovi osoblja.

Beins ih je poveo ka vazdušnoj komori koja je ovu kupolu spajala sa jednom od drugih; dok su čekali da se otvore poslednja vrata, on tiho primeti: "Od ovog bi mogle da vas zabole oči." Prihvativši upozorenje, Gibson podiže šaku kao štit.

Prvi utisak sveo se na svetlost i toplotu. Učinilo mu se kao da je sa polarne oblasti prešao u trope, napravivši pri tom jedan jedini korak. Iznad njihovih glava, baterije snažnih svetiljki obasjavale su polukružnu odaju. Vazduh je bio nekako težak i sparan, što nije bila samo posledica toplote, tako da se zapitao kakvu to vrstu atmosfere udiše.

Ova kupola nije bila izdeljena pregradama; predstavljala je veliki,

kružni prostor ispresecan urednim lejama u kojima su rasle sve marsovske biljke koje je Gibson ikada video, kao i još mnogo drugih. Otprilike četvrtinu oblasti prekrivale su visoke, smeđe mahune koje je Gibson smesta prepoznao.

"Sve vreme ste znali za njih?" upita on, ni iznenađen ni naročito razočaran. (Hedfild je bio sasvim u pravu: Marsovci su bili mnogo važniji.)

"Da", odvrati Hedfild. "Otkrivene su pre otprilike dve godine i uopšte nisu retke duž polutarnog pojasa. Rastu samo na mestima gde ima dosta Sunca i vaše malo polje je najsevernije koje je pronađeno."

"Izdvajanje kiseonika iz peska zahteva velike količine energije", objasni Beins. "Ovde im pomažemo ovim svetiljkama i pokušavamo da vršimo neke opite na vlastitu ruku. Dođite da vidite ishode."

Gibson ode do određene parcele, držeći se pažljivo uske staze. Ove biljke ipak nisu bile potpuno iste kao one koje je on pronašao, mada su očigledno potekle sa iste loze. Razlika koja je najviše zapanjivala odnosila se na potpuno odsustvo mahuna sa gasom; njihovo mesto zauzele su mnogobrojne sićušne pore.

"Ovo je veoma važno", reče Hedfild. "Odgajili smo vrstu koja oslobađa kiseonik pravo u vazduh, jer joj nije potrebno da ga više skladišti. Sve dok ima dovoljno svetlosti i toplote, u stanju je da crpi sve što joj je potrebno iz peska, a zatim odbacuje viškove. Sav kiseonik koji sada udišete potiče od ovih biljaka - u ovoj kupoli nema drugog izvora."

"Razumem", polako izgovori Gibson. "Znači, moja zamisao već vam je pala na pamet - a otišli ste i mnogo dalje. Ali još mi nije jasna potreba za tolikom tajnovitošću."

"Kakvom tajnovitošću?" upita Hedfild sa izrazom povređene nevinosti.

"Ma, hajdete!" pobuni se Gibson. "Upravo ste me zamolili da ne pominjem ovo mesto."

"Oh, to je stoga što ćemo za nekoliko dana izdati zvanično saopštenje, a nismo želeli da podgrevamo lažnu nadu. Ali u stvari, nije reč ni o kakvoj pravoj tajni."

Gibson je razmišljao o ovoj opaski tokom celog puta nazad u luku Louel. Hedfild mu je dosta toga rekao, ali da li mu je kazao sve? Gde se - i da li se uopšte - Fobos uklapao u tu sliku? Gibson se pitao da

nisu njegove sumnje vezane za unutrašnji mesec bile potpuno neosnovane; on očigledno nije mogao imati nikakve veze sa ovim posebnim projektom. Imao je želju da pritisne Hedfilda otvorenim pitanjima, ali je odustao. Mogao je od sebe da napravi budalu, ako bi to uradio.

Kupole luke Louel pomaljale su se iznad strmog, ispupčenog obzorja kada je Gibson načio temu koja mu je zadavala glavobolju poslednje dve nedelje.

"Ares' se vraća na Zemlju za tri sedmice, je li tako?" obrati se on pitanjem Hedfildu. Ovaj drugi samo klimnu; pitanje je očigledno bilo čisto retoričke prirode, jer je Gibsonu odgovor bio isto tako dobro poznat kao i svima ostalima.

"Razmišljao sam nešto", počeo polako Gibson. "Voleo bih da ostanem na Marsu još malo. Možda do sledeće godine."

"Oh", izusti Hedfild. Ovaj uzvik nije značio ni čestitanje ni neslaganje i Gibsona malo pogodi to što je njegova neverovatna objava primeljena u toj meri ravnodušno. "A šta će biti sa vašim poslom?" nastavi šef.

"Sve to mogu isto tako da radim i ovde kao i na Zemlji."

"Pretpostavljam da shvatate", reče Hedfild, "da ćete, ako ostanete ovde, morati da počnete da se bavite nekim korisnim poslom." Nasmehio se pomalo kiselo. "To baš nije bilo taktično od mene, zar ne? Hteo sam da kažem da ćete morati da obavljate neki posao koji će koristiti održanju kolonije. Imate li neku određenu ideju u tom pogledu?"

To je već malo ohrabrivalo; bar je značilo da Hedfild nije smesta odbacio njegov predlog. Ali Gibson je to prevideo u prvom naletu oduševljenja.

"Nisam mislio da ovde svijem stalni dom", reče on pomalo neuverljivo. "Ali voleo bih izvesno vreme da provedem u proučavanju Marsovaca, a hteo bih i da pokušam još neke da pronađem. Uostalom, ne želim da odem sa Marsa u trenutku kada stvari postaju zanimljive."

"Kako to mislite?" brzo upita Hedfild.

"Pa mislim - te kiseoničke biljke i puštanje u rad kupole broj sedam. Voleo bih da vidim šta će od svega toga ispasti u narednih nekoliko meseci."

Hedfild se zamišljeno zagleda u svog putnika. Mnogo manje je bio iznenađen nego što je to Gibson mogao i zamisliti, jer je već i ranije viđao kako se te stvari događaju ljudima. Čak se i pitao da li će se dogoditi i Gibsonu i uopšte nije bio nezadovoljan razvojem događaja. Objašnjenje je zaista bilo veoma jednostavno. Gibson je trenutno bio mnogo srećniji nego što je to ikada bio na Zemlji; učinio je nešto vredno i počeo je da oseća kako postaje deo marsovske zajednice. Poistovećivanje gotovo da je bilo gotovo, a činjenica da je Mars već jednom pokušao da mu ugrozi život samo je još više ojačala njegovu odlučnost da ostane. Ako se vrati na Zemlju, to će značiti ne da se vraća kući - već da ide u progonstvo.

"Polet i oduševljenje, znate, nisu dovoljni", reče Hedfild.

"To mi je sasvim jasno."

"Ovaj naš mali svet zasniva se na dve stvari - na veštini i napornom radu. Bez obe te stvari, mogli bismo glatko da se vratimo na Zemlju."

"Ne plašim se rada i ubeđen sam da mogu da savladam neke upravne poslove koje ovde obavljate - kao i veći deo onih rutinskih tehničkih poslova."

Hedfild pomisli kako je to verovatno tačno. Sposobnost da se obavljaju te stvari zavisila je od stepena inteligencije, a Gibson je bio i te kako inteligentan. Ali bilo je potrebno mnogo više od inteligencije; postojali su i lični činoci. Biće bolje da ne pothranjuje Gibsonove nade dok se još malo ne raspita i ne porazgovara o toj stvari sa Vitekerom.

"Kazaću vam šta da uradite", reče Hedfild. "Podnesite provizornu molbu za ostanak i ja ću je poslati na Zemlju. Odgovor ćemo dobiti za otprilike nedelju dana. Razume se, ako vas oni odbiju, mi tu ništa ne možemo."

Gibson je sumnjao u to, jer je dobro znao koliko se malo Hedfild obazirao na zemaljska pravila kada su se kosila sa njegovim planovima. Ali samo je kazao: "A ako se Zemlja složi, pretpostavljam da je onda odluka na vama?"

"Da. Počeću onda da razmišljam o svom odgovoru."

Gibson pomisli da su stvari do sada tekle na zadovoljavajući način. Pošto je napravio prvi korak, osetio je veliko olakšanje, kao da ništa više nije zavisilo od njega. Jednostavno je trebalo da se prepusti struji i da sačeka razvoj događaja.

Vrata vazdušne komore se otvoriše pred njima i buva se uveze u grad. Čak i ako je pogrešio, nikakva šteta neće biti počinjena. Uvek se može vratiti narednim brodom - ili onim posle njega.

Međutim, nije bilo sumnje da ga je Mars izmenio. Znao je šta će neki od njegovih prijatelja reći kada budu pročitali vest. "Jesi li čuo za Martina? Izgleda da je Mars od njega napravio čoveka! Ko bi to pomislio?"

Gibson se nelagodno promeškolji. Nije imao nameru da postane uzor za bilo koga, ako je mogao to da spreči. Čak i u svojim najsentimentalnijim trenucima nikada nije bio sklon onim kićenim viktorijanskim parabolama o lenjim, sebi okrenutim muškarcima koji ipak postaju korisni članovi zajednice. Ali užasno se plašio da je nešto slično počelo upravo njemu da se događa.

14.

"Na sunce s tim, Džimi. Šta si to smislio? Izgleda da jutros nisi baš pri apetitu."

Džimi se zlovoljno igrao sintetičkim omletom po tanjiru; već ga je iseckao na mikroskopske komade.

"Razmišljao sam o Ireni i o tome kakva je šteta što nikada nije bila u prilici da vidi Zemlju."

"Jesi li siguran da ona to želi? Nikoga ovde nisam čuo da je izrekao bilo kakvu zamerku ovom mestu."

"Oh, želi ona to, i te kako. Pitao sam je."

"Prestani da okolišaš. Šta ste to vas dvoje sada smislili? Nameravate li da pobegnute na 'Aresu'?"

Džimi je pozeleneo.

"Baš to, ali neće biti tako lako! Iskreno govoreći - zar ne mislite da bi Irena trebalo da se vrati na Zemlju i završi školu? Ako ostane ovde, postaće prava... prava..."

"Prosta seljančica - sirova kolonijalka? Jesi li na to mislio?"

"Ovaj, tako nešto, ali bilo bi mi draže da niste bili tako grubi."

"Izvini - nisam hteo. U stvari, slažem se s tobom; i meni je to palo na pamet. Mislim da bi neko trebalo to da pomene Hedfildu."

"Upravo to smo..." uzbuđeno počeo Džimi.

"...to ste ti i Irena hteli da ja obavim?"

Džimi raširi ruke, glumeći očajanje.

"Vas niko ne može da prevari. Da."

"Pomisli samo koje vreme bismo uštedeli da si to odmah kazao. Ali, reci mi iskreno, Džimi - koliko je ozbiljno to sa Irenom?"

Džimi mu uzvрати otvorenim, odlučnim pogledom koji je sam po sebi predstavljao dovoljan odgovor.

"Krajnje ozbiljno; treba to da znate. Želim da se oženim njome čim napuni dovoljno godina - i čim ja budem sposoban da sam zarađujem za život."

Nastupila je mukla tišina, a onda Gibson odvrati:

"Mogao si da prođeš i mnogo gore; ona je fina devojka. I smatram da će joj dosta koristiti da godinu-dve provede na Zemlji. Ipak, ne bih dirao Hedfilda u ovom trenutku. Ima strašno puno posla i... već sam

nešto tražio od njega."

"Oh?" izusti Džimi, podigavši pogled sa zanimanjem.

Gibson pročisti grlo.

"Ranije ili kasnije ipak bi se pročulo, ali nemoj još nikome ništa da kažeš o tome. Prijavio sam se da ostanem na Marsu."

"Blagi Bože!" uzviknu Džimi. "Pa to je... to je velika stvar."

Gibson potisnu osmeh.

"Misliš li da ispravno postupam?"

"Ovaj, svakako. I ja bih voleo to da učinim."

"Čak i ako Irena ode na Zemlju?" suvo ga upita Gibson.

"To nije pošteno! Koliko dugo nameravate da ostanete?"

"Iskreno govoreći, ne znam; zavisi od premnogo činilaca. Samo jedno znam, a to je da ću morati da ispečem neki zanat!"

"Koji?"

"Nešto prikladno - i produktivno. Imaš li kakvu ideju?"

Džimi je na trenutak sedeo u tišini naboranog čela i razmišljao. Gibson se pitao o čemu razmišlja. Da li mu je žao što će uskoro morati da se razdvoje? Tokom poslednjih nekoliko nedelja napetost i neprijateljstvo, koji su ih nekada istovremeno odbijali i privlačili, sasvim su nestali. Postigli su stanje emocionalne ravnoteže koja je bila prijatna, ali ne i zadovoljavajuća u onoj meri u kojoj se Gibson nadao da će to biti. Možda je sam za to bio kriv; možda se plašio da pokaže svoja dublja osećanja i krio ih iza zadirkivanja, pa čak i povremenog sarkazma. Ako je to bio slučaj, to znači da se samo plašio da bi mogao da ima i previše uspeha. Ranije se nadao da će zadobiti Džimijevo poverenje; ali sada je izgledalo kao da Džimi dolazi kod njega samo kada nešto želi. Ne - to nije bilo pošteno. Nema sumnje da je bio drag Džimiju, možda ništa manje nego što su mnogi očevi bili dragi svojim sinovima. To je bio uspeh kojim je mogao da se ponosi. Takođe je mogao da se pohvali i da je zaslužan za veliko poboljšanje u pogledu Džimijevog ponašanja, od kada su krenuli sa Zemlje. Nije više bio bespomoćan i stidljiv; iako se i dalje držao prilično ozbiljno, nikada nije bio mrzovoljan. Gibson pomisli da je to ipak nešto čime bi mogao da bude i te kako zadovoljan. Ali malo šta je još mogao da učini. Džimi je polako izmicao iz njegovog sveta - sada mu je jedino Irena bila važna.

"Bojim se da nemam nikakvu ideju", reče Džimi. "Razume se,

možete preuzeti moj posao! Oh, to me je podsetilo na nešto na šta sam nabasao u upravi pre neki dan." On spusti glas do zavereničkog šapata i nagnu se preko stola. "Da li ste ikada čuli za 'Projekat Zora'?"

"Ne; šta je to?"

"I sam pokušavam da saznam. Nešto veoma tajno; uz to, mislim da je prilično krupna stvar."

"Oh!" izusti Gibson odjednom se zainteresovavši. "Možda sam ipak nešto čuo o tome. Ispričaj mi šta znaš."

"Ovako: jedno veče sam radio do kasna u odeljenju za dokumentaciju, sedeo sam na podu između dva ormara sa ladicama i sređivao neke hartije, kada su ušli šef i major Viteker. Nisu znali da sam tu, tako da su nastavili razgovor. Nisam pokušao da prisluškujem, ali znate kako je to. Sasvim iznenada, major Viteker reče nešto što me natera da se istog časa ukočim. Mislim da su ovo bile njegove reči: 'Šta god da se dogodi, cena će biti i te kako visoka čim Zemlja sazna za Projekat Zoru - čak i ako uspe.' Zatim se šef nekako čudno nasmejao i rekao nešto o tome kako uspeh opravdava sredstva. To je bilo sve što sam uspeo da čujem; ubrzo potom su izišli. Šta mislite o tome?"

"'Projekat Zora!'" Postojala je izvesna čarolija oko tog naziva od koje je Gibsonov puls ubrzao ritam. Bio je gotovo ubeđen da je to moralo imati neke veze sa istraživanjem koje se odigravalo gore u brdima iznad grada - ali ono teško da je moglo opravdati Vitekerovu primedbu. Ili je možda ipak moglo?

Gibson je malo znao o međusobnom uticaju političkih sila između Zemlje i Marsa. Procenio je, na osnovu povremenih Hedfildovih primedbi i komentara u lokalnoj štampi, da je kolonija upravo prolazila kroz kritično razdoblje. Na Zemlji su se neki moćni glasovi usprotivili ogromnim izdacima koji je, kako se činilo, trebalo da se produže na naodređeno vreme bez ikakvog nagoveštaja da će u dogledno vreme biti ukinuti. Hedfild je više puta ogorčeno govorio o projektima koje je bio primoran da napusti usled ekonomskih neprilika, kao i o drugim planovima za koje uopšte nije mogao da dobije dozvolu.

"Videću šta mogu da izvučem iz svojih... ovaj... raznih izvora obaveštavanja", reče Gibson. "Da li si to pomenuo bilo kome?"

"Nisam."

"Da sam na tvom mestu, ne bih to ni dalje činio. Konačno, možda se nije reč ni o čemu važnom. Obavestiću te šta sam saznao."

"Nećete zaboraviti da pitate za Irenu?"

"Čim mi se ukaže prilika. Ali može potrajati - moram da uhvatim Hedfilda kada je dobro raspoložen!"

Gibson nije imao nimalo uspeha kao privatni detektiv. Pokušao je dva puta, i to prilično nespretno i otvoreno, pre nego što je zaključio da od čeonog pristupa neće imati nikakve koristi. Prva meta mu je bio Džordž, barmen, jer se činilo da on zna sve što se događa na Marsu i bio je jedan od Gibsonovih najvrednijih izvora informacija. Međutim, ovog puta mu nije mogao biti ni od kakve koristi.

"'Projekat Zora'?" ponovi on sa zbunjenim izrazom lica. "Nikad čuo."

"Jesi li sasvim siguran?" upita Gibson, posmatrajući ga kroz gotovo spuštene kapke.

Džordž je delovao kao da se duboko zamislio.

"Sasvim siguran", konačno odvrati. I na tome se završilo. Džordž je bio odličan glumac, tako da je bilo nemoguće pogoditi da li laže ili govori istinu.

Gibson je prošao nešto bolje sa urednikom 'Marsovskog Tajmsa'. Vestermen je bio čovek koga je inače izbegavao, jer se uvek trudio da mu izmami kakav članak, a Gibson je postojano kasnio sa ispunjavanjem zemaljskih obaveza. Dvočlano redakcijsko osoblje stoga je iznenađeno podiglo pogleda kada je posetilac ušao u malu kancelariju jedinih novina na Marsu.

Pošto je prvo ponudio nekoliko kopija svojih tekstova kao zalog mira, Gibson je postavio klopku.

"Pokušavam da sakupim sve što mogu o 'Projektu Zora'", reče on onako uz put. "Znam da je to još tajna, ali želim da sve imam pripremljeno kada se bude moglo objaviti."

Nekoliko trenutaka potrajala je mrtva tišina. A onda Vestermen primeti: "Mislim da će biti najbolje da se kod šefa raspitaš o tome."

"Nisam hteo da ga gnjavim - ima toliko posla", nevino odvrati Gibson.

"Ja ti, ovaj, ništa ne mogu reći."

"Hoćeš da kažeš da ne znaš ništa o tome?"

"Ako ti tako više odgovara. Na Marsu postoji jedva nekoliko desetina

ljudi koji bi mogli da ti kažu šta je tu posredi."

Bar je to bilo vredno obaveštenje.

"Da nisi možda i ti jedan od njih?" upita Gibson.

Vestermen slegnu ramenima.

To je bilo sve što je Gibson uspeo da izvuče iz njega. Sumnjao je da Vestermen zna išta više od njega o tome, ali se trudio da prikrije to svoje neznanje. Ovaj razgovor je, međutim, potvrdio dve stvari. 'Projekat Zora' je, nema sumnje, postojao i predstavljao je neverovatno dobro čuvanu tajnu. Gibsonu nije preostalo ništa drugo nego da sledi Vestermenov primer, da drži oči otvorene i da nagađa. Odlučio je da na izvesno vreme odustane od potrage i da svrati do biofizičke laboratorije u kojoj je Skvik bio počasni gost. Mali Marsovac bezazleno je sedeo, olako shvatajući život, dok su naučnici stajali i razgovarali u uglu, pokušavajući da odluče šta da preduzmu. Čim je ugledao Gibsona, oduševljeno je zaskvičao i stao da skakuče preko prostorije, oborivši na svom putu stolicu, ali srećom izbegavši sve vredne aparate. Skupina biologa pratila je ovo sa izvesnim besom; verovatno se nije uklapalo u njihove poglede na psihologiju Marsovaca.

"Pa", obrati se Gibson vođi tima, kada je uspeo da se oslobodi Skvikovih kandži. "Da li ste do sada uspeali da odredite njegov stepen inteligencije?"

Naučnik se počea po glavi.

"Čudna je to životinja. Ponekad imam osećaj da nam se podsmeva. Ali najčudnije je to što se sasvim razlikuje od ostalih pripadnika svog plemena. Poslali smo jedinicu da ih proučava na onom polju, znate."

"U kom smislu je drugačiji?"

"Ostali ne pokazuju nikakva osećanja, koliko smo do sada uspeali da otkrijemo. Uopšte nisu znatiželjni. Možete stajati pored njih i ako dovoljno dugo čekate oni će pojesti sve biljke oko vas. Sve dok im neposredno ne zasmetate, uopšte vas neće primećivati."

"A šta se događa ako im zasmetate?"

"Pokušaće da vas odgurnu, poput kakve prepreke. Ako ne uspeju, jednostavno će otići negde drugde. Šta god uradili, ne možete ih naljutiti."

"Da li to znači da su dobroćudni ili strašno glupi?"

"Sklon sam uverenju da nije posredi nijedno ni drugo. Veoma dugo

nisu imali prirodnih neprijatelja, tako da im uopšte ne pada na pamet da bi ih neko mogao povrediti. Takođe su to verovatno stvorenja koja sve rade iz navike; život je veoma težak za njih, tako da ne mogu sebi da dozvole skupi luksuz kao što su znatiželja i slični porivi."

"Kako onda objašnjavate ponašanje ovog momčića?" upita Gibson, pokazavši na Skvika, koji mu je upravo preturao po džepovima. "Mislim da nije gladan - upravo sam mu ponudio da jede - što znači da je posredi čista znatiželja."

"Verovatno je u fazi kroz koju svi prođu u mladosti. Razmislite o tome kako se mače drugačije ponaša od odrasle mačke - ili beba od odraslog čoveka, kad smo već kod toga."

"Znači, da će Skvik, kada odraste, biti poput ostalih?"

"Verovatno, ali to nije sigurno. Ne znamo kakve su mu mogućnosti za sticanje novih navika. Na primer, veoma je spretan u pronalaženju izlaza iz lavirinta - kada ga ubedite da se potruđi."

"Jadni Skvik!" reče Gibson. "Ponekad se osećam kriv što sam te odveo od kuće. Ali to je bila tvoja zamisao. Hajdemo u šetnju."

Skvik istog časa skakućući krenu prema vratima.

"Jeste li videli?" uzviknu Gibson. "Razume šta govorim."

"To može i pas kada čuje naređenje. Možda je i ovde jednostavno u pitanju navika - vodili ste ga napolje u ovo vreme svakoga dana. Možete li da ga vratite za pola sata? Podešavamo encefalograf kako bismo dobili EEG snimke njegovog mozga."

Te popodneve šetnje predstavljale su način da se Skvik lakše pomiri sa svojom sudbinom i istovremeno su olakšavale Gibsonovu savest. Ponekada se osećao kao pravi kradljivac beba koji je napustio svoju žrtvu odmah pošto ju je ukrao. Ali sve je to bilo zarad nauke, a i biolozi su se zakleli da neće ni na koji način povrediti Skvika.

Stanovnici luke Louel već su se bili navikli da vide ovaj čudni par u njegovoj dnevnoj šetnji ulicama i više se nisu stvarale gužve kada bi oni prolazili. Kada bi šetali posle školskih časova, Skvik je obično privlačio pažnju mladih obožavalaca koji su želeli da se poigraju s njim, ali danas je bilo rano popodne i mladi naraštaj još se nalazio s one strane brave. Kada su Gibson i njegov saputnik izbili na Brodvej, nije bilo nikoga na vidiku, ali ubrzo se u daljini pojavi jedna poznata prilika. Hedfild je bio u svom dnevnom obilasku i, kao i obično, u

društvu ljubimaca.

Topaz i Tirkiz tada su prvi put srele Skvika i njihov aristokratski mir bio je ozbiljno poljuljan, mada su davale sve od sebe da to prikriju. Potezale su uzice i pokušavale da se neprimetno sakriju iza Hedfilda, dok ih Skvik uopšte nije ni primećivao.

"Kakva menažerija!" nasmeja se Hedfild. "Mislim da se Topazu i Tirkizu ne dopada što su dobile suparnika - tako dugo je ovo mesto pripadalo samo njima da sigurno misle kako ga poseduju."

"Ima li vesti sa Zemlje?" nestrpljivo upita Gibson.

"Oh, mislite na vašu prijavu? Blagi Bože, pa poslao sam je tek pre dva dana! I sami znate kojom se brzinom odigravaju stvari tamo dole. Proći će najmanje još nedelju dana pre nego što stigne odgovor."

Zemlja se uvek nalazila 'dole', a spoljašnje planete 'gore', kako je Gibson otkrio. Ti izrazi su u njegovom umu izazivali neobičnu sliku velike padine koja vodi dole do Sunca, sa planetama koje leže na njoj na različitim visinama.

"Zaista mi nije jasno kakve to veze ima sa Zemljom", nastavi Gibson.

"Konačno, nije reč ni o kakvom zauzimanju broskog prostora. Ja sam već ovde - u stvari, samo ću im uštedeti trud ako se ne vratim!"

"Ne umišljate valjda da takvo logičko razmišljanje znači nešto političarima dole na Zemlji!" odvrati Hedfild. "Oh, nikako! Sve mora da prođe kroz odgovarajuće kanale."

Gibson je bio prilično siguran da Hedfild obično ne govori o svojim pretpostavljenima na ovako neobavezan način, i on oseti ono čudnovatno zadovoljstvo koje je gotovo uvek posledica indiskretnog razgovora. Bio je to još jedan znak da šef ima poverenja u njega i da smatra da je na njegovoj strani. Da li da se usudi da pomene i one druge dve stvari koje su mu bile na pameti - 'Projekat Zoru' i Irenu? Što se Irene tiče, obećao je, i ranije ili kasnije moraće da održi obećanje. Ali prvo je ipak morao da porazgovara sa Irenom - da, to je bio savršeno dobar razlog za odlaganje.

Toliko dugo je to odlagao da mu je stvar sasvim izmakla iz ruku. Sama Irena napravila je prvi korak, nesumnjivo na Džimijevo navaljivanje; Gibson je od Džimija dobio potpun izveštaj narednog dana. Na osnovu Džimijevog izraza lica lako je bilo dokučiti kakav je

bio ishod.

Irenin predlog mora da je za Hedfilda predstavljao i te kakav šok, jer je on izvan svake sumnje verovao da je svojoj kćeri pružio sve što joj je bilo potrebno i na taj način podlegao uobičajenoj roditeljskoj zabludi. Pa ipak, primio je ovo mirno i sve je prošlo bez scena. Hedfild je bio suviše inteligentan čovek da bi zauzeo stav duboko povređenog oca. Samo je izneo razumne i nužne razloge zašto Irena ne može da ide na Zemlju dok ne napuni dvadeset jednu godinu, kada je i on nameravao da se vrati radi jednog dužeg odmora tokom koga bi mogli zajedno da obiđu svet. A do tada je ostalo još samo tri godine.

"Tri godine!" vajkao se Džimi. "Tri godine ili tri životna veka, svejedno je!"

Gibson je duboko saosećao s njim, ali je probao da sagleda i svetliju stranu stvari.

"To i nije tako dugo. Do tada ćeš steći potpunu kvalifikaciju u poslu i zarađivaćeš mnogo više od većine mladića tih godina. A iznenadićeš se kako vreme brzo prolazi."

Ovo jovovsko tešenje nije uspelo da razvedri Džimija. Gibson oseti potrebu da doda kako je dobro da su se godine starosti na Marsu još računale po zemaljskom vremenu, a ne prema marsovskoj godini koja je trajala 687 dana. Ipak je odustao i samo upitao: "Šta Hedfild misli o svemu tome? Da li je sa Irenom razgovarao o tebi?"

"Mislim da on ne zna ništa o tome."

"Možeš se slobodno kladiti u život da zna! Zaista smatram da bi bila dobra ideja da odeš kod njega i otvoreno s njim porazgovaraš."

"Jednom ili dvaput mi je i to palo na pamet", reče Džimi. "Ali pretpostavljam da se bojim."

"Moraćeš jednom da se oslobodiš tog straha, ako će ti on biti tast!" odvrati Gibson. "Kakve štete može biti od toga?"

"Može zabraniti Ireni da se viđa sa mnom još ovo malo vremena što nam je preostalo."

"Hedfild nije takav čovek, jer da jeste, već bi to odavno učinio."

Džimi je razmislio o tome i nije uspeo da opovrgne ovu tvrdnju. Gibson je u izvesnoj meri mogao da shvati njegova osećanja, jer se sećao vlastite nervoze za vreme svog prvog susreta sa Hedfildom. A što se toga tiče, imao je mnogo manje opravdanja od Džimija, jer ga

je iskustvo odavno naučilo da je svega nekolicina velikana ostajala velika kada bi im se čovek približio. Ali za Džimija je Hedfild i dalje bio daleki i nedodirljivi gospodar Marsa.

"Ako odem do njega", konačno progovori Džimi, "šta mislite da bi trebalo da kažem?"

"Šta nedostaje jednostavnoj, neulepšanoj istini? Poznato je da ona može da napravi čuda u takvim prilikama."

Džimi ga prostreli pomalo povređenim pogledom; nikada nije bio sasvim siguran da li se Gibson smeje sa njime ili se smeje njemu. To je bila Gibsonova krivica i predstavljalo je glavnu prepreku njihovom potpunom razumevanju.

"Slušaj", reče Gibson. "Pođi večeras sa mnom kod šefa i razreši to sa njim. Konačno, pokušaj da stvari sagledaš iz njegovog ugla. Koliko on zna, možda je u pitanju običan flert koji nijedna strana ne shvata ozbiljno. Ali ako pođeš i kažeš mu da želiš da se verite - onda je to drugačija stvar."

Laknulo mu je kada je Džimi bez pogovora pristao. Ipak, ako je mladić išta vredeo, trebalo je te odluke da donosi sam, bez podsticanja sa strane. Gibson je bio dovoljno razuman da shvati da se u želji da pomogne ne sme izložiti riziku da uništi Džimijevo samopouzdanje.

Jedna od Hedfildovih vrlina bila je i ta da je čovek uvek znao gde ga može naći u određeno vreme - ali teško svakome ko bi ga gnjavio svakodnevnim službenim stvarima za vreme onih nekoliko časova kada je smatrao da nije na dužnosti. No, ovo nije bila ni rutinska ni službena stvar; a nije bila ni sasvim neočekivana, kao što je Gibson pretpostavljao, jer se Hedfild nimalo nije iznenadio kada je video koga je Gibson doveo sa sobom. Nigde nije bilo ni traga Ireni, ona se smišljeno povukla. Čim se ukazala prilika, to isto je učinio i Gibson.

Čekao je u biblioteci, pregledavajući Hedfildove knjige i pitajući se koliko li ih je šef zaista imao vremena da pročita, kada uđe Džimi.

"Gospodin Hedfild bi hteo da porazgovara sa vama", reče on.

"Kako je bilo?"

"Još ne znam, ali nije bilo tako loše kao što sam očekivao."

"Nikada nije tako loše. I ne brini. Daću ti najbolje preporuke koje mogu bez zakletve."

Kada je Gibson ušao u radnu sobu, zatekao je Hedfilda utonulog u naslonjaču, kako zuri u ćilim kao da ga nikada ranije nije video. Pokazao je svom posetioocu da se smesti u drugu stolicu.

"Koliko dugo poznajete Spensera?" upita on.

"Od polaska sa Zemlje. Nisam ga sreo pre ukrcavanja na 'Ares'.

"Mislite li da je to dovoljno dugo da možete stvoriti jasnu sliku o njegovom karakteru?"

"Da li je ceo život dovoljan za tako nešto?" parirao mu je Gibson.

Hedfild se osmehnu i prvi put podiže pogled.

"Ne okolišajte", reče on, mada bez nervoze. "Šta stvarno mislite o njemu? Da li biste vi bili voljni da ga prihvatite za zeta?"

"Da", bez oklevanja odvrati Gibson. "Vrlo rado."

Bilo je dobro što Džimi nije mogao da čuje njihov razgovor u narednih deset minuta - mada je, s druge pak strane, možda bila i šteta, jer bi tako stekao mnogo bolji uvid u Gibsonova osećanja. Svojim pažljivim unakrsnim ispitivanjem Hedfild je nastojao da sazna što više o Džimiju, ali je isto tako i Gibsona stavio na probu. To je bilo nešto što je Gibson trebalo da predvidi; činjenica da mu je to promaklo dok je radio u Džimijevom interesu išla mu je i te kako u prilog. Kada je Hedfildovo ispitivanje iznenada promenilo pravac, zatekao ga je potpuno nepripremljenog.

"Kažite mi, Gibsone", iznenada reče Hedfild, "zašto se toliko zalažete za mladog Spensera? Rekli ste da ste ga sreli tek pre pet meseci."

"To je sasvim tačno. Ali posle nekoliko nedelja provedenih u svemiru otkrio sam da sam veoma dobro poznavao oba njegova roditelja - bili smo zajedno na koledžu."

Omaklo mu se pre nego što je uspeo da se zaustavi. Hedfildove obrve se malo podigoše; sigurno se pitao kako to da Gibson nikada nije diplomirao. Ali bio je suviše taktičan da poteže tu temu i samo je postavio nekoliko uobičajenih pitanja o Džimijevim roditeljima i o tome kada ih je upoznao.

To su samo naizgled bila uobičajena pitanja - upravo onakva kakva su se i mogla očekivati od Hedfilda, i Gibson mu je naivno na njih odgovorio. Zaboravio je da ima posla sa jednim od najoštroumnijih mozgova u Sunčevom sistemu, umom koji je bio bar isto toliko dobar kao i njegov kada je posredi bilo analiziranje pobuda i podsticaja

ljudskog ponašanja. Kada je shvatio šta se dogodilo, bilo je već prekasno.

"Izvinite", reče Hedfild sa lažnom ljubaznošću, "ali celoj vašoj priči jednostavno nedostaje ubedljivost. Ne kažem da ono što ste mi rekli nije istina. Sasvim je moguće da ste se zainteresovali za Spensera jer ste mu dobro poznavali roditelje pre dvadeset godina. Ali suviše ste se upustili u objašnjavanje i sasvim je jasno da vas cela ta stvar pogađa mnogo dublje." Iznenada se nagnuo napred i upro prst u Gibsona.

"Ja nisam budala, Gibsone, i čitanje tuđih umova je moj posao. Ne morate mi na ovo odgovoriti ako ne želite, ali mislim da mi toliko sada dugujete. Džimi Spenser je vaš sin, je li tako?"

Bomba je pala - prasak se razlegao. U tišini koja je usledila jedino osećanje koje je prožimalo Gibsona bilo je posvemašnje olakšanje.

"Da", reče on. "On je moj sin. Kako ste to pogodili?"

Hedfild se osmehnu; delovao je zadovoljan sobom, kao da je upravo dobio odgovor na pitanje koje ga je već duže mučilo.

"Neobično je kako ljudi mogu biti slepi kada su u pitanju posledice njihovog vlastitog delanja - i kako lako pretpostave da niko drugi ne ume da primećuje stvari. Postoji mala, ali upadljiva sličnost između vas i Spensera; kada sam vas prvi put video zajedno, zapitao sam se niste li u nekom srodstvu i veoma sam se iznenadio kada sam čuo da niste."

"Čudno", primeti Gibson. "Proveli smo na 'Aresu' zajedno tri meseca i niko to tamo nije primetio."

"Zašto bi to bilo tako čudno? Spenserovi drugovi iz posade mislili su da znaju njegovo poreklo i nikada im nije palo na pamet da ga povežu sa vama. To ih je verovatno zaslepilo, tako da nisu primetili sličnost koju sam ja - koji nisam ništa o vama znao - smesta uočio. Ali odbacio bih je kao čistu slučajnost da mi niste ispričali tu vašu priču. Ona mi je pružila nedostajuće tragove. Recite mi - zna li Spenser za ovo?"

"Ubeđen sam da čak ni ne podozreva."

"Zašto ste toliko sigurni u to? I zašto mu niste kazali?"

Unakrsno ispitivanje bilo je neumoljivo, ali se Gibson nije opirao. Bio mu je potreban neko kome bi mogao da se poveri - isto onako kao što je on bio potreban Džimiju, tamo na 'Aresu', kada je otpočelo ovo

otkrivanje prošlosti. Kada samo pomisli da je celu stvar sam pokrenuo! Sasvim sigurno nije ni sanjao kuda će ga sve to odvesti... "Mislim da će biti najbolje da krenem od početka", primeti Gibson, nelagodno se vrpoljeći u stolici. "Kada sam napustio koledž, doživeo sam potpuni nervni slom i proveo sam u bolnici više od godinu dana. Pošto sam izišao, izgubio sam sve veze sa prijateljima sa Kembridža; iako je njih nekolicina pokušala da održava vezu sa mnom, nisam želeo da me podsećaju na prošlost. Na kraju sam, ipak, sasvim slučajno naleteo na neke od njih, ali tek nekoliko godina kasnije sam čuo šta je bilo sa Ketlin... Džimijevom majkom. Ali tada je već bila mrtva."

Zastao je, još se živo sećajući, posle svih minulih godina, zbunjenosti i čuđenja koje je iskusio pošto su ga te vesti ostavile gotovo ravnodušnog.

"Čuo sam da je imala sina, ali nisam o tome razmišljao. Uvek smo bili... ovaj, pažljivi, bar smo tako mislili... pa sam jednostavno pretpostavio da je dečko Džeraldov. Vidite, nisam znao kada su se venčali, niti kada se Džimi rodio. Jednostavno sam želeo da zaboravim na celu tu stvar, da je potpuno izbacim iz uma. Ne mogu sada ni da se setim da li mi je ikada palo na pamet da bi dečak mogao biti moj. Možda vam je teško da u to poverujete, ali to je istina.

A onda sam sreo Džimija i sve se vratilo. U početku sam ga žalio, a onda je počeo sve više da mi se dopada. Ali nisam ni slutio ko je on. Čak sam uhvatio sebe kako pokušavam da u njemu pronađem neku sličnost sa Džeraldom - mada ga se jedva sećam."

Jadni Džerald! On je, razume se, znao istinu, ali voleo je Ketlin i bio je srećan što može da se oženi njome pod bilo kakvim uslovima. Možda i njega treba žaliti isto koliko i nju, ali to je bilo nešto što se nikada neće saznati.

"A kada ste", bio je uporan Hedfild, "otkrili istinu?"

"Tek pre nekoliko nedelja, kada me je Džimi zamolio da kao svedok potpišem neki službeni dokument koji je morao da popuni - molbu da počne da radi ovde, mislim. Tada sam prvi put saznao datum njegovog rođenja."

"Razumem", zamišljeno reče Hedfild. "Ali čak ni to ne može da predstavlja pravi dokaz, je li tako?"

"Sasvim sam siguran", odvrati Gibson sa tako upadljivom srditošću da je Hedfild morao da se nasmeši, "da nije postojao niko drugi. Čak i da sam sam gajio neke sumnje, vi ste ih raspršili."

"A Spenser?" upita Hedfild, vraćajući se na svoje prvobitno pitanje. "Niste mi rekli zašto ste u toj meri ubeđeni da on ništa ne zna. Mogao je da proveri nekoliko datuma? Dan venčanja njegovih roditelja, na primer? Nema sumnje da je ono što ste mu ispričali izazvalo kod njega određene sumnje?"

"Mislim da nije", polako odvrati Gibson, birajući reći krajnje oprezno, poput mačke koja bira suva mesta prelazeći preko mokrog pločnika. "Vidite, on u priličnoj meri idealizuje svoju majku i mada možda nagađa da mu nisam sve rekao, ne verujem da je iz svega izvukao pravi zaključak. Nije od onih koji bi umeli da to prećute. Pored toga, i dalje ne bi imao nikakav dokaz, čak i da zna datum venčanja roditelja - što mnogi ljudi ne znaju. Ne, ubeđen sam da Džimi ne zna i bojim se da će to za njega biti pravi šok kada sazna."

Hedfild je ćutao; Gibson nije imao pojma o čemu ovaj razmišlja. Priča baš nije bila časna, ali bar je dokazao da je iskren.

Hedfild zatim slegnu ramenima na način koji je govorio o životnom iskustvu u proučavanju ljudske prirode.

"Dopadate mu se", reče on. "Prebrodiće on to već."

Gibson odahnu sa olakšanjem. Znao je da je ono najgore prošlo.

"Baš ste se zadržali", reče Džimi. "Izgledalo mi je kao da nikada neće završiti; šta se dogodilo?"

Gibson ga uhvati pod ruku.

"Ne brini", reče on. "Sve je u redu. Od sada će sve biti u redu."

Nadao se i verovao da govori istinu. Hedfild je bio razuman, što je bilo mnogo više nego što bi se moglo reći za većinu očeva čak i u ovo doba.

"Ne zanima me mnogo", rekao je, "ko su bili Spenserovi roditelji ili šta nisu bili. Ovo nije viktorijansko doba. Mene zanima jedino sam momak, a mogu reći da je na mene ostavio veoma povoljan utisak. I sa kapetanom Nordenom sam nadugačko popričao o njemu, uzgred budi rečeno, tako da kada to kažem, ne mislim samo na večerašnji razgovor. Oh, da, naslutio sam još odavno čemu to vodi! Postojala je čak i izvesna neizbežnost, jer na Marsu ima svega nekoliko mladića

Spenserovih godina."

Raširio je šake ispred sebe - bila je to navika koju je Gibson još ranije uočio - i pomno se zagledao u svoje prste kao da ih vidi prvi put u životu.

"Veridba može biti sutra najavljena", reče on blago. "A sada - da popričamo o vašoj ulozi u celoj toj stvari?!" Oštro se zagledao u Gibsona, koji mu, ni ne trepnuvši, uzvratila pogled.

"Želim da učinim sve što je najbolje za Džimija", rekao je. "Čim odlučim šta bi to moglo biti."

"I dalje želite da ostanete na Marsu?" upita Hedfild.

"Razmišljao sam i o tome", rekao je Gibson. "Ako se vratim na Zemlju, kakva korist od toga? Džimi će tamo provoditi samo po nekoliko meseci - u stvari, od sada ću ga znatno češće vidati ako ostanem na Marsu!"

"Da, pretpostavljam da je tako", odvratio je Hedfild uz osmeh. "Kako li će se Ireni dopasti da joj muž provodi pola života u svemiru, to tek ostaje da vidimo - ali i žene mornara uspevale su da izlaze nakraj sa tim stvarima dosta dugo." Iznenada je začutao.

"Znate li šta ja mislim da bi trebalo da uradite?" upita on.

"Voleo bih da čujem vaše mišljenje", odvratio Gibson iskreno.

"Ne činite ništa dok ne prođe veridba i dok se sve ne slegne. Ako sada otkrijete svoj identitet, ne vidim kakvo bi to dobro moglo doneti, a moglo bi napraviti i te kakvu štetu. Kasnije, pak, morate kazati Džimiju ko ste - ili ko je on, kako god vam se svidelo da gledate na tu stvar. Ali mislim da pravi trenutak neće uskoro naići."

Hedfild je tada prvi put pomenuo Spensera po imenu. Verovatno toga i nije bio svestan, ali za Gibsona je to bio jasan i nepogrešiv znak da u Džimiju već vidi svog zeta. To saznanje izazvalo je kod njega iznenadnu bliskost sa Hedfildom i naklonost prema njemu. Ujedinili su se u nesebičnoj posvećenosti istom cilju - sreći dece u kojoj su videli kako se ponovo rađa njihova mladost.

Kada se kasnije bude osvrnuo na to, Gibson će ovaj trenutak poistovetiti sa početkom svog prijateljstva sa Hedfildom - prvim čovekom kome se ikada bez ustezanja divio i koga je poštovao. Bilo je to prijateljstvo koje će odigrati važniju ulogu u budućnosti Marsa nego što je to ijedan od njih dvojice mogao tada i da pretpostavi.

15.

Dan je počeo kao i svaki drugi dan u luci Louel. Džimi i Gibson su u tišini zajedno doručkovali - u potpunoj tišini pošto su obojica bila zadubljena u vlastite probleme. Džimi se i dalje nalazio u stanju koje se najbolje moglo opisati kao zaneseno, mada je povremeno zapadao u potištenost kada bi stao da razmišlja o tome da se mora rastati od Irene, dok se Gibson pitao da li je Zemlja bilo šta preduzela u vezi sa njegovom molbom. Ponekad je bio ubeđen da je cela ta zamisao jedna velika greška i čak se nadao da su se papiri zagubili. Ali znao je da mora stvar da istera dokraja, te je stoga i odlučio da digne malo prašinu u upravi.

Čim je ušao u kancelariju, osetio je da nešto nije u redu. Kao i uvek kada je dolazio u posetu šefu, dočekala ga je gospođa Smit, Hedfildova sekretarica. Obično bi ga odmah uvodila unutra; ponekad bi mu objasnila da je Hedfild strašno zauzet, ili da razgovara sa Zemljom, i upitala može li da navrati kasnije. Ovog puta jednostavno je kazala: "Izvinite, gospodin Hedfild nije ovde. Vraća se tek sutra po podne."

"Tek sutra?" zbunio se Gibson. "Zar je otišao u Skjapu?"

"Oh, ne", odvrati gospođa Smit neodlučno, ali očigledno zauzimajući odbrambeni stav. "Bojim se da ne mogu na to da vam odgovorim. Ali vratiće se u roku od dvadeset četiri sata."

Gibson odluči da o tome razmisli kasnije. Pretpostavljao je da je gospođa Smit upućena u sve njegove poslove, tako da je verovatno mogla da mu odgovori na pitanje.

"Znate li možda da li je već stigao odgovor na moju molbu?" upita on.

Gospođa Smit napravi još nesrećniji izraz lica.

"Mislim da jeste", odvrati ona. "Ali bio je to lični signal za gospodina Hedfilda i ne mogu o tome da razgovaram. Mislim da će vas on posetiti čim se vrati."

Da čoveka obuzme očajanje. Već je i samo čekanje na odgovor predstavljalo pravu moru, ali još je bilo gore to što sada zna da je odgovor stigao, a njemu nije dozvoljeno da ga vidi. Gibson oseti kako ga strpljenje izdaje.

"Ubeđen sam da nema razloga da mi ne kažete!" uzviknu on. "Tim pre što ću ionako saznati sutra."

"Zaista mi je strašno žao, gospodine Gibson. Ali sigurna sam da bi se gospodin Hedfild veoma naljutio ako bih vam išta sada rekla."

"Oh, dobro, onda", odvrati Gibson i besno iziđe.

Odlučio je da se isprazni tako što će saleteti pitanjima majora Vitekera - uopšte ne posumnjavši da je ovaj u gradu. I bio je i nije izgledao naročito srećan što vidi Gibsona koji se smestio odlučno na stolicu za posetioce, stavivši mu time do znanja da je došao poslovno.

"Slušajte, Vitekeru", počeo on. "Dosta sam strpljiv čovek i mislim da ćete se složiti da često ne postavljam nerazumne zahteve." Pošto ovaj drugi nije ničim stavio do znanja da će mu odgovoriti, Gibson žurno nastavi:

"Ovde se događa nešto veoma neobično i ja jedva čekam da saznam šta je posredi."

Viteker uzdahnu. Očekivao je da će se ovo ranije ili kasnije dogoditi. Prava je šteta što Gibson nije mogao da sačeka do sutra: onda više ne bi bilo važno...

"Šta vas je nagnalo da iznenada dođete do takvog zaključka?" upita on.

"Oh, mnogo toga - i nije bilo iznenada. Samo sam hteo da se vidim sa Hedfildom, a gospođa Smit mi je kazala da nije u gradu, a posle toga kao da joj je neko stavio štupaljku na usta: nije htela da mi odgovori ni na nekoliko jednostavnih pitanja."

"Mogu da zamislim!" veselo se isceri Viteker.

"Ako i vi pokušate to isto, počecu da razbacujem nameštaj unaokolo. Ako već ne možete da mi kažete šta se događa, za Boga miloga kažite mi zašto ne možete da mi kažete. Reč je o 'Projektu Zora', zar ne?"

To je nateralo Vitekera da se ukoči.

"Kako ste saznali?" upita on.

"Nije važno; i ja umem da budem tvrdoglav."

"Ne pokušavam da budem tvrdoglav", plačnim glasom odvrati Viteker. "Nemojte misliti da uživamo u tajanstvenosti; to je prokleta gnjavaža. Ali kako bi bilo da mi prvo kažete šta vi znate."

"Dobro, ako će vas to omekšati. 'Projekat Zora' ima neke veze sa

biljnom genetikom kojom se bavite tamo gore u brdima gde gajite - kako je ono zovete? - oksifere. Kako to samo po sebi nema potrebe da bude tajna, mogu samo da pretpostavim da je posredi deo nekog mnogo većeg plana. Podozrevam da izvesnu ulogu u svemu tome igra i Fobos, mada ne znam kakvu. Uspeli ste da to ostane tajna za koju zna svega nekoliko ljudi na Marsu, a ni oni neće ni reč da kažu. Ali niste se vi upri toliko da to sakrijete od Marsa, već od Zemlje. Šta imate da kažete na to?"

Viteker se, kako se činilo, ni najmanje nije zbunio.

"Moram vam čestitati na... ovaj... pronicljivosti", reče on. "Verovatno će vas zanimati da znate i to da sam, još pre nekoliko nedelja, predložio šefu da vas sa svime detaljno upoznamo. Ali on nije mogao da se odluči, a od tada su stvari počele da se odigravaju mnogo brže nego što je to iko bio u stanju i da nasluti."

Odsutno je žvrljao po bloku za pisanje dok nije doneo odluku.

"Neću trčati pred rudu", reče on, "i ne mogu vam reći šta se trenutno događa. Ali evo jedne male priče koja će vas možda zabaviti. Svaka sličnost sa... ovaj... stvarnim osobama i mestima potpuno je slučajna."

"Razumem", isceri se Gibson. "Nastavite."

"Hajde da pretpostavimo da je u prvom naletu međuplanetnog oduševljenja svet A uspostavio koloniju na svetu B. Posle izvesnog broja godina zaključuje da ga to košta mnogo više nego što je očekivao i da zauzvrat ne dobija dovoljno za uloženi novac. Na matičnom svetu tada se stvaraju dve struje. Jedna, konzervativna, želi da prekine projekat - da obustavi dalje gubitke i povuče se. Druga, oni napredniji, žele da se opit nastavi, jer veruju da čovek, gledano u perspektivi, mora da istraži i ovlada materijalnim svemirom, zato što će u protivnom nužno stagnirati na vlastitom svetu. Ali ovakvi razlozi ne nailaze na razumevanje onih koji plaćaju porez i tako konzervativci počinju da preovlađuju.

Sve to, razume se, i te kako unosi nemir među koloniste, koji postaju sve samostalniji i ne dopada im se da ih neko smatra ubogim rođacima koji žive od milostinje. Pa ipak, ne vide izlaz - sve dok jednog dana neko ne dođe do revolucionarnog naučnog otkrića. (Trebalo je da objasnim na početku da je planeta B privlačila najsajnije mozgove sa A, što je još jedan od razloga zbog kojih se A

ljutila.) To otkriće pružalo je gotovo neograničene mogućnosti za budućnost sveta B, ali da bi se sprovelo u delo trebalo je izložiti se izvesnim rizicima, kao i izvršiti ulaganje velikog dela ograničenih sredstava planete B. Plan je ipak predat na razmatranje - ali ga je A brže-bolje odbila. Iza scene počinje dugotrajno natezanje, ali matična planeta je neumoljiva.

Kolonisti se tada suočavaju sa dve mogućnosti. Mogu celu stvar da obelodane i da se obrate s molbom javnosti na svetu A. Očigledno je da bi tada bili umnogome u nepovoljnom položaju, jer su ih suparnici na licu mesta mogli nadglasati. Druga mogućnost jeste da nastave sa planom bez izveštavanja Zemlje - hoću da kažem, planete A - i na kraju su se za to odlučili.

Razume se, u igri su bili još i mnogi drugi činioци - politički i lični, pored naučnih. Dogodilo se da je vođa kolonista bio čovek neobične odlučnosti koji se nije plašio ničega i nikoga, ni na jednoj planeti. Podržavao ga je tim prvoklasnih naučnika. I tako je plan počeo da se sprovodi u delo; ali niko nije znao hoće li uspeti. Žao mi je što ne mogu da vam ispričam kraj priče; znate kako se ovakve serije uvek prekidaju na najuzbudljivijem mestu."

"Mislim da ste mi sve rekli", odvrati Gibson. "Sve, osim jedne sitnice. I dalje ne znam o čemu je reč u 'Projektu Zora'." Ustao je s namerom da krene. "Sutra ću svratiti ponovo da čujem šta se događa u poslednjem nastavku vaše zanimljive serije."

"Neće biti potrebe", odvrati Viteker. Nesvesno je bacio pogled na sat. "Saznaćete mnogo pre toga."

Čim je Gibson napustio upravnu zgradu, presreo ga je Džimi.

"Trebalo bi da sam na poslu", izjavi on bez daha, "ali morao sam da vas stignem. Dešava se nešto veoma važno."

"Znam", odvrati Gibson prilično nestrpljivo. "'Projekat Zora' samo što nije proključao i Hedfild je otišao iz grada."

"Oh" izusti Džimi, pomalo zatečen. "Nisam mislio da ste čuli. Ali ovo sigurno ne znate. Irena je veoma uznemirena. Kazala mi je da se otac s njom sinoć oprostio kao da... pa, kao da se više možda neće videti."

Gibson zviznu. To je već bacalo drugačiju svetlost na celu stvar. 'Projekat Zora' ne samo da je bio veliki, već je mogao biti i opasan. Tu mogućnost ranije nije uzimao u obzir.

"Šta god da se događa", primeti on, "sve ćemo o tome saznati već sutra - Viteker mi je upravo to rekao. Ali mislim da znam gde se trenutno nalazi Hedfild."

"Gde?"

"Na Fobosu. To je, iz nekog razloga, ključ 'Projekta Zora' i šefa ćeš u ovom trenutku tamo pronaći."

Gibson je bio spreman i da se kladi u veliku svotu na to. Imao je sreće što nije imao s kim, jer uopšte nije bio u pravu. Hedfild je upravo bio isto onako daleko od Fobosa kao što je bio i od Marsa. U tom trenutku je sedeo - i bilo mu je dosta neudobno - u malom svemirskom brodu, prepunom naučnika i njihove na brzinu razmontirane opreme. Igrao je šah, i to veoma loše, protiv jednog od najvećih fizičara u Sunčevom sistemu. I njegov protivnik igrao je isto tako loše i svakom posmatraču bi uskoro postalo sasvim jasno da oni jednostavno pokušavaju da ubiju vreme. Kao i svi na Marsu, i oni su čekali; ali oni su bili jedini koji su tačno znali šta čekaju.

Dugi dan - jedan od najdužih koje je Gibson doživeo - polako je proticao. Bio je to dan najluđih glasina i nagađanja: nije bilo čoveka u luci Louel koji nije imao teoriju koju je želeo da obelodani. Ali kako su oni koji su znali istinu ćutali, a oni koji ništa nisu znali suviše pričali, grad je, kada se spustila noć, bio u krajnjoj zbrci. Gibson se pitao da li sve to vredi bdenja, ali je ipak oko ponoći odlučio da pođe na spavanje. Ubrzo je zaspao, a onda je, nevidljiv i nečujan, skriven od njegovog pogleda debljinom planete, 'Projekat Zora' dostigao vrhunac. Samo su ljudi u svemirskom brodu videli kada se to dogodilo i iznenada su se od smrknutih naučnika pretvorili u đake koji su, vičući i smejući se, okrenuli brod i pohitali kući.

U ranim jutarnjim časovima Gibsona probudi strašna lupa na vratima. Bio je to Džimi koji mu je dovikivao da ustane i iziđe. Na brzinu se obukao, ali kada je stigao do vrata, Džimi je već krenuo ka ulici. Sustigao ga je kod ulaza. Ljudi su počeli da se prikupljaju sa svih strana, pospano trljajući oči i pitajući se šta se dogodilo. Žamor glasova i udaljena vika bivali su sve jači; luka Louel ličila je na košnicu u koju je iznenada unet nemir.

Prošao je ceo minut pre nego što je Gibson shvatio šta je to uznemirilo grad. Upravo je svitala zora: istočno nebo rudilo se od prve svetlosti izlazećeg Sunca. Istočno nebo? Blagi Bože, zora je

ovde uvek rudela na zapadu.

Nije bilo manje sujevernog čoveka od Gibsona, ali je na trenutak gornje slojeve njegova uma preplavio talas iracionalnog užasa. To je potrajalo samo trenutak; a onda je povratio razum. Sve jača i blistavija postajala je svetlost koja se razlivala po obzorju; sada su već prvi zraci dodirivali brda iznad grada. Brzo su se kretali - suviše brzo, zapravo, za Sunce - a onda iznenada jedan zažareni, zlatni meteor iskoči iz pustinje u visinu, penjući se gotovo okomito prema zenitu.

I upravo ta brzina odala je njegov identitet. Bio je to Fobos - ili bar ono što je Fobos predstavljao pre nekoliko časova. Sada je to bio jedan žuti disk u plamenu i Gibson je mogao da oseti njegovu goruću toplotu na licu. Grad oko njega potpuno je utihnuo; svi su gledali čudo i polako dolazili k sebi, razabirući šta bi sve to moglo da znači za Mars.

Znači, to je bio 'Projekat Zora' - dobio je sasvim odgovarajući naziv. Delići slagalice polako su dolazili na svoje mesto, ali glavno ustrojstvo i dalje je bilo nejasno. Pretvaranje Fobosa u drugo Sunce predstavljalo je neverovatno dostignuće po svoj prilici nuklearnog inženjeringa, ali Gibson i dalje nije shvatao kako je to moglo da reši probleme kolonije. Još je mozgao o tome, kada se oglasio retko korišćen javni razglas u luci Louel i Vitekerov razvučeni glas preplavio ulice.

"Pozdrav svima", reče on. "Pretpostavljam da ste se do sada već razbudili i da ste videli šta se dogodilo. Upravnik se upravo vraća iz svemira i voleo bi da vam se obrati. Počujte ga."

Čulo se jedno klik; a zatim neko reče, sotto voce: "Imate na vezi luku Louel, ser." Trenutak kasnije iz zvučnika dopre Hedfildov glas. Zvučao je umorno, ali pobeđnički, poput čoveka koji je učestvovao u velikoj bici i izvojevao pobeđu.

"Pozdrav Marsu", počeo on. "Govori vam Hedfild. Još se nalazim u svemiru, na putu sam kući - sleteću za otprilike jedan sat.

Nadam se da vam se dopada vaše novo sunce. Prema našim proračunima, biće mu potrebno skoro hiljadu godina da se istroši. Pritisnuli smo prekidač za Fobos dok je ovaj još bio dosta ispod vašeg obzorja, za slučaj da početno zračenje bude suviše veliko. Reakcija se sada stabilizovala tačno na nivou na kome smo i

očekivali da će se to dogoditi, mada se može pojačati za nekoliko postotaka tokom naredne nedelje. Tu je uglavnom reč o reakciji mezonske rezonance, koja je veoma delotvorna, ali ne i žestoka, tako da nipošto ne može doći do punog zamaha atomske eksplozije sa materijalom od koga se sastoji Fobos.

Vaš novi prirodni izvor svetlosti pružiće vam otprilike desetinu Sunčeve toplote, što će umnogome podići temperaturu Marsa, tako da će biti gotovo iste vrednosti kao i na Zemlji. Ali nismo mi zbog toga razbuknuli Fobos - to bar nije glavni razlog.

Marsu je mnogo potrebniji kiseonik od toplote - a kiseonik neophodan da mu stvori atmosferu gotovo isto onako dobru kao što je i Zemljina leži vam pod nogama, skriven u pesku. Pre dve godine otkrili smo jednu biljku koja je u stanju da razloži pesak i oslobodi kiseonik. To je tropska biljka - može da opstane samo na polutaru, a ni tamo baš ne uspeva naročito. Da ima dovoljno Sunčeve svetlosti, mogla bi da se raširi po celom Marsu - uz našu malu pomoć - i za pedeset godina nastala bi atmosfera koju bi čovek mogao da udiše. To je bila svrha kojoj smo težili: kada je ostvarimo, moći ćemo da idemo kuda poželimo po Marsu i da zaboravimo na naše proklete gradove i maske za disanje. To je san koji će mnogi od vas doživeti da se ostvari, a značiće da smo čovečanstvu podarili jedan novi svet.

Čak i sada ćemo imati neke koristi od ovoga. Biće mnogo toplije, bar kada Fobos i Sunce budu zajedno sijali, i zime će postati znatno blaže. Iako se Fobos ne vidi iznad sedamdesetog podeoka geografske širine, novi konvekcionni vetrovi zagrejaće i polarne oblasti i sprečiće našu dragocenu vlagu da polovinu svake godine ostane zarobljena u ledenim kapama.

Biće i nekih štetnih posledica - godišnja doba i noći postaće malo složeniji - ali dobrobiti su daleko veće. I svakog dana kada vidite svetionik koji smo upravo zapalili kako se penje preko neba podsetićete se na novi svet koji ćemo stvoriti. Ne zaboravite da mi stvaramo istoriju, jer ovo je prvi put da se čovek okušao u menjanju lica jedne planete. Ako mi ovde uspemo, i drugi će negde drugde učiniti isto. U vekovima koji dolaze, cele civilizacije, na svetovima za koje mi nikada nismo čuli, dugovaće svoje postojanje onome što smo mi noćas postigli.

To je sve što vam za sada imam reći. Možda ćete zažaliti zbog žrtve koju smo morali da podnesemo kako bismo ponovo oživali ovaj svet. Samo nemojte zaboraviti ovo - iako je Mars izgubio jedan mesec, dobio je Sunce - a ko uopšte može da sumnja u to šta je vrednije?

"A sada - laku noć svima."

Međutim, niko u luci Louel nije se vratio na spavanje. Što se grada tiče, noć se završila i svanuo je novi dan. Teško je bilo skinuti pogled sa tog sićušnog, zlatnog diska dok se postojano uspinjao nebom, a njegova toplota postajala iz minuta u minut sve osetnija. Kako li će je marsovske biljke iskoristiti? - pitao se Gibson. Išao je ulicom dok nije stigao do najbližeg odsečka kupole i pogledao napolje kroz providni zid. Bilo je kao što je i očekivao: sve su se probudile i okrenule svoja lica prema novom suncu. Zapitao se šta li će da učine kada se na nebu budu nalazila oba sunca...

Šefova raketa se spustila pola sata kasnije, ali Hedfild i naučnici koji su radili na 'Projektu Zora' uspeali su da izbegnu doček tako što su ušli u grad pešice kroz kupolu broj sedam, a prevozno sredstvo poslali do glavnog ulaza kao mamac. Ovo lukavstvo odlično je uspelo, tako da su svi već bili sigurni iza svojih vrata pre nego što je bilo ko shvatio šta se dogodilo ili uspeo da otpočne slavlje za koje su oni bili suviše umorni. Međutim, to nije sprečilo održavanje brojnih privatnih proslava po celom gradu - proslava na kojima su svi pokušali da tvrde kako su sve vreme znali u čemu se sastoji 'Projekat Zora'.

Fobos se približavao zenitu, bio je sada mnogo bliži i grejao je znatno jače nego kada je počeo da se uzdiže; Gibson i Džimi su baš tada nabasali na svoje sadruge iz posade u gomili koja je dobroćudno, ali uporno zahtevala od Džordža da otvori bar. Svi su tvrdili da su se tu našli samo zato što su bili sigurni da će i druge tu zateći.

Hilton, kao glavni inženjer, od koga se moglo očekivati da zna mnogo više o nukleonicima od bilo kog drugog u družini, ubrzo je bio gurnut napred i zamoljen da objasni šta se to, zapravo, dogodilo. Skromno je poricao da je dovoljno stručan za tako nešto.

"Ono što su uradili tamo gore na Fobosu", objasnio je najzad on, "prednjači mnogo godina svemu što sam učio na koledžu. Tada još nisu bile otkrivene ni mezonske reakcije - a da ne govorimo o

upravljanju njima. Mislim da na Zemlji nema čoveka koji bi znao to da uradi, čak ni danas. To mora da je nešto što je Mars sam naučio." "Da l' ti to pokušavaš da mi kažeš", prekide ga Bredli, "da je Mars ispred Zemlje u nuklearnoj fizici - ili tako nešto?"

Ova primedba umalo nije izazvala pobunu i Bredlija su morale da spasavaju njegove kolege od ogorčenih kolonista - što su oni i učinili, ali bez žurbe. Kada je mir bio uspostavljen, Hilton nađe za shodno da se umeša: "Razume se, svima vam je poznato da je mnogo najboljih naučnika sa Zemlje došlo ovamo u poslednjih nekoliko godina, tako da to nije toliko iznenađenje kao što možda mislite."

To je bilo savršeno tačno i Gibson se priseti Vitekerove jutrošnje primedbe da je Mars privukao i mnoge druge pored njega, a sada je shvatao i zašto. Koliko je morao da bude čudesno ubedljiv, kakve je morao zamršene pregovore da vodi i kakvim je sve lukavstvima morao da se posluži u ovih nekoliko godina! Možda i nije bilo suviše teško privući prvoklasne umove; umeli su da cene izazov i da odgovore na njega. Teže je bilo pronaći one osrednje, isto tako važne vojnike nauke. Možda će jednog dana otkriti i tajnu iza tajne, i saznati kako je, u stvari, lansiran 'Projekat Zora' i kako je vođen do uspeha.

Ostatak noći činilo se da je brzo protekao. Fobos je zalazio na istočnom nebu kada se pojavilo Sunce da pozdravi svog suparnika. Bio je to dvoboj koji je ceo grad pratio u nemoj zadivljenosti - neravnopravni sukob koji je mogao da ima samo unapred određen ishod. Dok je sam sijao na noćnom nebu, lako je bilo pretvarati se da je Fobos gotovo isto tako sjajan kao i Sunce, ali prva svetlost prave zore raspršila je tu opsenu. Iz minuta u minut, Fobos je sve više bledeo, mada se još nalazio visoko nad obzorjem, dok je Sunce polako izlazilo iz pustinje. Sada se tek videlo kako je bled i žut bio. Nije postojala velika opasnost da se biljke, što su se sporo okretale, zbune u svojoj potrazi za svetlošću; dok je Sunce sijalo, čovek jedva da je i primećivao Fobos.

Ali bio je dovoljno sajjan da obavi svoj zadatak i tokom hiljadu godina biće gospodar noći na Marsu. A posle toga? Kada njegove vatre zgasnu, kada se istroše elementi koje upravo sagoreva, hoće li Fobos ponovo postati obični mesec koji sjaji samo odraženom slavom Sunca?

Gibson je znao da to neće ni biti važno. Već posle jednog veka on će obaviti svoj zadatak i Mars će imati atmosferu koju neće ponovo izgubiti još mnogo geoloških era. Kada se konačno Fobos iscedi i umre, nauka u tom dalekom vremenu imaće spreman neki drugi odgovor - možda u toj meri nezamisliv ovom dobu kao što je zvezdana detonacija jednog sveta bila pre samo sto godina.

Gibson je izvesno vreme posmatrao dvostruku senku na tlu dok je prvi dan nove ere polako sazrevao. Obe senke bile su okrenute prema zapadu, ali iako se jedna jedva pomerala, ona slabija se izduživala njemu na očigled i postajala sve neprimetnija, dok najzad nije iščezla kada je Fobos skliznuo ispod ivice Marsa.

Njeno iznenadno nestajanje podsetilo je Gibsona na nešto što su i on i većina žitelja luke Louel zaboravili tokom poslednjih nekoliko časova uzbuđenja. Do sada je vest već stigla do Zemlje; možda - mada u to nije bio siguran - Mars sada mora da je spektakularno svetliji na zemaljskom nebu.

Zemlja će uskoro početi da postavlja neka veoma nezgodna pitanja.

16.

Bila je to jedna od onih malih proslava koje su TV dnevници mnogo voleli. Hedfild i celokupno njegovo osoblje stisnuli su se na ivici čistine, a iza njih su se uzdizale kupole luke Louel. Prema mišljenju kamermana, bila je to lepo komponovana slika, mada je dvostruko osvetljenje koje se sve vreme menjalo pomalo otežavalo stvar.

Na znak iz kontrolne kabine počeo je da švenkuje sleva nadesno kako bi gledaocima pružio malo dinamičnosti pre nego što počne ono pravo. Nije imalo mnogo šta da se vidi: predeo je bio u toj meri ravan i sigurno će još više izgubiti na svojoj zanimljivosti usled monohromog prenosa. (Preskupo bi bilo vršiti prenos za Zemlju u boji; ni crno-beli nije bilo lako izvesti.) Upravo je završio sa panoramskim prelazom kada je dobio naređenje da se vrati na Hedfilda, koji je upravo držao kraći govor. To se prenosilo na drugom kanalu, onom za zvuk, i on nije mogao da ga čuje, mada će ovaj u kontrolnoj kabini biti pridodat slici koju je on slao. Doduše, znao je on dobro šta će šef reći - sve je to već ranije čuo.

Major Viteker dodao mu je lopatu o koju se graciozno oslanjao poslednjih pet minuta i Hedfild je počeo da nabacuje pesak dok nije zatrpao korenje visoke, smeđesive marsovske biljke koja je stajala uspravno u drvenom sanduku. 'Vazдушna trava', kako je sada glasio njen opšte prihvaćen naziv, nije predstavljala naročito upečatljivu stvar: jedva da se držala uspravno koliko je bila slaba, čak i pod ovako niskom gravitacijom. Sasvim sigurno nije ličila na nešto što je u stanju da kontroliše budućnost planete...

Hedfild je okončao svoje simboličko bavljenje baštovanstvom; neko drugi može da dovrši posao i popuni rupu. (Tim za sađenje već je stajao u pozadini, čekajući da se važne osobe sklone kako bi mogli da nastave sa poslom.) Usledilo je dugotrajno rukovanje i tapšanje po leđima; Hedfild se nije video od gomile koja se okupila oko njega. Jedina osoba koja uopšte nije obraćala pažnju na sve ovo bio je Gibsonov ljubimac Marsovac, koji se klatio u struku poput lutaka napunjenih olovom, koje se uvek vraćaju u prvobitni položaj kako god da ih okrenete. Kameraman je skrenuo kameru u njegovom

pravcu i zumirao ga; ovo će biti prvi put da bilo ko na Zemlji vidi pravog Marsovca - bar u jednom direktnom prenosu kao što je ovaj. Hej - šta je to naumio? Nešto mu je privuklo pažnju - odalo ga je trzanje tih njegovih ogromnih, opnastih ušiju. Krenuo je kratkim, opreznim skokovima. Kamerman se dao u poteru za njim, istovremeno proširujući zum kako bi video kuda se uputio. Niko drugi nije primetio da se on pokrenuo; Gibson je i dalje razgovarao sa Vitekerom i kao da je potpuno zaboravio na svog ljubimca.

Znači, to je zamislio! Ovo će baš biti dobro; onima na Zemlji silno će se dopasti. Hoće li stići pre nego što ga primete? Da - uspeo je! Odskočivši poslednji put, uskočio je u neveliku jamu i mali trouglasti kljun počeo je da gricka tananu marsovsku biljku koja je upravo položena unutra sa toliko pažnje. Nema sumnje da je mislio da je veoma lepo od njegovih prijatelja što su se izložili tolikom trudu radi njega... Ili je možda ipak znao da je nevaljao? To okolišno prilaženje bilo je izvedeno tako vešto da je teško bilo poverovati da je potpuno nevin. U svakom slučaju, kamerman nije nameravao da mu pokvari uživanje; biće to i te kako dobra slika. Na trenutak je vratio u kadar Hedfilda i društvo; ovi su još jedni drugima čestitali na obavljenom poslu koji je Skvik već uveliko satirao.

Bilo je suviše dobro da bi potrajalo. Gibson je primetio šta se događa i vrisnuo tako jako da su svi poskočili. Zatim je pojurio prema Skviku, koji se na brzinu osvrnuo unaokolo, zaključio da nema gde da se sakrije i ostao mirno da stoji sa izrazom povređene nevinosti. Bez protivljenja je dozvolio da bude odveden, ne pogoršavajući svoj prestup tako što bi se opirao silama zakona kada ga je Gibson zgrabio za uvo i stao da odvlači sa mesta zločina. Skupina stručnjaka zatim se zabrinuto okupila oko vazdušne trave i na sveopšte olakšanje uskoro zaključila da nije počinjena nepopravljiva šteta.

Bio je to beznačajan nesrećni slučaj, za koji niko prisutan nije ni slutio da bi mogao da ima bilo kakve daljnje posledice. Pa ipak, mada on toga nikada uopšte nije postao svestan, upravo je taj događaj nadahnuo Gibsona za neke njegove najsjajnije i najplodonosnije zamisli.

Život je za Martina Gibsona odjednom postao veoma složen - i krajnje zanimljiv. Bio je među prvima koji su videli Hedfilda posle

početka 'Projekta Zora'. Šef ga je pozvao, ali je mogao da mu posveti svega nekoliko minuta. Međutim, i to je bilo dovoljno da se promeni ustrojstvo Gibsonove budućnosti.

"Izvinite što ste morali da čekate", reče Hedfild, "ali odgovor sa Zemlje dobio sam neposredno pred odlazak. Odgovor glasi da možete ostati ako vas možemo apsorbovati u našu upravnu strukturu - da upotrebim službeni žargon. A kako je budućnost naše 'upravne strukture' u velikoj meri zavisila od 'Projekta Zora', smatrao sam da će biti najbolje da odložim stvar dok se ne vratim."

Neizvesnosti koja je pritiskala Gibsonov um namah je nestalo. Sada je sve bilo sređeno; čak i ako je pogrešio - a on nije smatrao da jeste - više nije bilo povratka. Uhvatio se u kolo sa Marsom; postaće deo kolonije koja se bori da obnovi ovaj svet što se tromo meškoljio u svom snu.

"A kakav to posao imate za mene?" pomalo nervozno upita Gibson.

"Rešio sam da uvažim vaš slobodni status", odvrati Hedfild uz osmeh.

"Kako to mislite?"

"Sećate li se šta sam vam kazao prilikom našeg prvog susreta? Zamolio sam vas da nam pomognete tako što ćete Zemlji pored čistih činjenica vezanih za ovdašnje prilike predstaviti i neke naše naume i planove, kao i... pretpostavljam da bi se to moglo nazvati duh koji smo vaspostavili ovde na Marsu. Posao ste dobro obavili, uprkos okolnosti da niste znali za projekat u koji smo uložili naše najveće nade. Žao mi je što sam morao da sakrijem 'Zoru' od vas, ali da ste znali za našu tajnu, to bi vam i te kako otežalo posao, jer ne biste mogli ništa da otkrijete. Slažete se?"

Gibson nije o tome razmišljao na taj način, ali nema sumnje da je primedba bila na mestu.

"Veoma me je zanimalo", nastavi Hedfild, "da vidim kakvim će plodovima uroditi vaši izveštaji i članci. Možda ne znate da imamo odličan metod da to ispitamo."

"Kako?" iznenađeno upita Gibson.

"Zar ne možete da pogodite? Svake nedelje otprilike deset hiljada ljudi širom Zemlje odluči da dođe ovamo, od čega približno tri odsto prođe preliminarne testove. Od kada su redovno počeli da izlaze vaši članci, taj broj se popeo na petnaest hiljada nedeljno, a i dalje

raste."

"Oh", izusti krajnje zamišljeno Gibson. A onda se iznenada kratko nasmejao. "Takođe se sećam", dodade on, "da vi u početku niste želeli da dođem ovamo."

"Svi grešimo, ali ja sam naučio da iz svojih grešaka izvučem korist", osmehnu se Hedfild. "Da zaključimo: voleo bih da vodite jedno malo odeljenje koje bi, iskreno govoreći, bilo biro za propagandu. Razume se, smislićemo mu neki lepši naziv! Vaš bi posao bio da prodajete Mars. Mogućnosti su daleko veće sada kada imamo šta da stavimo u izlog. Ako uspemo da privučemo dovoljno ljudi koji će da viču kako žele da dođu ovamo, onda će Zemlja biti primorana da obezbedi brodove za prevoz. A što to brže bude obavljeno, brže ćemo moći da obećamo Zemlji da ćemo stati na vlastite noge. Šta kažete?"

Gibson je osetio prolazno razočarenje. Gledano iz jednog ugla, ovo i nije bila neka promena. Ali, drugačije posmatrano, šef je bio u pravu: na ovaj način mogao je da bude od mnogo veće koristi Marsu nego na bilo koji drugi.

"Mogu to da obavim", reče on. "Dajte mi nedelju dana da sredim neke svoje poslove na Zemlji i raščistim sadašnje obaveze."

Bio je preveliki optimista kada je tražio samo nedelju dana, pomisli Gibson, ali trebalo bi da bude dovoljno za glavne stvari. Pitao se šta će Rut da kaže. Po svoj prilici će pomislit da je lud i verovatno će biti u pravu.

"Vest da ostajete ovde", zadovoljno izjavi Hedfild, "izazvaće veliko zanimanje i uveliko će pomoći našoj kampanji. Imate li nešto protiv da je odmah objavimo?"

"Mislim da nemam."

"Dobro. Viteker bi voleo da sada malo popriča sa vama oko pojedinosti. Jasno vam je, razume se, da ćete primiti platu upravnog službenika druge klase vaših godina?"

"To neće biti problem", odvrati Gibson. Nije dodao, jer nije bilo potrebno, da je ovo uglavnom bilo teorijsko pitanje. Plata koju će primiti na Marsu, iako je iznosila samo desetinu njegovih ukupnih prihoda, biće sasvim dovoljna za udoban život na planeti na kojoj nije bilo mnogo luksuza. Nije bio baš siguran kako bi mogao da iskoristi svoje zemaljske kredite, ali nema sumnje da ih može upotrebiti da progura nešto vanredno kroz usko grlo na brodovima

za Mars.

Posle dugog sastanka sa Vitekerom - koji umalo nije uspeo da mu pomuti oduševljenje žalopojkama o nedostatku radne snage i smeštaja - Gibson je ostatak dana proveo šaljući na desetine radiograma. Najduži je uputio Rut i taj se uglavnom, mada ne i u celini, odnosio na posao. Rut je često pravila aluzije na mnoštvo poslova koje je obavljala za svojih deset posto i Gibson se pitao šta će reći na njegovu molbu da motri na izvesnog Džejmisa Spensera i uopšte da pazi na njega prilikom boravaka u Njujorku - što će, izgleda, biti dosta često, budući da treba da okonča studije na MIT-u. Bilo bi mnogo jednostavnije kada bi mogao da joj iznese činjenice; ali ionako će verovatno i sama pogoditi šta je posredi; to neće biti pošteno prema Džimiju; Gibson je odlučio da on bude prvi koji će to saznati. U izvesnim trenucima, pritisak što ne može da mu otkrije tajnu bio je toliki da mu je gotovo bilo drago što će se uskoro rastati. Hedfild je, međutim, kao i uvek, bio u pravu. Čekao je čitavo jedno pokolenje - mora pričekati još malo. Kada bi mu sada otkrio ko je, zbunio bi i povredio Džimija - možda bi to čak dovelo i do raskida njegove veridbe sa Irenom. Biće vremena da mu kaže posle venčanja, dok su još, nadao se Gibson, pošteđeni svih šokova koje je spoljašnji svet u stanju da im priredi.

Bilo je ironije u tome što će morati, pošto je tako kasno pronašao sina, ponovo da ga izgubi. Možda je i to bio deo kazne zbog sebičnosti i nedostatka hrabrosti - da ne upotrebi neke jače reči - koje je ispoljio pre dvadeset godina. Ali prošlost je morala da pokopa samu sebe; sada treba misliti na budućnost.

Džimi će se vratiti na Mars čim bude mogao - u to nije bilo sumnje. Iako je propustio da bude ponosan i zadovoljan roditelj, možda će to kasnije nadoknaditi sa unucima koji će doći na svet kome on pomaže da se obnovi. Prvi put u životu, Gibson je imao budućnost koju je mogao da iščekuje sa zanimanjem i uzbuđenjem - budućnost koja neće predstavljati samo puko ponavljanje prošlosti.

Zemlja je odapela svoju strelu četiri dana kasnije. Gibson je za to doznao kada je video naslov preko cele prve strane 'Marsovskog Tajmsa'. Na trenutak su te dve reči koje su mu uzvraćale pogled delovale tako zapanjujuće da je zaboravio da nastavi sa čitanjem.

HEDFILD OPOZVAN

UPRAVO SMO PRIMILI VEST DA JE VEĆE ZA MEĐUPLANETNI RAZVOJ ZATRAŽILO OD UPRAVNIKA DA SE VRATI NA ZEMLJU NA 'ARESU', KOJI POLAZI SA DEIMOSA KROZ ČETIRI DANA. NIJE DAT NIKAKAV RAZLOG.

To je bilo sve, ali i sasvim dovoljno da zapali Mars. Nije dat nikakav razlog - nije ni bio potreban. Svi su tačno znali zašto je Zemlja želela da vidi Vorena Hedfilda.

"Šta ti misliš o ovome?" upita Gibson Džimija dok mu je dodavao novine preko stola za vreme doručka.

"Blagi Bože!" zadahta Džimi. "Biće gužve! Šta mislite da će uraditi?"

"Šta može da uradi?"

"Može odbiti da pođe. Ovde će ga svi podržati."

"To bi samo pogoršalo stvari. Poći će, nema sumnje. Hedfild ne pripada onoj vrsti ljudi koja preza da se upusti u borbu."

Džimijeve oči iznenada zasijaše.

"To znači da će Irena poći s njim."

"Znao sam da će ti to prvo pasti na pamet!" nasmeja se Gibson.

"Pretpostavljam da se nadaš da ćete vas dvoje izvući neku korist iz ove nevolje. Ali ne računaj s tim - Hedfild bi mogao da ostavi Irenu ovde."

To je bilo malo verovatno. Kada se šef vrati na Zemlju, tamo će mu biti potrebna sva moguća moralna podrška.

Uprkos velikom obimu posla koji ga je čekao, Gibson je nakratko svratio u upravu, gde je sve zatekao u izvesnom neodređenom stanju ogorčenosti i neizvesnoti. Ogorčenosti, zbog 'viteškog' ponašanja Zemlje prema šefu: neizvesnosti, jer niko još nije znao šta će on preduzeti. Hedfild je tog jutro rano stigao na posao i do sada se sastao samo sa Vitekerom i svojom sekretaricom. Oni koji su ga na trenutak videli tvrdili su da je za čoveka koga su nameravali da opozovu i osramote delovao veoma veselo.

Gibson je razmišljao o ovome dok se vraćao prema biološkim laboratorijama. Već dva dana nije video svog marsovskog prijatelja i osećao je prilično veliku grižu savesti zbog toga. Dok je polako išao duž Ridžent Strita, pitao se na koji način Hedfild može da se odbrani

od optužbi. Sada je tek shvatio opasku koju je Džimi onom prilikom slučajno čuo. Hoće li uspeh moći da opravda sve ostalo? Na uspeh je još trebalo i te koliko pričekati; kao što Hedfild reče, da bi se 'Projekat Zora' ostvario do kraja, biće potrebno pola veka, čak i uz najveću pomoć sa Zemlje. Bilo je od suštinske važnosti da se obezbedi ta pomoć i Hedfild će dati sve od sebe da ne dođe u sukob sa matičnom planetom. Najviše što je Gibson mogao da učini za njega bilo je da obezbedi dalekometnu paljbu iz svog odeljenja za propagandu.

Skvik se, kao i obično, oduševio kada ga je ugledao, mada mu je Gibson uzvratio na pozdrav pomalo odsutno. Kao što je uvek činio, ponudio je Skviku komadić vazdušne trave iz zalihe koju su držali u laboratoriji. Taj jednostavni čin mora da je pokrenuo nešto u njegovoj podsvesti, jer je iznenada zastao, a zatim se vratio do glavnog biologa.

"Upravo mi je nešto palo na pamet", reče on. "Sećate se da ste mi pričali o trikovima kojima ste uspeali da naučite Skvika?"

"Da ga naučim? Sada imamo problem da ga zaustavimo da ih uči!"

"Takođe ste kazali da ste prilično sigurni da Marsovci mogu da opšte jedni s drugima, je li tako?"

"Pa, naše kolege sa terena dokazale su da su u stanju da prenose jednostavne misli, pa čak i neke apstraktne ideje kao što je boja. To ne dokazuje mnogo, razume se. I pčele su to u stanju da rade."

"Recite mi, onda, šta mislite o ovome. Zar ne bi trebalo da ih naučimo da gaje vazdušnu travu umesto nas? Vidite i sami u kakvoj su prednosti nad nama - mogu da idu kuda god žele po Marsu, dok mi sve moramo da obavljamo pomoću mašina. Ne moraju da znaju šta rade, razume se. Jednostavno ćemo ih snabdeti mladima - tako se razmnožavaju, je l'da? - uputiti u neophodnu rutinu i kasnije ih nagrađivati."

"Samo trenutak! To je dobra ideja, ali niste li prevideli neke praktične stvari? Mislim da ih možemo uvežbati za tako nešto - sasvim smo dovoljno do sada naučili o njihovoj psihologiji - ali smem li vam skrenuti pažnju na to da postoji samo deset poznatih primeraka, uključujući tu i Skvika?"

"Nisam to prevideo", reče Gibson nestrpljivo. "Jednostavno, ne verujem da je skupina koju sam pronašao jedina. To bi zaista bilo

neverovatno. Sigurno su dosta retki, ali mora ih biti na stotine, ako ne i na hiljade, širom planete. Predložiću da se izvrši fotoizviđanje svih šuma vazdušne trave - trebalo bi lako da uočimo njihove čistine. Ali, u svakom slučaju, imam u vidu dugoročnu perspektivu. Pošto sada imaju mnogo povoljnije uslove za život, počće ubrzano da se razmnožavaju, upravo onako kao što to biljni život na Marsu već čini. Ne zaboravite, čak i da smo je prepustili samu sebi, vazдушna trava prekrila bi polutarne oblasti kroz četiri stotine godina - prema vašim vlastitim proračunima. Ako joj mi i Marsovci pomognemo da se raširi, mogli bismo 'Projekat Zoru' da skratimo za mnogo godina!"

Biolog je sumnjičavo vrteo glavom, ali je počeo da vrši neke proračune u bloku za beleške. Kada je završio, napucao je usne.

"Pa ovaj", reče on, "ne mogu, u stvari, da dokažem da je to nemoguće; ima mnogo nepoznatih činilaca - uključujući i onaj najvažniji - stopu rađanja kod Marsovaca. Pretpostavljam da ste čuli da su posredi torbari? To je upravo potvrđeno."

"Mislite, kao kenguri?"

"Da. Mladunci žive skriveni dok dovoljno ne odrastu da mogu da iziđu napolje u hladan, okrutan svet. Mislimo da nekoliko ženki nosi bebe, što znači da se možda reprodukuju godišnje. Ali kako je Skvik bio jedini mladunac koga smo pronašli, to znači da među njima mora da postoji veoma velika stopa smrtnosti - što i ne iznenađuje, s obzirom na klimu."

"To su upravo uslovi koji su nam potrebni!" uzviknu Gibson. "Sada više neće postojati ništa što bi ih sprečilo da se razmnožavaju, ako se pobrinemo da dobiju hrane koliko im je potrebno."

"Da li je vama stalo da odgajate Marsovce ili da gajite vazдушnu travu?" pecnu ga biolog.

"Oboje", isceri se Gibson. "Oni ne idu jedni bez drugih kao ni riba bez krompirića niti šunka bez jaja."

"Nemojte!" zavapi ovaj drugi, izražavajući tako duboku uznemirenost da se Gibson istog časa izvinio što je bio netaktičan. Zaboravio je da niko na Marsu nije okusio ništa slično već godinama.

Što je više razmišljao o ovoj novoj zamisli, sve ga je više privlačila. Uprkos mnogim ličnim poslovima, pronašao je vremena da napiše memorandum Hedfildu na tu temu i nadao se da će šef stići da porazgovara s njim o tome pre nego što se vrati na Zemlju. Bilo je

nećeg nadahnjujućeg u pomisli da se obnovi ne samo ovaj svet nego i rasa koja je možda starija od ljudske. Gibson se pitao kako li će promena klimatskih uslova za sto godina uticati na Marsovce. Ako postane suviše toplo za njih, mogu lako migrirati na sever ili jug - a ukoliko bude potrebe, i u subpolarne oblasti, gde se Fobos nikada nije video. Što se tiče atmosfere pune kiseonika - u prošlosti su bili u stanju da je udišu i mogu ponovo da se prilagode na nju. Skvik je očigledno uzimao veliki deo svog kiseonika iz vazduha u luci Louel i izgleda da mu to nije nimalo škodilo.

Još nisu imali odgovor na značajno pitanje koje je pokrenulo otkriće Marsovaca. Da li su oni predstavljali degenerisane, preživle članove rase koja je nekada davno dostigla nivo civilizacije i dozvolila da joj ona izmakne iz ruku kada su uslovi života postali preteški? Ovo je bio romantični pogled na stvar, za koji nije postojao ni najmanji dokaz. Naučnici su bili jedinstveni u verovanju da na Marsu nikada nije bilo nikakve napredne kulture - ali jednom su pogrešili i možda greše ponovo. U svakom slučaju, predstavljalo bi neobično zanimljiv opit videti dokle će se Marsovci popeti na evolucionoj lestvici, sada pošto je njihov svet ponovo bio u procvatu. Jer ovo jeste bio njihov svet, ne čovekov. Koliko god ga on oblikovao za svoje potrebe, dužnost će mu uvek biti da štiti interese njegovih punopravnih vlasnika. Niko ne može reći koju ulogu bi oni mogli odigrati u istoriji Vaseljene. A kada čovek, što će se neizbežno dogoditi jednog dana, sazna za postojanje još viših rasa, one bi o njemu i te kako mogle suditi po ponašanju ovde na Marsu.

17.

"Žao mi je što se ne vraćaš s nama, Martine", reče Norden dok su se približavali zapadnoj komori broj jedan, "ali ubeđen sam da činiš pravu stvar i svi te zbog toga poštujemo."

"Hvala", odvrati iskreno Gibson. "Voleo bih da sam mogao da se vratim sa vama - pa ipak, biće još mnogo prilika za to! Šta god da se dogodi, neću ostati na Marsu ceo svoj život!" Zakikotao se. "Pretpostavljam da ti nikada nije palo na pamet da ćeš na ovaj način menjati putnike."

"Svakako da nije. Biće to pomalo nezgodno u izvesnom smislu. Osećaću se poput kapetana broda koji je morao da preveze Napoleona na Elbu. Kako to šef prima?"

"Nisam razgovarao s njim od kada je stigao opoziv, mada ću ga videti sutra pre no što pođe gore na Deimos. Međutim, Viteker kaže da deluje dosta samopouzvano i da ni najmanje ne brine."

"Šta ti misliš da će se dogoditi?"

"Službeno, mora biti ukoren radi prisvajanja fondova, opreme, osoblja - oh, toliko stvari da mu ne gine doživotna robija. Ali kako su u to umešani pola zamenika i svi naučnici na Marsu, šta može Zemlja da učini? Situacija je zaista veoma neobična. Šef je junak na dva sveta i Veće za međuplanetni razvoj moraće da se odnosi prema njemu u rukavicama. Mislim da će presuda glasiti: 'Nije trebalo to da uradite, ali nam je veoma drago što jeste.'"

"I onda će mu dozvoliti da se vrati na Mars?"

"Moraće. Nema ko da obavlja njegov posao."

"Jednog dana će neko morati da ga zameni."

"Sasvim tačno, ali predstavljalo bi ludilo sada se odreći Hedfilda kada još ima pred sobom toliko radnih godina. I neka je nebo na pomoći svakome ko bude poslat ovamo da ga zameni!"

"Situacija je zaista neobična. Mislim da se događa mnogo toga o čemu ništa ne znamo. Zašto je Zemlja odbila 'Projekat Zoru' kada je prvobitno bio predložen?"

"Razmišljao sam o tome i nameravam jednog dana da proniknem u tu stvar. U međuvremenu, moja teorija glasi - mislim da mnogi na Zemlji ne žele da Mars postane suviše moćan, a još manje potpuno

nezavisan. Ne iz nekog otkačenog razloga, uveren sam u to, već jednostavno zbog toga što im se ta zamisao ne dopada. Vređa im ponos. Žele da Zemlja ostane središte Vaseljene."

"Znaš", primeti Norden, "čudnovato je kako pričaš o 'Zemlji' kao da je ona neka kombinacija tvrđice i nasilnika koji osujećuje sav ovdašnji napredak. Konačno, to nije pošteno! Ti, u stvari, gundraš protiv upravnika u Veću za međuplanetni razvoj i svih srodnih organizacija - a one se zaista trude da daju sve od sebe. Nemoj zaboraviti da sve što imaš ovde, imaš zahvaljujući preduzetništvu i podsticajima Zemlje. Bojim se da vi kolonisti" - iskrivio je usta u osmeh dok je to izgovarao - "gledate na stvari samo sa svog stanovišta. Ja sam u stanju da sagledam obe strane problema. Kada sam ovde, čujem tvoj stav i mogu da saosećam sa tobom. Ali kroz tri meseca biću na drugoj strani i verovatno ću misliti da si pravo gundalo, da si nezahvalnik i da si prava napast ovde na Marsu!"

Gibson se nasmeja, ne baš od srca. U onome što je Norden govorio bilo je dosta istine. Već i same tehničke teškoće vezane za međuplanetno putovanje, kao i njegova visoka cena i vreme potrebno da se stigne sa jednog sveta na drugi neizbežno su dovodili do nedostatka razumevanja, pa čak i do netrpeljivosti između Zemlje i Marsa. Nadao se da će sa povećanjem brzine prevoza te psihološke prepreke biti srušene i da će se dve planete približiti jedna drugoj kako duhovno tako i u vremenu.

Upravo su stigli do komore i stali da čekaju na vozilo koje će prevesti Nordena do piste. Ostali članovi posade već su se oprostili i bili su na putu za Deimos. Samo je Džimi dobio naročitu dozvolu da doleti zajedno sa Hedfildom i Irenom sutradan. Nema sumnje da se Džimijev status izmenio, pomisli vedro Gibson, od 'Aresovog' polaska sa Zemlje. Pitao se koliko će Norden moći da izvuče iz njega na povratnom putovanju.

"E, pa, Džone, nadam se da će vam put nazad biti prijatan", reče Gibson, pruživši šaku dok su se vrata vazdušne komore otvarala. "Kada ću vas ponovo videti?"

"Za otprilike osamnaest meseci - moram prvo obaviti put na Veneru. Kada se vratim ovamo, očekujem da zateknem velike razlike - vazdušnu travu i Marsovce posvuda!"

"Ne obećavam da ćemo za to vreme toliko napredovati", nasmeja se Gibson. "Ali daćemo sve od sebe da vas ne razočaramo!"

Rukovali su se i Norden je otišao. Gibson nije mogao da ne oseti žaoku zavisti zbog svih onih stvari kojima se ovaj vraćao - svih onih nezapaženih Zemljinih lepota koje je nekada uzimao zdravo za gotovo, a koje sada možda godinama neće videti.

Još je morao da se oprostí sa dvoje ljudi i to će mu pasti najteže od svega. Njegov poslednji susret sa Hedfildom moraće da bude izveden krajnje pažljivo i taktično. Nordenova analogija bila je dobra, pomisli on: biće to nalik na razgovor sa svrgnutim monarhom koji se sprema u izgnanstvo.

A, u stvari, ispalo je sasvim drugačije. Hedfild je i dalje bio gospodar situacije i činilo se da ga budućnost nimalo ne brine. Kada je Gibson ušao, on je upravo završio sa sređivanjem hartija; prostorija je delovala golo i bezbojno, a tri korpe za otpatke bile su do vrha pune odbačenih formulara i memoranduma. Sutra će se u nju useliti Viteker, u svojstvu vršioca dužnosti upravnika.

"Pročitao sam vaš dopis o Marsovcima i vazdušnoj travi", reče Hedfild, pregledajući zavučena mesta u svom stolu. "Zamisao je veoma zanimljiva, ali niko ne ume da mi kaže hoće li uspeti ili ne. Okolnosti su krajnje složene i ne posedujemo dovoljno podataka. Zaista se sve svodi na ovo - da li nam se više isplati da naučimo Marsovce da sade vazdušnu travu ili da sami to činimo? U svakom slučaju, obrazovaćemo malu istraživačku grupu da razmotri tu ideju, mada ne možemo mnogo šta da učinimo dok ne nađemo još Marsovaca! Zamolio sam dr Petersena da se pobrine oko naučne strane tog problema i voleo bih da vi rešite upravne probleme ako se pojave - važnije odluke prepušćaćete, razume se, Vitekeru. Petersen je veoma trezven čovek, ali mu nedostaje mašte. Vas dvojica bi trebalo da uspostavite odgovarajuću ravnotežu između sebe."

"Biće mi drago da uradim sve što mogu", reče Gibson, sasvim zadovoljan onim što ga čeka, mada i pomalo brinući kako će izlaziti nakraj sa sve većim brojem odgovornosti. Međutim, činjenica da mu je šef dao posao bila je ohrabrujuća; to je značilo da je Hedfild, u svakom slučaju, bio siguran da ga on može obaviti.

Dok su razmatrali upravne pojedinosti, Gibsonu je postalo jasno da Hedfild ne očekuje da će odsustvovati sa Marsa duže od godinu

dana. Izgledalo je čak da se raduje tom putovanju na Zemlju i da na to gleda gotovo kao na produženi odmor. Gibson se nadao da će ishod opravdati ovaj optimizam.

Pred kraj njihovog razgovora neizbežno su skrenuli na Irenu i Džimija. Dugo povratno putovanje do Zemlje omogućiće Hedfildu da prouči kandidata za zeta i Gibson se nadao da će se Džimi pokazati u najboljoj svetlosti. Bilo je očigledno da Hedfild razmišlja o ovom putovanju sa pritajenim zadovoljstvom. Kao što je pomenuo Gibsonu, ako Irena i Džimi sastave zajedno na tako malom prostoru tri meseca, imaće uspešan brak. Ako ne uspeju - onda što to pre otkriju, tim bolje.

Kada je izišao iz Hedfildove kancelarije, Gibson se nadao da je jasno stavio do znanja na čijoj su strani njegove naklonosti. Šef je znao da ga podržava ceo Mars, a Gibson će dati sve od sebe da mu obezbedi i podršku Zemlje. Osvrnuo se na nenametljiv natpis na vratima. Neće biti potrebe da se menja, šta god da se dogodilo, jer su ta slova označavala položaj, a ne čoveka. Otprilike dvanaest meseci Viteker će raditi iza tih vrata, kao demokratski vladar Marsa i - u razumnim granicama - savestan sluga Zemlje. Ko god da dođe i ode, natpis na vratima će ostati. To je bila još jedna od Hedfildovih zamisli - tradicija da je mesto važnije od čoveka. Gibson pomisli kako joj Hedfild nije obezbedio naročito dobar početak, jer anonimnost teško da je bila jedno od njegovih ličnih obeležja.

Poslednja raketa otišla je za Deimos pre tri sata. Na njoj su bili Hedfild, Irena i Džimi. Irena je svratila u marsovski Grand da pomogne Džimiju da se spakuje i da se pozdravi sa Gibsonom. Uzbuđeno je brbljala i sva je sijala od sreće, tako da je bilo pravo zadovoljstvo samo sedeti i posmatrati je. Oba njena sna odjednom su se ispunila: vraćala se na Zemlju, i to sa Džimijem. Gibson se nadao da ni u jednom pogledu neće doživeti razočaranje; nije verovao da hoće.

Džimijevo pakovanje odužilo se usled brojnih suvenira koje je sakupio na Marsu - uglavnom su to bili biljni i mineralni uzorci pokupljeni na raznim putovanjima izvan Kupole. Sve je to moralo da bude pažljivo izmereno i trebalo je teška srca doneti neke odluke kada se otkrilo da je premašio dozvoljenu težinu za dva kilograma. Ali konačno je i poslednji kofer bio spakovan i poslat na aerodrom.

"Nemoj zaboraviti", reče Gibson, "da stupiš u vezu sa gospođom Goldstin čim stigneš; očekivaće da joj se javiš."

"Neću", odvrati Džimi. "Lepo od vas što se toliko trudite. Zaista cenimo sve što ste učinili - zar ne, Irena?"

"Da", odvrati ona, "svakako. Ne znam kako ćemo dalje bez vas."

Gibson se pomalo čežnjivo osmehnu.

"Uspećete nekako", reče on. "Mislím da biste ionako na neki način uspeeli! Ali drago mi je da je sve ispalo tako dobro za vas i ubeđen sam da ćete biti veoma srećni. A i - nadam se da ćete se uskoro oboje vratiti na Mars."

Dok je držao Džimijevu šaku u svojoj prilíkom opraštanja, Gibson je ponovo osetio gotovo neodoljivu želju da otkrije svoj identitet i da, bez obzira na posledice, pozdravi Džimija kao sina. Ali ako bi to učinio sada, znao je da bi to bilo iz čiste sebičnosti. Bio bi to posesivan čin, neoprostivo samopotvrđivanje, čime bi upropastio sve dobro što je uspeo da uradi proteklih nekoliko meseci. Pa ipak, kad je pustio Džimijevu šaku, na trenutak je uočio nešto u njegovom izrazu što nikada ranije nije video. To je moglo biti svitanje prvog zbuñjenog nagađanja, rađanje još polusvesne misli koja na kraju može izrasti do punog razumevanja i prepoznavanja. Gibson se nadao da je tako; to bi mu olakšalo zadatak kada za to dođe vreme.

Posmatrao ih je kako se udaljavaju ulicom, držeći se za ruke, nesvesni bilo čega oko sebe, dok su im misli i u tom trenutku letele napolje ka svemiru. Već su ga zaboravili; ali kasnije će ga se setiti.

Gibson je tek nešto pre svitanja napustio glavnu vazdušnu komoru i udaljio se od grada koji je još spavao. Fobos je zašao pre jednog sata; jedina svetlost dopirala je sa zvezda i Deimosa, koji je sada bio visoko na zapadu. Pogledao je na sat - još deset minuta ako ne bude zastoja.

"Hajdemo, Skvik", reče on. "Idemo u jednu lepu, žustru šetnju koja će nas zagrijati." Iako je temperatura oko njih bila bar pedeset stepeni ispod nule, Skvik nije delovao ni najmanje zabrinuto. Međutim, Gibson je ipak smatrao da će biti najbolje da se njegov ljubimac kreće. I njemu je, razume se, bilo veoma udobno, jer je na sebi imao neophodnu zaštitnu odeću.

Kako su samo ove biljke narasle za nekoliko proteklih nedelja! Sada su bile više od čoveka i mada je izvesno povećanje bilo normalno,

Gibson je bio siguran da je za dobar deo trebalo zahvaliti Fobosu. 'Projekat Zora' već je ostavljao traga na planeti. Čak je i severna polarna kapa, koja je trebalo sada da se približava najvećoj veličini osobenoj za sredinu zime, zastala u svom napredovanju preko suprotne polulopte - a ostaci južne kape potpuno su nestali.

Zaustavili su se otprilike kilometar od grada, dovoljno daleko da njegova svetla ne sprečavaju osmatranje. Gibson ponovo baci pogled na sat. Ostalo je još manje od jednog minuta; znao je kako se sada osećaju njegovi prijatelji. Zurio je u sićušni, jedva vidljivi disk Deimosa u trećoj četvrtini i čekao.

Sasvim iznenada, Deimos je postao znatno sjajniji. Trenutak kasnije kao da se raspolutio kada se jedna sićušna, neverovatno svetla zvezda odvojila sa njegove ivice i počela polako da puzi prema zapadu. Čak i preko svih ovih hiljada kilometara svemira, sjaj atomskih raketa bio je tako zaslepljujući da su oči bolele.

Nije uopšte sumnjao u to da ga posmatraju. Tamo gore, na 'Aresu', zacelo su u sobi za osmatranje i gledaju veliki polumesečasti svet koji upravo napuštaju, a njemu se tog časa učini da se on sam pre čitavog ljudskog veka isto tako opraštao od Zemlje.

O čemu je Hedfild sada razmišljao? Da li se pitao hoće li ikada ponovo videti Mars? Gibson više uopšte nije sumnjao u to. Sa kakvim god bitkama da je Hedfild morao da se suoči, pobeđiće kao što je pobeđivao i u prošlosti. Vraćao se na Zemlju ovenčan slavom, a ne ponižen.

Ta zaslepljujuća plavo-bela zvezda nalazila se sada nekoliko stepeni od Deimosa, padajući unazad jer je gubila brzinu kako bi se ustremila put Sunca - i Zemlje.

Obod Sunca pojavio se iznad istočnog obzorja; svuda oko njega, visoke zelene biljke stale su da se meškolje u snu - snu koji je već jednom prekinut meteorskim prolaskom Fobosa preko neba. Gibson još jednom pogleda put dve zvezde koje su zalazile na zapadu i podiže šaku u znak nemog pozdrava.

"Hajdemo, Skvik", reče on. "Vreme je da se vratimo - čeka me posao." Čupnuo je malog Marsovca za uši prstima u rukavici.

"A to važi i za tebe", dodade on. "Mada ti to još ne znaš, obojicu nas čeka veliki posao."

Zajedno su se uputili prema velikim kupolama, koje su sada blede

svetlucale na prvoj jutarnjoj svetlosti. Biće čudno u luci Louel bez Hedfilda koji je otišao i sa drugim čovekom koji će sedeti iza vrata na kojima piše 'Upravnik'.

Gibson iznenada zastade. U jednom vrcavom trenutku, učinilo mu se da je sagledao budućnost, za jedno petnaest do dvadeset godina. Ko će onda biti šef, kada 'Projekat Zora' bude ulazio u srednju fazu i kada će mu se kraj već nazirati?

Pitanje i odgovor došli su gotovo istovremno. Prvi put je Gibson postao svestan onoga što se nalazilo na kraju puta kojim je upravo krenuo. Jednoga dana možda će biti njegova dužnost i povlastica da preuzme posao koji je Hedfild započeo. Možda je to čista samoobmana, ili je možda reč bila o prvom svesnom saznavanju vlastitih skrivenih moći - ali šta god da je bilo posredi, on je nameravao da to dozna.

Martin Gibson, pisac, bivši stanovnik Zemlje, nastavio je da korača s novim poletom prema gradu. Njegova se senka mešala sa Skvikovom dok je mali Marsovac skakutao pored njega; a iznad njih čilile su poslednje boje noći sa neba, dok su se svuda unaokolo visoke, bescvetne biljke razmotavale da se suoče sa Suncem.